

VLADA CRNE GORE
MINISTARSTVO VANJSKIH POSLOVA I EVROPSKIH INTEGRACIJA

PRILOG
IZVJEŠTAJU EVROPSKE KOMISIJE
O NAPRETKU CRNE GORE ZA 2015.

za period
1. septembar 2014. - 1. april 2015.

Podgorica, april 2015.

Uvod

Odnosi Crne Gore i Evropske unije

Crna Gora je 16. XII 2014. otvorila četiri dodatna pregovaračka poglavlja: **18 – Statistika, 28 – Zaštita potrošača i zdravlja, 29 – Carinska unija i 33 – Finansijske i budžetske odredbe**, dok su 30. III 2015. otvorena još dva pregovaračka poglavlja: **16 - Porezi i 30 - Vanjski odnosi**.

V sastanak **Savjeta za stabilizaciju i pridruživanje između Crne Gore i EU** održan je u Luksemburgu 24. VI 2014.

Program pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji koji predstavlja osnovni strateški dokument u oblasti evropske integracije, je revidiran za period 2015 – 2018, kako bi se predstojeće obaveze prilagodile planovima za ispunjenje mjerila po poglavljima pravne tekovine i **usvojen je na sjednici Vlade 5. II 2015.**

Obezbijedeno je dalje efikasno sprovođenje obaveza iz SSP-a, u skladu s utvrđenom dinamikom. Održana su **četiri redovna godišnja sastanka sektorskih pododbora** tokom kojih su dvije strane razmijenile stavove o najnovijim dešavanjima na bilateralnom planu i o statusu institucionalnih, političkih i ekonomskih reformi u Crnoj Gori:

- VI sastanak **Pododbora za saobraćaj, energetiku, životnu sredinu i regionalni razvoj** održan je u Briselu 7. i 8. X 2014.
- VII sastanak **Pododbora za poljoprivredu i ribarstvo** održan je u Podgorici 14. X 2014.
- VII sastanak **Pododbora za ekonomska i finansijska pitanja i statistiku** održan je u Briselu 19. XI 2014.
- V sastanak **Pododbora za pravdu, slobodu i bezbjednost** je održan 25. i 26. II 2015. u Podgorici.

V sastanak **Zajedničkog konsultativnog odbora između Crne Gore i Evropskog ekonomskog i socijalnog komiteta** održan je u Podgorici 2. XII 2014, dok je IV sastanak **Zajedničkog savjetodavnog odbora Evropske unije i Zajednice opština Crne Gore** održan 27. X 2014. u Kotoru.

IV sastanak **Odbora za stabilizaciju i pridruživanje** održan je u Briselu 4. XII 2014.

IX sastanak **Parlamentarnog odbora Evropske unije i Crne Gore za stabilizaciju i pridruživanje (POSP)** održan je 1-2. XII 2014. u Briselu.

Nakon 18 mjeseci sprovođenja, **Akcioni planovi za 23. i 24. poglavlje su adaptirani**, kako bi se upodobili potrebama ispunjenja privremenih mjerila. Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija je 15. XII 2014. objavilo akcione planove, a 22. XII 2014. održan je okrugli sto kako bi se zainteresovana javnost upoznala s adaptacijom ovih dokumenata i dala svoje sugestije, sve do njihovog usvajanja na Vladi. **Vlada je usvojila akcione planove 19. II 2015.**

1. POLITIČKI KRITERIJUMI

1.1.1. SKUPŠTINA¹

Skupština je donijela 64 zakona, među kojima su i zakoni iz oblasti pravosuđa i borbe protiv korupcije: Zakon o Ustavnom sudu Crne Gore („Sl. list CG“, br. 11/15), Zakon o Državnom tužilaštvu („Sl. list CG“, br. 11/15), Zakon o Specijalnom državnom tužilaštvu („Sl. list CG“, br. 10/15), Zakon o sudovima („Sl. list CG“, br. 11/15), Zakon o Sudskom savjetu i sudijama („Sl. list CG“, br. 11/15), Zakon o sprječavanju korupcije („Sl. list CG“, br. 53/14), Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju sukoba interesa („Sl. list CG“, br. 52/14), Zakon o lobiranju („Sl. list CG“, br. 52/14) i Zakon o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja („Sl. list CG“, br. 52/14).

Skupština je 9. XII 2014. donijela Etički kodeks poslanika („Sl. list CG“, br. 52/14) koji sadrži odredbe koje se odnose na posvećenost etičkim principima i pravilima ponašanja, objektivnost, odgovornost, poštovanje ugleda Skupštine, sukob interesa, zabranu korupcije, kao i odredbe koje se odnose na nadzor nad primjenom i praćenjem poštovanja Kodeksa, povrede Kodeksa i postupak utvrđivanja odgovornosti poslanika.

Skupština je 7. X 2014. izabrala Vrhovnog državnog tužioca Crne Gore.

Na istoj sjednici, Skupština je imenovala predsjednika Državne izborne komisije, jednog člana Državne izborne komisije iz reda predstavnika civilnog društva, nevladinog sektora i univerziteta i devet članova Državne izborne komisije.

Shodno čl. 85 i 105 Zakona o sprječavanju korupcije Odbor za antikorupciju raspisao je 27. III 2015. Javni poziv za određivanje člana Komisije za sprovođenje izbora članova Savjeta Agencije za antikorupciju iz reda nevladinih organizacija.

Nadzorne aktivnosti

U periodu od 1. IX 2014. do 1. IV 2015. održane su četiri posebne sjednice Skupštine, i to dvije posvećene premijerskom satu i dvije posvećene premijerskom satu i poslaničkim pitanjima. Predsjedniku Vlade postavljeno je 27 pitanja, dok su ministrima postavljena 123 pitanja i 15 dopunskih pitanja.

U istom periodu, radna tijela su održala 8 kontrolnih i 27 konsultativnih saslušanja.

Odbor za politički sistem, pravosuđe i upravu je održao konsultativno saslušanje kandidata sa Liste kandidata koji ispunjavaju zakonske uslove za izbor Vrhovnog državnog tužioca Crne Gore (23. IX 2014.) i konsultativnu raspravu o Predlogu zakona o upravnom postupku sa naučnim i stručnim konsultantima, predstavnicima državnih organa i predstavnicima NVO sektora (25. IX 2014.).

Odbor za bezbjednost i odbranu održao je konsultativno saslušanje u kontekstu Izvještaja o napretku Crne Gore u pogledu ostvarivanja Akcionog plana za članstvo (2013-2014) u prisustvu potpredsjednika Vlade i ministra vanjskih poslova i evropskih integracija i generalnog direktora za NATO i politiku bezbjednosti (23. III 2015.).

¹ PRILOG 1: SPISAK ZAKONA KOJE JE SKUPŠTINA DONIJELA U PERIODU OD 1. IX 2014. DO 1. IV 2015.

Odbor za međunarodne odnose i iseljenike je održao kontrolno saslušanje potpredsjednika Vlade Crne Gore i ministra vanjskih poslova i evropskih integracija i ministra unutrašnjih poslova na temu razgraničenja na području Sutorine (30. I 2015.) i konsultativna saslušanja povodom davanja mišljenja o kandidatima za mjesta izvanrednih i opunomoćenih ambasadora Crne Gore i šefova drugih diplomatskih predstavništava Crne Gore u inostranstvu.

Odbor za evropske integracije je održao konsultativna saslušanja povodom:

- predstavljanja Prvog kvartalnog izvještaja o ukupnim aktivnostima u okviru procesa integracije Crne Gore u EU za period januar – mart 2014. i Drugog kvartalnog izvještaja o ukupnim aktivnostima u okviru procesa integracije Crne Gore u EU za period april – jun 2014. (19. IX 2014.);
- razmatranja Izvještaja o toku evropskih integracija Crne Gore za period januar – jun 2014, Drugog izvještaja o realizaciji obaveza iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, s tabelom godišnjeg izvještavanja septembar 2013 – septembar 2014, Trećeg kvartalnog izvještaja o ukupnim aktivnostima u okviru procesa integracije Crne Gore u Evropsku uniju za period jul – septembar 2014, kao i Prvog, Drugog i Trećeg kvartalnog izvještaja o realizaciji obaveza iz Programa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji za period 2014–2018 (22. XII 2014.);
- razmatranja Izvještaja o pregovaračkom poglavlju za poglavlje 16 – Porezi i Izvještaj o pregovaračkom poglavlju za poglavlje 29 – Carinska unija;
- razmatranja Četvrtog kvartalnog izvještaja o ukupnim aktivnostima u okviru procesa integracije Crne Gore u Evropsku uniju, za period oktobar – decembar 2014. i Četvrtog kvartalnog izvještaja o realizaciji obaveza iz Programa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji za period 2014-2018 (13. III 2015.);
- razmatranja inoviranih akcionih planova za poglavlja 23 – Pravosuđe i temeljna prava i 24 – Pravda, sloboda i bezbjednost (27. III 2015.).

Odbor za ekonomiju, finansije i budžet je održao kontrolno saslušanje ministra prosvjete, direktora JU Centar za stručno obrazovanje, direktorke JU „Zavod za udžbenike i nastavna sredstva“ i direktora JU „Centar savremene umjetnosti“ povodom negativnog mišljenja Državne revizorske institucije o reviziji godišnjih finansijskih izvještaja navedenih institucija, a u cilju sprovođenja skupštinskog zaključka i sagledavanja u kojoj su mjeri realizovane preporuke Državne revizorske institucije (15. IX i 16. X 2014.) i kontrolno saslušanje potpredsjednika Vlade za ekonomsku politiku i finansijski sistem, ministra ekonomije, predsjednika Odbora direktora Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić i izvršnog direktora Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić, povodom realizacije ugovora između Vlade Crne Gore i kompanije A2A (16. X 2014.).

Odbor za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje je 25. IX 2014. održao konsultativno saslušanje o Predlogu zakona o maslinarstvu.

Odbor za prosvjetu, nauku, kulturu i sport je 22. XII 2014. održao kontrolno saslušanje ministarke nauke i koordinatorke Ministarstva prosvjete na temu „Aktuelna situacija na Univerzitetu Crne Gore“.

Odbor za zdravstvo, rad i socijalno staranje je održao kontrolno saslušanje generalnog direktora Direktorata za zdravstvenu zaštitu u Ministarstvu zdravlja, direktora Instituta za javno zdravlje i direktora u ostavci Opšte bolnice u Bijelom Polju na temu „Aktuelna situacija u Opštoj bolnici u Bijelom Polju“ (12. XII 2014.) i kontrolno saslušanje ministra rada i socijalnog staranja, glavne inspektorke rada i inspektora rada za oblast zaštite na radu u Upravi za inspeksijske poslove, na temu Aktuelna situacija u nikšičkoj željezari „Toščelik“ (2. III 2015.).

Odbor za antikorupciju je održao kontrolno saslušanje ministra ekonomije, ministra finansija i direktora Uprave za javne nabavke na temu: „Višemilionski ugovori za pravne i konsultantske usluge plaćene od strane EPCG“ (30. X) i kontrolno saslušanje Vrhovnog državnog tužioca, ministra unutrašnjih poslova i direktora Uprave za javne nabavke na temu „Izgradnja zgrade Centra bezbjednosti u Podgorici - Uprava policije“ (23. II 2015.). Odbor je, takođe, 22. XII 2014, uz prisustvo potpredsjednika Vlade i ministra pravde, razmatrao ostvarivanje akcionih planova za Poglavlje 23 i Poglavlje 24 u svijetlu Izvještaja Evropske komisije o napretku Crne Gore za 2014.

Odbori su u ovom periodu razmotrili više izvještaja, među kojima su:

- Izvještaj Vrhovnog državnog tužilaštva Crne Gore o radu Državnog tužilaštva za 2013,
- Izvještaj o radu Tužilačkog savjeta za 2013,
- Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2013,
- Izvještaj o radu Državne komisije za kontrolu postupaka javnih nabavki za 2013,
- Izvještaj o sprovođenju Strategije za poboljšanje položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2012 - 2016 za 2014. i
- Godišnji izvještaj o dodijeljenoj državnoj pomoći u Crnoj Gori u 2013.

U okviru nadležnosti praćenja pregovora o pristupanju, **Odbor za evropske integracije** razmotrio je i nacрте pregovaračkih pozicija Crne Gore za poglavlje 3 – Pravo osnivanja preduzeća i sloboda pružanja usluga i poglavlje 14 – Saobraćajna politika (9. IX 2014.). Odbor je jednoglasno donio predloge za izmjenu nacрта pregovaračkih pozicija, nakon čega su pregovaračke pozicije izmijenjene. Odbor je, takođe, u okviru aktivnosti usmjerenih na približavanje procesa evropskih integracija mladim ljudima, održao tribine sa učenicima gimnazija: „Niko Rolović“ – Bar, „Petar I Petrović Njegoš“ – Danilovgrad, „Slobodan Škerović“ – Podgorica, i „Bratstvo – jedinstvo“ – Ulcinj.

Pored navedenog, posebna pažnja i u ovom periodu posvećena je razmatranju realizacije zaključaka koje su prethodno usvojila radna tijela i/ili Skupština. Realizacija pomenutih zaključaka se redovno prati, a detaljnije informacije o aktivnostima sprovedenim u prethodnoj godini dostupne su u Izvještaju o sprovođenju Akcionog plana za jačanje zakonodavne i kontrolne uloge Skupštine Crne Gore u 2014².

Akcioni plan za jačanje zakonodavne i kontrolne uloge Skupštine i Plan zakonodavnog rada

---

² http://www.skupstina.me/images/dokumenti/akcioni-plan/izvjestaj_akcioni_plan_2014.pdf

Akcionni plan za jačanje zakonodavne i kontrolne uloge Skupštine Crne Gore u 2015.³ u velikoj mjeri predstavlja kontinuitet u odnosu na prethodne godine, imajući u vidu da su mnoge ranije uvedene mjere i aktivnosti postale redovna praksa, tako da se kroz Akcionni plan i izvještaje o njegovom sprovođenju obezbjeđuje kontinuirano praćenje ovih aktivnosti.

Akcionni plan je zasnovan na nalazima Evropske komisije, datim u Izvještaju o napretku Crne Gore u 2014. Plan sadrži 66 aktivnosti i mjera, sa obrazloženjem, nosiocima, rokovima realizacije i indikatorima uspješnosti, koje su, radi bolje preglednosti, grupisane u tri dijela: jačanje zakonodavne i nadzorne funkcije Skupštine Crne Gore, jačanje administrativnih i stručnih kapaciteta i poboljšanje otvorenosti i transparentnosti Skupštine prema građanima i civilnim organizacijama.

Plan zakonodavnog rada Skupštine⁴ sadrži pregled predloga zakona čije je razmatranje planirano tokom 2015. Ovim dokumentom, osim predloga zakona koji su u skupštinskoj proceduri, obuhvaćeni su i predlozi zakona koje Vlada, u skladu sa Programom rada za 2015. planira da utvrdi tokom tekuće godine.

Početkom 2015. pripremljeni su Izvještaj o sprovođenju Akcionnog plana za jačanje zakonodavne i kontrolne uloge Skupštine Crne Gore u 2014. godini i Izvještaj o sprovođenju Plana zakonodavnog rada Skupštine za 2014. godinu, koji su dostupni na internet stranicama Skupštine⁵.

Međunarodna saradnja

Skupština je bila domaćin nekoliko međunarodnih skupova, među kojima i prvog regionalnog sastanka Radne grupe za zakonodavnu otvorenost (*Legislative Openness Working Group - LOWG*), dok je u toku priprema interparlamentarne konferencije na temu nezavisnosti i reforme pravosuđa, koja će u saradnji sa Evropskim parlamentom biti održana sredinom juna 2015.

Broj zaposlenih i obuke

Broj zaposlenih 1. IV 2015. je 151. Zaposleni su u izvještajnom periodu pohađali 33 obuke.

U okviru saradnje s Evropskim parlamentom, organizovana je studijska posjeta članova Odbora za antikorupciju Evropskoj komisiji i Evropskom parlamentu, a nastavljeno je i učešće na seminarima koje organizuje Evropski parlament, a koji su namijenjeni poslanicima i službenicima nacionalnih parlamenata Zapadnog Balkana.

Transparentnost i otvorenost rada

Skupštini je podnijeto 39 zahtjeva za slobodan pristup informacijama. Skupština je odgovorila na sve podnijete zahtjeve.

U okviru projekta „Demokratske radionice“, od početka njegovog sprovođenja u oktobru 2012. održane su 594 radionice na kojima je učestvovao 13.451 osnovac i 796 nastavnika iz 103 osnovne škole i 22 crnogorske opštine. Radionice se sprovode na teme: „Demokratija i parlament“, „Evropska unija“ i „Ljudska prava“.

---

³ http://www.skupstina.me/images/dokumenti/akcioni-plan/akcioni_plan_2015.godine.pdf

⁴ http://www.skupstina.me/images/dokumenti/akcioni-plan/plan_zakonodavnog_rada_za_2015.godinu.pdf

⁵ http://www.skupstina.me/images/dokumenti/akcioni-plan/izvjestaj_akcioni_plan_2014.pdf i http://www.skupstina.me/images/dokumenti/akcioni-plan/Informacija_o_sprovo%C4%91enju_Plana_zakonodavnog_rada_za_2014._godinu.pdf

Objavljeni su Izvještaj o radu Skupštine za period od 1. I do 31. VII 2014. i Izvještaj o korišćenju sredstava u 2014. koji obuhvata i izvještaj o javnim nabavkama.

1.1.2. VLADA

1.1.2.1 Realizacija Programa rada Vlade Crne Gore za IV kvartal 2014.

Vlada je u IV kvartalu 2014. od ukupno planirane 104 obaveze realizovala 88, odnosno 84.6 %.

1.1.2.2 Donošenje Programa rada Vlade za 2015.

Vlada je 29. I 2015. donijela Program rada Vlade za 2015. Program rada Vlade za 2015. sadrži aktivnosti koje su, prije svega, u funkciji realizacije njenih strateških ciljeva iz četvorogodišnjeg programa Vlade, u čijoj osnovi su evro-atlantske integracije, dinamičan ekonomski razvoj Crne Gore i jačanje vladavine prava, kao preduslova za dalju demokratizaciju društva i podizanje nivoa kvaliteta života građana.

Programom je predviđeno praćenje realizacije 17 prioriternih razvojnih projekata i 231 obaveza iz normativnog i tematskog dijela.

1.1.2.3. Realizacija Programa rada Vlade za I kvartal 2015.

U I kvartalu 2015. Vlada je, od ukupno planirane 64 obaveze realizovala 50, odnosno 78,1 %.

Vlada prati primjenu i rezultate usvojenih politika razmatranjem:

- kvartalnih izvještaja o sprovođenju zaključaka Vlade;
- godišnjih izvještaja o radu i stanju u upravnim oblastima koje dostavljaju ministarstva;
- posebnih izvještaja, koje ministarstva Vladi dostavljaju na njen zahtjev;
- izvještaja koje joj podnose posebna radna tijela koja je formirala za praćenje sprovođenja utvrđene politike u oblastima od posebnog značaja;
- izvještaja o realizaciji akcionih planova za sprovođenje strateških dokumenata.

1.1.2.4. Sprovođenje analize procjene uticaja propisa RIA u postupku izrade propisa

Vlada je utvrdila 83 predloga zakona i dva nacrt zakona i donijela 26 uredbi. Uz 66 predloga zakona, dva nacrt zakona i 16 uredbi predlagači su dostavili izvještaje o sprovedenoj analizi procjene uticaja propisa (RIA).

Za devet predloga zakona i pet uredbi data je procjena finansijskih implikacija primjene ovih propisa i njihovog uticaja na poslovni ambijent.

Za predlog zakona o budžetu Crne Gore, saglasno standardima, nije rađena RIA.

1.1.2.5 Transparentnost rada Vlade

U naznačenom periodu nastavljene su aktivnosti na daljoj afirmaciji transparentnosti rada Vlade i informisanja javnosti o politikama Vlade.

Nastavljena je praksa održavanja otvorene sjednice Vlade na isteku tekuće godine (druga otvorena sjednica održana 23. XII 2014.), na kojoj predsjednik Vlade, kroz uvodno obraćanje, daje sažet pregled aktivnosti Vlade u toj godini i ključnih izazova i planova Vlade za sljedeću godinu, što je u javnosti dobro prihvaćeno. To je i prilika da predstavnici relevantnih organa,

institucija i udruženja koji učestvuju u radu otvorene sjednice Vlade, daju svoje osvrte ili sugestije za budući rad Vlade, kao i za otvaranje dijaloga sa predstavnicima medija.

Takođe, imenovanjem novog Operativnog tima Partnerstva otvorenih vlada koji treba da pripremi Drugi akcioni plan u skladu sa principima Partnerstva otvorenih vlada, dodatno se stvaraju uslovi za dalje unapređenje transparentnosti rada, odgovornosti i učešća građana u kreiranju javnih politika.

U naznačenom periodu Generalnom sekretarijatu Vlade podnijeto je 96 zahtjeva za pristup informacijama, od kojih je 76 riješeno, dok je 20 u postupku rješavanja.

1.1.2.6 Komisija za žalbe

Komisija za žalbe je održala 31 sjednicu i razmotrila ukupno 458 predmeta, od čega su 432 žalbe na akta prvostepenih organa i 26 predmeta postupajući po presudama Upravnog suda. Komisija je odlučila u svim 458 razmatranih predmeta.

Od ukupnog broja riješenih predmeta u 225 predmeta žalba je usvojena, tj. poništeno je prvostepeno rješenje i predmet vraćen na ponovni postupak i odlučivanje, u 205 predmeta žalba je odbijena, u 12 odbačena i u 7 predmetu postupak je obustavljen, u 7 predmeta Komisija je usvojila žalbu i naložila prvostepenom organu da donese rješenje i u 2 predmeta rješenje prvostepenog organa je djelimično poništeno.

Komisiji su dostavljene i 202 tužbe, sa zahtjevom Upravnog suda da mu dostavi odgovor na tužbu i spise predmeta. Komisija je odgovorila na 169 tužbi, a za 33 tužbe se čeka odgovor od prvostepenog organa.

Po izjavljenim tužbama, u radu kod Upravnog suda bilo je ukupno 310 predmeta. Od toga je sud odlučio u 95 predmeta, tako što je u 63 predmeta tužbu odbio kao neosnovanu, u 27 predmeta usvojio tužbu i poništio rješenje Komisije za žalbe, u 3 predmeta postupak je obustavljen, a u 2 predmeta tužba je odbačena.

Komisiji za žalbe dostavljeno je 12 presuda Vrhovnog suda od kojih je u 10 predmeta zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke odbijen, a u 2 predmeta usvojen.

1.1.3 DRŽAVNA UPRAVA

1.1.3.1. Strateški okvir za upravljanje reformom javne uprave

Vlada je 31. III 2011. usvojila Strategiju reforme javne uprave u Crnoj Gori za period 2011 – 2016, s okvirnim Akcionim planom koja ističe ove godine. Izvještaj o realizaciji aktivnosti iz Akcionog plana za implementaciju Strategije, kao i AP za period 2014-2015. Vlada je usvojila 26. XII 2013. Na sjednici od 31. VII 2014. Vlada je usvojila Izvještaj o realizaciji aktivnosti iz Akcionog plana za implementaciju Strategije za I i II kvartal 2014. Tom prilikom, Vlada je donijela i zaključak kojim je zadužila Ministarstvo unutrašnjih poslova da, uz naredni polugodišnji izvještaj o realizaciji Akcionog plana (za III i IV kvartal 2014.), Vladi dostavi na uvid Analizu efekata sprovođenja Strategije reforme javne uprave, ostvarenih u periodu od njenog donošenja, zaključno s 31. XII. 2014, **koja će biti osnov za pripremu novog strateškog dokumenta koji je Programom rada Vlade planiran za IV kvartal 2015.** S tim u vezi pripremljen je **Predlog izvještaja o realizaciji aktivnosti iz Akcionog plana za implementaciju Strategije reforme javne uprave za III i IV kvartal 2014, kao i Predlog analize efekata sprovođenja Strategije reforme javne uprave (AURUM) ostvarenih u**

periodu 2011-2014. Pomenuti dokumenti će do kraja aprila biti razmatrani najprije na sastanku Koordinacionog tijela za praćenje sprovođenja Strategije reforme javne uprave i Plana unutrašnje reorganizacije javnog sektora, a potom i na sjednici Savjeta za unapređenje poslovnog ambijenta, regulatornih i strukturnih reformi.

U 2014. su održane 4 sjednice Savjeta za unapređenje poslovnog ambijenta, regulatornih i strukturnih reformi, 4 sastanka Posebne grupe za praćenje implementacije Plana unutrašnje reorganizacije javnog sektora, 3 sastanka Koordinacionog tijela za praćenje sprovođenja Strategije reforme javne uprave u dijelu koji se odnosi na oblast državne uprave i 4 sastanka Koordinacionog odbora za reformu lokalne samouprave.

U cilju ekonomičnijeg i efikasnijeg upravljanja procesom reforme u oblasti državne uprave, kao i praćenja realizacije aktivnosti utvrđenih relevantnim strateškim dokumentima u ovoj oblasti, na zajedničkom sastanku Posebne grupe za praćenje implementacije Plana unutrašnje reorganizacije javnog sektora (IV sastanak) i Koordinacionog tijela za praćenje sprovođenja Strategije reforme javne uprave u dijelu koji se odnosi na oblast državne uprave (III sastanak) koji je održan 16. XII 2014, usvojen je zaključak da Ministarstvo unutrašnjih poslova pripremi i dostavi Savjetu za unapređenje poslovnog ambijenta, regulatornih i strukturnih reformi na razmatranje predlog rješenja o obrazovanju jednog koordinacionog tijela. U skladu s ovim zaključkom, Savjet je donio rješenje kojim je obrazovan jedinstven tim - **Koordinacioni tim za praćenje sprovođenja Strategije reforme javne uprave i Plana unutrašnje reorganizacije javnog sektora.**

Vlada je u septembru 2014, usvojila Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za implementaciju Plana unutrašnje reorganizacije javnog sektora za IV kvartal 2013, I i II kvartal 2014. Prvi nalazi pokazuju da je u izvještajnom periodu od 201 planirane aktivnosti potpuno realizovano 75, djelimično realizovano 46, a nerealizovano 80. Takođe, pripremljen je Predlog izvještaja o sprovođenju Plana u 2014. koji će pružiti jasnije ocjene realizacije svih aktivnosti predviđenih Akcionim planom, a za svaki podcilj posebno, koji će takođe biti razmatran najprije na sastanku Koordinacionog tijela za praćenje sprovođenja Strategije reforme javne uprave i Plana unutrašnje reorganizacije javnog sektora, a potom i na sjednici Savjeta za unapređenje poslovnog ambijenta, regulatornih i strukturnih reformi.

Pripremljen je Predlog analize položaja organizacija s javnim ovlaštenjima u Crnoj Gori, koji je, u formi nacрта, razmatran na sjednici Savjeta za unapređenje poslovnog ambijenta, regulatornih i strukturnih reformi od 27. XI 2014. i u skladu s dobijenim sugestijama inoviran.

Zakon o upravnom postupku („Službeni list CG”, br. 56/14), donijet je u Skupštini u decembru 2014. a primjenjivaće se od **1. VII 2016.** Novi zakon je servisno orijentisan ka korisnicima upravnih usluga i usaglašen je s najboljim uporednim praksama u ovoj oblasti. U narednom periodu fokus reformskih aktivnosti biće usmjeren, prije svega, na stvaranje povoljnih uslova za primjenu novog Zakona o upravnom postupku (sprovести obuke državnih službenika i namještenika za primjenu novih rješenja, donijeti Zakon o upravnom sporu i usaglasiti posebne zakone sa Zakonom o upravnom postupku).

Pored navedenog, **Vlada je 5. III 2015. utvrdila Predlog zakona o upravnoj inspekciji,** kako bi se, pored ostalog, stvorili uslovi za kvalitetniji nadzor nad primjenom odredbi novog Zakona o upravnom postupku.

U decembru 2014. Skupština je donijela Zakon o komunalnoj policiji („Službeni list CG”, br. 57/14), koji će značajnije uticati na vršenje poslova komunalnog nadzora i održavanja komunalnog reda u jedinicama lokalne samouprave.

Vlada je 15. I 2015. donijela Strategiju za profesionalni razvoj lokalnih službenika i namještenika u Crnoj Gori za period 2015-2018. s Akcionim planom za njeno sprovođenje za 2015. i 2016. U pripremi Strategije su, pored predstavnika Ministarstva unutrašnjih poslova, Uprave za kadrove, Zajednice opština Crne Gore, jedinica lokalne samouprave, učestvovali i međunarodni eksperti angažovani na projektu „Podrška implementaciji Nacionalne trening strategije za lokalnu samoupravu u Crnoj Gori“-LOGINTS (*Local Government Implementation of the National Training Strategy*), koji je finansiran od strane Evropske unije.

Strategijom je upravljanje reformskim procesom na lokalnom nivou povjereno Koordinacionom odboru za reformu lokalne samouprave. Na sjednici Koordinacionog odbora, 17. XII 2014. odlučeno je da se, iz razloga ekonomičnijeg i efikasnijeg upravljanja procesom reforme u oblasti lokalne samouprave i praćenja realizacije aktivnosti utvrđenih relevantnim strateškim dokumentima u ovoj oblasti, objedini Koordinacioni odbor za reformu lokalne samouprave, Savjet za međuopštinsku saradnju i Komisija za borbu protiv korupcije na lokalnom nivou u jedno tijelo (**Koordinacioni tim za reformu lokalne samouprave**). Pored predstavnika Ministarstva unutrašnjih poslova, članovi ovog tijela su i predstavnici Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstva ekonomije, Ministarstva finansija, Ministarstva održivog razvoja i turizma, Uprave za kadrove, Glavnog grada Podgorica, Prijestonice Cetinje, opština: Bijelo Polje, Berane, Bar, Danilovgrad i Zajednice opština Crne Gore.

1.1.3.2. Izrada politika i koordinacija

RIA je formalno uvedena stupanjem na snagu novog Poslovnika Vlade početkom 2012, kojim je uvedena obaveza predlagača propisa da, u postupku pripreme zakona i drugih akata, sprovede analizu procjene uticaja propisa. **U 2014. Ministarstvo finansija je dalo ukupno 329 mišljenja na prijedloge propisa, od čega 320 pozitivnih i 9 negativnih.**

Skupštini na raspolaganju stoji nekoliko instrumenata za vršenje parlamentarnog nadzora: parlamentarna istraga, interpelacija, glasanje o nepovjerenju vladi, poslaničko pitanje koje se postavlja na posebnoj sjednici Skupštine posvećenoj premijerskom satu i poslaničkim pitanjima, kontrolna i konsultativna saslušanja i razmatranje izvještaja koje pojedini organi, saglasno zakonu, dostavljaju Skupštini i njenim radnim tijelima.

U 2014. je održano 8 posebnih sjednica Skupštine, i to 4 posebne sjednice posvećene premijerskom satu i 4 posvećene premijerskom satu i poslaničkim pitanjima.

Predsjedniku Vlade postavljeno je 50 pitanja, dok je članovima Vlade postavljeno 231 poslaničko pitanje i 34 dopunska pitanja. Radna tijela Skupštine održala su 10 kontrolnih i 34 konsultativnih saslušanja.

Skupština je u 2014. donijela 26 zaključaka, od kojih je 21 donijet povodom razmatranja izvještaja.

U skladu s članom 150 Ustava Crne Gore svako može dati inicijativu za pokretanje postupka za ocjenu ustavnosti i zakonitosti. Postupak pred Ustavnim sudom za ocjenu ustavnosti i

zakonitosti može da pokrene sud, drugi državni organ, organ lokalne samouprave i pet poslanika.

1.1.3.3. Javne usluge i upravljanje ljudskim resursima

Zakonom o državnim službenicima i namještenicima pored ostalog, uspostavljen je drugačiji sistem selekcije kadrova u državnim organima utemeljen na „merit principu“. Cjelovitije su uređena pitanja u vezi s pravima, obavezama i integritetom državnih službenika i namještenika, ojačana je radno-pravna zaštita lica koja prijavljuju sumnju na korupciju u državnim organima i podignut nivo odgovornosti za kvalitet vršenja poslova u državnom organu. Takođe, proširena je i primjena ovog zakona na zaposlene u Fondu penzijskog i invalidskog osiguranja Crne Gore, Fondu za zdravstveno osiguranje Crne Gore, Zavodu za zapošljavanje Crne Gore, Fondu rada i Agenciji za mirno rješavanje radnih sporova, kao i na zaposlene u drugim organima, regulatornim i nezavisnim tijelima, ako je to propisano posebnim zakonom. Na osnovu ovog Zakona donijeto je 14 podzakonskih akata⁶.

Sistem zapošljavanja koji je utvrđen Zakonom o državnim službenicima i namještenicima i Uredbom o načinu obavezne provjere sposobnosti, bližim kriterijumima i načinu ocjenjivanja kandidata za vršenje poslova radnog mjesta u državnom organu, u potpunosti se razlikuje od prethodnog sistema i njime su postavljene osnove za uvođenje „merit“ sistema kada je u pitanju selekcija i zapošljavanje. Nova zakonska rješenja uređuju da se radna mjesta u državnom organu popunjavaju na osnovu:

- internog oglasa unutar državnog organa;
- internog oglasa između državnih organa;
- javnog oglasa i
- javnog konkursa.

Prioritet u popunjavanju radnih mjesta, osim kada se radi o visokom rukovodnom kadru ili početnim pozicijama unutar državnih organa, ima sprovođenje internog oglasa unutar organa i sprovođenje internog oglasa između državnih organa, pa tek onda javno oglašavanje. **Generalno, prema podacima o realizovanim oglasima/konkursima za 2014, ukupan broj prijavljenih kandidata na interne, javne oglase i javne konkurse u 2014. iznosi 3277 kandidata, što je značajno veći broj kandidata nego u 2013, kada se prijavilo 2479 kandidata.**

---

⁶Etički kodeks državnih službenika i namještenika („Službeni list CG”, br. 20/12);Uredba o načinu obavezne provjere sposobnosti, bližim kriterijumima i načinu ocjenjivanja kandidata za vršenje poslova radnog mjesta u državnom organu („Službeni list CG”, br. 4/13); Uredba o mjerilima za razvrstavanje poslova radnih mjesta državnih službenika u zvanja u okviru nivoa i kategorija („Službeni list CG”, br. 12/13); Uredba o mjerilima i načinu ocjenjivanja državnih službenika i namještenika („Službeni list CG”, br. 33/13); Uredba o vrsti, bližem sadržaju, načinu pripreme, donošenja i metodologiji izrade programa stručnog osposobljavanja i usavršavanja državnih službenika i namještenika („Službeni list CG”, br. 58/13);Uredba o programu i načinu polaganja stručnog ispita za rad u državnim organima („Službeni list CG”, br. 7/14);Uredba o vrsti i postupku dodjele priznanja državnom službeniku i namješteniku („Službeni list CG”, br. 40/13);Odluka o obrazovanju Etičkog odbora („Službeni list CG”, broj 11/13); Odluka o imenovanju predsjednika i članova Komisije za žalbe („Službeni list CG”, br. 11/13);Pravilnik o načinu praćenja i ocjenjivanja probnog rada državnih službenika i namještenika („Službeni list CG”, br. 51/12); Pravilnik o kriterijumima i načinu sačinjavanja liste članova disciplinske komisije („Službeni list CG”, br. 62/12); Pravilnik o sadržini oglasa, načinu ispravke, prijavljivanja na oglas elektronskim putem i uvida u dokumentaciju oglasa („Službeni list CG”, br. 8/13); Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja Centralne kadrovske evidencije i evidencije internog tržišta rada („Službeni list CG”, br. 27/13);Pravilnik o sadržini i načinu vođenja evidencije primljenih poklona („Službeni list CG”, br. 39/13).

U toku 2014. postupku provjere sposobnosti pristupilo je 1925 kandidata, od čega je zadovoljavajuće rezultate postiglo 1177 (61,14%), dok 748 kandidata nije zadovoljilo u postupku provjere sposobnosti (38,86%). **Protiv odluke o izboru, kandidati imaju pravo žalbe.** Prema podacima Komisije za žalbe, od ukupno 166 žalbi izjavljenih na odluke o izboru kandidata u 2014, 14 (8,43%) se odnosilo na postupak zapošljavanja sproveden u skladu s odredbama Zakona o državnim službenicima i namještenicima („Sl. list CG“, br. 50/08,49/10 i 50/11), a 152, ili 91,57% izjavljenih žalbi odnosilo se na postupak zapošljavanja sproveden po važećem Zakonu o državnim službenicima i namještenicima. Od tog broja 67 žalbi, ili, 44,08% odnosilo se na odluke kojima su izabrani prvorangirani kandidati a 85, odnosno, 55,92% žalbi na odluke kojima su izabrani kandidati koji nijesu bili prvi na Rang listi, što može ukazivati i na činjenicu da nakon sprovedenog intervjua, kao dio postupka provjere sposobnosti, kandidati koji nijesu prvorangirani pokažu bolje znanje ili pripadaju nekoj od zakonom utvrđenih kategorija o kojima je starješina organa obavezan da vodi računa prilikom zapošljavanja (zastupljenost pripadnika manjinskih naroda ili drugih manjinskih nacionalnih zajednica, rodno balansiranoj zastupljenosti ili lica s invaliditetom) te se izvrši izbor drugog kandidata s predložene liste.

Prema podacima iz Centralne kadrovske evidencije (CKE), u organima državne uprave radi 10336 državnih službenika i namještenika, od čega su 3,89% namještenici, a 96,11% službenici. U CKE unijeti su podaci za 8546 državnih službenika i namještenika koji rade u organima državne uprave, što predstavlja 82,7%. Prema podacima Uprave za kadrove, koja je nadležna za vođenje CKE, broj državnih službenika i namještenika za koje su unijeti neki podaci u CKE je 12194 (pored organa državne uprave u ovaj broj ulaze zaposleni u Službama Predsjednika Crne Gore, Skupštine i Vlade, sudovima, tužilaštvima i ostalim subjektima na koje se primjenjuje Zakon o državnim službenicima i namještenicima). Ipak, mali je broj organa koji su unijeli sve neophodne podatke u CKE. Neažurnost Centralne kadrovske evidencije predstavlja veliki problem kada je u pitanju kadrovsko planiranje u državnim organima. Ovo naročito jer evidencija koju vodi Ministarstvo finansija o zaradama zaposlenih nije u potpunosti kompatibilna i uvezana s evidencijama koje Uprava za kadrove vodi na osnovu Zakona o državnim službenicima i namještenicima (Centralna kadrovska evidencija). Prepoznavši ovo kao problem, Savjet za unapređenje poslovnog ambijenta, regulatornih i strukturnih reformi, je u martu 2014. donio Rješenje o obrazovanju Radne grupe sa zadatkom povezivanja evidencije o zaradama zaposlenih državnih službenika i namještenika s Centralnom kadrovskom evidencijom. S tim u vezi, Ministarstvo finansija je u saradnju sa UZK u novembru 2014. uputilo dopis svim organima i podsjetilo ih na zakonsku obavezu da unesu podatke u CKE, što je rezultiralo povećanjem ažurnosti od oko 10% za nepuna 4 mjeseca. Takođe, UZK je u februaru 2015, u saradnji sa MF razvila mehanizam za upoređivanje podataka iz CKE i podataka koji se dobijaju od MF iz sistema zarada.

U cilju implementacije i primjene instituta kadrovskog planiranja, Uprava za kadrove je uz ekspertsku podršku Ipa projekta „Podrška Upravi za kadrove“ pripremila Metodologiju za izradu kadrovskog plana kojom su definisani ciljevi i smjernice, kao i tabelarni prikaz kadrovskog plana koji se sastoji od zbirnih i pojedinačnih podataka o zaposlenim u državnim organima kao i planiranim novim zapošljavanjima u 2015. Svi državni organi koji su imali obavezu da pripreme kadrovski plan upoznati su sa metodologijom i načinom popunjavanja pratećih tabela kroz mrežu za upravljanje ljudskim resursima i kroz više obuka koje je

sprovela Uprava za kadrove. **Broj organa državne uprave koji su do sada pripremili kadrovske planove je 31.** Takođe, Uprava za kadrove je, na osnovu kadrovskih planova svih organa državne uprave i službe Vlade, pripremila Predlog objedinjenog kadrovskog plana, koji će uskoro biti dostavljen Vladi na razmatranje i usvajanje.

U oblasti stručnog usavršavanja i osposobljavanja, napominjemo da se u kontinuitetu sprovode obuke državnih službenika i namještenika. U cilju implementacije Programa stručnog usavršavanja i osposobljavanja za 2013/2014, Uprava za kadrove je organizovala 93 obuke u trajanju od 99 dana, koje je pohađalo 2069 službenika i namještenika, od kojih 792 muškaraca i 1276 žena, iz različitih državnih organa. Pored navedenog, Uprava za kadrove realizovala je i veliki broj obuka van Programa za koje je iskazano interesovanje. Najviše tema van Programa organizovano je iz oblasti NATO integracija, zatim obuke kroz TIAEX podršku, obuke u saradnji sa SIGMA-om, ReSPA-om i Misijom OSCE-a u Crnoj Gori. U toku 2014. organizovano je 299 obuka koju je pohađalo 6545 zaposlenih.

U cilju boljeg praćenja rada i jačanja odgovornosti za kvalitet vršenja poslova, ocjenjivanje rada državnog službenika, odnosno namještenika regulisano je na drugačiji način Zakonom o državnim službenicima i namještenicima u odnosu na prethodni zakon. Novi sistem ocjenjivanja daje pravne osnove za efikasnije praćenje rada, tj. mjerenje i analizu postignutih rezultata rada, samostalnosti i kreativnosti u vršenju posla; kvaliteta organizacije rada; saradnje sa saradnicima, strankama i drugim državnim organima. Protiv rješenja o ocjeni rada državni službenik, odnosno namještenik ima pravo žalbe. Ipak, primjena normativnog okvira je nedosljedna u praksi, posebno imajući u vidu da se ocjenjivanje ne vrši u zakonom utvrđenom roku, da se podaci (ocjene) ne unose u CKE i da je zastupljenost odličnih ocjena u ukupnom broju ocjena državnih službenika i namještenika najviša.

Kako bi se ojačao sistem integriteta u državnim organima, Zakonom o državnim službenicima i namještenicima utvrđena je obaveza državnih organa da donesu planove integriteta. Takođe, Zakonom je utvrđena obaveza da državni organi određuju državnog službenika koji je odgovoran za pripremu i sprovođenje plana integriteta. Smjernice za pripremu plana integriteta Ministarstvo pravde je donijelo 31. I 2013. Na osnovu ovih smjernica, državni organi pripremaju planove integriteta. Prema sadašnjim podacima, od ukupno 103 institucije u 62 su donešeni planovi integriteta, u 15 je postupak donošenja u toku, a menadžeri integriteta imenovani su u 77 institucija.

1.1.3.4. Odgovornost

Poseban zakon o javnoj odgovornosti ne postoji, ali zakonodavni okvir postoji u više zakona, i to:

- Zakon o državnoj upravi;
- Zakon o državnim službenicima i namještenicima;

Napomena: Izmjene i dopune Zakona o državnim službenicima i namještenicima Skupština Crne Gore je donijela 25. VII 2014.

- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru Skupština Crne Gore je usvojila 25. VII 2014;

Uredbom o izmjenama i dopunama Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave od 25. XII 2014. osnovana je Uprava za ugljovodonike.

Linija odgovornosti:

Osnovu organizacije sistema državne uprave u Crnoj Gori čine ministarstva koja vrše poslove predlaganja unutrašnje i vanjske politike, vođenja razvojne politike, normativne djelatnosti, upravnog nadzora i druge poslove sa strateškim i razvojnim sadržajem, dok operativne i izvršne poslove uprave u resorima vrše drugi organi uprave (uprave, sekretarijati, zavodi, direkcije i agencije). Nadzor nad zakonitošću i cjelishodnošću rada organa uprave vrše Ministarstva.

Prema propisima o državnoj upravi ministri odgovaraju Skupštini i predsjedniku Vlade. Izvještaj o radu ministarstva kojim rukovode jednom godišnje podnose Vladi. Državni sekretar, sekretar i generalni direktor za svoj rad odgovaraju ministru i Vladi. Starješine samostalnih organa uprave za svoj rad odgovaraju resornom ministru i Vladi. Starješine organa uprave u sastavu za svoj rad odgovaraju generalnom direktoru i ministru.

Pravo na pristup informacijama

Zakon o slobodnom pristupu informacijama se primjenjuje od 2012. Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama počela je s radom u februaru 2013. Godišnji izvještaj o radu Agencija podnosi Skupštini Crne Gore. Podaci pokazuju da je znatno povećan broj zahtjeva tokom 2014. za slobodan pristup informacijama, kao i broj žalbi.

Ombudsman, Komisija za sprječavanje sukoba interesa i Agencija za nacionalnu bezbjednost za svoj rad podnose Godišnji izvještaj o radu Skupštini Crne Gore.

Pravo pristupa javnim informacijama propisano je Zakonom o slobodnom pristupu informacijama. Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama vrši nadzor nad svim obveznicima Zakona o slobodnom pristupu informacijama u smislu člana 9 stav 1 tačka 1 Zakona o slobodnom pristupu informacijama. Agencija na osnovu člana 38 Zakona o slobodnom pristupu informacijama odlučuje na osnovu izjavljenih žalbi protiv odluka i akata prvostepenih organa, vrši kontrolu nad primjenom člana 12 Zakona o slobodnom pristupu informacijama u pogledu proaktivnog objavljivanja informacija od strane prvostepenih organa, ažurnosti u dostavljanju akata radi potrebe vođenja informacionog sistema u smislu člana 41 i 42 Zakona o slobodnom pristupu informacijama Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama je donijela Pravilnik o vršenju inspeksijskog nadzora u oblasti slobodnog pristupu informacijama tokom 2015. Agencija je 28. IX 2014. obilježila svjetski dan "Pravo javnosti da zna" i javnost Crne Gore upoznala s rezultatima rada, te ukazala na obaveze prvostepenih organa i postupak ostvarivanja prava na slobodan pristup. Takođe, Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama organizovala je 3 seminara i to 16. XII 2014. u Tivtu, 18. XII 2014. u Rožajama i 23. XII 2014. u Danilovgradu, tokom kojih je upoznala ovlašćene predstavnike prvostepenih organa sa zakonskim obavezama iz Zakona o slobodnom pristupu informacijama. Agencija je uočila napredak u pogledu poštovanja odredbi proaktivnog objavljivanja informacija od strane prvostepenih organa.

Ustavom Crne Gore, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore je ustanovljen kao samostalan i nezavisan organ koji preduzima mjere za zaštitu ljudskih prava i sloboda. Zakonom o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Službeni list CG", br. 42/11 i 34/14), uređeni su nadležnost, ovlašćenja, način rada i postupanje Zaštitnika/ce ljudskih prava i sloboda Crne Gore u zaštiti ljudskih prava i sloboda zajamčenih Ustavom, zakonom,

potvrđenim međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima i opšteprihvaćenim pravilima podaci o postupanju Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore po pritužbama građana i pravnih lica (Konačni statistički podaci i ocjene stanja daju se u Godišnjem izvještaju o radu Zaštitnika koji se dostavlja Skupštini do 31. marta (<http://ombudsman.co.me/izvjestaji.php>).

1.1.3.5. Pružanje usluga

Skupština je u julu 2014. donijela Zakon o elektronskoj upravi ("Službeni list CG", br. 32/14).

Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije je realizovalo projekat uspostavljanja portala eUprave, koji predstavlja jednu od osnovnih karika u razvoju elektronske uprave. Glavni zadatak je da što više upravnih usluga koje pružaju državni organi bude dostupno na portalu eUprave. U skladu s ovakvim opredjeljenjem, u kontinuitetu se povećava broj servisa na portalu elektronske uprave i stvoreni su uslovi za efikasnu komunikaciju s korisnicima usluga državne administracije preko jedinstvenog e-portala u bilo koje vrijeme i s bilo kojeg mjesta. Kontinualan porast pokazuje i podatak da smo na kraju 2014. imali 77 dostupnih online servisa koje pruža 25 institucija, a zaključno s 31. III 2015. imamo 112 dostupnih online servisa koje pruža 29 institucija. Za sve institucije koje trenutno pružaju elektronske usluge na portalu, održane su obuke u saradnji s Upravom za kadrove. U svim institucijama su određeni koordinatori čiji je osnovni zadatak da u saradnji s glavnim administratorom (MIDT) nadgleda i vrši administraciju e-servisa koji se odnosi na tu instituciju. Obuke su bile interaktivnog tipa, s detaljnim objašnjenjem uloga koje je portal prepoznao kroz sistem. U planu je da se ovakve obuke održe za sve nove korisnike portala, tj. koordinate u institucijama koje objave nove servise odnosno elektronske usluge. Institut one stop shop-a iako uveden još 2011. u praksi postoji samo za registraciju preduzeća i izdavanje građevinskih dozvola.

Pravo na pravni lijek je ustavna kategorija i Ustavom Crne Gore je propisano da svako ima pravo na pravni lijek protiv odluke kojom se odlučuje o njegovom pravu ili na zakonom zasnovanom interesu. Zakonom o opštem upravnom postupku koji je još uvijek na pravnoj snazi propisano je da se prije donošenja rješenja stranci mora omogućiti da se izjasni o činjenicama i okolnostima koje su od značaja za donošenje rješenja (izuzetak, ako je propisano posebnim zakonom). Takođe, pisano rješenje sadrži obrazloženje odluke i uputstvo o pravnom sredstvu/lijeku.

1.1.3.6. Upravljanje javnim finansijama

Kako bi se unaprijedio sistem javnih finansija kroz jačanje mjera fiskalne odgovornosti, 2014. donijet je Zakon o budžetu i fiskalnoj odgovornosti kojim su prepoznati elementi fiskalne odgovornosti, u cilju pravovremenog i adekvatnog reagovanja na izazove i rizike na međunarodnom finansijskom tržištu, kao i odgovornog vođenja fiskalne politike i upravljanja javnim finansijama. U odnosu na do tada važeća rješenja, ovaj zakon je prepoznao više novina koje se mogu uopšteno grupisati u tri oblasti i to: fiskalna odgovornost, inspekcijski nadzor i mjere odgovornosti i kaznene odredbe. Naime, osnovni strateški dokument predstavlja Fiskalna strategija koju donosi Vlada na početku svog mandata i koja se odnosi na period trajanja mandata Vlade. Ovim dokumentom utvrđuju se glavni fiskalni ciljevi koji se žele postići u srednjem roku i predstavlja osnovu za planiranje srednjoročnih i godišnjih politika. Na godišnjem nivou, Vlada donosi Smjernice fiskalne politike, bazirane na Fiskalnoj strategiji,

kojima se utvrđuju trogodišnje makroekonomske projekcije, ciljevi ekonomske i fiskalne politike, limiti potrošnje i sl. U skladu s utvrđenim mastriškim kriterijumima utvrđuje se limit maksimalnog deficita na nivou od 3% bruto društvenog proizvoda, odnosno limit maksimalnog nivoa zaduženosti na nivou od 60% BDP-a. U skladu s najboljom praksom i sugestijama i preporukama međunarodnih partnera, kao i zahtjeva regulative Evropske Unije, ocjenu o poštovanju elemenata fiskalne odgovornosti daje nezavisno tijelo, Senat Državne revizorske institucije, koje obavlja funkciju fiskalnog savjeta i izvještava Skupštinu o primjeni prethodno navedenih kriterijuma fiskalne odgovornosti. U okviru Zakona, posebno je uređeno pitanje inspekcijskog nadzora. Naime, u cilju ojačavanja kontrole budžetske potrošnje u toku fiskalne godine, definisan je institut budžetskog inspektora, obuhvatnost djelovanja, kao i ovlašćenja koja su suštinski utvrđena Zakonom o inspekcijskom nadzoru. U Ministarstvu finansija je 2014. formiran Odsjek za budžetsku inspekciju. Posebno je potrebno istaći odgovornost ovlašćenih lica u državnim organima i mjere koje se primjenjuju u slučaju postupanja suprotno odredbama ovog Zakona i koje su definisane kroz dva poglavlja. Ministarstvo finansija, kao ministarstvo nadležno za sprovođenje ovog zakona, snosi i najveću odgovornost u efektivnoj implementaciji zakona. Međutim, utvrđuju se i mjere odgovornosti ovlašćenih lica u državnim organima u slučaju neodgovornog ponašanja i prouzrokovanja finansijske štete državnom organu. Pored ovoga, utvrđuju se novčane sankcije za nepoštovanje pojedinih odredbi ovog zakona koje se kreću u iznosu od 200 eura za blaže povrede do 4.000 eura za teže povrede ovog Zakona. Između ostalog Zakonom je definisano planiranje i izvršavanje budžeta, na način da javni dug ne prelazi limit od 60% BDP-a. Na kraju oktobra 2014. ukupan državni dug iznosio je 57,9% BDP-a. Iz navedenog, kada je u pitanju stabilnost javnih finansija, može se zaključiti da je stvoren adekvatan normativni i strateški okvir. Insistirajući na daljem jačanju fiskalne discipline, a u cilju održivog sistema zarada, Kabinet potpredsjednika Vlade za ekonomsku politiku i finansijski sistem i Ministarstvo finansija inicirali su izmjenu regulatornog okvira koji definiše zarade u javnom sektoru, u pravcu definisanja načina utvrđivanja zarada za sve zaposlene u javnom sektoru koji će biti uslovljen trendom ekonomskih i fiskalnih parametara, dok će se istovremeno obezbijediti unificiranje načina obračuna zarada za obavljanje istih poslova. Pripremljen je Nacrt zakona o zaradama u javnom sektoru, koji je u završnoj fazi usaglašavanja s nadležnim organima. Takođe, priprema Programa reformi javnih finansija je u toku. Program će obuhvatiti prioritete prije svega MF, DRI i Uprave za javne nabavke, institucija koje su ključne za teme vezane za reformu javnih finansija. Planirano je da se Program pripremi u prvoj polovini godine.

1.1.4. LOKALNA SAMOUPRAVA

1.1.4.1. Bilans ostvarenih rezultata

Vlada je 15. I 2015. usvojila Strategiju za profesionalni razvoj lokalnih službenika i namještenika u Crnoj Gori za period 2015-2018. s Akcionim planom za njeno sprovođenje za period 2015-2016. Cilj Strategije je promovisanje organizacione kulture i novog načina razmišljanja koji ističe vrijednost obuke i profesionalnog razvoja u opštini, a što će doprinijeti stvaranju visokostručnog kadra, sposobnog za brzo prilagođavanje promjenama i pružanje kvalitetnih usluga lokalnom stanovništvu.

U cilju jačanja finansijske discipline u lokalnoj samoupravi, Zakonom o budžetu i fiskalnoj odgovornosti, usvojenim aprila 2014. predviđeno je da opština ne može usvojiti budžet ukoliko ne dobije pozitivno mišljenje Ministarstva finansija, što je novina koja nameće veću odgovornost upravljačkih struktura u opštinama.

Vlada Crne Gore je, shodno programu, otpočela segment fiskalne konsolidacije s lokalnom samoupravom kako bi poboljšala stabilnost i održivost javnih finansija opština, a u funkciji ukupne finansijske stabilnosti.

Pored niza aktivnosti koje su već realizovane, a odnose se na dugove opština prema bankama, dobavljačima i državi, nizom zaključaka koji se već realizuju, Vlada je dovela opštine do znatno većeg nivoa fiskalne stabilnosti.

Vladu u ovom procesu podržava Svjetska banka koja već pruža konsultantske usluge u dijelu definisanja finansijske održivosti lokalnih samouprava. Sljedeći korak saradnje Vlade i Svjetske banke se odnosi na izvore finansiranja za reprogram u funkciji fiskalne konsolidacije.

U periodu od 2011. do 2014. Vlada je, u cilju unaprjeđenja infrastrukture i uslova života na lokalnom nivou, kofinansirala veći broj projekata koji se realizuju uz podršku EU. Po ovom osnovu, do sada je utrošeno oko 2 miliona eura.

Iz kapitalnog budžeta su, u prethodnim godinama, izdvajana značajna sredstva radi ulaganja u lokalnu infrastrukturu, prvenstveno saobraćajnu, vodovodnu i komunalnu, kao i društvenu.

Poseban segment podrške, u iznosu od oko 1 milion eura, koji je Vlada opredijelila opštinama odnosio se na koofinansiranje otpremnina za radnike koji predstavljaju tehnološki višak.

U cilju rješavanja problema nelikvidnosti lokalnim samoupravama je omogućeno plaćanje dospjelih poreskih obaveza imovinom opština.

Na sjednici od 19. III 2015. Vlada je usvojila Informaciju o reprogramu duga opština i odobrila reprogram poreskog duga po osnovu poreza i doprinosa na zarade zaposlenih s utvrđenim stanjem na dan 31. XII 2014. u ukupnom iznosu od 89,07 miliona eura. Od ovog iznosa 74,45 miliona € je reprogramirano na 20 godina počev od 1. VII 2015. za opštine koje su korisnici Egalizacionog fonda dok je 14,62 miliona eura koje se odnosi na opštine Bar i Budva, čiji je fiskalni kapacitet viši od prosječnog, reprogramirano na period od 5 godina.

Takođe, Vlada Crne Gore je Zaključcima od 2. IV 2015. zadužila Investiciono-razvojni fond Crne Gore AD Podgorica da obezbijedi sredstva ili garanciju jedinicama lokalne samouprave u cilju refinansiranja duga po kreditima i obezbjeđivanja povoljnijih kreditnih uslova.

Skupština Crne Gore je donijela Zakon o komunalnoj policiji ("Službeni list CG", br. 57/14), kojim se prvi put u Crnoj Gori uređuju poslovi, ovlašćenja, organizacija i druga pitanja od značaja za rad komunalne policije. Njegovom implementacijom treba da se obezbijedi efikasnije i kvalitetnije održavanje komunalnog reda u jedinicama lokalne samouprave.

U cilju **unaprjeđenja poslovnog ambijenta na lokalnom nivou**, Ministarstvo finansija u saradnji s UNDP-em i Ambasdom Velike Britanije sprovodi projekat „Uprava po mjeri građana i biznisa“, čija je svrha pokretanje javnog dijaloga putem kojeg će zainteresovana

javnost ukazati lokalnoj administraciji na probleme s kojima se građani i poslovni subjekti u Crnoj Gori susreću u ostvarivanju svojih prava i poslovanju. Prva faza projekta, u okviru koje je urađen portal www.prijavibarijeru.me, je realizovan od strane NVO CDT, a uz finansijsku pomoć Fonda za aktivno građanstvo. U periodu između 5. II 2015. i 2. III 2015. je obavljeno 1337 pregleda portala, podnijeto 8 konkretnih prijava i prijavljeno 11 barijera. U ovoj fazi projekta obuhvaćene su tri opštine: Budva, Žabljak i Danilovgrad.

1.1.5. PRAVOSUDNI SISTEM

Usvojen je Zakon o Ustavnom sudu Crne Gore („Službeni list CG”, br. 11/15), Zakon o sudovima („Službeni list CG”, br. 11/15), Zakon o Sudskom savjetu i sudijama („Službeni list CG”, br. 11/15), Zakon o Državnom tužilaštvu („Službeni list CG”, br. 11/15), Zakon o Specijalnom državnom tužilaštvu („Službeni list CG”, br. 10/15), Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o izvršenju i obezbjeđenju, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o vanparničnom postupku, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći.

Na osnovu Zakona o sudovima i Zakona o Sudskom savjetu i sudijama, Ministarstvo pravde je, na predlog Sudskog savjeta, donijelo Pravilnik o okvirnim mjerilima za određivanje potrebnog broja sudija i državnih službenika i namještenika u sudu („Službeni list CG”, br. 17/15).

Na osnovu Zakona o Državnom tužilaštvu Ministarstvo pravde je, na predlog Tužilačkog savjeta, donijelo Pravilnik o okvirnim mjerilima za određivanje potrebnog broja državnih tužilaca i državnih službenika i namještenika u državnom tužilaštvu („Službeni list CG”, br. 17/15).

U cilju zaštite sudija i tužilaca, u postupanju u konkretnim predmetima, Ustav proklamuje načelo funkcionalnog imuniteta koje podrazumijeva da sudije odnosno državni tužilac uživaju funkcionalni imunitet i ne mogu biti pozvani na odgovornost za mišljenje dato ili odluku donijetu u vršenju svoje funkcije, osim ako se radi o krivičnom djelu. Takođe, u skladu sa Zakonom o Sudskom savjetu i Zakonom o državnom tužilaštvu, sudije i tužioci mogu podnijeti pritužbu Sudskom odnosno Tužilačkom savjetu ukoliko smatraju da postoji ugrožavanje njihove nezavisnosti i samostalnosti. Dalji postupak po ovim pritužbama uređuje se poslovnici o radu savjeta. Takođe, Krivičnim zakonikom je propisano krivično djelo ometanje pravde, koje čini onaj ko sudiju, državnog tužioca, njegovog zamjenika, notara ili javnog izvršitelja silom ili prijetnjom ili na drugi način ozbiljno ometa ili spriječi u vršenju dužnosti da donese ili ne donese neku odluku. Ovo je krivično djelo koje se goni po službenoj dužnosti, pa će državni tužilac, na osnovu krivične prijave, preduzeti zakonom propisane radnje.

Pravosudna inspekcija nema nadležnosti koje se odnose na ovo pitanje, već vrši inspekcijski nadzor u sudovima u odnosu na organizaciju rada u sudovima, u skladu sa Zakonom o sudovima, kao i nad primjenom Sudskog poslovnika u dijelu sudske uprave.

U pogledu obezbjeđenja interne nezavisnosti kod postupanja državnih tužilaca u konkretnim predmetima, Zakon o državnom tužilaštvu uređuje odnose u Državnom tužilaštvu po principu nezavisnosti u radu državnih tužilaca, koji podrazumijeva da je državni tužilac odgovoran za rad u predmetu koji mu je dodijeljen i nezavistan u radu i donošenju odluke, osim u

slučajevima kada se mogu izdati obavezna uputstva za rad, radi jedinstvene primjene zakona. Državni tužilac je dužan da rukovodioca državnog tužilaštva na njegov zahtjev upozna sa radom u pojedinom predmetu i odlukom koju namjerava donijeti, kao i sa radom na pojedinom predmetu u kojem se pojavljuju složena činjenična i pravna pitanja.

Edukacija u pravosudnim organima obavlja se u okviru Centra za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije, koji je organizovan kao posebna organizaciona jedinica Vrhovnog suda Crne Gore. Edukacija se organizuje kao inicijalna i kontinuirana. Inicijalna edukacija organizuje se za stručne saradnike u pravosudnim organima (sudovima i tužilaštvima), kao i za diplomirane pravnike koji ispunjavaju opšte uslove za rad u državnim organima i imaju položen pravosudni ispit i ima za cilj njihovu pripremu za vršenje pravosudne funkcije. Kontinuirana edukacija organizuje se za nosioce pravosudne funkcije i ima za cilj održavanje i usavršavanje znanja, sposobnosti i vještina radi kvalitetnog obavljanja pravosudne funkcije. Obuka o integritetu čini i sastavni dio programa inicijalne i kontinuirane obuke sudija i tužilaca koja se realizuju u okviru Centra za obuku nosilaca pravosudnih funkcija.

U okviru bužeta za sudstvo, Centar za edukaciju je prepoznat kao posebna budžetska stavka i iznos koji mu je dodijeljen za 2015. je: 170.700 eura. Jedan dio sredstava za finansiranje edukacije obezbjeđuje se i putem donacija.

Budžetska sredstva koja su u 2015. izdvojena za rad sudova iznose: 20.793.247,44 eura, odnosno 33,53 eura po stanovniku.

Budžetska sredstva koja su u 2015. izdvojena za rad tužilaštva iznose: 6.285.928,38 eura za 2015. a po stanovniku 10,13 eura.

Broj sudija (na 100.000 stanovnika) je 40,90 sudija. Broj tužilaca (na 100.000 stanovnika) je 18,54 državnih tužilaca. Broj advokata na 100.000 stanovnika je 119,51 advokat.

U pogledu transparentnosti rada sudova, sve pravosnažne sudske odluke pravovremeno su dostupne stručnoj i laičkoj javnosti na web stranicama pojedinačnih sudova u okviru portala www.sudovi.me. Odlukama je vrlo lako pristupiti, a moguće ih je jednostavno pretraživati po vrsti odluke, odjeljenju, godini iz koje potiču kao i po sadržini odluke unošenjem ključne riječi u pretraživač.

Transparentnost se obezbjeđuje i kroz održavanje redovnih konferencija za medije, imenovanjem službenika za odnose sa javnošću u većim sudovima i organizovanjem otvorenih vrata za ambasadore država koje imaju stalna predstavništva u Crnoj Gori kao i za studente pravnih fakulteta.

Portparoli najvećih sudova u Crnoj Gori (Vrhovni, Apelacioni, Viši sudovi u Podgorici i Bijelom Polju, Privredni sud u Podgorici, Osnovni sudovi u Podgorici, Bijelom Polju i Baru) pohađaju obuke u cilju unapređenja znanja i vještina za rad sa javnošću, koje podrazumijevaju učenja o institucionalizaciji i etici odnosa između pravosuđa, policije i medija, radu službe za odnose sa medijima, izazovima i koristima transparentnosti rada pravosudnih organa. Transparentnost rada sudova ojačana je i saradnjom sa civilnim sektorom i drugim državnim organima. Tako su Vrhovni sud Crne Gore i Fakultet pravnih nauka Univerziteta Donja Gorica potpisali 1. X 2014. Memorandum o saradnji. Memorandum ima za cilj kvalitetnije i obuhvatnije pravničko obrazovanje nastavnog osoblja Fakulteta pravnih nauka i sticanja stručne prakse u sudovima.

Fakultetski nastavni kadar iz reda diplomiranih pravnika će biti u prilici da u osnovnim ili višim sudovima obavljaju pravne poslove radi stručnog osposobljavanja.

U cilju jačanja transparentnosti suđenja, procesni zakoni predviđaju mogućnost audio odnosno audio-vizuelnog snimanja suđenja. Tako, Zakonik o krivičnom postupku predviđa da se sve preduzete radnje u toku krivičnog postupka, po pravilu, audio ili audiovizuelno snimaju. O tome se prethodno obavještava lice koje se saslušava i podučava se da ima pravo da zatraži reprodukovanje snimka radi provjeravanja date izjave. Pored radnji koje se preduzimaju u toku postupka, može se snimati i glavni pretres, a iz opravdanih razloga sudija/vijeće može da odluči da se pojedini djelovi glavnog pretresa ne snimaju. Snimci se ne mogu javno prikazivati bez prethodno pribavljene pisane saglasnosti stranaka i učesnika snimljene radnje.

Takođe, Zakon o parničnom postupku predviđa da sudija može da odredi da se zapisnik vodi pomoću odgovarajućih tehničkih sredstava.

Viši sud u Podgorici i Viši sud u Bijelom Polju su za sada potpuno tehnički opremljeni da bi mogli da implementiraju navedene odredbe zakona. Specijalno odjeljenje Višeg suda u Podgorici je nadležno za rješavanje predmeta organizovanog kriminala, visoke korupcije, pranja novca, terorizma i ratnih zločina.

Pored ovoga, oba procesna zakona predviđaju javnost glavne rasprave odnosno glavnog pretresa, sa mogućim ograničenjima samo u zakonom predviđenim slučajevima, a koji su vezani za čuvanja tajne, javnog reda, zaštite morala, zaštite interesa maloljetnog lica ili zaštite ličnog ili porodičnog života okrivljenog ili oštećenog.

Po pitanju neriješenih predmeta:

- Broj civilnih, privrednih, administrativnih i drugih neriješenih predmeta (prvostepeni/100 stanovnika):
  - broj neriješenih parničnih predmeta na kraju 2014. iznosi: 28.095 ($28.095/621.521*100= 4,5203$ predmeta);
  - broj neriješenih privrednih predmeta na kraju 2014. iznosi: 2328 ($2328/621.521*100= 0,3745$ predmeta);
  - broj neriješenih upravnih predmeta na kraju 2014. iznosi: 1814 ($1814/621.521*100= 0,291$ predmeta).
- Broj civilnih, privrednih, upravnih i drugih neriješenih predmeta u žalbi na 100 stanovnika:
  - broj neriješenih parničnih predmeta po žalbi na kraju 2014. iznosi: 2811 ($2811/621.521*100= 0,4522$ predmeta);
  - broj neriješenih privrednih predmeta po žalbi na kraju 2014. iznosi: 7 ($7/621.521*100= 0,0011$ predmeta);
  - broj neriješenih upravnih predmeta po žalbi na kraju 2014. iznosi: 41 ($41/621.521*100= 0,0065$ predmeta);
- Broj krivičnih slučajeva (prvostepeni/100 stanovnika):
  - broj neriješenih krivičnih predmeta u osnovnim sudovima na kraju 2014. iznosi: 2390 ($2390/621.521*100= 0,3845$ predmeta);
  - broj neriješenih krivičnih predmeta u višim sudovima na kraju 2014. iznosi: 155 ($155/621.521*100= 0,02494$ predmeta);

- broj krivičnih predmeta (u žalbi/100 stanovnika) broj neriješenih krivičnih predmeta po žalbi kod viših sudova na kraju 2014. iznosi: $48(48/621.521 \cdot 100 = 0,00772 \text{ predmeta})$;
- broj neriješenih krivičnih predmeta po žalbi kod Apelacionog suda na kraju 2014. iznosi $11(11/621.521 \cdot 100 = 0,00177 \text{ predmeta})$

Trenutno ukupan broj zaposlenog administrativnog osoblja u sudovima je 731.

Zakonom o sudskim vještacima („Sl. list CG“ br. 79/04) propisano je da Komisija za postavljenje i razrješenje sudskih vještaka odlučuje po prijavama za sudske vještake podnijetim na osnovu objavljenih javnih poziva. Komisiju obrazuje predsjednik Vrhovnog suda Crne Gore, a čini je pet članova, i to: dva člana iz reda sudija; dva člana iz Udruženja sudskih vještaka; jedan član iz Ministarstva pravde. Vještaci se imenuju na vrijeme od 6 godina i nakon isteka tog roka imaju pravo da se ponovo prijave za odlučivanje o njihovom postavljenju za sudskog vještaka. Iznos odobrenog budžeta za 2015. za plaćanje vještaka iznosi 900.000 eura.

1.1.5.1. Bilans ostvarenih rezultata

Sudski savjet je izabrao sedam predsjednika sudova i 13 sudija. Izabrani su predsjednici: Upravnog suda Crne Gore, Višeg suda u Podgorici, osnovnih sudova u: Bijelom Polju, Pljevljima, Danilovgradu, Podgorici i Žabljaku. Izabrane sudije: troje sudija Vrhovnog suda Crne Gore, dvoje sudija Upravnog suda Crne Gore (od kojih je jedan i predsjednik), dvoje sudija Višeg suda u Podgorici, dvoje sudija Osnovnog suda u Herceg Novom, po jedan sudija osnovnih sudova u Podgorici, Ulcinju, Beranama, Nikšiću i Plavu.

Pokrenuto je pet disciplinskih postupaka: protiv jednog sudije privrednog suda i četvero sudija osnovnih sudova. Svi disciplinski postupci su završeni na način što je u jednom predmetu izrečena disciplinska mjera u visini od 20 % umanjenja zarade u trajanju od 3 mjeseca, dok je u ostala četiri predmeta izrečena opomena.

Pokrenut je jedan postupak za razrješenje u toku kojeg je sudija podnio zahtjev za prestanak sudijske funkcije.

Skupština Crne Gore je izabrala Vrhovnog državnog tužioca na sjednici od 7. X 2014. u drugom krugu, trojglaškom većinom.

Tužilački savjet je izabrao jednog rukovodioca Osnovnog državnog tužilaštva u Pljevljima i dva državna tužioca u Vrhovnom državnom tužilaštvu. Tužilački savjet je razriješio jednog zamjenika Osnovnog državnog tužioca u Pljevljima zbog trajnog gubitka sposobnosti za rad. Tužilački savjet je izabrao sekretara. Tužilački savjet je donio odluku o brisanju izrečene disciplinske mjere iz evidencije podataka o državnim tužiocima, po proteku zakonskog roka.

1.1.6 ANTIKORUPCIJSKA POLITIKA

Crna Gora je uskladila svoje krivično zakonodavstvo s Konvencijom OECD protiv podmićivanja stranih javnih funkcionera u međunarodnim poslovnim transakcijama, Konvencijom o borbi protiv korupcije koja uključuje zvaničnike Evropskih zajednica ili zvaničnike država članica Evropske unije, Konvencijom o zaštiti finansijskih interesa Evropskih zajednica i Okvirnom odlukom Savjeta 2003/568/JHA o borbi protiv korupcije u privatnom sektoru.

Krivična djela sa elementom korupcije sadržana su u okviru Krivičnog zakonika Crne Gore i to pretežnim dijelom u okviru glave krivičnih djela protiv službene dužnosti i glave krivičnih djela protiv platnog prometa i privrednog poslovanja. U okviru krivičnih djela protiv službene dužnosti, propisana su krivična djela - *Primanje mita (član 423)* i *Davanje mita (424)*, dakle pasivno i aktivno podmićivanje u javnom sektoru, a u krivičnih djela protiv platnog prometa i privrednog poslovanja propisana su krivična djela - *Primanje mita u privrednom poslovanju (član 276a)* i *Davanje mita u privrednom poslovanju (član 276b)*, dakle pasivno i aktivno podmićivanje u privatnom sektoru.

Krivični zakon ne pravi razliku kada je u pitanju aktivno i pasivno podmićivanje domaćih ili međunarodnih javnih funkcionera. Krivična djela sadržana u čl. 423 i 424 KZ primanje i davanje mita jednako se odnose na domaće i strane funkcionere, imajući u vidu činjenicu da je u članu 142 stav 3 tačka 5a KZ službeno lice definisano i kao lice koje u stranoj državi obavlja zakonodavnu, izvršnu, sudsku ili drugu javnu funkciju za stranu državu, lice koje u stranoj državi obavlja službene dužnosti na osnovu zakona, propisa donijetih na osnovu zakona, ugovora ili arbitražnog sporazuma, lice koje obavlja službenu dužnost u međunarodnoj javnoj organizaciji i lice koje obavlja sudsku, tužilačku ili neku drugu funkciju u međunarodnom sudu.

Osim navedenih krivičnih djela, KZCG propisuje i krivična djela: zloupotreba službenog položaja (član 416); nesavjestan rad u službi (član 417); protivzakonita naplata i isplata (član 418); prevara u službi (član 419); pronevjera (član 420); posluga (član 421); protivzakoniti uticaj (član 422); navođenje na protivzakoniti uticaj (član 422a); pranje novca (član 268); prikrivanje (član 256), ometanje pravde (član 396a).

Nezakonito bogaćenje nije krivično djelo u Crnoj Gori. Budući da je član 20 Konvencije Ujedinjenih nacija protiv korupcije koji se odnosi na nezakonito bogaćenje fakultativnog karaktera, Crna Gora se odlučila da ne uvodi ovo krivično djelo već da jača mehanizme za prošireno oduzimanje imovine. Analiza o potrebi propisivanja krivičnog djela nezakonito bogaćenje izrađena je 2012. Prema zaključcima analize, ukazano je da je članom 20 Konvencije UN protiv korupcije (UNCAC) predviđena obaveza država ugovornica da razmotre mogućnost uvođenja krivičnog djela nezakonitog bogaćenja, polazeći od svojih ustava i osnovnih načela svog pravnog sistema. Od 140 zemalja koje su ratifikovale Konvenciju oko četrdeset je uvelo ovo krivično delo, a od evropskih zemalja to je učinila samo BJR Makedonija. Iz pristiglih materijala, kao i iz presjeka postojećeg normativnog okvira u oblasti borbe protiv korupcije jasno je da je u Crnoj Gori u zakonodavnom i institucionalnom smislu uspostavljen dovoljan broj mehanizama za sprečavanje nezakonitog bogaćenja, kao i vidova kažnjavanja korupcionog ponašanja javnih funkcionera i oduzimanja imovine, te da je veliki dio elementa pomenutog krivičnog djela već inkorporiran u različita krivična djela Krivičnog zakonika.

Shodno obavezama iz Konvencije Ujedinjenih nacija protiv korupcije u vezi sprječavanja pranja novca i uspostavljanja regulatornog i nadzornog režima banaka, nebankarskih finansijskih institucija, uključujući fizička i pravna lica, kao i druga tijela podložna pranju novca izrađen je novi Zakon o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma.

U odnosu na jačanje integriteta i etike u javnom sektoru, usvojeni su etički kodeksi za javne funkcionere i državne službenike i namještenike u oblasti zakonodavne, sudske i izvršne vlasti. Poslednji je usvojen Etički kodeks poslanika u decembru 2014.

U odnosu na suzbijanje korupcije u privatnom sektoru, obaveza primjene Međunarodnih računovodstvenih standarda (MRS), Međunarodnih standarda finansijskog izvještavanja (MSFI) i Međunarodnih standarda revizije (MSR) uvedena je 2002, donošenjem Zakona o računovodstvu i reviziji. U prelaznom periodu bila je definisana obaveza primjene 18 standarda, a od 1. I 2004. obavezna je primjena svih standarda i odgovarajućih pojašnjenja standarda. U Crnoj Gori se trenutno koriste prevodi standarda proglašeni od strane IASB (standardi doneseni do kraja 2009.) koje je, u skladu sa Uredbom o povjeravanju poslova organa državne uprave nadležnog za poslove računovodstva i revizije, preveo i usvojio nadležni organ. U toku 2015. planirano je prevođenje i usvajanje standarda proglašanih od strane IASB koji su donijeti do kraja 2014. Kvalitet finansijskog izvještavanja u budućem periodu će biti unaprijeđen kroz izmjene Zakona o računovodstvu i Zakona o reviziji. Ovim izmjenama sistem finansijskog izvještavanja u Crnoj Gori će biti usklađen sa relevantnim Direktivama EU. Trenutno Ministarstvo finansija u saradnji sa Svjetskom bankom sprovodi projekat uspostavljanja tijela za javni nadzor revizije, koje će vršiti nezavisnu eksternu kontrolu nad 63 licencirana revizora u Crnoj Gori.

U dijelu slobode pristupa informacijama, procenat odbijenih zahtjeva za slobodan pristup informacijama od strane prvostepenih organa 24,81%, jer je u izvještajnom periodu za 2014. podnijeto 4058 zahtjeva za slobodan pristup informacijama a ukupno ih je odbijeno 1.007.

1.1.7. POLICIJSKA SARADNJA I BORBA PROTIV ORGANIZOVANOG KRIMINALA

1.1.7.1. Strateški okvir

Vlada je 16. IV 2015. usvojila VII, VIII i IX izvještaj o realizaciji mjera iz Akcionog plana za sprovođenje Strategije za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala.

U okviru reforme politike sprovođenja prioriteta koji potiču iz Procjene opasnosti od teškog i organizovanog kriminala (SOCTA), koja je izrađena po metodologiji EUROPOL-a, u septembru 2014. su pokrenuti dugoročni obavještajni projekti za svaku od osam prioriternih oblasti borbe protiv teškog i organizovanog kriminala: organizovane kriminalne grupe; opojne droge: kokain; opojne droge: heroin; ilegalne migracije i trgovina ljudima; akcizne robe-cigarete; razbojništva; zelenašenje i korupcija na visokom nivou.

1.1.7.2. Normativni okvir

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o unutrašnjim poslovima („Sl. list CG“, br. 1/15), značajno se unapređuju ovlašćenja policijskih službenika i vrši se njihovo jasno razdvajanje od ovlašćenja koja policijski službenici preduzimaju po Zakoniku o krivičnom postupku (i po nalogu tužioca), u cilju otkrivanja učinioca krivičnog djela.

Skupština je 26. II 2015. usvojila novi Zakon o državnom tužilaštvu („Sl. list CG“ br. 11/15) i Zakon o Specijalnom državnom tužilaštvu („Sl. list CG“, br. 10/15).

Vlada je 23. IV 2015. utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakonika o krivičnom postupku, sa ciljem da se unaprijedi saradnja između organa koji učestvuju u krivičnom postupku, prvenstveno između državnog tužilaštva i policije, davanjem više ovlašćenja policiji

u izviđaju. Predloženim izmjenama i dopunama precizirane su postojeće mjere tajnog nadzora i propisane tri nove, dopunjen je katalog krivičnih djela za koja se mjere tajnog nadzora mogu odrediti, uz izmjene nadležnosti za određivanje i trajanje ovih mjera. Novim rješenjima uvodi se i odredba o preispitivanju rješenja o odbacivanju krivične prijave, mijenja se funkcionalna nadležnost suda za kontrolu i potvrđivanje optužnice, unapređuje se institut sporazuma o priznanju krivice, poboljšavaju se odredbe o ukidanju prvostepene presude i vraćanju predmeta na ponovno suđenje i zahtjeva za zaštitu zakonitosti.

Ministarstvo pravde pripremilo je Nacrt zakona o oduzimanju i upravljanju imovinom stečenom kriminalnom djelatnošću, čije se utvrđivanje očekuje na Vladi u junu 2015.

1.1.7.3. Institucionalni okvir

Zakon o Specijalnom državnom tužilaštvu („Sl. list CG“, br. 10/15) predstavlja osnov za uspostavljanje Specijalnog državnog tužilaštva koje će biti nadležno za krivična djela organizovanog kriminala, korupcije, pranja novca, terorizma i ratnih zločina. Ovaj proces prati i centralizacija nadležnosti za suđenje u predmetima organizovanog kriminala, korupcije, ratnih zločina i terorizma u jedno specijalno odjeljenje u Višem sudu u Podgorici, kao i reorganizacija Uprave policije Ministarstva unutrašnjih poslova, gdje je formirano posebno Policijsko odjeljenje. Ova organizaciona jedinica će vršiti poslove istraga u odnosu na krivična djela koja su u nadležnosti Specijalnog državnog tužilaštva, po nalogu glavnog specijalnog tužioca, odnosno specijalnog tužioca. Već je opredijeljen jedan broj policijskih službenika koji će raditi na tim poslovima, i preduzete su aktivnosti na obezbjeđivanju materijalno-tehničkih i prostornih uslova za njihov rad.

U martu 2015. Vlada je usvojila novi Pravilnik o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta MUP-Uprave policije, koji je stupio na snagu 27. III 2015. U Odsjeku za suzbijanje privrednog kriminaliteta, centralizovana je ta linija rada uspostavljanjem regionalnog nivoa, odnosno podjelom na tri regionalne grupe: Sjeverna regija, Centralna regija i Južna regija. U Odsjeku za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije su formirane četiri posebne grupe i to: za sprovođenje finansijskih istraga, za suzbijanje krivičnih djela visokotehnološkog kriminala, za suzbijanje krivičnih djela krijumčarenja i trgovine ljudima i ilegalnih migracija i grupa za suzbijanje krivičnih djela terorizma, krijumčarenja oružja i opasnih materija. Odsjek za posebne provjere razdvaja se na dvije organizacione jedinice, i funkcioniše kao Odsjek za kriminalističko – obaveštajne poslove i Odsjek za specijalne istražne metode. U cilju efikasnijeg suprotstavljanja organizovanom kriminalu, uspostavljen je regionalni nivo obavještajnog rada, kroz formiranje četiri regionalne kriminalističko-obavještajne jedinice i to: Sjever, Centar, Jug i Zapad.

1.1.7.4. Operativni kapaciteti

Za potrebe Uprave policije MUP-a realizovan je projekat uspostavljanja INTRANET sistema, koji je baziran na protokolima: HTTPS i Secure SMTP. Uprava policije je preduzela i niz aktivnosti na jačanju kapaciteta u dijelu koji se odnosi na implementaciju ILP modela „Upravljanje vođeno obavještajnim radom“ na centralnom, regionalnom i lokalnom nivou stvaranjem preduslova za značajno proširenje kadrovskih kapaciteta specijalističkih jedinica koje se bave poslovima sprovođenja tajnog nadzora i kriminalističko-obavještajnim radom. U cilju jačanja tehničkih kapaciteta, realizovane su nabavke opreme posebne namjene za istrage i nadzor u ukupnoj vrijednosti 170.000 eura. U dijelu opremanja Policije na lokalnom nivou

neophodnom IT opremom, isporučeno je krajnjim korisnicima 80 računara, dok se isporuka ostale specijalističke opreme očekuje tokom II kvartala 2015.

Crna Gora posjeduje odgovarajuće statističke kapacitete kroz redovne analitičke izvještaje Uprave policije u odnosu na mjerenje stope kriminala, kao i kroz praćenje riješenosti predmeta od strane suda (pravosudni informacijski sistem-PRIS).

1.1.7.5. Sprovedene obuke

U cilju unapređenja implementacije modela „Policija vođena obavještajnim radom“ i jačanja kapaciteta za primjenu mjera tajnog nadzora, realizovano je 15 aktivnosti za oblast ILP-a za 157 polaznika i deset aktivnosti za oblast tajnog nadzora za 90 polaznika. Službenici Jedinice za zaštitu svjedoka MUP-a učestvovali su na obukama u okviru projekta «Saradnja u krivičnom pravosuđu: Zaštita svjedoka u borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije (WINPRO II)». Centar za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije Crne Gore je realizovao pet seminara na teme: borba protiv finansijskog kriminala, finansijske istrage i pranje novca, oduzimanje imovine i upravljanje oduzetom imovinom. Na seminarima je učestvovalo 96 učesnika i to: 43 predstavnika tužilačke organizacije, 35 sudija, pet sudijskih savjetnika i 13 predstavnika državne uprave.

1.1.7.6. Bilans ostvarenih rezultata

U periodu od 1. IX 2014. do 1. IV 2015. službenici Odsjeka za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije Uprave policije procesuirali su 12 krivičnih prijava protiv 21 lica, zbog postojanja osnovane sumnje da su izvršili ukupno 30 krivičnih djela: kriminalno udruživanje, posredovanje u vršenju prostitucije, nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija, neovlašćeno prikupljanje i korišćenje ličnih podataka, neovlašćeni upad u računarski sistem, zloupotreba ovlašćenja u privredi, utaja poreza, navođenje na ovjeravanje neistinitog sadržaja, ucjena i dogovaranje ishoda takmičenja.

Službenici Uprave policije MUP-a su, u saradnji sa Osnovnim državnim tužilaštvom u Podgorici, 17. IV 2015. realizovali akciju „Kolosjek“. Sprovedenjem višemjesečnih aktivnosti, prikupljeni su dokazi na osnovu kojih je podnijeta krivična prijava protiv 18 lica od kojih je 16 lica lišeno slobode, i to 11 lica na teritoriji Opštine Podgorica i 5 lica na teritoriji Opštine Rožaje, dok se 2 lica potražuju. Kriminalistička obrada upućuje na sumnju da su ovih 18 lica, u dužem vremenskom periodu, u cilju sticanja imovinske koristi, na organizovan način izvršili krijumčarenje 138 lica, tzv. tražilaca azila, koji su u najvećem broju porijeklom iz Sirije, i to preko teritorije Crne Gore u Srbiju, te da su na taj način počinili krivično djelo nedozvoljen prelaz državne granice i krijumčarenje ljudi izvršeno na organizovan način, iz čl. 405 stav 3 Krivičnog zakonika Crne Gore.

Službenici Uprave policije MUP-a su, u saradnji sa Višim državnim tužilaštvom u Podgorici, 21. IV 2015. realizovali akciju „Baron“ u kojoj su lišili slobode dva lica, dok se treće lice nalazi u istražnom zatvoru u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija. Višemjesečnom kriminalističkom obradom i u saradnji sa policijskim organizacijama zemalja u regionu, prikupljeni su dokazi koji ukazuju na osnovanu sumnju da je kriminalna grupa, u dužem vremenskom periodu, na organizovan način izvršila krivično djelo kriminalno udruživanje iz čl.401 KZCG i krivično djelo računarska prevara iz čl. 357.

U periodu od 1. IX 2014. do 1. IV 2015. za krivično djelo stvaranje kriminalne organizacije iz čl. 401a Krivičnog zakonika procesuirana su tri predmeta, u kojima je bilo optuženo 11 lica. Donijeta je jedna odbijajuća presuda, jedna oslobađajuća i devet osuđujućih. Pravosnažan je jedan predmet u kome su dva lica osuđena. Za krivično djelo pranje novca iz čl.268 Krivičnog zakonika pravosnažno je djelimično okončan jedan predmet gdje su optužena bila tri lica. Za dva lica je donijeta osuđujuća presuda i ista je ukinuta, dok je u odnosu na treće lice za koje je donijeta oslobađajuća presuda ista potvrđena. U predmetu "Zelena milja" podniet je zahtjev za trajno oduzimanje imovine, dok je u predmetu "Trio" istraga obustavljena jer nije identifikovana imovina koja bi mogla podleći oduzimanju.

1.1.7.7. Međunarodna saradnja

Sporazum o operativnoj i strateškoj saradnji sa EUROPOL-om je potpisan 29. IX 2014, a ukaz o proglašenju Zakona o potvrđivanju Operativnog sporazuma je donijet 3. III 2015. („Sl. list CG - Međunarodni ugovori“, br. 2/15). Vlada je, 23. IV 2015. donijela Odluku o upućivanju službenika Uprave policije, u svojstvu policijskog oficira za vezu na rad u sjedište Evropske policijske kancelarije (EUROPOL) na period od četiri godine. Takođe, u toku je procedura odabira Analitičkih radnih fajlova i fokalnih tačaka, kojima će Crna Gora tražiti pristup. Sa INTERPOL-om je razmijenjeno 10.447 komunikacija, od čega 4.030 u okviru poslova međunarodne potrage i ekstradicije i 6.417 u okviru poslova međunarodne operativne saradnje, sa EUROPOL-om 62 komunikacije u okviru poslova međunarodne operativne saradnje, dok je sa SELEC-om razmijenjeno ukupno 200 komunikacija u okviru poslova međunarodne operativne saradnje.

U septembru 2014. potpisan je Sporazum o razumijevanju i saradnji u oblasti zaštite i podrške svjedoka i drugih učesnika u krivičnom postupku, sa Nacionalnom kancelarijom za zaštitu svjedoka Rumunije.

U novembru 2014. potpisan je Memorandum o razumijevanju između vlada Crne Gore i Velike Britanije, o saradnji i uzajamnoj pomoći nadležnih institucija dvije zemlje u krivičnim stvarima, koji predstavlja osnov praktične saradnje u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala, poreskog i carinskog kriminala, a posebno nezakonite trgovine duvanskim proizvodima i sa tim povezanim finansijskim kriminalom.

1.2. TEMELJNA PRAVA I ZAŠTITA MANJINA

1.2.1. GRAĐANSKA I POLITIČKA PRAVA

1.2.1.1. Zatvorski sistem

1.2.1.1.1. Normativni/strateški okvir

Vlada je 26. III 2015. utvrdila Predlog zakona o izvršenju kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti. Predlog ovog zakona trenutno se nalazi u skupštinskoj proceduri usvajanja.

1.2.1.1.2. Jačanje administrativnih kapaciteta

Službenici Direkcije za uslovnu slobodu rade u novim prostorijama Direkcije za uslovnu slobodu. Načelnik Direkcije za uslovnu slobodu postavljen je 01. IV 2015. i trenutno radi sa još dva službenika, a završen je javni oglas kod Uprave za kadrove na osnovu kojeg će se u ovoj Direkciji zaposliti još dva službenika.

1.2.1.1.3. Statistički podaci

Izdato je 11.550 izvoda (uvjerenja) iz kaznene evidencije.

Direkcija za uslovnu slobodu je do sada obavila 38 razgovora sa licima osuđenim na kaznu rada u javnom interesu koji će vrlo brzo biti povezani sa pravnim licem kod koga će izvršavati ovu kaznu. Do sada su u potpunosti izvršene tri kazne rada u javnom interesu, a trenutno se izvršavaju četiri kazne rada u javnom interesu kod pravnih lica sa kojima je Ministarstvo pravde potpisalo sporazume o saradnji.

1.2.1.2. Zaštita ličnih podataka i slobodan pristup informacijama

1.2.1.2.1. Bilans ostvarenih rezultata

Izvršeno je 49 redovnih nadzora, 15 vanrednih nadzora po zahtjevima za zaštitu prava i incijativi i 8 ponovljenih nadzora sa ciljem provjere postupanja rukovodaca zbirke nakon što su kontrolori Agencije tokom nadzora utvrdili određene nepravilnosti i naložili njihovo ispravljanje. U redovnim nadzorima obuhvaćena je kontrola i video nadzora kod svih subjekata koji posjeduju video zapise. Vanredni nadzori su izvršeni na osnovu podnesenih zahtjeva za zaštitu prava, ukupno je podnjeto 11 zahtjeva i 4 nadzora izvršena su po incijativama, odnosno kad je u postupku po službenoj dužnosti ocijenjeno da je rješavanje konkretnog predmeta neophodno izvršiti nadzor. Donijeto je jedno rješenje u vezi prigovora na zapisnik o izvršenom nadzoru. Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama dala je 24 mišljenja u vezi s primjenom Zakona o zaštiti podataka o ličnosti, od čega 3 mišljenja predstavljaju analize zakonskih tekstova (Zakona o Agenciji za nacionalnu bezbjednost, Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Zakona o unutrašnjim poslovima). Dato je osam saglasnosti za iznošenje podataka i 11 saglasnosti za uspostavljanje zbirke ličnih podataka.

Ukupno odlučeno i razduženo predmeta iz oblasti slobodnog pristupa informacijama je 1263, od čega: usvojeno 1030 žalbi, djelimično usvojeno 6, odbijene 72 žalbe, zaključkom obustavljen postupak u 149 predmeta, donijeto 5 zaključaka o nenadležnosti i jedan zaključak o odbacivanju žalbe jer je izjavljena od strane neovlašćenog lica.

1.2.1.2.2. Obuke

Održane su dvije Tajeks radionice za predstavnike državnih organa i medija, i to: "Radionica o balansu između prava na slobodan pristup informacijama i zaštite ličnih podataka prilikom medijskog izvještavanja" (9. IX 2014. u Podgorici) i "Radionica o video nadzoru i zaštiti ličnih podataka" (31. III 2015. u Podgorici).

U okviru projekta "Pomoć u implementaciji Zakona o slobodnom pristupu informacijama" između Misije OEBS-a u Crnoj Gori i Uprave za kadrove, Agencija je organizovala tri seminara za predstavnike organa lokalne uprave i ostalih organa vlasti o primjeni zakona u oblastima zaštite ličnih podataka i slobodnog pristupa informacijama, i to za opštine Tivat, Kotor, Rožaje, Berane, Danilovgrad i Nikšić.

U organizaciji OEBS-a održana su dva seminara za novinare iz oblasti ljudskih prava, i to na teme: „Zaštita ličnih podataka i novinarstvo—balansiranje između slobode medija i privatnosti” i “Kada postoji javni interes za privatni život?”—Tumačenje i primjena člana 8 od strane Evropskog suda za ljudska prava, i „Podrška podizanju odgovornosti sudskih, tužilačkih i policijskih institucija putem upotrebe komunikacijskih strategija i razvoja službi za odnose sa medijima i informisanje“.

Održani su seminari na temu slobodnog pristupa informacijama za zaposlene koji su ovlašćeni da postupaju po zahtjevima za slobodan pristup informacijama, 3.II 2015. i 17. II 2015.

1.2.1.2.3. Međunarodna i regionalna saradnja

Predstavnici Agencije učestvovali su na Regionalnoj konferenciji tijela za zaštitu podataka Zapadnog Balkana koja je održana 12. i 13. XI 2014. u Skoplju, u organizaciji makedonske Direkcije za zaštitu ličnih podataka, kao i na Četvrtoj konferenciji informacionih komesara koja je održana 4. i 5. XI 2014. u Edingburgu – Škotska.

1.2.2. EKONOMSKA I SOCIJALNA PRAVA

1.2.2.1. Antidiskriminacija

Savjet za zaštitu od diskriminacije Vlade Crne Gore usvojio je 26. XII 2014. Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za implementaciju "LGBT Strategije" za 2014, a Akcioni plan implementacije Strategije za 2015. usvojen je 17. III 2015.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava potpisalo je Memorandume o saradnji o mjerama u borbi protiv diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije ili rodnog identiteta i promociji tolerancije prema seksualnim manjinama sa opštinama Bar, Ulcinj i Budva, Prijestonicom Cetinje i Glavnim gradom Podgorica (prethodno i sa opštinom Kotor).

Na osnovu Zakona o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava donijelo je sljedeća podzakonska akta: Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja posebne evidencije o slučajevima prijavljene diskriminacije („Sl. list CG“, br. 50/14) i Pravilnik o obrascu i sadržini legitimacije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore (Sl. list CG, br. 58/14). Pravila o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore (Sl. list CG, br. 53/14) i Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Službe Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore koji je stupio na snagu 24. III 2015. usvojila je Institucija Zaštitnika u skladu sa obavezom iz Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Zaštitniku. Utvrđena je nova Lista članova Radnog tijela NPM-a, nakon prethodno sprovedene procedure po javnom pozivu. Izvještaj o radu Zaštitnika za 2014. godinu dostavljen je Skupštini Crne Gore 31. III 2015. Administrativni kapaciteti Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore ojačani su imenovanjem dva zamjenika Zaštitnika i zapošljavanjem jednog službenika u oblasti zaštite od diskriminacije.

Zaključno sa 1. XI 2014. završena je medijska kampanja pod nazivom „Podržavam, poštujem, štitim, zastupam ČOVJEKA“. Medijska kampanja bila je posvećena promociji zaštite od diskriminacije i upoznavanja javnosti sa antidiskriminacionim zakonodavstvom. Ove aktivnosti realizovalo je Ministarstvo za ljudska i manjinska prava.

Do 14. XI 2014. realizovana su preostala dva od pet seminara/radionica za predstavnike svih sudova za prekršaje u Crnoj Gori, budući da su i oni prepoznati u Zakonu o zabrani diskriminacije kao organ koji ima mehanizme neposredne zaštite u slučajevima diskriminacije.

1.2.2.2. Rodna ravnopravnost

Vlada Crne Gore je u decembru 2014. utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti, koji se nalazi u skupštinskoj proceduri.

Vlada Crne Gore je u martu 2015. usvojila Izvještaj o sprovođenju Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti za 2014. s Programom sprovođenja za 2015. i 2016.

Potpisani su memorandumi o saradnji između Misije OEBS-a u Crnoj Gori i Ministarstva za ljudska i manjinska prava sa Glavnim gradom Podgorica i sa opštinom Rožaje, dok su u februaru 2015. MLJMP, Kancelarija UNDP-ija u Crnoj Gori i Investiciono-razvojni fond potpisali Memorandum o saradnji u cilju realizacije nove kreditne linije za preduzetnice.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u martu 2015. u saradnji sa Vrhovnim sudom Crne Gore i Centrom za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije organizovalo seminar za nosioce pravosudnih funkcija. na temu "Antidiskriminaciono zakonodavstvo u Crnoj Gori, sa posebnim osvrtom na obaveze Crne Gore po CEDAW konvenciji i Konvenciji o zaštiti od nasilja u porodici i nad ženama". Seminaru je prisustvovalo 40 predstavnika pravosudnih organa, advokatske komore, NVO i međunarodnih organizacija.

U oktobru 2014. održana je radionica o jednakim mogućnostima i jednakom tretmanu u zapošljavanju i primjeni Direktiva EU o sprovođenju načela jednakih mogućnosti i jednakog tretmana muškaraca i žena u pitanjima zapošljavanja i zanimanja za 38 učesnika iz organa državne uprave i NVO.

U novembru 2014. održana je radionica o rodnoj ravnopravnosti u medijima za 30 učesnika – predstavnika medija i NVO.

1.2.2.3. Dječja prava

U toku je realizacija projekta Porodični saradnik, koji ima za cilj podršku roditeljima radi nenapuštanja djece. Ovaj projekat sprovodi se u opštinama Herceg Novi, Kotor, Tivat, Podgoricu i Bijelo Polje, a obuhvaćeno je 40 porodica. Projekat je sa realizacijom počeo 1. XI 2014. a planirano je da traje do 1. V 2015.

Ministarstvo rada i socijalnog staranja je, u saradnji sa Direktoratom za vanredne situacije Ministarstva unutrašnjih poslova, tokom 2014. sprovelo projekat "Smanjenje rizika od požara", finansiran od strane UNICEF-a, kojim je izrađen plan zaštite od požara za Dječji dom "Mladost" u Bijeloj, održano nekoliko radionica sa zaposlenima u Dječjem domu na temu smanjenja rizika od požara i ponašanje u slučaju požara u instituciji, a takođe je izvedena i pokazna vježba u kojoj su učestvovali svi zaposleni i korisnici Dječjeg doma.

Urađeni su i redovno se revidiraju individualni planovi zaštite korisnika u JU Zavodu „Komanski most” i ojačani su kontakti sa roditeljima djece. Takođe su urađeni individualni planovi zaštite djece iz Crne Gore smještene u ustanovama u Srbiji.

Izgrađena je prva mala grupna kuća u Bijelom Polju zahvaljujući donaciji Ambasade SAD-a. U toku je opremanje objekta.

1.2.2.4. Prava osoba s invaliditetom

Vlada je 26. III 2015. usvojila Informaciju o sprovođenju Akcionog plana Strategije za integraciju osoba s invaliditetom u Crnoj Gori za 2014. koja sadrži pregled najznačajnijih mjera i aktivnosti predviđenih Akcionim planom za 2014. u svim oblastima koje ovaj dokument tretira.

Tokom 2014. održane su 4 sjednice Savjeta za brigu o licima sa invaliditetom.

1.2.2.5 Nasilje u porodici

U jedanaest Centara za socijalni rad funkcionišu multidisciplinarni timovi za nasilje u porodici, tokom decembra 2014. pripremljeni su i usvojeni Poslovnici o radu multidisciplinarnih timova za sprječavanje nasilja u porodici.

Krajem novembra i početkom decembra 2014., Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u saradnji s NVO, međunarodnim organizacijama i lokalnim samoupravama, kroz različite aktivnosti sprovedo je Kampanju 16 dana aktivizma borbe protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici.

1.2.3. KULTURNA PRAVA I ZAŠTITA MANJINA

1.2.3.1. Manjinska prava

Inicijalni izvještaj Crne Gore o implementaciji Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima predstavljen je na 112. zasijedanju Komiteta Ujedinjenih nacija za prava čovjeka 16. X 2014. u Ženevi.

Prva Regionalna konferencija „Zaštita manjina u Jugoistočnoj Evropi“ održana je 27. XI 2014. u okviru projekta „Unapređenje ljudskih prava i zaštita manjina u Jugoistočnoj Evropi“ koji sprovode Savjet Evrope i Evropska unija.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i Uprava za kadrove sprovode istraživanje u cilju prikupljanja podataka za izradu Informacije o zastupljenosti manjina u organima državne uprave koja bi utvrdila dalje smjernice u sprovođenju Ustavnog načela o srazmjernoj zastupljenosti manjina u organima vlasti u Crnoj Gori.

1.2.3.2. Raseljena i interno raseljena lica

U izvještajnom periodu usvojen je Zakon o strancima (Sl. list CG, br. 56/14), i na osnovu njega sljedeći podzakonski akti: Pravilnik o obrascima, bližim uslovima i načinu izdavanja dozvole za privremeni boravak i dozvole za privremeni boravak i rad, Pravilnik o bližim uslovima za izdavanje potvrde o prijavi rada stranca i obrascima prijave rada i potvrde o prijavi rada stranca i Pravilnik o načinu izdavanja i obrascu dozvole za stalni boravak (Sl. list CG, br. 15/15). Ministarstvo unutrašnjih poslova – Direktorat za upravne unutrašnje poslove je pripremio Brošuru u vezi primjene novog Zakona o strancima, koji će se primjenjivati od 1. IV 2015. Uz finansijsku podršku Međunarodne organizacije za migracije (IOM) ova brošura će biti štampana u oko 3.000 primjeraka i dalje će biti proslijeđena *službenicima i ciljnim grupama*.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Crne Gore je donijelo odluku da omogući podnošenje zahtjeva za regulisanje pravnog statusa raseljenim i interno raseljenim licima koja borave u Crnoj Gori samo na osnovu legitimacije raseljenog i interno raseljenog lica (do 31. XII 2014.).

Izmjenama i dopunama Memoranduma o saradnji, koji je potpisan, biće produžen rok njegove važnosti do 31. XII 2015. čime se stvaraju uslovi za nastavak aktivnosti Operativnog tima i mobilnih timova Kosova, kako bi se pružila pomoć u pribavljanju neophodnih dokumenata svim interno raseljenim licima koja su podnijela zahtjev do 31. XII 2014.

Posredstvom Međunarodne organizacije (IOM) a u na temu praktična primjena novog Zakona o strancima održano je devet jednodnevnih obuka za 214 službenika Ministarstva unutrašnjih poslova – Direktorata za upravne unutrašnje poslove, u periodu 14. II do 29. III 2015.

Izgradnja stambenih jedinica na Koniku – IPA projekat je zvanično počela 8. IX 2014. Kroz prvu fazu biće izgrađena 51 stambena jedinica od ukupno 90, koliko je planirano. U cilju stvaranja što boljih uslova za stanovnike kampa na Koniku, Evropska komisija je opredijelila sredstva u iznosu od 52.000,00 eura za izgradnju višenamjenskog centra (projektna kancelarije, prostor za rad sa djecom i omladinom). Rok za izgradnju višenamjenskog centra je april 2015.

Crna Gora je u okviru Regionalnog stambenog programa u martu 2013., kandidovala „**Pilot Projekat – Nikšić**“ izgradnja 62 stambene jedinice, čija ukupna vrijednost iznosi 2.580.000,00 €, sredstva granta 1.980.000,00 € kontribucija lokalne jedinice 600.000,00 €. U cilju implementacije projekta u prethodnom periodu završen je glavni građevinski projekat, izdata dozvola za izgradnju od strane opštine Nikšić i potpisan Grant sporazum sa Razvojnou bankom Savjeta Evrope. Nakon toga, objavljen i otvoren tender i završeno vrednovanje. U toku je potpisivanje ugovora sa najpovoljnijim izvođačem radova.

Ministarstvo rada i socijalnog staranja je u junu 2014. izmijenilo plan javnih nabavki, kako bi se stvorili uslovi za sprovođenje postupka javnih nabavki. Usvojeni su priručnici za implementaciju od strane Ministarstva rada i socijalnog staranja i PROCON-a. Prva tranša novca u iznosu od 594.000,00 eura je uplaćena od strane CEB-a (Razvojne banke Savjeta Evrope). Pripremljen je tenderski dosije i odobren od strane CEB-a. Tender je otvoren 30. III 2015, i u toku je vrednovanje. Ako do juna 2015. ne bude uplaćen iznos od 594.000,00 izvođaču radova, Banka će povući novčani iznos, a projekat neće biti realizovan.

Ukupna vrijednost „**Projekta Kamp Konik**“ kojim je predviđena izgradnja 120 stambenih jedinica iznosi 6.906.750,00 €, a sredstva granta su 6.226.662,00 €. Pripremljen je projektni zadatak, idejno rješenje je usvojeno i pristupilo se izradi glavnog građevinskog projekta. Potpisan je Grant sporazum sa Razvojnou bankom Savjeta Evrope. Nakon uklanjanja kontejnera, Razvojna Banka Savjeta Evrope će uplatiti prvu tranšu novca za ovaj projekat. Očekujemo da Implementaciona jedinica objavi tender u septembru 2015.

Treći projekat u okviru Regionalnog stambenog programa je „**Projekat izgradnje Doma za stare**“ u Pljevljima, čija ukupna vrijednost iznosi 2.231.716,00 €, od čega su donatorska sredstva 1.918.000,00 €. Završen je glavni građevinski projekat sa revizijom, a od strane opštine Pljevlja izdata je građevinska dozvola. Glavni projekat s pozitivnim izvještajem revizije je dostavljen jedinici za implementaciju projekta DOO "Project Consulting" PROCON u avgustu, radi pripreme postupka javnih nabavki. Očekujemo da Implementaciona jedinica objavi tender početkom aprila. **Evidentirano je više problema u radu Implementacione jedinice.**

U septembru 2014. Ministarstvo rada i socijalnog staranja kandidovalo je „**Projekat izgradnje 94 stambene jedinice u Beranama**“. Realizacijom ovog projekta trajno bi se riješilo pitanje stanovnika koji borave u kolektivnim centrima Rudeš I i Rudeš II. Ukupna vrijednost ovog projekta je 3.774.701,90 €, sredstva Granta su 3.477.198,21 €, a učešće lokalne jedinice je 297.503,69 €. Urbanističko tehnički uslovi su izdati od strane opštine Berane, a u toku je priprema projektnog zadatka.

Ukupna vrijednost za „**Projekat izgradnje 32 stana u Herceg Novom**“ je 1.908.325,00 €, sredstva Granta su 1.535.361,57 €, a učešće lokalne jedinice je 372.963,55 €. Projekat

izgradnje stanova u Herceg Novom u saradnji sa lokalnom upravom treba korigovati i prilagoditi zahtjevima Banke.

1.2.3.2.1 Statistika raseljenih i interno raseljenih lica

U periodu od 7. XI 2009. (datum stupanja na snagu Zakona o dopunama Zakona o strancima), zaključno sa 31. III 2015. raseljena lica i interno raseljena lica su podnijela ukupno 14.022 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja i privremenog boravka do tri godine. Od ovog broja riješeno je 11.168 zahtjeva, dok je po 2.854 zahtjeva postupak u toku.

1.2.3.3. Romi i Egipćani

Vlada je 26. II 2015. usvojila Izveštaj o sprovođenju Strategije za poboljšanje položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2012 – 2016. za 2014. i Akcioni plan za sprovođenje Strategije za poboljšanje položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2012 – 2016. za 2015.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Romski obrazovni fond (REF) i Zavod za školstvo potpisali su 20. XI 2014. zajednički Memorandum o zajedničkoj saradnji u oblasti stipendiranja srednjoškolaca i studenata RE populacije.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i Centar za romske inicijative potpisali su 01. XII 2014. Memorandum o zajedničkoj saradnji. Saradnja će se odvijati u sledećim oblastima: nasilje u porodici, maloljetni i privremeni brakovi i politička participacija Romkinja i Egipćanki.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je, 05. XI 2014. prvi put u Crnoj Gori obilježilo Svjetski dan romskog jezika. S tim u vezi, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u saradnji sa Crvenim krstom Crne Gore obezbijedilo prostorije, opremu i predavače i otpočelo sa aktivnošću učenja romskog jezika u Nikšiću i Podgorici. Organizovane su i radionice za neformalno učenje romskog jezika za sve zainteresovane polaznike u Beranama i Herceg Novom.

1.3 REGIONALNA SARADNJA I MEĐUNARODNE OBAVEZE

1.3.1. Multilateralna i regionalna saradnja

Predsjednik Vlade Crne Gore Milo Đukanović učestvovao je na Samitu predsjednika vlada država članica Centralno-evropske inicijative (CEI), održanom u Beču 24. XI 2014.

Predsjedavajući OEBS-a i prvi potpredsjednik Vlade i ministar spoljnih poslova Republike Srbije Ivica Dačić, boravio u zvaničnoj posjeti Crnoj Gori 17. II 2015. Tom prilikom, imao susrete sa visokim crnogorskim zvaničnicima, predsjednikom Crne Gore Filipom Vujanovićem, predsjednikom Vlade Milom Đukanovićem, predsjednikom Skupštine Crne Gore Rankom Krivokapićem, kao i sa potpredsjednikom Vlade i ministrom vanjskih poslova i evropskih integracija Igorom Lukšićem.

Potpredsjednik vlade i ministar vanjskih poslova i evropskih integracija Igor Lukšić učestvovao je na Neformalnom sastanku ministara vanjskih poslova zemalja Zapadnog Balkana, održanom u Njujorku, 23. IX 2014.

Potpredsjednik Vlade i ministar vanjskih poslova i evropskih integracija Igor Lukšić učestvovao je na sastanku ministara vanjskih poslova Višegradske grupe i zemalja Zapadnog

Balkana održanom u Bratislavi, 31. X 2014. Na sastanku je donijeta odluka o formiranju Fonda za Zapadni Balkan.

Konferencija o Strategiji EU za Jadransko-jonski region održana je u Briselu, 18. XI 2014. Crnogorsku delegaciju predvodio je potpredsjednik Lukšić.

Neformalni sastanak ministara vanjskih poslova održan je u okviru albanskog predsjedavanja SEECP u Tirani, 24. II 2015. Crnogorsku delegaciju je predvodio potpredsjednik vlade i ministar vanjskih poslova i evropskih integracija Igor Lukšić.

Crna Gora je u okviru redovnih aktivnosti koje proizilaze iz članstva u regionalnim organizacijama i inicijativama učestvovala na svim sastancima političkih direktora i nacionalnih koordinatora SEECP, RCC, JJI, CEI, MARRI, SELEC, BSEC, CEFTA i RACVIAC.

Crna Gora aktivno učestvuje u Strategiji razvoja Jugoistočne Evrope do kraja 2020. (SEE 2020) kroz usvajanje i sprovođenje Nacionalnog akcionog plana za implementaciju Strategije za period 2014-2015, kao i implementaciju stuba o održivom rastu u saradnji sa nadležnim ministarstvima.

Kada je u pitanju Strategija EU za jadransko-jonski region (EUSAIR), MVPEI je aktivno učestvovalo u kreiranju najvažnijih dokumenata Strategije, kroz formiranje i koordiniranje nacionalne strukture za saradnju sa zemljama učesnicama EUSAIR. Crna Gora je, zajedno sa Grčkom, koordinator aktivnosti prvog stuba Strategije „Plavi rast (Blue growth)“. Prvi zajednički sastanak Tematske radne grupe održan je u Atini, 27. III 2015. na kome su definisani prioriteti daljeg rada u okviru ovog Stuba.

Unaprijeđena saradnja u okviru Procesu stabilizacije i pridruživanja (Zapadno-balkanska šestorka)

Crna Gora promoviše napredak regiona na planu evropske integracije kroz unaprijeđeni koncept saradnje država Zapadnog Balkana, čija je karakteristika projektna orijentacija.

Sastanak ministara zemalja Zapadnog Balkana na kojem je crnogorsku delegaciju predvodio potpredsjednik Lukšić održan je u Beogradu, 23. X 2014.

Na sastanku ministara vanjskih poslova i saobraćaja zapadno-balkanske šestorke u Prištini 25. III 2015. postignut je značajan nivo usaglašenosti oko definisanja Glavne infrastrukturne saobraćajne mreže u Regionu, koja će omogućiti kvalitetnu povezanost glavnih gradova, ekonomskih centara i najvažnijih pomorskih luka unutar Zapadnog Balkana, i sa EU. Podržana je Zajednička ministarska izjava - Unaprijeđena povezanost i jaka glavna saobraćajna mreža - kojom su zemlje zapadno-balkanske šestorke potvrdile posvećenost povezivanju, dobrosusjedskim odnosima, regionalnoj saradnji i evropskim integracijama.

Predsjedavanja Crne Gore regionalnim organizacijama/inicijativama

Crna Gora je predsjedavala Inicijativom za pripremljenost i prevenciju katastrofa u jugoistočnoj Evropi (DPPI SEE) od 28. XI 2013. do decembra 2014. U okviru predsjedavanja održani su brojni sastanci na visokom i ekspertskom nivou.

Crna Gora je na Ministarskom sastanku Regionalne škole za državnu upravu održanom u Skoplju, 30-31. X 2014. preuzela predsjedavanje Upravnim odborom RESPA-e.

Crna Gora će u junu preuzeti predsjedavanje Regionalnom inicijativom za migracije, azil i raseljena lica (MARRI) od BJR Makedonije.

U okviru OEBS-a, Crna Gora je predsjedavala 53. sastankom Podregionalne konsultativne komisije Sporazuma o subregionalnoj kontroli naoružanja, Član IV, Aneks 1-B, Opšteg okvirnog Sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, održanim u Budvi 13-17. X 2014.

Crna Gora je već krajem decembra 2014, ušla u FSC Trojku, a zvanično preuzima predsjedavanje FSC-om u aprilu 2015. za period april - jul 2015.

1.3.1.2. BILATERALNA SARADNJA SA ZEMLJAMA U REGIONU

Kosovo^{7*}

Potpredsjednik Vlade i ministar inostranih poslova Kosova Hašim Tači boravio je u zvaničnoj posjeti Crnoj Gori 15 – 16. I 2015.

Stupanjem na snagu pet međunarodnih ugovora osnažena je ugovorno-pravna osnova saradnje: Sporazum o otvaranju međunarodnog drumskog graničnog prelaza Kula - Savine vode, na putnom pravcu Rožaje - Kula – Peć i Sporazum o regulisanju režima pograničnog saobraćaja stupili su na snagu 26. IX 2014. dok su Protokol o zajedničkim patrolama na državnoj granici na osnovu Sporazuma o policijskoj saradnji i Protokol o održavanju redovnih sastanaka graničnih policija na svim rukovodećim nivoima stupili na snagu 22. X 2014. Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Kosovo* o saradnji u procesu evropske integracije, stupio je na snagu 19. II 2015.

Pozitivnom dinamikom se rješavaju i aktuelna bilateralna pitanja u odnosima između Crne Gore i Kosova – pitanje ustavnog priznanja crnogorske nacionalne manjine trebalo bi, s najavljenim setom ustavnih reformi na Kosovu, uskoro da bude zaključeno, kao i pitanje razgraničenja, potpisivanjem bilateralnog Sporazuma o granici. Početkom 2015. intenzivirane su aktivnosti na zaključivanju Sporazuma o dobrovoljnom povratku IRL sa Kosova koji borave u Crnoj Gori.

Srbija

Bilateralni odnosi Crne Gore i Republike Srbije konstantno napreduju, dobijaju na kvalitetu i sadržaju i razvijaju se kroz sve konkretnije oblike i forme djelovanja. Intenzivan politički dijalog nastavljen je realizacijom zvanične posjete predsjednice Narodne skupštine Republike Srbije Maje Gojković Crnoj Gori 19 – 20. X 2014. kao i susretom premijera M. Đukanovića i A. Vučića na marginama Samita Kine i zemalja Centralne i Istočne Evrope u Beogradu, 16-17. XII 2014.

U prethodnih osam mjeseci posebno je intenzivirana saradnja na radnom nivou, prije svega njen ekonomski, kao i bezbjednosni segment. U radnim posjetama Srbiji boravili su ministar održivog razvoja i turizma Crne Gore Branimir Gvozdenović (19 – 20. X 2014) i načelnik Generalštaba Vojske Crne Gore admiral Dragan Samardžić (16 – 17. XII 2014), dok su Crnu Goru službeno posjetili ministar unutrašnjih poslova Srbije Nebojša Stefanović (16. III 2015) i potpredsjednik Vlade i ministar trgovine, turizma i telekomunikacija Srbije Rasim Ljajić (23. III 2015).

---

⁷ Ovaj naziv ne prejudicira stavove o statusu i u skladu je s Rezolucijom SB UN 1244 i mišljenjem Međunarodnog suda pravde o kosovskoj deklaraciji nezavisnosti.

Druga sjednica međuvladine Mješovite komisije za ekonomsku saradnju održana je 2. III 2015. u Beogradu. Realizacija krupnih infrastrukturnih projekata od obostranog je interesa, prije svega projekti izgradnje autoputa Beograd - Bar i rekonstrukcije željezničke pruge na istoj relaciji. Energetika, takođe, nosi visok potencijal za dalju saradnju.

Sporazum o saradnji u kontekstu evropskih integracija, potpisan 10. XII 2013, stupio je na snagu 23. IX 2014.

Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija

Sadržajan politički dijalog potvrđen je posjetom ministra vanjskih poslova BJRM Nikole Poposkog Crnoj Gori 7. X 2014, kao i potpredsjednika Vlade zaduženog za evropske integracije Fatmira Besimija 1. X 2014. Potpredsjednik Vlade i ministar vanjskih poslova i evropskih integracija Crne Gore Igor Lukšić boravio je u zvaničnoj posjeti BJRM 23. II 2015.

Ministarka unutrašnjih poslova BJRM Gordana Jankuloska boravila je u zvaničnoj posjeti Crnoj Gori 15. IX 2014, kojom prilikom je potpisan Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Makedonije o međusobnom priznavanju vozačkih dozvola (stupio na snagu 29. I 2015).

Nastavak pregovora u cilju pronalaženja zajedničkih prostorija za ambasade u gradovima u kojima obje zemlje imaju diplomatsko-konzularna predstavništva rezultirao je potpisivanjem Protokola o kolokaciji diplomatsko-konzularnog predstavništva u Parizu 23. II 2015.

Prvi Zajednički odbor Crne Gore i BJR Makedonije, u okviru Sporazuma između Vlade Crne Gore i Vlade BJRM u kontekstu pristupanja Evropskoj uniji, održan je u Skoplju 9-10. III 2015.

Republika Hrvatska

Odnosi sa Republikom Hrvatskom primjer su dobrosusjedske i prijateljske saradnje, a dodatno ih osnažuje kontinuirana podrška Hrvatske u našim evropskim i evroatlantskim stremljenjima.

Konstantan rad na jačanju ugovorne baze rezultirao je potpisivanjem međuvladinog Sporazuma o saradnji u oblasti zaštite životne sredine (potpisan 11. XI 2014. stupio na snagu 16. II 2015) i Sporazuma između resornih ministarstava o školovanju kadeta Ministarstva odbrane CG u Republici Hrvatskoj na studijskim programima Vojno inženjerstvo i Vojno vodjenje (potpisan 17. X 2014. tokom posjete ministra odbrane Hrvatske Anta Kotromanovića Crnoj Gori).

Pripremni sastanak Mješovitog odbora za sprovođenje Sporazuma o zaštiti manjina između dvije države, u cilju organizacije prve sjednice ovog međudržavnog tijela, održan je 5. XII 2014. u Zagrebu.

Otpočeli su razgovori za pokretanje postupka pred Međunarodnim sudom pravde u Hagu, u vezi sa pitanjem razgraničenja u području Prevlake. U toku je usaglašavanje Nacrta sporazuma o zajedničkom podnošenju spora oko granice na kopnu i moru između Crne Gore i Hrvatske.

Republika Albanija

Crna Gora i Albanija njeguju dobrosusjedske odnose, koje prati i intenzivan politički dijalog. Potpredsjednik Vlade i ministar vanjskih poslova Crne Gore I. Lukšić boravio je 15. XII 2014. u

zvaničnoj, a 24. II 2015. u radnoj posjeti Albaniji. Predsjednik Albanije Bujar Nišani boravio je u zvaničnoj posjeti Crnoj Gori 23-24. III 2015.

Međudržavni odnosi zasnovani su i na kvalitetnoj i dinamičnoj saradnju na radnom nivou, koja je u prethodnih osam mjeseci rezultirala potpisivanjem četiri međudržavna ugovora: Sporazuma o ekonomskoj saradnji (24. II 2015), Sporazuma o recipročnom priznavanju vozačkih dozvola (15. XII 2014), Protokola o intenziviranju saradnje u borbi protiv trgovine ljudima (8. XII 2014), Tehnički sporazum između ministarstava odbrane dvije države za uništavanje municije (20. X 2014).

Bosna i Hercegovina

Crna Gora i Bosna i Hercegovina nastavljaju da rade na unapređenju bilateralnih odnosa i njegovanju sadržajne i kvalitetne saradnje. Potpredsjednik Vlade i šef crnogorske diplomatije I. Lukšić boravio je u radnoj posjeti Bosni i Hercegovini 3. X 2014.

Memorandum o razumijevanju o saradnji na pripremi Projekta upravljanja slivom rijeke Drine u okviru programa Zapadni Balkan potpisan je 8. IX 2014.

Razgraničenje i utvrđivanje državne granice između Crne Gore i Bosne i Hercegovine je završeno i Ugovor o državnoj granici između dvije države je usaglašen i parafiran. Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je 6. XI 2014. potvrdilo Ugovor ali do zaključenja Priloga nije postignuta saglasnost u Predsjedništvu Bosne i Hercegovine.

Republika Turska

Crna Gora i Republika Turska imaju veoma dobre bilateralne odnose koji se u kontinuitetu unapređuju kroz intenzivan politički dijalog i sadržajnu saradnju na svim poljima.

Uviđajući značajne mogućnosti za učvršćivanje ekonomskih veza, dvije zemlje u kontinuitetu rade na definisanju novih zajedničkih projekata. Treći sastanak Mješovite komisije za ekonomsku saradnju između Crne Gore i Turske održan je 5. XII 2014. u Podgorici. Sastanku su kopredsjedavali potpredsjednik Vlade Crne Gore Vujica Lazović i ministar energetike i prirodnih resursa Turske Taner Jildiz. Pored susreta sa domaćinom, ministar Jildiz je imao odvojene susrete sa predsjednikom Crne Gore Filipom Vujanovićem, predsjednikom Vlade Milom Đukanovićem, predsjednikom Skupštine Rankom Krivokapićem, potpredsjednikom Vlade Rafetom Husovićem i ministrom ekonomije Vladimirom Kavarićem. Nakon sastanka Komisije, potpredsjednik Vlade Lazović i ministar Jildiz su potpisali Protokol sa III zasijedanja Komisije za ekonomsku saradnju između Crne Gore i Turske i Sporazum između dvije vlade o saradnji u oblasti zdravstva i medicinskih nauka.

Potpredsjednik Vlade i ministar vanjskih poslova i evropskih integracija Crne Gore Igor Lukšić imao je 3. XII 2014. kraći susret sa ministrom vanjskih poslova Turske Mevlutom Čavuşoluom, na marginama sastanka ministara vanjskih poslova NATO članica i operativnih partnera u misiji Odlučna podrška u Briselu.

Ministri odbrane Crne Gore i Turske Milica Pejanović-Đurišić i Ismet Jilmaz sreli su se 16. X 2014, na marginama Sveobuhvatnog regionalnog ministarskog sastanka u Budvi. Tom prilikom potpisan je Sporazum između dvije vlade o saradnji u oblasti vojne obuke.

Republika Italija

Crna Gora i Republika Italija imaju veoma dobre međudržavne odnose što se, pored ostalog, očitava u intenzitetu političkih kontakata na svim nivoima i sadržajnoj saradnji. Za Crnu Goru je veoma važna podrška i pomoć koju Italija u kontinuitetu pruža ostvarenju naših evropskih i evroatlantskih ciljeva.

Potpredsjednik Vlade i ministar pravde Crne Gore Duško Marković bio je u radnoj posjeti Italiji u periodu od 15-17. X 2014, kada se sreo sa italijanskim ministrom pravde Andreom Orlandom, ministrom unutrašnjih poslova Andelinom Albanom, glavnim tužiocem za borbu protiv mafije Frankom Robertijem, generalnim komandantom Karabinjera Leonardom Galitelijem, generalnim komandantom Finansijske policije Italije Saveriom Kopolupom, predstavnicima Nacionalne uprave za antikorupciju i sa ambasadorom Đampierom Masolom, direktorom Departmana za bezbjednosne informacije u Ministarstvu vanjskih poslova i međunarodne saradnje Republike Italije.

Predsjednik Nacionalne agencije za borbu protiv korupcije Republike Italije Rafaele Kantone posjetio je Crnu Goru 18. III 2015. i sreo se sa potpredsjednikom Vlade i ministrom pravde Duškom Markovićem, ministrom unutrašnjih poslova Raškom Konjevićem i vrhovnim državnim tužiocem Ivicom Stankovićem.

Ministarka odbrane Italije Roberta Pinoti bila je 24. IX 2014. u posjeti Crnoj Gori, kada je, pored susreta sa ministarkom odbrane Crne Gore Milicom Pejanović-Đurišić, imala susrete sa crnogorskim predsjednikom Vlade Milom Đukanovićem i predsjednikom Skupštine Rankom Krivokapićem.

Memorandum o razumijevanju između dva ministarstva zdravlja o saradnji u oblasti zdravlja i medicinskih nauka potpisan je 28. X 2014.

2. EKONOMSKI KRITERIJUMI

2.1. Postojanje funkcionalne tržišne privrede

Makroekonomska stabilnost

Industrijska proizvodnja u 2014. bilježi pad od 11,4% u fizičkim i 7,6% u vrednosnim pokazateljima, prvenstveno kao rezultat pada proizvodnje električne energije, što ukazuje na veliku zavisnost industrijske proizvodnje od hidrometeoroloških uslova. Gledano po sektorima, rast je ostvaren u sektoru "vađenje rude i kamena" (14,4%), dok je pad ostvaren u sektorima "prerađivačka industrija" (6,7%) i "snabdijevanje električnom energijom, gasom i parom" (19,6%). Pad proizvodnje električne energije rezultat je više faktora: visoka baza iz prethodne godine; duži remont TE Pljevlja. U prva dva mjeseca 2015, industrijska proizvodnja je ostvarila rast od 1,3%, pri čemu je rast ostvaren u svim sektorima (vađenje rude i kamena 6,2%; prerađivačka industrija 0,1% i proizvodnja električne energije 1,8%).

Turizam u 2014. bilježi skroman rast dolazaka (1,7%) i noćenja (1,5%) turista, uz slabiju posjećenost u neuobičajeno kišnim ljetnjim mjesecima. Turisti iz Rusije ukupnom broju noćenja (27,0%), ostvarili su rast dolazaka 6,0% i noćenja 8,9%. Turisti iz Srbije (učešće 21,6%) bilježe pad dolazaka (5,1%) i noćenja (2,6%), dok turisti iz Ukrajine (s učešćem od 5%) bilježe pad dolazaka 0,8%, ali i rast noćenja od 6,3%. Prema preliminarnim podacima Monstat-a, u periodu januar-februar 2015. Crnu Goru je posjetilo 41,1 hiljada turista i ostvareno 152,5 hiljada noćenja, što je rast od 24,3 i 24,4%, respektivno. Na rast turističkog

prometa značajno je uticala bolja posjećenost zimskih turističkih centara, ali i niska baza iz prethodne godine.

U šumarstvu je u 2014. proizvedeno 308,3 hiljada m³ šumskih sortimenata iz državnih šuma, što je rast od 17,9% u odnosu na 2013, dok je za prva dva mjeseca 2015. proizvedeno 7,1 hiljada m³ šumskih sortimenata ili 29,1% manje nego u istom periodu prethodne godine.

Promet u maloprodaji u 2014. bilježi stabilne stope rasta tokom cijelog perioda, pri čemu je promet u tekućim cijenama bio veći za 2,5%, dok je promet u stalnim cijenama veći za 3,8%. Promet u trgovini na malo u prva dva mjeseca 2015. (tekuće cijene) veći je za 3,0% u odnosu na isti period prošle godine.

Prema preliminarnim podacima Monstat-a za **saobraćaj**, u periodu januar-decembar 2014, zabilježeno je povećanje prometa putnika u željezničkom saobraćaju (21,7%), drumskom saobraćaju (10,8%) i na aerodromima (3,4%). Više je prevezeno robe na aerodromima (12,5%) i pretovareno robe u lukama (1,3%), i više je potrošeno minuta mobilne telefonije (10,7%), dok je pad zabilježen kod prevoza putnika u vazdušnom saobraćaju (5,2%), prevoza robe u željezničkom saobraćaju (13,9%) i potrošenih minuta fiksne telefonije (22%).

Indikatori aktivnosti **građevinarstva** u 2014. ukazuju na rast u prvoj polovini godine (14,9%), ali i pad u trećem (5,5%) i četvrtom kvartalu (6,9%). Vrijednost izvršenih građevinskih radova u periodu januar-decembar 2014, veća je za 1,9% u odnosu na isti period prethodne godine, dok izvršeni efektivni časovi rada bilježe pad od 4,6%.

Godišnja stopa inflacije. Kretanje cijena tokom 2014. obilježio je deflatorski trend. Pad godišnje stope inflacije, započet u 2013. nastavljen je i u 2014, prvenstveno kao rezultat pada cijena hrane s visokog nivoa iz 2013, dok su cijene energenata tokom perioda bilježile blaže oscilacije. Deflacija je posljedica uvezene inflacije kombinovane sa slabim rastom raspoloživog dohotka. Godišnja stopa inflacije, mjerena indeksom potrošačkih cijena (CPI) u decembru 2014. iznosila je -0,3%, dok je prosječna stopa za period januar-decembar iznosila -0,7%. Kretanje cijena osnovnih kategorija CPI (hrana, gorivo, električna energija), koje čine oko polovine ukupne potrošnje domaćinstava, pokazuje blaga kolebanja tokom perioda. Dok je pad cijena hrane zaustavljen u posljednjem kvartalu, cijene energenata su tokom godine bilježile blaže oscilacije, uz oštar pad cijena goriva na kraju godine. Ovaj trend je nastavljen i u 2015, u februaru je zabilježena inflacija od 0,6% pri čemu su najveći pozitivan doprinos godišnjoj stopi (0,82%) dale cijene hrane s rastom od 2,0%, a najveći negativan (-0,82%) cijene goriva s padom od 18,5%.

Prosječan broj zaposlenih u 2014, prema evidenciji Monstat-a, iznosio je 173.595, a povećan je za 1,2% u odnosu na 2013. U odnosu na period januar-februar 2013. broj zaposlenih je povećan za 1,1%. Porast broja zaposlenih tokom prva dva mjeseca ove godine u odnosu na isti period prethodne zabilježen je u 12 djelatnosti. Najveći porast broja zaposlenih u periodu januar-februar 2014. u odnosu na uporedni period, zabilježen je u slijedećim djelatnostima: poslovanje s nekretninama 11,5%, stručne naučne i tehničke djelatnosti 6,0%, umjetnost, zabava i rekreacija 5,0%. Najveće smanjenje broja zaposlenih je u prerađivačkoj industriji - 5,3% i snabdijevanju električnom energijom, gasom, parom i klimatizacijom 4,3%. Stopa aktivnosti prema ARS-u, u 2014. je iznosila 52,7%, odnosno 1,5% više nego u 2013, dok je stopa zaposlenosti iznosila 43,2% (ili 1,9% više nego u 2013.)

U 2014, prema evidenciji Zavoda za zapošljavanje, registrovano je 33.284 lica ili 3,4% više

nego u 2013. Administrativna stopa nezaposlenosti se povećala sa 13,9% u 2013. na 14,3% u 2014. U februaru 2015. bilo je 35.172 registrovanih nezaposlenih lica ili 1,5% više nego u februaru 2014. Administrativna stopa nezaposlenosti, prema ARS-u, u 2014. iznosila je 18,0%, što je za 1,5% manje od stope iz prethodne godine.

Prosječna zarada u Crnoj Gori u 2014. je iznosila 723 eura (0,4% manje nego u 2013.), a prosječna zarada bez poreza i doprinosa 477 eura ili 0,4% manje nego u 2013. U februaru 2015. prosječna zarada je iznosila 732 eura i bila je za 0,1% veća u odnosu na januar, dok je za period januar-februar prosječna zarada veća 0,6%. Prosječna zarada bez poreza i doprinosa u februaru 2015. je iznosila 483 eura i u odnosu na januar ove godine bila je veća za 0,2%, dok je za period januar-februar veća 0,8%. Prosječna zarada bez poreza i doprinosa je zabilježila realan rast od 0,3% u 2014. u odnosu na 2013, a u februaru 2015. u odnosu na januar 2015. je zabilježen realan pad od 0,1%.

Broj penzionera u decembru 2014. je bio 109.670 ili 0,9% više nego u istom mjesecu prethodne godine, dok je prosječna penzija iznosila 273,52 eura i u odnosu na decembar prethodne godine niža je za 0,9%. U februaru 2015. broj penzionera je iznosio 109.984 ili 0,8% više nego u februaru 2014, dok je prosječna penzija iznosila 273,16 eura ili 1,0% manje.

Deficit tekućeg računa platnog bilansa u 2014. je povećan za 6,9% u odnosu na 2013. i iznosi 520,4 miliona eura. Učešće deficita tekućeg računa iznosi 15,3% BDP-a, što je za 7,0% više u odnosu na 2013. Pogoršanje salda tekućeg računa posljedica je povećanja spoljnotrgovinskog deficita (3,2%) i smanjenja suficita na računima primarnih i sekundarnih dohodaka (15,1%), ublažen povećanjem suficita na računu usluga (5,7%). Deficit je finansiran suverenim zaduživanjem i neto prilivom stranih direktnih investicija. Neto priliv stranih direktnih investicija (SDI) pokrio je 68,0% deficita tekućeg računa platnog bilansa.

Spoljnotrgovinski deficit je povećan za 3,2% i iznosi 1.371 miliona eura ili 40,4% BDP-a, kao rezultat pada vrijednosti izvoza roba za 8,4%. Negativan uticaj na kretanje izvoza imao je energetske i sektor metalne industrije. Vrijednost izvoza električne energije je 60,5% manja (smanjena proizvodnja električne energije za 19,6%), uz pad vrijednosti izvoza aluminijuma od 10,2% (smanjena proizvodnja osnovnih metala za 15,5%).

Na računu usluga ostvaren je suficit u iznosu od 690,4 miliona eura, što je za 5,7% više u odnosu na 2013. Najznačajnija stavka prihodne strane računa usluga su prihodi od turizma.

Procijenjeni prihodi od putovanja-turizma iznosili su 682,3 miliona eura, s rastom od 2,5% i učešćem od 66,2% u ukupnim prihodima od usluga.

Suficit na **računu primarnih dohodaka** iznosio je 45,9 miliona eura, što je za 30,0% manje nego u 2013. Prihodi po osnovu primarnih dohodaka su iznosili 226,1 milion eura, dok su istovremeno ostvareni rashodi u iznosu od 180,2 miliona eura. U posmatranom periodu zabilježeno je povećanje ukupnih rashoda za 22,5%, zbog većeg odliva po osnovu isplaćenih dividendi i kompenzacija zaposlenih u poređenju sa 2013. Odliv po osnovu isplaćenih dividendi iznosio je 53,1 miliona eura, što je za 2,5 puta više nego u 2013.

Na računu sekundarnih dohodaka ostvaren je suficit u iznosu od 114,4 miliona eura, što je za 7,2% manje u odnosu na 2013. Priliv transfera u Crnu Goru je 2,0% manji i iznosio je 184,1 milion eura. Najveći priliv ostvaren je po osnovu ličnih transfera iz inostranstva u iznosu od 113,9 miliona eura. U istom periodu odlivi transfera u inostranstvo su iznosili 69,7 miliona

eura, što je više za 7,9% u odnosu na 2013. Suficit na računima usluga, primarnih i sekundarnih dohodaka pokrio je 62,0% spoljnotrgovinskog deficita, što je manje za 1,4% u odnosu na 2013.

Kretanja u eksternom sektoru za prva dva mjeseca 2015. karakteriše rastući trend izvoza i uvoza, u uslovima povećane izvozne proizvodnje metalske industrije i visoke zavisnosti od uvoza hrane. Ukupna robna razmjena u periodu **januar-februar 2015.** iznosila je 255,8 miliona eura, što ukazuje na rast od 6,4%. Spoljnotrgovinski deficit iznosio je 157,2 miliona eura i veći je za 4,4%. Povećanje deficita posljedica je većeg nominalnog rasta uvoza roba, i pored toga što je izvoz zabilježio procentualno veći rast od uvoza. Ukupan izvoz roba iznosio je 49,1 miliona eura, što je za 9,6% više. Na povećanje izvoza uticao je rast izvoza aluminijuma i gvožđa i čelika, koji čine 38,4% ukupnog izvoza Crne Gore. Vrijednost izvoza aluminijuma iznosila je 15,0 miliona eura, što je za 38,0% više, dok je izvoz gvožđa i čelika iznosio 3,8 miliona eura ili oko četiri puta više. Na kretanje izvoza navedenih kategorija uticalo je povećanje fizičkog obima proizvodnje osnovnih metala za 8,5% i izvoznih cijena osnovnih metala za 21,5%. Ukupan uvoz roba iznosio je 206,7 miliona eura, što je za 5,6% više. Rast **uvoza** robe je pod uticajem povećanja uvoza hrane (21,0%) i mašina i transportnih uređaja (10,0%). Na drugoj strani, bilježi se pad vrijednosti uvoza nafte i naftnih derivata za 4,7 miliona eura ili 23,0%, usljed pada uvoznih cijena od 15,0%. Ukupan **izvoz** u Italiju, Srbiju i Bosnu i Hercegovinu iznosio je 30,5 miliona eura, što je 62,0% ukupnog crnogorskog izvoza. Ukupan **uvoz** iz Srbije, Kine i Bosne i Hercegovine iznosio je 89,0 miliona eura, što čini 43,0% ukupnog crnogorskog uvoza.

Na kapitalnom i finansijskom računu evidentiran je neto priliv stranih direktnih investicija u iznosu od 353,9 miliona eura, s rastom od 9,3% i učešćem od 10,4% u BDP-u. Na računu portfolio investicija zabilježen je neto priliv u iznosu od 84,4 miliona eura, što je rezultat zaduživanja države emisijom euroobveznica na međunarodnom tržištu kapitala. Kretanja na računu ostalih investicija karakteriše smanjenje obaveza sektora države i banaka po osnovu uzetih kredita, dok su povećane obaveze ostalih sektora (privrede). Kao rezultat ovakvih kretanja na računu ostalih investicija ostvaren je neto odliv u iznosu od 195,7 miliona eura.

Neto priliv SDI u 2014. iznosio je 353,9 miliona eura, čime je ostvaren rast od 9,3% u odnosu na 2013. Ukupan priliv SDI iznosio je 498,1 miliona eura, što je za 3,9% više nego u 2013. U 2014, ostvaren je manji priliv po osnovu vlasničkih ulaganja (261,3 miliona eura ili pad od 6,1%). Struktura ukupnog priliva SDI: investicije u preduzeća i banke 16,1%, (5,4% više) i investicije u nekretnine 36,3% (10,4% manje). Istovremeno, ostvaren je rast priliva po osnovu interkompanijskog duga sa učešćem od 46,2%, ili 22,0% više. Ukupan odliv SDI iznosio je 144,1 miliona eura što je za 7,2% manje nego u 2013.

Neto priliv SDI u periodu januar-februar 2015. iznosio je 51,8 miliona eura, što je za 11,9% više nego u istom periodu 2014. (46,3 miliona eura). Ukupan priliv SDI iznosio je 60,6 miliona eura, što je za 8,2% manje nego u uporednom periodu 2014. (66,0 miliona eura). Priliv po osnovu vlasničkih ulaganja u periodu januar-februar 2015. ostvaren je u iznosu od 33,0 miliona eura, (5,8% više nego u uporednom periodu 2015) što čini 54,4% ukupnog priliva. Struktura ukupnog priliva SDI: investicije u preduzeća i banke 15,5%, (40,4% više) i investicije u nekretnine 39,0% (3,7% manje). Ostvareni priliv po osnovu interkompanijskog duga, sa učešćem od 44,4%, ukazuje na pad od 20,9% u odnosu na uporedni period januar-februar 2014, dok je kategorija ostale investicije učestvovala sa 1,1% (oko 15,3% manje).

Ukupan odliv SDI iznosio je 8,8 miliona eura, što je za 55,5% manje nego u 2014.

2.1.1. Ekonomska kretanja

2.1.1.1. Monetarna i fiskalna politika

Prioritet fiskalne politike u 2014. bila je konsolidacija javnih finansija uz jačanje poreske discipline i kontinuirano sprovođenje mjera štednje na strani budžetske potrošnje. Iako je evidentan rast budžetskih prihoda za 5,9 % u odnosu na plan, mora se konstatovati da bi rezultat bio još povoljniji da nije došlo do deflatornog kretanja cijena i odlaganja najavljenih investicija, što je vodilo nižem ekonomskom rastu od planiranog.

Preliminarni konsolidovani javni prihodi⁸ u 2014. iznosili su 1.560,5 miliona eura ili 46,0% BDP-a (3.393,2 miliona eura). U odnosu na 2013. kao i u odnosu na plan, prihodi su veći za oko 118 miliona eura ili 8,2%. Povećanju prihoda u odnosu na 2013. najviše su doprinijeli: PDV sa 68,4 miliona eura rasta, doprinosi sa 45,8 miliona eura, porez na dohodak fizičkih lica 12,7 miliona eura i lokalni porezi, koji su bili veći za 4,5 miliona eura. Rast prihoda ostvaren je djelimično zbog povećanja poreskih stopa (krizni porez na zarade, povećana viša stopa poreza na dodatu vrijednost), ali i kao rezultat kontinuirane borbe protiv sive ekonomije posebno na tržištu rada, smanjivanje poreskih potraživanja po osnovu neuplaćenih poreza i doprinosa na zarade i uz blagi rast ekonomske aktivnosti.

Preliminarna konsolidovana javna potrošnja u 2014. iznosila je 1.606,6 miliona eura ili 47,3% BDP-a i povećana je za 18,7 miliona eura ili 1,2% u odnosu na 2013, dok je planom predviđeni iznos premašen za 141,8 miliona eura ili 9,7%. Rast potrošnje posljedica je: (a) povećanja državnog udijela u vlasništvu kompanije Elektroprivrede Crne Gore, (b) metodološke prekvalifikacije karaktera stavke *otplata obaveza iz prethodnog perioda* i (c) neplanirane otplate garancija od blizu 20 miliona eura. U strukturi izdataka najveći dio zauzimaju bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca (12,5% BDP-a) i transferi za socijalnu zaštitu (14,5% BDP-a). Kapitalni izdaci javnog sektora iznosili su na 3,7% BDP-a, dok su kamate 2,3% BDP-a i bilježe rast od 10% u odnosu na 2013.

Preliminarni deficit javnih finansija na kraju 2014. iznosio je 46,1 miliona eura ili 1,4% BDP-a, i manji je za 114,3 miliona eura u odnosu na deficit na kraju 2013. U 2014. ostvaren je primarni suficit od 1,0% BDP-a.

Primici Državnog Budžeta⁹ za 2014. iznosili su 1.665,9 miliona eura, od čega se na izvorne prihode odnosi 1.351,8 miliona eura, dok je 314,1 miliona eura prihodovano iz drugih izvora finansiranja, dominantno iz zaduživanja na inostranom tržištu. Izvorni prihodi budžeta viši su u odnosu na ostvarene u 2013. za 108,4 miliona eura ili 8,7% i 75,8 miliona eura ili 5,9% u odnosu na planirane. Povećanju prihoda najviše je doprinijela naplata poreza i doprinosa, koja u strukturi prihoda imaju najveći udio.

Najznačajniji rast u odnosu na prošlu godinu imamo kod prihoda po osnovu PDV-a za 68,4 miliona eura što je rezultat (a) povećane stope,¹⁰ (b) smanjenja sive ekonomije, (c) naplate zaostalih poreskih potraživanja i (d) rasta ekonomske aktivnosti. Takođe, prihodi po osnovu

⁸ Podaci korišćeni u ovoj analizi su preliminarni, dok će konačni podaci biti sastavni dio Zakona o završnom računu budžeta za 2014. godinu.

⁹ Primici Budžeta uključuju izvorne prihode (direktne i indirektne poreze i neporeske prihode), pozajmice, donacije i prihode od privatizacije i prodaje imovine.

¹⁰ Primjena povećane stope poreza na dodatu vrijednost od 19% počela je 1. VII 2013.

doprinosu su veći za 45,8 miliona eura u odnosu na 2013. i 46,5 miliona eura u odnosu na plan, a rezultat su pojačanih mjera na suzbijanju sive ekonomije na tržištu rada, ali i naplate potraživanja po ovom osnovu od privrednih subjekata. Takođe, rast je zabilježen i kod naplate poreza na dohodak fizičkih lica od 8,8 miliona eura u odnosu na 2013. Značajno pozitivno odstupanje ostvareno je kod naplate poreza na dobit pravnih lica od oko 4,4 miliona eura u odnosu na prošlu godinu, što se najviše pripisuje Vladinoj podsticajnoj mjeri u kojoj je garantovan diskont za jednokratno i u zakonom propisanom roku plaćanje ove vrste poreza.

S druge strane, pad je zabilježen u naplati prihoda po osnovu akciza od 5 miliona eura u odnosu na prošlu godinu i 15 miliona eura u odnosu na plan. Razlog odstupanja je kasnije usvajanje izmjene Zakona o akciznim proizvodima što je skratilo vrijeme primjene više stope, a time uticalo i na manji nivo naplaćenih prihoda po ovom osnovu. Dodatno, razlog odstupanja je i siva ekonomija na tržištu akciznih proizvoda, zbog čega se sprovode pojačane mjere kontrole tog dijela tržišta, posebno duvanskih proizvoda. Takođe, naplata taksi bilježi pad od 12,2 miliona eura u odnosu na 2013. kao posljedica ukidanja taksi na SIM kartice, kablovsku TV i električna brojila.

Izvorni prihodi budžeta za prva dva mjeseca 2015. iznosili su 158,1 miliona eura i veći su za 4,6 % u odnosu na plan, i 3,4 % u odnosu na ostvarenje u istom periodu 2014. Najveći porast bilježe prihodi od akciza 17,1%, carine 11,4 % i doprinosi za 8,4 % u odnosu na isti period 2014. Na rashodnoj strani Budžeta, primjenjivale su se ranije uvedene mjere privremenog obustavljanja usklađivanja penzija, a sprovedene su i restriktivne mjere u dijelu rashoda za rad komisija i drugih radnih grupa Vlade, i potrošnje u javnim preduzećima i drugim privrednim subjektima u kojima Vlada ima većinski udio kapitala, kao i u lokalnim samoupravama.

Ukupni izdaci budžeta Crne Gore za 2014. iznosili su 1.454,4 miliona eura ili 42,9% procijenjenog BDP-a za 2014. (3.393,2 miliona eura), od čega je finansirana tekuća budžetska potrošnja u iznosu od 1.379,3 miliona eura i kapitalne investicije 75,1 miliona eura. U odnosu na godinu ranije, rashodi su povećani za 9,6 miliona eura, što je, uprkos visokoj bazi iz 2013. (zbog plaćenih garancija), rezultat jednokratnih događaja koji su obilježili 2014, a detaljnije su objašnjeni u tekstu gore.

Izdaci budžeta za prva dva mjeseca 2015. iznosili su 198,1 miliona eura i niži su za 24,0 % u odnosu na plan, i viši u odnosu na isti period 2014. za 5,2 %.

Deficit centralnog budžeta na kraju 2014. iznosio je 102,6 miliona eura ili 3,0% i niži je za 113,2 miliona eura od deficita ostvarenog u 2013. Ovaj rezultat obuhvata oko 60 miliona eura ili 1,7% BDP-a jednokratnih i nepredviđenih troškova, kao što su otplata zaostalih obaveza prema državi (oko 32 miliona eura), otplata garancija (15,3 miliona eura) i sudska izvršenja (15,5 miliona eura). Bez ovih troškova, deficit centralnog budžeta u 2014. bi iznosio svega 39,8 miliona eura ili 1,2% BDP-a.

U 2014. je otplaćeno 209,7 miliona eura duga prema kreditorima.¹¹ Za potrebe finansiranja nedostajućih sredstava u centralnom budžetu, država je ostvarila prilive od 104,4 miliona eura po osnovu zaduživanja na domaćem tržištu, dominantno emisijom obveznica, i 205,7

---

¹¹Navedeni obračun deficita za 2014. nije u potpunosti metodološki usklađen sa deficitom za 2013, jer ne uključuje stavku *neto povećanja obaveza*, za koju će ovako izraženi deficit biti korigovan prilikom izrade Zakona o završnom računu budžeta za 2014. U slučaju *neto smanjenja obaveza*, deficit bi bio korigovan na niže.

miliona eura zaduživanjem na inostranom tržištu.

Deficit budžeta za prva dva mjeseca 2015. iznosio je 40,1 milion eura i niži je u odnosu na plan za 69,7 miliona eura, i viši u odnosu na isti period 2014. za 4,6 miliona eura.

2.1.2. Pravni sistem

U sklopu aktivnosti na unapređenju poslovnog ambijenta, u okviru nadležnosti Savjeta za unapređenje poslovnog ambijenta, regulatornih i strukturnih reformi, kontinuirano se sprovode započete aktivnosti u sljedećim oblastima:

- U dijelu unapređenja stanja u oblasti izdavanja građevinskih dozvola Vlada je u saradnji s opštinama donijela odluku o smanjenju cijene plaćanja naknade za komunalne priključke na građevinskom zemljištu. Takođe, nastavljena je i implementacija „one stop shopa“ na lokalnom nivou;
- U pogledu analize procjene uticaja propisa RIA (Regulatory Impact Assessment) od formalnog uvođenja RIA-e u crnogorski regulatorni sistem 1. I 2012. do 31. XII 2014, Ministarstvo finansija je dalo preko 1.057 mišljenja na predloge akata i prateće obrasce Izvještaja o sprovedenoj analizi procjene uticaja propisa, s aspekta implikacija na poslovni ambijent i uticaj na budžet države;
- Nastavljene su aktivnosti na projektu Giljotine propisa. U okviru realizacije Akcionog plana za implementaciju preporuka Giljotine propisa, stepen realizacije, od prvog usvojenog Akcionog plana do kraja I kvartala 2015, iznosi 74,62% preporuka. Realizacija određenog broja preporuka predviđenih za 2014. je odložena za 2015, tako da se do kraja 2015. očekuje realizacija 237 preporuka, a tokom 2016. 99, i 2017. 7 preporuka;
- U cilju unapređenja poslovnog ambijenta na lokalnom nivou Vlada je usvojila Akcioni plan za reformu lokalne samouprave za 2014;
- Pripremljen je Izvještaj „Analiza efekata propisa u Crnoj Gori“, od strane OECD/SIGMA, s predlogom preporuka, u cilju unapređenja kvaliteta regulatornog okvira i eliminisanja biznis barijera.

2.1.3. Razvoj finansijskog sektora

Bankarski sistem Crne Gore je stabilan, solventan i likvidan. U sistemu je i dalje prisutno visoko učešće nekvalitetnih kredita i neadekvatnog nivoa kreditne aktivnosti. Kreditni rizik je dominantan i njemu se posvećuje posebna pažnja. Poslovanje banaka u periodu od 31. IX 2014. do 28. II 2015. karakteriše rast aktive, depozita i kapitala, kao i pad kredita i potraživanja od banaka i od klijenata. U posmatranom periodu likvidnost banaka održana je na zadovoljavajućem nivou, što pokazuju ključni parametri likvidnosti.

Ukupna aktiva banaka na kraju februara 2015. iznosi 3.116,5 miliona eura, dok je na kraju septembra 2014. iznosila 3.112 miliona eura. Najznačajniju stavku agregatnog bilansa banaka čine krediti i potraživanja od banaka i od klijenata u ukupnom iznosu od 2.227,9 miliona eura ili 71,48%. U odnosu na decembar 2014. ostvaruju rast od 14,6 miliona eura ili 0,66%. Na kraju septembra 2014, ukupni krediti i potraživanja od banaka i od klijenata iznosili su 2.288,7 miliona eura.

Ukupni depoziti (uključujući sredstva na escrow računima, kamate i vremenska razgraničenja) na dan 28. II 2015. iznose 2.315,3 miliona eura, dok su na dan 30. IX 2014. iznosili 2.287,2 miliona eura. Na depozite stanovništva odnosi se 1.335,7 miliona eura ili 57,69%, na depozite pravnih lica 975,9 miliona eura odnosno 41,37%, a na sredstva na escrow računima, kamate i vremenska razgraničenja 0,94%.

Bruto nekvalitetna aktiva (C, D i E) koja obuhvata kredite i potraživanja i ostale stavke aktive i vanbilansa, na nivou bankarskog sistema na dan 28. II 2015. iznosi 446,7 miliona eura, što predstavlja 14,33% ukupne aktive. U odnosu na decembar 2014. ova aktiva bilježi rast od 2,58%. Takođe, bruto nekvalitetna aktiva (C, D i E) na nivou bankarskog sistema bilježi pad u odnosu na septembar 2014. kada je iznosila 469,6 miliona eura, odnosno 15,09% ukupne aktive.

Bruto krediti i potraživanja koji kasne sa otplatom na 28. II 2015. iznose 487,8 miliona eura i čine 20,27% ukupnih bruto kredita i potraživanja. U odnosu na decembar 2014. bruto krediti i potraživanja koji kasne s otplatom bilježe rast od 2,57%, dok su na kraju septembra 2014. iznosili 496 miliona eura, odnosno 20,04% ukupnih bruto kredita i potraživanja. Bruto nekvalitetni krediti i potraživanja (C, D i E) koji obuhvataju kredite od banaka i clijenata, sredstva i depozite kod banaka, kamatu, faktoring i forfeting, potraživanja banke po neizmirenim akceptima, garancijama i mjenicama i vremenska razgraničenja, na nivou sistema za februar 2014. iznose 414,5 miliona eura i predstavljaju 17,22% ukupnih bruto kredita i potraživanja. U odnosu na decembar 2014. bilježe pad od 3,07%, dok su na kraju septembra 2014. iznosili 428,6 miliona eura i predstavljali su 17,32% ukupnih bruto kredita i potraživanja.

Ukupni kapital banaka na dan 28. II 2015. iznosio je 448,1 miliona eura, i posmatrano u odnosu na decembar ostvaruje rast 0,91%. Na kraju četvrtog kvartala 2014. koeficijent solventnosti kod svih banaka je iznad zakonom propisanog minimuma od 10%, i na agregatnom nivou iznosi 16,18%.

Bankarski sistem je na kraju februara 2015. ostvario dobit u iznosu od 2,2 miliona eura, pri čemu su četiri od dvanaest banaka u sistemu iskazale negativan finansijski rezultat.

Aktivne kamatne stope su i dalje visoke. Na 28. II 2015, prosječna ponderisana efektivna kamatna stopa na ukupne kredite iznosila je 9,17%, dok je na kraju septembra 2014. iznosila 9,57%. U februaru 2014. pasivna prosječna ponderisana efektivna kamatna stopa iznosila je 1,73%, što je za 0,23% manje u odnosu na septembar 2014.

U bankarskom sistemu Crne Gore na 28. II 2015. posluje pet mikrokreditnih finansijskih institucija, čija ukupna bilansna suma iznosi 39,1 miliona eura. U odnosu na decembar 2014. aktiva ostvaruje rast od 2,02%. Od ukupne bilansne sume 82,13% se odnosi na aktivu dvije mikrokreditne finansijske institucije.

Krajem januara CBCG je izdala licencu za rad "Zapad" banci AD Podgorica, iza koje stoji ukrajinski kapital i mikrokreditnoj finansijskoj instituciji "Kredit plus" DOO Podgorica, koji se zasniva na domaćem kapitalu. Početkom aprila dozvolu za rad je dobila turska "Ziraat" banka, tako da u bankarskom sistemu trenutno posluje 13 banaka. U narednim mjesecima se očekuje ulazak još jedne banke ("Gora"), što bi trebalo da doprinese poboljšanju kreditne ponude i smanjenju kamatnih stopa.

2.2. Sposobnost suočavanja s pritiskom konkurencije i tržišnim silama unutar Unije

2.2.1. Ljudski i fizički kapital

Energetika

U cilju stvaranja uslova za realizaciju Projekta izgradnje HE Komarnica, u septembru 2014. usvojen je Sumarni izvještaj o geološkim istražnim radovima, u kojem je konstatovano da je za potrebe izrade Idejnog projekta HE Komarnica neophodno izvršiti dodatna geološka istraživanja i dodatna hidrološka mjerenja. Sada su u toku aktivnosti Elektroprivrede Crne Gore (EPCG) i Elektroprivrede Srbije (EPS) sa Energoprojekt-Hidroinženjeringom na sagledavanju troškova izvođenja dodatnih istražnih radova s relevantnim projektima, studijama i elaboratima, kao i troškova izrade Idejnog projekta sa Studijom opravdanosti i Elaboratom o procjeni uticaja na životnu sredinu.

Ministarstvo ekonomije je obavilo razgovore s potencijalnim investitorima u vezi realizacije Projekta izgradnje HE Komarnica i Projekta izgradnje HE na Morači. Najvažnije realizovane aktivnosti u vezi projekta povezivanja elektro-energetskih sistema Crne Gore i Italije s jačanjem interne crnogorske mreže podmorskim kablovima u posmatranom periodu za pomenuti projekat su:

- Aktivnosti koje se odnose na obezbjeđivanje zemljišta koje je potrebno za izgradnju stubnih mjesta za dalekovod su u završnoj fazi;
- Nakon sprovedene tenderske procedure, po pravilima EBRD-a, angažovan je izvođač. U toku je tenderska procedura za angažovanje izvođača za izgradnju dalekovoda 400 kV Lastva - Pljevlja, dionica Čevo – Pljevlja. Ugovor je uz saglasnost EBRD-a potpisan s konzorcijumom Energoinvest – Energomontaža;
- Izvođač radova za TS Lastva, kao i izvođač radova za izgradnju dalekovoda 400 kV Lastva - Pljevlja, dionica Lastva - Čevo s uvođenjem postojećeg 400 kV dalekovoda Podgorica - Trebinje u TS Lastva, su radili na pripremi tehničke dokumentacije, kao i na izradi glavnog projekta. Kada je riječ o aktivnostima na izgradnji dalekovoda 400 kV Lastva - Pljevlja, dionica Čevo – Pljevlja, izvođač je organizovao svoje timove i započete su aktivnosti na pripremi dokumentacije.

Transport

Montenegro Airlines AD trenutno sprovodi, u skladu sa zaključcima Vlade, sve interne mjere restrukturiranja privrednog društva utvrđene Programom restrukturiranja (tehničko tehnološke, organizacione, kadrovske, finansijske), prodaja i davanje u zakup aviona tipa Foker, povećanje stepena iskorišćenosti kapaciteta, smanjenje broja zaposlenih, smanjenje materijalnih troškova poslovanja, preispitivanje svih linija i zatvaranje nerentabilnih linija i predstavništva, zaključivanje povoljnijih ugovora sa dobavljačima i sl.

Telekomunikacije

U naznačenom periodu Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije, na osnovu Zakona o elektronskim komunikacijama ("Sl. list CG", br. 40/13 i 56/13) donijelo je:

- Pravilnik o obezbjeđivanju pristupa licima sa invaliditetom i licima smanjene pokretljivosti broju 112 i brojevima hitnih službi ("Sl. list Crne Gore", br. 42/14). Ovaj akt se odnosi na akt kojim se propisuju način, uslovi i dinamika obezbjeđivanja

pristupa licima s invaliditetom i licima smanjene pokretljivosti broju „112“ i brojevima hitnih službi.

- Pravilnik o vrstama povoljnosti i posebnim mjerama za pristup javnim elektronskim komunikacionim uslugama za lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom ("Sl. list CG", br. 43/14). Shodno navedenom Zakonu, svi operatori su dužni da, u okviru objektivnih tehničkih mogućnosti, a operatori Univerzalnog servisa bezuslovno, omogućće posebne mjere i povoljnosti za lica smanjene pokretljivosti, kao i lica sa invaliditetom, uključujući i pristup hitnim službama, službi za davanje informacija o broju pretplatnika i imeniku pretplatnika, koje omoguććavaju jednake mogućnosti za pristup javno dostupnim telefonskim uslugama koje imaju i drugi krajnji korisnici, kao i odgovarajući izbor operatora dostupnih većini krajnjih korisnika.
- Pravilnik o načinu i postupku registracije i upotrebe domena ispod nacionalnog internet domena Crne Gore ".me" ("Sl. list CG", br. 43/14). Na osnovu člana 146 stav 4 Zakona o elektronskim komunikacijama gore navedeni akt propisuje se način i postupak registracije i upotrebe domena ispod nacionalnog internet domena Crne Gore ".me". Registraciju domena vrši agent registracije preko registrara, na osnovu podnijetog zahtjeva za registraciju. Zahtjev za registraciju imena domena podnosi se agentu registracije preko registra elektronskim putem.
- Pravilnik o jedinstvenom evropskom broju "112" za pozive u hitnim slučajevima ("Sl. list CG", br.44/14).
- Pravilnik o radio opremi i telekomunikacionoj terminalnoj opremi – ("Sl. list CG", br. 46/14). Ovim pravilnikom propisuju se bitni tehnički zahtjevi i tehničke specifikacije interfejsa koje mora da ispunjava radio oprema i telekomunikaciona terminalna oprema, način i postupci ocjenjivanja usaglašenosti RiTT opreme, uslovi koje mora da ispunjava tijelo za ocjenjivanje usaglašenosti RiTT opreme i označavanje RiTT opreme.
- Pravilnik o utvrđivanju liste standarda iz oblasti radio opreme i telekomunikacione terminalne opreme – ("Sl. list CG", br. 46/14)
- Uredba o minimalnom skupu usluga koje obuhvata Univerzalni servis ("Sl. list CG", br. 46/14);
- Pravilnik o utvrđivanju brzine prenosa podataka za funkcionalan pristup internetu putem Univerzalnog servisa ("Sl. list CG", br. 46/14);
- Pravilnik o radio-frekvencijama i uslovima pod kojima se radio-frekvencije mogu koristiti bez odobrenja („Sl. list CG“, br.47/14);
- Pravilnik o dopuni Pravilnika o radio-frekvencijama i uslovima pod kojima se te radio-frekvencije mogu koristiti bez odobrenja („Sl. list CG“, br. 50/14). Ovim aktom je dodat član 3a kojim prestaje da važi Pravilnik o radio-frekvencijama i uslovima pod kojima se radio-frekvencije mogu koristiti bez odobrenja ("Sl. list CG", br. 11/11).
- Uredba o sadržini Plana mjera za obezbjeđenje integriteta javnih elektronskih komunikacionih mreža i korišćenje elektronskih komunikacionih usluga u vanrednim situacijama („Sl. list CG“, br. 50/2014). Ovom uredbom se propisuju mjere koje mora da sadrži plan mjera operatora kojim se obezbjeđuje integritet javne elektronske komunikacione mreže i omoguććava korišćenje elektronskih komunikacionih usluga u slučajevima većeg ispada mreže, ratnog i vanrednog stanja, elementarnih nepogoda, kao i drugih vanrednih situacija.

- Odluka o korišćenju prava prvenstva komunikacija za vrijeme trajanja vanrednih situacija („Sl. list CG“, br. 50/2014) koja uređuje da pravo prvenstva komunikacija, od momenta nastanka vanredne situacije i za vrijeme trajanja vanrednih situacija imaju državni organi, organi državne uprave, organi lokalne samouprave i lokalne uprave, privredna društva i druga pravna lica koja djeluju u vanrednim situacijama.
- Odluka o korišćenju nacionalnog internet domena Crne Gore ".me" – („Sl. list CG“, br. 50/2014);
- Uredba o kategorijama podataka o elektronskim komunikacijama koji se zadržavaju („Sl. list CG“, br. 52/14);
- Pravilnik o tehničkim i organizacionim uslovima za presrijetanje komunikacija („Sl. list CG“, br. 58/2014). Ovim pravilnikom utvrđuju se tehnički i organizacioni uslovi za presrijetanje komunikacija.

Na osnovu člana 89 stav 6 Zakona o elektronskim komunikacijama Ministarstvo rada i socijalnog staranja donijelo je sljedeći akt:

- Pravilnik o utvrđivanju liste kategorija korisnika posebnih povoljnosti u korišćenju usluga univerzalnog servisa („Sl. list CG“, br. 52/2014)

2.2.2. Sektorska struktura i struktura preduzeća

Mala i srednja preduzeća

U Crnoj Gori u 2014. ima 22 953 malih i 201 srednjih preduzeća. Finansijska podrška od strane IRFCG sektoru malih i srednjih preduzeća, u 2014, putem kredita i faktoring aranžmana, povećana je u odnosu na 2013. Odobreno je ukupno 307 projekata u vrijednosti od 71,2 miliona eura, što čini povećanje od 8,03% vrijednosti odobrenih sredstava u odnosu na 2013. (65,91 miliona eura). Po osnovu potpisanog Ugovora o kreditnom aranžmanu sa EIB, od ukupnog iznosa odobrenih kredita (41,5 miliona eura), oko 25 miliona eura je obezbijeđeno iz sredstava EIB.

Za prva 3 mjeseca 2015, IRFCG je odobrio ukupno 67 projekata u iznosu od 36,4 miliona eura, što predstavlja značajno povećanje u odnosu vrijednost odobrenih sredstava kroz kredite i faktoring za I kvartal 2014. (10 miliona eura).

2.2.3. Trgovinska razmjena

Period januar-decembar 2014

ZEMLJA	UVOZ/iznos u eurima	IZVOZ/iznos u eurima
Albanija	32.645.291	15.168.827
Bosna i Hercegovina	126.703.102	31.857.572
Moldavija	176.352	4.428
Srbija	480.664.499	80.005.715
BJR Makedonija	26.017.792	3.364.858
Kosovo*	3.373.133	21.352.891

Nova CEFTA	669.580.168	151.754.290

Period januar-februar 2015

ZEMLJA	UVOZ/iznos u eurima	IZVOZ/iznos u eurima
Albanija	3.315.687	1.623.772
Bosna i Hercegovina	17.042.469	8.342.225
Moldavija	15.007	/
Srbija	54.401.075	11.044.598
BJR Makedonija	2.757.506	306.852
Kosovo	181.350	1.521.801
Nova CEFTA	77.713.094	22.839.249

3. SPOSOBNOST PREUZIMANJA OBAVEZA IZ ČLANSTVA U EU

3.1. POGLAVLJE 1: SLOBODNO KRETANJE ROBE

3.1.1. Opšti principi

Pripremljen je prvi Nacrt akcionog plana za usaglašavanje nacionalnog zakonodavstva sa članovima 34-36 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije koji je dostavljen EK na mišljenje. Radna grupa je nastavila rad na Akcionom planu u skladu s komentarima EK.

3.1.2. Strateški okvir

U oktobru 2014. Vlada je usvojila Strategiju Crne Gore za primjenu pravne tekovine u oblasti slobode kretanja robe 2014-2018 i petogodišnji Akcioni plan za njenu implementaciju.

Nacionalna strategija upravljanja hemikalijama, i Akcioni plan za Nacionalnu strategiju upravljanja hemikalijama 2015-2018, usvojena je na sjednici Vlade CG u januaru 2015.

3.1.3. Normativni okvir

Skupština je 16. VII 2014. donijela Zakon o nadzoru proizvoda na tržištu ("Sl. list CG", br. 33/14), na osnovu kojeg je Vlada donijela Uredbu o utvrđivanju grupa proizvoda nad kojima se vrši nadzor na tržištu.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o akreditaciji nalazi se u proceduri usvajanja na Skupštini.

Direktive novog pristupa

- Pravilnik o uslovima za žičare za prevoz lica ("Sl. list CG", br. 42/14)

- Pravilnik o radio opremi i telekomunikacionoj terminalnoj opremi ("Sl. list CG", br. 46/14)
- Pravilnik o elektromagnetnoj kompatibilnosti ("Sl. list CG", br. 50/14)
- Pravilnik o bezbjednosti igračaka ("Sl. list CG", br. 4/15)
- Pravilnik o aerosolnim raspršivačima ("Sl. list CG", br. 10/15)
- Pravilnik o uređajima na gasno gorivo ("Sl. list CG", br. 10/15)
- Pravilnik o opremi lične zaštite ("Sl. list CG", br. 17/15)

Direktive starog pristupa

- Pravilnik o označavanju sredstava za zaštitu bilja ("Sl. list CG", br. 46/14)
- Pravilnik o načinu prikupljanja podataka i načinu prijavljivanja i praćenja neželjenih dejstava lijekova za upotrebu u humanoj medicini ("Sl. list CG", br. 46/14)
- Pravilnik o označavanju obuće ("Sl. list CG", br. 48/14)
- Pravilnik o tehničkim zahtjevima za kristalno staklo ("Sl. listu Crne Gore", br. 48/14)
- Pravilnik o obilježavanju i označavanju tekstilnih proizvoda ("Sl. list CG", br. 48/14)
- Pravilnik o bližim uslovima i načinu upisa lijeka u registar tradicionalnih biljnih lijekova ("Sl. list CG", br. 04/15)
- Pravilnik o obliku i sadržini izjave krajnjeg korisnika o namjeni prekursora ("Sl. list CG", br. 4/15)
- Pravilnik o sadržini zahtjeva za izdavanje dozvole za uvoz, izvoz, tranzit i prevoz prekursora, i obrascu dozvole za uvoz, izvoz, tranzit i prevoz prekursora ("Sl. list CG", br. 4/15)
- Pravilnik o sadržini zahtjeva za dobijanje dozvole za promet prekursora i sadržini dozvole za promet prekursora ("Sl. list CG", br. 4/15)
- Pravilnik o obrascu, sadržini i načinu dostavljanja obavještenja o izvozu prekursora ("Sl. list CG", br. 4/15)
- Pravilnik o tehničkim zahtjevima i uslovima za vozila, djelove i opremu koji se uvoze ili prvi put stavljaju na tržište Crne Gore ("Sl. list CG", br. 5/15)
- Pravilnik o bližim uslovima i načinu upisa lijeka u registar homeopatskih lijekova ("Sl. list CG", br. 6/15)
- Pravilnik o sadržini zahtjeva za dobijanje dozvole za proizvodnju prekursora i sadržini dozvole za proizvodnju prekursora ("Sl. list CG", br. 6/15)
- Pravilnik o obliku i sadržini izvještaja o stvarnim količinama izvezenih ili uvezenih prekursora ("Sl. list CG", br. 12/15)
- Pravilnik o bližim podacima i sadržini godišnjeg izvještaja o proizvodnji i prometu prekursora ("Sl. list CG", br. 16/15)

Vlada je utvrdila Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Zavoda za metrologiju, 5. II 2015, kojim su sistematizovana radna mjesta za ukupno 46 izvršilaca, uključujući i starješinu Zavoda. U Zavodu za metrologiju je sada 34 izvršioca u stalnom radnom odnosu, a u toku je realizacija oglasa za prijem još dva službenika.

Od 15. do 17. IX 2014, izvršena je prva nadzorna posjeta glavnih i tehničkih ocjenjivača akreditovane Laboratorije za masu i Laboratorije za dužinu. U opštem dijelu implementacije sistema menadžmenta kvalitetom nisu utvrđene neusaglašenosti, dok je tehničkom dijelu utvrđeno pet neusaglašenosti u Laboratoriji za masu, koje su otklonjene narednog mjeseca. Na osnovu Izvještaja o sprovedenim korektivnim mjerama, Hrvatska akreditacijska agencija i ATCG potvrdili su u novembru 2014. da Zavod za metrologiju zadovoljava zahtjeve standarda MEST EN ISO/IEC 17025:2011 i da je kompetentan za obavljanje kalibracija tegova, tegova slobodnih nazivnih masa i vaga s neautomatskim funkcionisanjem, kalibraciju mjerila temperature i kalibraciju etalona i mjernih uređaja dužine. Proširen je akreditacioni opseg za Laboratoriju za masu u pogledu kalibracije tegova slobodnih nazivnih masa od 1 mg do 50 kg. Potvrđena kompetentnost, omogućava Laboratoriji za masu, Laboratoriji za dužinu i Laboratoriji za temperaturu pružanje usluga kalibracija mjerila i etalona i klijentima van granica Crne Gore. Nakon akreditovanja, povećan je broj izdatih Uvjerenja o kalibraciji, kao i ukupan broj kalibrisanih mjerila i etalona, za 50 % u odnosu na isti period prethodne godine.

U okviru programa IPA 2011: *Razvoj infrastrukture kvaliteta i metrologije u Crnoj Gori*, realizovane su obuke u cilju sprovođenja kalibracija mjerila/etalona i izrade potrebne dokumentacije za implementiranje sistema kvaliteta u Laboratoriji za pritisak, Laboratoriji za električne veličine, kao i Laboratoriji za vrijeme i frekvenciju. Prijava za akreditovanje Zavoda za metrologiju za sprovođenje kalibracija mjerila/etalona iz oblasti metrologije pritiska, električnih veličina, kao i metrologije vremena i frekvencije, upućena je Hrvatskoj akreditacijskoj agenciji u oktobru 2014, a Akreditacionom tijelu Crne Gore u decembru 2014.

U cilju održavanja uspostavljene metrološke sljedivosti u Crnoj Gori, u novembru 2014, izvršena je kalibracija etalonske i mjerne opreme u laboratorijama R. Slovenije koje imaju objavljen CMC u KCDB BIPM.

U Laboratoriji za velike mase započet je postupak ovjeravanja tegova klase tačnosti M_1 nominalne mase 500 kg, koji su u vlasništvu ovlašćenih lica za pripremu mjerila mase za ovjeravanje u Crnoj Gori, tako da više ne postoji potreba da se navedeni postupci realizuju u laboratorijama van Crne Gore.

Zavod za metrologiju je učestvovao u EURAMET-ovim poređenjima u oblasti električnih veličina (EURAMET-ovi projekti No. 1319 i 1341), relativne vlažnosti (EURAMET-ov projekat P. 1189), kao i metrologije zapremine (EURAMET-ov projekat No. 1297).

Sprovedeno je ovjeravanje različitih zakonskih mjerila, naročito manometara za krvni pritisak, mjerila za kontrolu brzine vozila i brojila električne energije, u sklopu nastavka projekta ugradnje „smart metering“ brojila na elektro-instalacionu mrežu u Crnoj Gori.

Monitoring djelovanja sistema proizvođača i uvoznika, radi utvrđivanja usklađenosti predmeta od dragocjenih metala u prometu s državnim regulativom u Crnoj Gori, dao je sljedeće rezultate:

- U periodu 1. IX 2014. do 1. IV 2015. u Zavodu za metrologiju je žigosano 6939 g (2095 komada) predmeta od zlata i 78317 g (12023 komada) predmeta od srebra.
- Žigosani predmeti od zlata su finoće 750/1000 u količini 259 g (37komada), odnosno finoće 585/1000 u količini 6680 g (2058 komada).
- Žigosani predmeti od srebra su finoće 925/1000 u količini 78317 g (12023 komada).

Zavod za metrologiju je izdao 2 *Rješenja o određivanju znaka proizvođača predmeta od dragocjenih metala* i 6 *Rješenja o određivanju znaka uvoznika predmeta od dragocjenih metala*.

Zavod za metrologiju kontinuirano obezbjeđuje usavršavanje zaposlenih. U okviru EURAMET-WELMEC-ove grupe - *Focus Group on Facilitating National Metrology Infrastructure Development* realizovane su obuke iz oblasti metrologije mase, električnih veličina, metrologije u hemiji, termometrije, strateškog menadžmenta, pripreme naučnih projekata, dok su u okviru pomenutog programa IPA 2011 organizovane obuke iz metrologije dužine, vremena i frekvencije. U okviru bilateralne saradnje R. Slovenije i Crne Gore, realizovane su obuke iz oblasti kontrole prethodno upakovanih proizvoda, ovjeravanja mjerila brzine vozila u pokretu, ovjeravanja taksimetara, kao i kontrole predmeta od dragocjenih metala. Realizovane su i studijske posjete zaposlenih iz Zavoda za metrologiju institucijama Republike Slovenije, gdje je organizovana obuka za pregled mjerila jonizujućih zračenja i obuka za pregled mjerila za kontrolu brzine vozila u pokretu.

Predstavnici Zavoda za metrologiju su učestvovali na sjednicama EURAMET-ovih tehničkih komiteta: TC – EM: Tehničkog komiteta za elektricitet i magnetizam u R. Sloveniji, TC – L: Tehničkog komiteta za dužinu u Austriji, TC – T: Tehničkog komiteta za termometriju u Portugaliji i TC - Q: Tehničkog komiteta za kvalitet u R. Češkoj.

Akreditacija

Vlada je 29. XI 2014. usvojila Strategiju razvoja akreditacije u Crnoj Gori za period 2015-2018 godine i prateći Akcioni plan za implementaciju Strategije za 2015.

U sistemu akreditacije postoji ukupno 23 tijela za ocjenu usaglašenosti akreditovanih od strane ATCG-a, od kojih 17 pripadaju grupi laboratorija za ispitivanje, 2 grupi laboratorija za kalibraciju, 3 grupi kontrolnih tijela i 1 grupi certifikacionih tijela za certifikaciju proizvoda.

ATCG je sproveo 3 početna ocjenjivanja u cilju dodjeljivanja akreditacije tijelima za ocjenu usaglašenosti. U skladu s Planom nadzornih posjeta i ponovnog ocjenjivanja akreditovanih organizacija, ATCG je sproveo 15 nadzornih posjeta i 4 ponovna ocjenjivanja u cilju praćenja kompetentnosti i održavanja akreditacije tijela za ocjenu usaglašenosti.

U skladu s obavezama koje proističu iz punopravnog članstva u Evropskoj kooperaciji za akreditaciju (EA), predstavnik ATCG-a je uzeo učešća u radu Generalne Skupštine Evropske kooperacije za akreditaciju (GA EA), održanoj u periodu 19-20. XI 2014. u Hagu, kao i u radu EA MAC komiteta, čija je sjednica održana 01-02. X 2014. u Briselu.

U skladu s obavezama koje proističu iz pridruženog (ILAC) i punopravnog članstva (EA) ATCG je uzelo učešće u radu Generalne Skupštine ILAC/IAF, održanoj u periodu 08-17. X 2014. u Vankuveru, i nastavilo da doprinosi radu EA i ILAC-a kroz redovnu razmjenu relevantnih informacija i učešće u razvoju procedura i pravila EA i ILAC/IAF putem davanja komentara na nacрте dokumenata i glasanja, s ciljem njihovog usvajanja.

ATCG je potpisalo Bilateralni sporazum o saradnji s nacionalnim akreditacionim tijelom Republike Moldavije – MOLDAC, 23. XII 2014, koji će omogućiti dalje intenziviranje saradnje dva nacionalna akreditaciona tijela.

Na osnovu prethodno potpisanih bilateralnih sporazuma o saradnji, ATCG je nastavilo saradnju s nacionalnim akreditacionim tijelima zemalja regiona, koja je uključivala razmjenu informacija, iskustva, ocjenjivača, organizovanje zajedničkih skupova, obuka i sl.

Standardizacija

Vlada je 20. XI 2014, usvojila Strategiju razvoja standardizacije u Crnoj Gori 2015-2018 i Akcioni plan za sprovođenje strategije razvoja standardizacije (za 2015).

Tokom izvještajnog perioda, ISME je donio ukupno 1382 crnogorska standarda (MEST) i srodna dokumenta, u potpunosti usaglašena s evropskim i međunarodnim standardima. Od ovog broja, 69 su harmonizovani MEST. Uz to, novih 311 nacrti MEST je u završnoj fazi usvajanja te se očekuje da će biti doneseni sredinom aprila 2015.

U decembru 2014. Institut za standardizaciju Crne Gore i Evropski institut za telekomunikacione standarde (ETSI) potpisali su Memorandum o razumijevanju. Na osnovu ovoga sporazuma, Institut je postao Nacionalno tijelo za standarde u zemljama članicama ETSI, te stekao mogućnost učešća u radu stručnih tijela ove organizacije, kao i pravo pristupa bazi standarda i srodnih dokumenata ETSI. Na taj način, u skladu s državnim interesima, stvorena je pretpostavka za preuzimanje evropskih standarda iz oblasti telekomunikacija na nacionalni nivo, dok je korisnicima omogućeno da u prostorijama Instituta ostvare uvid u tekst ETSI standarda i da, ukoliko to žele, izvrše njihovu nabavku.

ISME je, u periodu 25-27. IX 2014, organizovao III Balkansku konferenciju o standardizaciji na kojoj su učestvovali predstavnici nacionalnih tijela za standardizaciju zemalja iz regiona i Turske, uključujući i direktora za strateška partnerstva pri CEN/CENELEC.

Zaposleni u Institutu bili su učesnici programa obuke u vezi sa razvojem edukativnih programa o standardizaciji (Beograd, 8-10. X 2014) i izgradnjom kapaciteta za izradu nacionalno definisanih parametara i nacionalnog aneksa u eurokodovima u regiji Balkana, (Skoplje, 4-5. XI 2014).

Tržišni nadzor

Koordinaciono tijelo za tržišni nadzor održalo je jednu sjednicu, kao i četiri sastanka uže radne grupe (u okviru Uprave za inspeksijske poslove). Praćena je realizacija Nacionalnog programa nadzora proizvoda na tržištu, funkcionisanje Nacionalnog sistema brze razmjene informacija o proizvodima koji predstavljaju rizik, harmonizacija nacionalnog zakonodavstva s propisima EU koji uređuju oblast bezbjednosti proizvoda i tržišnog nadzora, razgraničenje nadležnosti tržišnog nadzora po inspekcijama, itd. U skladu sa Zakonom o nadzoru proizvoda na tržištu usvojen je Opšti program organa nadzora na tržištu za 2015.

U proaktivnom nadzoru, shodno godišnjem programu nadzora na tržištu (2014. i 2015.), nadležne inspekcije su kontrolisale: rasklopne krevete, opremu za dječja igrališta, punjače za baterije, fenove za kosu (Tržišna inspekcija); ljekove i medicinsko sredstvo – aparat za mjerenje krvnog pritiska (Zdravstveno-sanitarna inspekcija); taksimetre i aparat za mjerenje krvnog pritiska (Metrološka inspekcija); TV aparate i tablet uređaje (Inspekcija za elektronske

komunikacije i poštansku djelatnost); sredstva za zaštitu bilja i sredstva za ishranu bilja (Fitosanitarna inspekcija) i gorivo/naftni derivati (Ekološka inspekcija).

U reaktivnom nadzoru Tržišna inspekcija i Zdrastveno-sanitarna inspekcija su pratile opasne proizvode na osnovu podataka preuzetih iz RAPEX-a i drugih dostupnih baza podataka o opasnim proizvodima (Regionalna mreža za razmjenu informacija o opasnim proizvodima), kao i po obavještenju Uprave carina, inspektora iz nadzora i proizvođača-distributera. Na osnovu podataka preuzetih iz baze RAPEX Kontakt tačka je proslijeđivala informacije i Ministarstvu saobraćaja i pomorstva – Upravi pomorske sigurnosti i Direktoratu za vanredne situacije – Direkcija za inspekcijski nadzor.

Nastavljeno je s edukacijom inspektora za sprovođenje tržišnog nadzora putem radionica, seminara i studijskih posjeta Briselu (učesće na skupštini PROSAFE-a) i Dizeldorfu, u cilju upoznavanja s Dobrom praksom EU u oblasti tržišnog nadzora, unapređenja znanja po pitanju procjene rizika, podizanja svijesti u oblasti tržišnog nadzora i zaštite potrošača, upoznavanje s praktičnim iskustvima vezano za nadzor primjene propisa iz oblasti elektro magnetne kompatibilnosti

Crnogorski predstavnici prisustvovali su i sastanku ekspertske radne grupe MARS u okviru UNECE na temu: „Bezbedan proizvod i radna mjesta, bezbednija zajednica“ na kojem su razmatrane aktivnosti zemalja u tržišnom nadzoru, kroz rad koordinacionih tijela, rad regionalne mreže za razmjenu informacija o opasnim proizvodima, održivost tržišnog nadzora, internacionalna iskustva, saradnju organa koji vrše tržišni nadzor sa carinom; u okviru ovog projekta pružena je i tehnička pomoć kroz obezbjeđenje jednog seta jednostavnih alata koje mogu koristiti inspektori u nadzoru.

U oktobru 2014. održana je sesija Radne grupe VI (Zaštita potrošača i zdravlja) na temu: „Opšta bezbednost proizvoda“, koja je rezultirala preporukama koje će uticati na podizanje nivoa bezbednosti proizvoda na tržištu i zaštite potrošača od opasnih proizvoda.

Putem elektronskih medija javnost je informisana o značaju bezbednosti proizvoda na tržištu i tržišnom nadzoru, a o rezultatima tržišnog nadzora Uprava za inspekcijske poslove redovno informiše javnost putem internet stranice (uključujući i informacije o nađenim opasnim proizvodima) i u komunikaciji sa medijima (uključujući i opoziv opasnih proizvoda sa ozbiljnim rizikom).

Proceduralne mjere

Skupština je 26. I 2015. donijela Zakon o oružju („Sl. list CG“, br. 10/15).

3.2. POGLAVLJE 2: SLOBODNO KRETANJE RADNIKA

3.2.1 Pristup tržištu rada

Usvojen je novi Zakon o strancima („Sl. list CG“, br. 56/14) koji je preuzeo odredbe iz Zakona o zapošljavanju i radu stranaca. Ovim zakonom je uspostavljen jedinstveni postupak izdavanja radnih i boravišnih dozvola. Ove dozvole će izdavati Ministarstvo unutrašnjih poslova. Zakon je počeo da se primjenjuje 1. IV 2015.

Imajući u vidu da Crna Gora zapošljava veliki broj stranaca, uprkos relativno visokoj stopi anketne nezaposlenosti, i dalje se primjenjuje ograničenje zapošljavanja stranaca kroz Odluku

o utvrđivanju broja radnih dozvola za strance (usvojena na sjednici Vlade od 30. X 2014.). Za 2015. taj broj je ograničen na 23.500 radnih dozvola.

3.2.2 Koordinacija socijalne sigurnosti

U periodu od 16 - 18. IX 2014, održan je prvi, a u periodu od 20 -22. I 2015, drugi krug pregovora u vezi sa zaključivanjem Sporazuma između Crne Gore i Republike Bugarske o socijalnom osiguranju.

3.3. POGLAVLJE 3: PRAVO OSNIVANJA PREDUZEĆA I SLOBODA PRUŽANJA USLUGA

3.3.1. Sloboda pružanja prekograničnih usluga

Oktobra 2014. formirana je Radna grupa za izradu Predloga zakona o uslugama. Održano je više sastanaka Radne grupe u cilju finalizacije Nacrta zakona o uslugama, kao i teksta obrazloženja. U toku su pripreme za sprovođenje procedure javne rasprave, a konsultacije zainteresovane javnosti o pripremi Nacrta zakona trajaće 40 dana od dana objavljivanja poziva.

Novembra 2014. formirana je internetska stranica www.ala.org.me i uspostavljen baner na internetskoj stranici Ministarstva ekonomije i Privredne komore Crne Gore.

U toku je finalizacija analitičkog pregleda zakonodavstva, kao i izrada Skrining izvještaja koji može poslužiti kao osnova za kvalitetan Akcioni plan za transponovanje Direktive o uslugama u nacionalno zakonodavstvo, čija je izrada takođe u toku.

3.3.2. Uzajamno priznavanje profesionalnih kvalifikacija

3.3.2.1. Međunarodna saradnja / Ekspertska pomoć

Nastavljen je rad na realizaciji aktivnosti iz Nacionalnog plana razvoja kvalifikacija za obavljanje regulisanih profesija s Akcionim planom za period 2013-2018, uz bilateralnu i tehničku pomoć Evropske komisije pregovaračkom procesu u Crnoj Gori za 2015.

Ustanove visokog obrazovanja UCG su u IV kvartalu 2014. podnijele Sektorskoj komisiji za zdravstvo i socijalnu zaštitu inicijative za razvijanje kvalifikacija u cilju usklađivanja postojećih ili izrade novih studijskih programa u odnosu na minimalne zahtjeve Direktive 2005/36/EZ i Izmjena Direktive 2005/36/EZ za za sljedeće profesije: doktor medicine nivo VII 1, doktor stomatologije nivo VII1, visoka medicinska sestra-tehničar nivo VI1, a Arhitektonski fakultet je podnio inicijativu za razvijanje kvalifikacije za zanimanje inženjer arhitekture nivo VII1 u martu 2015.

U organizaciji Tajeksa u Podgorici a u saradnji s Ministarstvom rada i socijalnog staranja 10. - 11. III 2015. održana je radionica na temu: „Harmonizacija nacionalne legislative s EU zakonodavstvom u oblasti priznavanja stručnih kvalifikacija“, s ciljem da se obezbijede korisničke institucije informacijama o izmjenama relevantne legislative EU u oblasti priznavanja stručnih kvalifikacija, takođe da se olakša njihovo prenošenje u nacionalno zakonodavstvo.

Aprila 2015. formirana je Radna grupa za izradu Predloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o priznavanju inostranih kvalifikacija za obavljanje regulisanih profesija, u skladu s izmjenama Direktive 2005/36/EZ.

Aktivnosti Ministarstva rada i socijalnog staranja predviđene Nacionalnim planom razvoja kvalifikacija za obavljanje regulisanih profesija s Akcionim planom za period 2013-2018, do kraja I kvartala 2015, realizovane su u predviđenom roku.

3.3.2.2. Statistika

U periodu od 1. IX 2014 do - 1. IV 2015, Ministarstvu rada i socijalnog staranja podnijeto je 54 zahtjeva za priznavanje inostranih sertifikata o stečenim stručnim kvalifikacijama u svrhu zapošljavanja u Crnoj Gori, dok je Ministarstvu prosvjete (ENIC centar) podnijeto 1396 zahtjeva za priznavanje inostranih obrazovnih isprava u oblasti visokog obrazovanja u svrhu zapošljavanja u Crnoj Gori. Podnijeto je i 482 zahtjeva za priznavanje inostranih obrazovnih isprava za osnovno i srednje obrazovanje u svrhu zapošljavanja ili nastavka obrazovanja.

3.4. POGLAVLJE 4: SLOBODA KRETANJA KAPITALA

3.4.1. Platni sistem

Savjet Centralne banke je na sjednici održavoj 10. XI 2014. usvojio sljedeća podzakonska akta za potpunu implementaciju novog Zakona o platnom prometu: Odluku o strukturi, bližim uslovima i načinu otvaranja i ukidanja transakcionih računa; Odluku o sadržini Centralnog registra transakcionih računa; Odluku o osnovnim elementima naloga za plaćanje za izvršavanje nacionalnih platnih transakcija preko transakcionih računa; Odluku o bližim uslovima za obavljanje poslova agenta pružalaca platnih usluga; Odluku o načinu vođenja registra platnih institucija i registra institucija za elektronski novac; Odluku o zaštiti novčanih sredstava korisnika platnih usluga i novčanih sredstava primljenih u zamjenu za izdati elektronski novac; Odluku o sopstvenim sredstvima platnih institucija; Odluku o sopstvenim sredstvima institucija za elektronski novac; Odluku o minimalnoj vrijednosti platnih transakcija koje moraju biti procesuirane u RTGS sistemu; Odluku o nadgledanju rada platnih sistema; Odluku o prestanku važenja pojedinih podzakonskih propisa iz oblasti platnog prometa u zemlji; Odluku o izmjenama i dopunama Odluke o utvrđivanju tarife po kojoj se obračunavaju naknade za vršenje usluga koje obavlja Centralna banka Crne Gore; Pravila rada Platnog sistema Centralne banke Crne Gore.

Donošenjem novog Zakona o platnom prometu i njegovih podzakonskih akata, čija je primjena otpočela 9. I 2015, crnogorski regulatorni okvir o platnom prometu je u potpunosti usklađen s važećom pravnom tekovinom EU iz ove oblasti. Izuzeci su Regulativa br. 924/2009 o prekograničnim plaćanjima i Regulativa 260/2012 o utvrđivanju tehničkih i poslovnih zahtjeva za kreditne transfere i direktnih zaduživanja, koje će se primjenjivati od dana ulaska Crne Gore u EU.

3.4.2. Sprečavanje pranja novca i finansiranje terorizma

Strateški okvir

- Vlada je zadužila Nacionalnu komisiju za sprovođenje Strategije za prevenciju i suzbijanje terorizma, pranja novca i finansiranja terorizma da pristupi izradi nove Strategije. U skladu s tim Nacionalna komisija je zadužila članove komisije, predstavnike nadležnih državnih organa, da pristupe izradi nove Strategije za period 2015-2018. Tekst strategije je izrađen i usvojen od strane Nacionalne komisije koja ga je dostavila Vladi na usvajanje.

- Uprava za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma je u saradnji sa Svjetskom bankom pokrenula projekat Nacionalne procjene rizika, u skladu sa 1. preporukom FATF. Formirano je 7 radnih grupa koje pokrivaju sledeće oblasti: I grupa-imovinska korist proistekla iz krivičnog djela u okviru koje je podgrupa za procjenu rizika od finansiranja terorizma, II grupa-izloženost riziku na nacionalnom nivou, III grupa-ranjivost bankarskog sektora, IV-grupa ranjivost sektora tržišta kapitala, V grupa -ranjivost u oblasti osiguranja, VI grupa-ranjivost u oblasti ostalih finansijskih institucija i VII grupa-ranjivost u oblasti nefinansijskog sektora.
- Radne grupe su, prikupile potrebne podatke i, na osnovu analize istih, izradile izvještaje. Svi izvještaji s komentarima Svjetske banke su vraćeni radnim grupama koje učestvuju u projektu izrade Nacionalne procjene rizika kako bi se izvršile izmjene i dopune u skladu sa sugestijama. Nakon konačnog usvajanja izvještaja očekuje se i finalizacija akcionih planova koji treba da prate izvještaje.

Normativni okvir

Novi Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma, izmijenjen u skladu s preporukama Manivala i Evropske komisije, stupio je na snagu 4. VIII 2014. Najznačajnije novine u odnosu na prethodni zakon odnose se na:

- povećanje iznosa novčanih kazni za kršenje odredbi ZSPNFT;
- uvođenje novih članova (Član 6 – Vrste mjera i radnji (koje je obveznik dužan da preduzima tokom obavljanja djelatnosti), Član 12 – Odbijanje uspostavljanja poslovnog odnosa i izvršenja transakcije, Član 18 - Utvrđivanje i provjera identiteta drugog lica odnosno sa njima izjednačenog subjekta, Članovi 22 23, 24, 25 kojima je definisan postupak utvrđivanja identiteta klijenta preko trećeg lica, Član 33- Mjere provjere identiteta i praćenja poslovanja politički eksponiranih lica, Član 98 - Obavješćavanje organa uprave o utvrđenom prekršaju i podnjetom zahtjevu od strane nadležnih (nadzornih) organa);
- uvođenje novih kategorija obveznika (vjerske organizacije, forfeting, pružanje usluga pri osnivanju pravnih lica i drugih privrednih društava, kao i poslovnih ili fiducijarnih usluga; izvođenje građevinskih radova; razrada građevinskih projekata; marketinške i konsultantske aktivnosti u vezi sa poslovanjem i ostalim upravljanjem; mrežna prodaja i dr).

Radi lakše i efikasnije primjene Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma („Sl. list CG“, br. 33/14), donijeti su sljedeći podzakonski akti: Pravilnik o načinu rada ovlašćenog lica, načinu sprovođenja unutrašnje kontrole, čuvanju i zaštiti podataka, načinu vođenja evidencija i osposobljavanju zaposlenih („Sl. list CG“, br. 48/14); Pravilnik o uslovima i načinu dostavljanja podataka o gotovinskim transakcijama u iznosu od najmanje 15.000 eura i sumnjivim transakcijama („Sl. list CG“, br. 49/14); Pravilnik o smjernicama za izradu analize i faktorima rizika radi sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma („Sl. list CG“, br. 53/14); Pravilnik o indikatorima za prepoznavanje sumnjivih klijenata i transakcija („Sl. list CG“, br. 50/14).

Statistički podaci

U periodu 1. IX 2014. - 1. IV 2015. u Sektoru za analitičke poslove i kontrolu obveznika otvoreno je 213 predmeta. U istom periodu primljeno je 106 izvještaja o sumnjivim

transakcijama. Takođe, u istom periodu, drugim nadležnim državnim organima (Tužilaštvu, Upravi policije, ANB, Poreska uprava, Sud) proslijeđeno je 150 informacija i obavještenja (od ovog broja na inicijativu USPNFT upućeno je 43 obavještenja, 31 informacija je upućena kao odgovor na zahtjeve ovih državnih organa; u istom periodu ovim državnim organima proslijeđeno je i 76 dopunskih informacija).

Izvršeno je 66 kontrola kod obveznika nad kojima USPNFT vrši direktan nadzor po Zakonu o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma. Od navedenog broja kontrola, podnijeto je 5 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka i iz prethodnog perioda izrečene su kazne u iznosu od 12.405,00 eura. Pored toga izdato je 32 prekršajna naloga u iznosu od 55.600,00 eura, a naplaćeno je 24 prekršajnih naloga u iznosu od 28.963,56 eura. Takođe, proslijeđeno je 10 inicijativa drugim državnim organima na dalje postupanje.

Stranim finansijsko-obavještajnim službama proslijeđeno je 88 zahtjeva, a od stranih FOS primljena su 22 zahtjeva za dostavu finansijsko-obavještajnih podataka.

Bilans ostvarenih rezultata

Uprava za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma je privremeno blokirala (na 72 sata) 31 transakciju u ukupnom iznosu od 1.050.105,00 dolara i 8.722.027,00 eura.

U okviru IPA projekta "Podrška EU vladavini prava u Crnoj Gori" uspješno je završen tender za nabavku neophodnog hardvera čija se isporuka očekuje krajem aprila 2015. Početkom godine su preduzeti i konkretni koraci u pripremanju dokumentacije kako bi se u aprilu 2015. raspisao tender za razvoj potrebnog softvera.

Međunarodna i regionalna saradnja

Predstavnici USPNFT su učestvovali u radu međunarodnih tijela: 45. Plenarno zasijedanje Komiteta Savjeta Evrope MONEYVAL, održano u periodu 15 – 19. IX 2014; Osma redovna regionalna konferencija šefova finansijsko obavještajnih službi, održana u periodu 20–21. X 2014, u Podgorici; 21. Plenarno zasijedanje Evroazijske grupe za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma (EAG), održano u periodu 10-14. XI 2014, Dušanbe, Tadžikistan; 46. Plenarno zasijedanje Komiteta Savjeta Evrope MONEYVAL, održano u periodu 08 – 12. XII 2014; Sastanak radnih grupa EGMONT-a, održan u periodu 27-30. I 2015, Berlin, Njemačka. Tom prilikom je potpisan sporazum o saradnji s finansijsko- obavještajnom službom Turske.

3.5. POGLAVLJE 5: JAVNE NABAVKE

3.5.1. Institucionalno uređenje i pravna usklađenost

Proces javnih nabavki i dodjele javnih ugovora u skladu sa zakonskim okvirom Crne Gore prati evropske principe transparentnosti, jednakog tretmana, nediskriminacije i konkurentnosti, u isto vrijeme poštujući principe ekonomičnosti pri trošenju dodijeljenih sredstava. U skladu s principima javnih nabavki, koji su inkorporirani u crnogorski sistem, cilj koji se želi postići primjenom propisa o javnim nabavkama je dobijanje najbolje vrijednosti za javni novac, stvaranje stvarne tržišne konkurencije, otvaranje tržišta, jednak tretman, pod istim uslovima, za privredne subjekte u tržišnoj privredi.

Ova načela se u Crnoj Gori primjenjuju na javne nabavke u cjelini, nezavisno od vrijednosti, uključujući i javne nabavke ispod praga vrijednosti koji propisuju Direktive. Postupak javnih nabavki robe, usluga i ustupanja izvođenja radova, sprovode se u zavisnosti od vrijednosti javne nabavke. Zakonom je izvršena gradacija na način da se javne nabavke manje vrijednosti sprovode primjenom jednostavnijih postupaka, dok su za nabavke veće vrijednosti postupci složeniji i postupak izbora najpovoljnije ponude kompleksniji. Cenzusi u okviru vrijednosnih razreda su određeni dosta nisko, s obzirom na to da je naručilac obavezan da za javne nabavke vrijednosti veće od 25.000 eura za robe i usluge, odnosno 50.000 eura za radove, mora sprovesti složenu proceduru izbora najpovoljnije ponude, primjenom otvorenog, ograničenog ili pregovaračkog postupka. Ovo posebno kad se ima u vidu da je direktivama Evropske unije predviđeno da su vrijednosni razredi iznad kojih se sprovode javne nabavke, primjenom postupaka u direktivama, za robe i za usluge 162.000 eura, odnosno 249.000 eura i za radove 6.242.000 eura. Zakona o javnim nabavkama ("Sl. list CG", br. 42/11) (u daljem tekstu ZJN) se primjenjuje na sve postupke nabavki robe, radova i usluga koje kupuju organi državne uprave i lokalnih uprava, preduzeća u vlasništvu države, i pravna lica koja koriste finansijska sredstva koje obezbjeđuje Vlada ili lokalna uprava.

Različite vrste ugovornih tijela (naručilaca - obveznici primjene ZJN), uključuju državu, lokalne vlasti, organe koji su regulisani javnim pravom, privredna društva i pravna lica koja obavljaju poslove od javnog interesa, kao i lica koja obavljaju aktivnosti u okviru vodoprivrede, rudarstva, telekomunikacija, poštanskih usluga i transporta. ZJN zahtijeva objavljivanje liste naručilaca. Uprava za javne nabavke utvrđuje listu i objavljuje je na portalu za javne nabavke. Naručioci, koji spadaju pod odredbe ZJN, dužni su da se prijave i da poštuju zakon, bez obzira na to da li se ili ne nalaze na listi. Specifični izuzeci navedeni su u članu 3. i 113. ZJN, kao što su povjerljive nabavke, oružje, municija i druge nabavke za odbranu Crne Gore.

Crnogorsko zakonodavstvo dozvoljava izuzetke iz Zakona o javnim nabavkama, na osnovu međunarodnih pravila, i ti izuzeci kažu da se ZJN ne primjenjuje na: nabavke koje se sprovode po posebnom postupku međunarodne organizacije, na osnovu međunarodnog sporazuma ili ugovora sa tom međunarodnom organizacijom; nabavke koje se sprovode po posebnim pravilima na osnovu međunarodnog sporazuma ili ugovora između Crne Gore i jedne ili više država za projekat koji će ugovorne strane zajednički izvoditi ili koristiti; nabavke koje se sprovode za zaštitu i spašavanje od katastrofa i većih nesreća - vanrednog stanja; povjerljive nabavke, u skladu sa zakonom; nabavke koje se sprovode radi sticanja, razvoja, produkcije ili koprodukcije programskog materijala namijenjenog radio-televizijskom emitovanju; nabavke usluga arbitraže, sporazumnog rješavanja sporova i notarskih usluga; nabavke finansijskih usluga u vezi sa emitovanjem, prodajom, kupovinom ili prenosom hartija od vrijednosti ili drugih finansijskih instrumenata, posebno transakcija naručioca, s ciljem prikupljanja novca i kapitala i usluga Centralne banke Crne Gore; nabavke usluga vezanih za radne odnose; usluge vezane za zapošljavanje; usluge oglašavanja obavještenja o postupcima javnih nabavki u medijima; posebne javne nabavke propisane ovim zakonom.

Ovaj zakon ne primjenjuje se na postupak davanja koncesija, i pružanje usluga, odnosno angažovanje stručnjaka (finansijske, pravne i/ili tehničke struke) u postupku privatizacije privrede, na prodaju i davanje u zakup zemljišta, zgrada i drugih nepokretnih i pokretnih

stvari ili prava. Opšta vrijednosna norma niža je od vrijednosne norme EU direktiva zbog veličine crnogorske ekonomije i specifičnosti ekonomske situacije.

Zakon o javnim nabavkama je u najvećem dijelu usaglašen sa: Direktivom 2004/17/EZ, Direktivom 2004/18/EZ, Direktivom 2005/75/EZ kojom se dopunjuje Direktiva 2004/18/EZ, Direktivom Komisije 2005/51/EZ. U skladu sa Zaključcima Vlade CG, br. 08-34 od 18. III 2015, predviđeno je da Ministarstvo finansija otpočne aktivnosti na pripremi Predloga zakona o javnim nabavkama, koji bi trebalo donijeti do I kvartala 2017, a koji će biti usklađen s novim Direktivama iz oblasti javnih nabavki - Direktivama o nabavkama u klasičnom i komunalnom sektoru EU/2014/24 i EU/2014/25.

Direktive 2009/81/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 13. VII 2009. o usklađivanju postupaka nabavke za određene ugovore o radovima, ugovore o nabavci robe i ugovore o uslugama u području odbrane i bezbjednosti koje zaključuju naručioci usvojeni su i čine sastavni dio Zakona o javnim nabavkama i usklađeni su sa pomenutom Direktivom u najvećoj mjeri. Zakon o javnim nabavkama CG je krovni zakon kada je oblast javnih nabavki u pitanju, tako da i procedure izbora postupaka moraju biti usklađene s njegovim odredbama. Naime, crnogorsko zakonodavstvo dozvoljava izuzetke iz Zakona o javnim nabavkama, među kojima je i oblast koncesija i javno privatnih partnerstava, koja je uređena drugim propisom. Utvrđivanje Predloga zakona o javno-privatnom partnerstvu je planirano za kraj II kvartala 2015, nakon čega će Zakon ući u skupštinsku proceduru.

Kvalitet Zakona o javnim nabavkama je dodatno osiguran i unaprijeđen donošenjem podzakonskih akata za sprovođenje Zakona, koja su od neposrednog značaja za njegovu primjenu, cilj propisa o javnim nabavkama je uspostavljanje minimalnog seta zajedničkih pravila koja će štititi osnovne principe iz Sporazuma o EU - (nediskriminacija i slobode) u segmentu javnih nabavki. Zemlje članice, čemu teži i Crna Gora, mogu nametnuti oštrije zahtjeve svojim nacionalnim zakonodavstvom, ako ta dodatna pravila nemaju diskriminatorski uticaj, odnosno ne ograničavaju učešće stranih kompanija, sa sjedištem u Evropskoj uniji, u odnosu na domaće tržište.

Prevelika regulacija ove oblasti uslovljava širi jaz u propisima. Kako su javne nabavke ekonomski proces, zahtijeva se fleksibilniji pristup i poštovanje osnovnih principa, a ne regulacija cjelokupnog postupka. U tom smislu, prilikom izrade propisa vodi se računa da oblast javnih nabavki bude oslobođena prekomjerne regulative (poput primjene Zakona o opštem upravnom postupku, Zakona o upravnom sporu, Zakona o obligacionim odnosima i sl.). Propisi o javnim nabavkama su donekle u ovom trenutku oslobođeni prekomjerene regulative. Harmonizovani su i podržani propisima o Budžetu kao i drugim zakonima u najvećoj mogućoj mjeri, tako da se javni ugovori mogu pripremati, dodjeljivati i njima upravljati na način koji je u skladu sa principima dobrog upravljanja projektima.

Politika javnih nabavki jasno je prepoznala pravni mandat za centralno tijelo s nadležnostima s kojima može nadzirati politiku javnih nabavki u zemlji i dati smjernice za dalje usaglašavanje te politike sa politikom javnih nabavku EU. Ovaj organ nema kapacitet da prati dešavanja u svim oblastima, a ovlaštenja nisu dovoljna. U skladu s ovlaštenjima, budžetskim sredstvima i trenutnim kapacitetima, centralni organ (Uprava za javne nabavke) više nego efikasno sprovodi navedene mjere.

Izrađena je Strategija razvoja sistema javnih nabavki u Crnoj Gori za period 2011-2015. godine i Akcioni plan za sprovođenje strateškog dokumenta. Strateškim dokumentom su obuhvaćene sledeće komponente razvoja u periodu 2011-2015: zakonodavni okvir, institucionalni okvir, unapređenje sistema javnih nabavki koji podrazumijeva monitoring postupaka javnih nabavki, podizanje svijesti putem edukacije i usavršavanja na svim nivoima, odnosi s NVO sektorom, razvoj i jačanje elektronske komunikacije u javnim nabavkama, sa smjernicama za izradu akcionog plana za razvoj i uvođenje e-nabavki, stepen uštede, izvještavanje o javnim nabavkama, saradnja s organima i institucijama Crne Gore, saradnja s međunarodnim institucijama i studijska iskustva, ekološki i socijalni aspekti javnih nabavki, jednake mogućnosti, predloženi pristup organizacionoj strukturi, profesionalna obuka u oblasti javnih nabavki i jačanje administrativnih kapaciteta, javne nabavke u procesu pridruživanja EU, sprječavanje korupcije u sistemu javnih nabavki, razvoj i jačanje elektronske komunikacije u javnim nabavkama i zaštita prava u postupcima javnih nabavki. Istovremeno, Vlada je na sjednici od 22. XII 2011. godine, donijela i Odluku o obrazovanju Koordinacionog tijela za praćenje i sprovođenje Strategije javnih nabavki.

Strategija/akcioni plan se, uprkos nedostatku budžetskih sredstava za realizaciju pojedinih mjera definisanih Akcionim planom, implementira u skladu s predviđenim vremenskim okvirom. Ova Strategija proizilazi i zasniva se na Programu prioriteta usklađivanja u zakonodavnim aktivnostima za sprovođenje evropskog partnerstva i obaveza preuzetih Nacionalnim programom integracija Crne Gore u EU za period 2011 - 2015, Akcionog plana za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala za period 2011-2014, Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju Crne Gore EU, Programa rada Vlade i drugih dokumenata Vlade koji sa različitog aspekta tretiraju sistem javnih nabavki.

U cilju sprovođenja ove Strategije i Akcionog plana, donijeta je Odluka o osnivanju Koordinacionog tijela za kontinuirano praćenje sprovođenja Strategije, koje čine predstavnici Ministarstva finansija, Uprave i Komisije, ali i drugih relevantnih organa državne uprave koji učestvuju u njenom sprovođenju. Koristeći AP kao način praćenja i sprovođenja, Koordinaciono tijelo tromjesečno izvještava Vladu o napretku ostvarenom u njenom sprovođenju. Obezbijeđena je komunikacija s privrednim subjektima, sindikatima i nevladinim organizacijama putem organizovanih tribina, okruglih stolova i javnih rasprava, a radi omogućavanja diskusije o sistemu javne nabavke i njegovim institucionalnim, zakonodavnim i ostalim novinama. U tom smislu, pozvani svi relevantni učesnici (Skupština CG, Poslodavci, Privredna komora, Unija poslodavaca, Akademske zajednice, Vladina i nevladina tijela itd.), radi učešća u realizaciji pomenutih aktivnosti. Ovakav način komuniciranja održava se polugodišnje (Forum o javnim nabavkama).

Jedan od najbitnijih elemenata sistema javnih nabavki jesu transparentni postupci koji pružaju jednake šanse svim zainteresovanim privrednim subjektima koji žele učestvovati u javnoj nabavci i koji mogu da kao ponuđači podnesu svoje ponude. Pod načelom transparentnosti se podrazumijeva korišćenje procedura kojima ponuđači i naručioci ili javnost u cjelini osiguravaju da se državni poslovi vode na nepristrasan i transparentan način. To znači da interesne strane znaju pravila koja se primjenjuju prilikom nabavki, kao i informacije o pojedinim mogućnostima nabavki. Crnogorski Zakon o javnim nabavkama osnovne principe u praksi realizuje objavljivanjem svih zakona, propisa, uredbi i pravila koja definišu proces javnih nabavki, a objavljuju se i planovi javnih nabavki. Pomenute informacije

objavljaju se na internetskoj stranici Uprave za javne nabavke www.ujn.gov.me i <http://portal.ujn.gov.me/delta/login.jsp?locale=sr>. Na Portalu se objavljuju svi Zakoni, propisi, uredbe i pravila koja definišu proces javnih nabavki. Objavljaju se Planovi javnih nabavki i jasno se izražava u svakoj nabavci u svakom javnom pozivu kako će se vrednovati ponuđači. Obavještavaju se neuspješni ponuđači kao i predstavnici javnosti o tome koji je ponuđač dobio posao i za koju ponudu. Omogućavaju se žalbeni postupci gdje nezavisna treća strana ili advokati neuspješnih ponuđača mogu pregledati sve zapisnike naručioca tj. službenika koji sprovode proceduru, smatrajući da se na ovakav način doprinosi da ponuđač kao najbolji čuvalac sistema javnih nabavki može odbraniti svoj interes a time ujedno unaprijediti javni interes. Registracija je obavezna, slobodna i besplatna.

Sprovodi se odgovarajući nadzor počev od monitoringa javnog poziva te sve do kontrole ispravnosti sprovođenja postupka javne nabavke za sve Ugovore. Povećanje zakonitosti i izvjesnosti postupaka javnih nabavki je uslovilo da se Zakonom o javnim nabavkama ojača monitoring Uprave za javne nabavke u odnosu na ukupni tok postupaka javnih nabavki, a posebno u pogledu pokretanja postupka javne nabavke, što je od suštinske važnosti jer se na taj način obezbjeđuje blagovremeno otklanjanje nepravilnosti koje, u slučaju žalbe, prouzrokuju zastoje u postupku, a u krajnjem mogu da dovedu u pitanje regularnost ukupnog postupka javne nabavke, pa u tom smislu preventivna uloga Uprave za javne nabavke u sadejstvu s nadležnom inspekcijom treba da ove rizike potpuno eliminiše ili svede na sporadične slučajeve.

3.5.2 Kapaciteti za implementaciju i primjenu

Kad su u pitanju planovi, posebno se ističe važnost pravovremenog i realnog planiranja nabavki, a važno je istaći da naručioci jasno uočavaju paralelu s planiranjem Zakona o Budžetu.

Ciljevi koji se žele postići primjenom propisa o javnim nabavkama su prije svega: dobijanje najbolje vrijednosti za javni novac, stvaranje stvarne tržišne konkurencije, otvaranje tržišta, jednak tretman pod istim uslovima za privredne subjekte u tržišnoj privredi. Relevantna statistika za period 2011-2014, ukazuje da se u Crnoj Gori otvorenim procedurama (otvoreni postupak, ograničeni, okvirni sporazum i pregovarački sa prethodnim objavljivanjem poziva) sprovodi nešto preko 92% javnih nabavki, dok se netransparentnim postupkom (pregovarački bez objavljivanja poziva za javno nadmetanje) sprovodi oko 5%, a ostalim postupcima (šoping, neposredni sporazum, konkurs i konsultantske usluge) sprovodi oko 3% nabavki.

Uprava za javne nabavke u skladu s nadležnostima daje prethodnu saglasnost o ispunjenosti uslova za sprovođenje pregovaračkog postupka bez prethodnog objavljivanja poziva za javno nadmetanje, pri čemu je ova odredba sadržana u članu 31 Zakona („Sl. list CG“, br. 42/11 i 57/14). Ova mjera u poludecentralizovanom crnogorskom sistemu javnih nabavki „destimulišuće“ djeluje na naručioca u smislu korišćenja netransparentnog postupka. Zahtjev za davanje saglasnosti podnosi se u pisanoj formi i sadrži: pravni osnov, predmet javne nabavke, procijenjenu vrijednost javne nabavke, poziciju iz plana javnih nabavki, izvor, odnosno način obezbjeđenja finansijskih sredstava, razloge za izbor pojedinog postupka javne nabavke i dokaze o ispunjenosti uslova za sprovođenje predloženog postupka. S tim u vezi,

jasno su definisana pravila za korišćenje manje transparentnih postupaka, kako bi se adekvatno regulisala njihova primjena.

Evaluacija uspješnosti definisana je kroz inspekcijski nadzor koji se sprovodi u skladu s ovim zakonom i Zakonom o inspekcijskom nadzoru i prepoznata je kroz aktivnost inspekcije za javne nabavke u formi kontrole zaključivanja i realizacije ugovora o javnoj nabavci.

Sukob interesa u postupku javne nabavke je potencijalni izvor korupcije, kao najopasnijeg oponenta suštinskih ciljeva javnih nabavki, koji se najefikasnije suzbijaju na nivou preventive, odnosno kroz prepoznavanje rizičnih slučajeva i okolnosti koje se smatraju nedozvoljenim bez obzira na posljedice, kao i na praćenje i otklanjanje stvarnih rizika koji nastupe u toku postupka. Shodno navedenom, i ako su postojeća zakonska rješenja u ovom pogledu ocjenjivana kao veoma napredna i na nivou najviših međunarodnih standarda, izmjenama i dopunama Zakona su učinjena dalja poboljšanja u smislu cjelovitosti prepoznavanja potencijalnih slučajeva sukoba interesa na strani naručilaca i ponuđača i načina njihovog sprječavanja i otklanjanja, kao i predviđanja konkretno propisanih posljedica u slučaju da se postupak javne nabavke sprovede uz postojanje sukoba interesa. Takođe su unaprijeđene i antikorupcijske mjere u smislu preventivnih a i prekršajnih normi i to pored ostalog i utvrđivanjem metodologije analize rizika u vršenju kontrole, s ciljem proaktivnog djelovanja u prevenciji i ranom otkrivanju koruptivnih radnji i drugih djela s obilježjem korupcije i obaveznosti kod svakog ugovora inkorporiranjem antikorupcijske klauzule „Ugovor o javnoj nabavci sadrži odredbu o ništavosti ugovora (antikorupcijska klauzula).“

Zakon o javnim nabavkama je jasno u Poglavlju IV - Javne nabavke u elektronskoj formi prepoznao pitanje podnošenja ponuda u elektronskoj formi i druga pitanja u skladu sa Zakonom o elektronskoj trgovini i Zakonom o elektronskom potpisu. Međutim, sistem elektronskih javnih nabavki će se zaokružiti i postići svoju maksimalnu funkcionalnost kroz realizaciju Projekta IPA II tokom 2015/16.

Ono što je važno istaći jeste da je primjena Okvirnog sporazuma u periodu 2014-2015 značajna. U mjeri kapaciteta kojima raspolaže Uprava, kroz Odjeljenje za pravnu pomoć, savjetodavna podrška je na zavidnom nivou. Svakako za korišćenje ovog „postupka“ potrebna je i ekspertska pomoć. Veoma važan dio tenderske dokumentacije može biti sadržan u tehničkim specifikacijama. Pomenute specifikacije predstavljaju obavezan dio tenderske dokumentacije i, u svrhu boljeg razumijevanja i odgovarajuće primjene Zakona o javnim nabavkama, mogli bi ih definisati kao „tehničke zahtjeve koji određuju karakteristike radova, materijala, proizvoda, roba ili usluga. Ove specifikacije će osigurati da su radovi, materijali, proizvodi, robe ili usluge koje bi trebalo obezbijediti, opisani na način koji je objektivan i odgovarajući potrebama naručilaca“. Tehničke specifikacije sadrže različite zahtjeve kao što su npr. dimenzije, kvalitet, izvođenje, bezbjednost materijala, proizvoda, robe ili usluge, a sve u svrhu obezbjeđivanja kvaliteta, terminologije, dodjela, metoda testiranja, pakovanja, načina označavanja i obilježavanja (ali nikako i posebnog brenda, zaštitnog znaka, patenta, konkretnog porijekla ili proizvodnje, što Zakon izričito zabranjuje). U slučaju javnih nabavki građevinskih radova, tehničke specifikacije mogu takođe da sadrže regulative koje se tiču nacrta i proračuna troškova, provjere, inspekcije i preuzimanja radova, kao i tehnika ili metoda izgradnje.

Ove tehničke specifikacije mogu biti određene od crnogorskih naručilaca pozivajući se na crnogorske standarde usaglašene s evropskim, evropske ili međunarodno priznate standarde i za to vezana dokumenta (uz napomenu da svaka takva referenca mora biti praćena rječima "ili odgovarajući"). Tehničke specifikacije alternativno mogu biti određene u formi željenih funkcionalnih karakteristika ili zahtjeva koji moraju biti dovoljno precizni i jasni tako da ponuđači mogu da pripreme odgovarajuće ponude, a naručioci da nabave upravo one robe, usluge ili radove koje su u potpunosti u skladu sa njihovim konkretnim potrebama. Dalja reforma nabavki je kritična i skoro konstantna funkcija šire strategije zemlje ka poboljšanju javnih sistema finansijskog upravljanja i upravljanja generalno.

Zakonom je utvrđena obaveza svakog naručioca da imenuje svog službenika za javne nabavke koji za potrebe tog naručioca izvršava zadatke javnih nabavki. Po pravilu – službenik za javne nabavke ima visoku stručnu spremu, u radnom je odnosu kod naručioca i formalno i posebno je imenovan na tu dužnost od strane naručioca. U skladu s ovim Zakonom, službenik za javne nabavke zadužen je da: priprema plan javnih nabavki, priprema tekst odluke o pokretanju postupka javne nabavke, priprema zahtjev za dostavljanje ponuda šoping metodom, predaje tendersku dokumentaciju zainteresovanim licima, obavlja stručno administrativne poslove u realizaciji postupka javne nabavke, sprovodi postupak javne nabavke šoping metodom, čuva dokumentaciju javnih nabavki, vodi evidenciju javnih nabavki i priprema i dostavlja izvještaje o sprovedenim postupcima javnih nabavki starješini, odnosno odgovornom licu naručioca.

Naručilac je takodje dužan da nadležnom organu (Upravi za javne nabavke) dostavi kopiju rješenja o rasporedu konkretnog lica na poslove (i radne zadatke) službenika za javne nabavke.

Službenici za javne nabavke (kao i ostali zaposleni koji u nadležnom organu i komisiji nadležnoj za kontrolu postupaka javnih nabavki vrše upravne i sa njima povezane stručne poslove dužni su da imaju položen stručni ispit za rad na poslovima javnih nabavki). Stručni ispit za rad na poslovima javnih nabavki stiče uspješnim pohađanjem programa profesionalne obuke i edukacije kojeg utvrđuje, organizuje i sprovodi nadležni organ. U zavisnosti od obima i potrebe određenih naručilaca za nabavkama, formiraju se i posebne izdvojene, specijalizovane službe za javne nabavke. Postoje primjeri dobre prakse kod pojedinih naručilaca, koji u skladu sa svojim potrebama, imaju posebno izdvojene službe koje se bave poslovima javnih nabavki.

Programom i načinom stručnog osposobljavanja i usavršavanja u oblasti javnih nabavki određuje se način organizovanja i sprovođenja stručnog osposobljavanja i usavršavanja u oblasti javnih nabavki i način izdavanja i obnavljanja sertifikata u oblasti javnih nabavki. Cilj obuke je sticanje znanja, vještina i sposobnosti učesnika u procesima javnih nabavki i drugih lica, u cilju efikasnog, ekonomičnog i transparentnog sprovođenja, praćenja i kontrole sprovođenja postupaka javnih nabavki na svim nivoima. Ključni izazov za Crnu Goru biće jačanje kapaciteta za primjenu i sprovođenje na svim nivoima.

Poglavlje V Zakona posvećeno je pitanju monitoringa pod naslovom „Evidencije, izvještavanje i čuvanje dokumentacije“. Naručilac je dužan da nadležnom organu, najkasnije do 28. II tekuće za prethodnu godinu, dostavi izvještaj o sprovedenim postupcima javnih nabavki i zaključenim ugovorima o javnim nabavkama. Nadležni organ/Uprava, dužna je da pripremi godišnji izvještaj o sprovedenim postupcima javnih nabavki i zaključenim ugovorima o javnim

nabavkama u prethodnoj godini i dostavi Vladi, najkasnije do 31. V tekuće godine. Na taj način se postiže da Uprava kroz ove podatke i informacije unaprijedi sistem, predloži mjere i donese zaključke obavezujućeg karaktera za sve učesnike u postupcima javnih nabavki.

3.5.3. Efikasan sistem pravne zaštite

Postupak zaštite prava u postupcima javnih nabavki u Crnoj Gori je u najvećoj mogućoj mjeri usklađen sa Direktivom 2007/66/EC. Naime, u poglavlju VI Zakona o javnim nabavkama propisan je postupak zaštite prava u postupcima javnih nabavki, nadležnost za odlučivanje i organizacija i status Državne komisije za kontrolu postupaka javnih nabavki (U daljem tekstu: Državna komisija). Navedenim Zakonom je propisana zaštita prava učesnika u postupku javne nabavke i javnog interesa u svim fazama postupka javne nabavke zaključno sa odlukom o izboru najpovoljnije ponude odnosno odlukom o obustavljanju postupka javne nabavke.

Zakonom o javnim nabavkama je propisano da se postupak zaštite prava u postupcima javnih nabavki pokreće žalbom koja se izjavljuje Državnoj komisiji, kao i obaveza žalioca da primjerak žalbe dostavlja i naručiocu javne nabavke istog dana kada i Državnoj komisiji, o čemu dostavlja dokaz Državnoj komisiji u roku od tri dana. Takođe je propisano da blagovremeno podnijeta žalba prekida sve dalje aktivnosti naručioca, do donošenja odluke po žalbi, te predviđena mogućnost da, izuzetno, iz zakonom propisanih razloga, na zahtjev naručioca Državna komisija može odobriti nastavak postupka javne nabavke. Naručilac ima pravo da u roku od 8 dana od dana prijema žalbe, ukoliko ocijeni da je žalba u cjelosti ili djelimično osnovana, istu usvoji i poništi odluku ili je zamijeni drugom odlukom, ispravi učinjenu radnju u skladu sa zahtjevom iz žalbe ili poništi postupak javne nabavke, o čemu je dužan da obavijesti sve sve učesnike postupka i Državnu komisiju.

Državna komisija odlučuje u granicama žalbenih navoda i po službenoj dužnosti odlučuje o 11 bitnih povreda zakona u postupku javne nabavke, koje su propisane Zakonom, nezavisno na koji dio postupka javne nabavke je izjavljena žalba. Zakonom je predviđeno da se ugovor o javnoj nabavci ne može zaključiti prije isteka roka za žalbu (period mirovanja) i donošenja odluke po izjavljenoj žalbi, osim u slučaju kada je Državna komisija usvojila zahtjev naručioca za nastavak postupka javne nabavke. Kako Državna komisija nije tijelo koje je pravosudne naravi u smislu pravne tekovine, to je Zakonom o javnim nabavkama propisano da se protiv odluka Državne komisije koje moraju biti obrazložene, dostavljene naručiocu i ponuđačima i javno objavljene na internet stranici Državne komisije u roku od tri dana od dana donošenja i koje su konačne, može pokrenuti upravni spor pred Upravnim sudom Crne Gore. Postupci utvrđivanja ništavosti i rušljivosti ugovora o javnim nabavkama se ostvaruje pred redovnim i privrednim sudovima. Presude Upravnog suda Crne Gore donijete u postupcima javnih nabavki, mogu se osporavati iz zakonom propisanih razloga pred Vrhovnim i Ustavnim sudom Crne Gore.

Zakonom o javnim nabavkama Državna komisija je ustanovljena kao samostalno i nezavisno pravno lice, i zabranjen je svaki oblik uticaja na njen rad, svaka upotreba javnih ovlašćenja, sredstava javnog informisanja, kao i javno istupanje radi uticaja i ishod postupka pred njom. Sredstva za rad Državne komisije se obezbjeđuju u budžetu Crne Gore. Državnu komisiju čine predsjednik i četiri člana koje imenuje Vlada na osnovu javnog konkursa i vrše funkciju profesionalno, bez mogućnosti vršenja druge javne funkcije i bez mogućnosti profesionalnog obavljanja druge djelatnosti. Predsjednik komisije shodno Zakonu mora ispunjavati uslove

koji su zakonom predviđeni za sudiju. Takođe Državna komisija podnosi Skupštini Crne Gore na usvajanje godišnji izvještaj, najkasnije do 30. VI tekuće za prethodnu godinu i jedan od zakonskih razloga za razrešenje predsjednika i članova Državne komisije je neusvajanje izvještaja o radu Državne komisije od strane Skupštine Crne Gore.

Poništenje ugovora je u nadležnosti redovnih i privrednih sudova, a što se tiče inspekciskog nadzora nad zaključivanjem i realizacijom ugovora o javnim nabavkama novim Izmjenama i dopunama Zakona o javnim nabavkama, koje će se primjenjivati od maja 2015, koji je u nadležnosti inspektora za javne nabavke. Važećim Zakonom o javnim nabavkama i izmjenama i dopunama Zakona propisana je prekršajna odgovornost naručioca vezano za nepostupanje u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama, kao i iznosi novčanih kazni za svaki učinjeni prekršaj.

Državna komisija je dužna da odluči po žalbi u roku od 15 dana od dana prijema spisa i potpune dokumentacije o postupku javne nabavke, s tim da se taj rok može produžiti najviše za 10 dana u slučaju potrebe angažovanja vještaka, pribavljanja mišljenja nadležnih organa i obimnosti dokumentacije u postupku javne nabavke. Državna komisija je u 2012. i 2013. odlučivala u rokovima koji su propisani zakonom, s tim da u ovom trenutku Državna komisija nema tačan podatak o vremenu odlučivanja u predmetima u 2014. jer je u toku izrada njenog godišnjeg izvještaja o radu za 2014. U prosjeku, na godišnjem nivou, pred Upravnim sudom Crne Gore, se osporava oko 8 - 9% od ukupnog broja odluka koje Državna komisija donese. Imajući u vidu naprijed navedeno, može se zaključiti da se sistem pravne zaštite u Crnoj Gori obezbjeđuje brzo, efektivno i stručno.

Važećim Zakonom o javnim nabavkama je propisano da je naručilac dužan da postupi po odluci Državne komisije i da je o tome obavijesti u ostavljenom roku, te da ukoliko naručilac ne sprovede odluku u ostavljenom roku, Državna komisija o tome obavještava Vladu Crne Gore, odnosno nadležni organ jedinice lokalne samouprave i predlaže pokretanje postupka odgovornosti, s tim da je Izmjenama i dopunama Zakona o javnim nabavkama dodatno propisana i prekršajna odgovornost i novčana kazna za naručioca koji ne postupi po odluci Državne komisije ili je ne obavijesti u ostavljenom roku. Što se tiče nepostupanja naručilaca po rješenjima Državne komisije tokom 2014. trenutno je u izradi informacija koja će biti dostavljena Vladi Crne Gore. Najveći broj nesprovedenih rješenja Državne komisije je donijeto u postupcima javnih nabavki u kojima je Upravni sud Crne Gore poništio ranije odluke Državne komisije koje su bile konačne, a kako tužbe protiv odluka Državne komisije nemaju suspenzivno dejstvo, to se u tim predmetima u ponovnom postupku odlučuje o javnoj nabavci koja je većim dijelom ili u cjelosti realizovana.

Zakonom o javnim nabavkama je propisano da Državna komisija ima stručnu službu koja vrši stručne i administrativno-tehničke poslove neophodne za njen rad. Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Stručne službe Državne komisije iz 2013, na koji je Vlada Crne Gore dala saglasnost, u Stručnoj službi Državne komisije je sistematizovano 10 radnih mjesta sa 11 izvršilaca. Trenutno je Stručnoj službi Državne komisije angažovano šest izvršilaca, s tim da je, u skladu sa Zakonom o državnim službenicima i namještenicima početkom 2014. pokrenut postupak radi zapošljavanja još dva izvršioca.

Kako iz godine u godinu permanentno raste broj predmeta iz nadležnosti Državne komisije, to i dalje treba raditi na jačanju administrativnih kapaciteta Stručne Službe Državne komisije.

Zakonom o javnim nabavkama je propisano da se postupak zaštite prava u postupcima javnih nabavki pokreće žalbom koja se izjavljuje Državnoj komisiji za kontrolu postupaka javnih nabavki, kao i propisana obaveza žalioca da uz žalbu priloži dokaz o uplati naknade za vođenje žalbenog postupka u visini od 1% procijenjene vrijednosti javne nabavke, s tim da visina naknade ne smije biti veća od 8.000 eura. Ukoliko je u postupku po žalbi odlučeno u korist žalioca, naknada za vođenja postupka se vraća žaliocu.

Istim Zakonom je propisano da u postupku javne nabavke žalbu mogu podnijeti ponuđači i druga zainteresovana lica pod kojima se smatraju lica koja su dostavila zahtjev za uvid odnosno lica koja su otkupila tendersku dokumentaciju, kao i lica koja dokažu da su pretrpjela ili mogla pretrpjeti štetu zbog odluke, radnje ili propuštanja radnje naručioca, odnosno postupanja suprotno odredbama Zakona o javnim nabavkama.

Odluke Državne komisije su konačne i protiv njih se može pokrenuti upravni spor pred Upravnim sudom Crne Gore, a Zakonom o javnim nabavkama je takođe propisano da je postupak sudske zaštite u postupcima javnih nabavki hitan.

Postojanje povjerenja u sistem pravne zaštite potvrđuju sljedeći podaci:

- U 2012. Državna komisija je imala u radu ukupno 682 predmeta od kojih je u toj godini riješila ukupno 647, što znači 94,87% od ukupnog broja predmeta u radu. U toj godini Državna komisija je donijela ukupno 641 odluku i u odnosu na navedeni broj odluka, Upravnom sudu su podnijete 83 tužbe, što iznosi 13% od ukupnog broja odluka, tako da su za 87% odluka Državne komisije i naručioci, ponuđači i zainteresovana lica smatrali da su zakonite.
- U 2013. Državna komisija je imala u radu ukupno 905 predmeta (223 predmeta više nego u 2012) od kojih je u toj godini riješila ukupno 861, što znači 95,13% od ukupnog broja predmeta u radu. U toj godini je Državna komisija donijela ukupno 823 odluka i odnosu na navedeni broj odluka, Upravnom sudu su podnijete 74 tužbe, što iznosi 8,9% od ukupnog broja odluka, tako da su za 91,1% odluka Državne komisije i naručioci, ponuđači i zainteresovana lica smatrali da su zakonite.
- U 2014. Državna komisija (za koju godinu Državna komisija još uvijek nema konačan izvještaj o radu) je imala u radu oko 950 predmeta od kojih je u toj godini riješila oko 875 predmeta, što znači oko 92% od ukupnog broja predmeta u radu. U 2014. Državna komisija je donijela ukupno oko 860 odluka i u odnosu na navedeni broj odluka, Upravnom sudu je podnijeto oko 70 tužbi, što iznosi oko 8% od ukupnog broja odluka, tako da su za oko 92% odluka Državne komisije i naručioci, ponuđači i zainteresovana lica smatrali da su zakonite.

3.6. POGLAVLJE 6: PRIVREDNO PRAVO

3.6.1. Normativni okvir

U IV kvartalu 2014. na javnoj raspravi su bili Zakon o računovodstvu, Zakon o reviziji, Zakon o tržištu kapitala i Zakon o izmjenama i dopunama zakona o preuzimanju akcionarskih društava. Navedeni zakoni će biti usvojeni nakon usklađivanja s komentarima EK.

Na novom Zakonu o privrednim društvima se počelo raditi u decembru 2014. i Nacrt zakona se očekuje u posljednjem kvartalu 2015.

3.6.2 Status implementacije projekta Svjetske banke:

Komponenta 1: Tehnička podrška MF u uspostavljanju efektivnog sistema javnog nadzora revizije i jačanje kapaciteta MF za izradu politika korporativnog finansijskog izvještavanja – Zaključeni su pregovori sa odabranim ponuđačem i dobijeno je odobrenje SB za nacrt ugovora. Očekuje se potpisivanje ugovora u toku ove nedjelje kao i početak implementacije. Očekuje se intenzivna aktivnost na projektu do sredine 2016, kako bi se ispunili svi ciljevi. Uspostavljanje Tijela za javni nadzor revizije očekuje se u drugoj polovini 2015.

Komponenta 2: Tehnička podrška jačanju kapaciteta revizorske profesije u Crnoj Gori (podrška Institutu sertifikovanih računovođa CG) - Implementacija je započela 15. I 2015. Do sada su urađeni inicijalni izvještaj i gap analiza programa i procedura Instituta. Do 1. V 2015. očekuje se i izrada Akcionog plana za punopravno članstvo Instituta u IFAC.

3.7. POGLAVLJE 7: PRAVO INTELEKTUALNE SVOJINE

3.7.1 Normativni okvir

Vlada je 25. XII 2014. utvrdila **Predlog zakona o patentima** koji se nalazi u skupštinskoj proceduri.

Skupština je 20. III 2015. donijela **Zakon o sudovima** (Sl. list CG, br.11/15) kojim se sporovi iz oblasti intelektualne svojine s osnovnih sudova prenose na Privredni sud.

3.7.2 Sprovođenje prava intelektualne svojine

ZAVOD ZA INTELEKTUALNU SVOJINU

U vezi s izgradnjom **IT infrastrukture**, Zavod za intelektualnu svojinu je preduzeo sljedeće aktivnosti: **TMView – proces integracije, Tmclass, Designview-proces integracija.**

U toku je izrada novog informacionog sistema za patente **nacionalni registar патената** koji će biti razvijen po st. 36 standardu (međunarodni standard za procesuiranje/razmjenu patentnih dokumenata).

E-registar nacionalnog industrijskog dizajna koji omogućava pretragu registrovanih dizajna preko internet stranice Zavoda je u fazi implementacije.

U okviru Twinning light projekta "Unapređenje zaštite prava intelektualne svojine u Crnoj Gori", 10. XII 2014. je organizovana kampanja, u Podgorici, pod sloganom „Kupuj original, falsifikati koštaju više". Kampanju su organizovali Zavod za intelektualnu svojinu, Uprava carina i Uprava za inspekcijske poslove.

UPRAVA CARINA

Ažuriranje INTRANET portala Uprave carine

U izvještajnom periodu nastavljene su redovne aktivnosti na ažuriranju podataka i informacija iz oblasti zaštite prava intelektualne svojine koje se nalaze na INTRANET portalu Uprave (Oglasna tabla). Portal je namijenjen carinskim službenicima koji sprovode carinske postupke i vrše carinski nadzor i kontrolu robe.

Međunarodna saradnja

Po osnovu prava intelektualne svojine, Uprava carina je učestvovala u operaciji "White Mercury 2", koja je imala za cilj suzbijanje distribucije i krijumčarenja nedozvoljene robe (nelegalne i krivotvorene robe.) Operacija je imala regionalni karakter i rezultat je prekidanje jednog carinskog postupka po osnovu sumnje da se robom koja je bila predmet carinskog postupka povređuju prava intelektualne svojine i zadržana je roba u količini od 103 komada robe.

Uprava carina je učestvovala u međunarodnoj operaciji "Balkan Gate", na temu "Borba protiv krivotvorenja i piraterije", u organizaciji Svjetske carinske organizacije, a pod pokroviteljstvom Uprave carina Japana i u saradnji s EUROPOL-om. Operacija je realizovana u periodu od 11-31. III 2015. i ista je podrazumijevala simultano vršenje kontrole pošiljki koje potencijalno mogu sadržati određene vrste krivotvorene robe na 10 najznačajnijih tačaka Balkanskog regiona, u cilju omogućavanja boljeg uvida u protok roba koje ulaze u Istočnu Evropu. Tokom operacije u Luci Bar izabrano je 27 kontejnerskih pošiljki koje su detaljno pregledane. Ovom prilikom je prekinuto 8 carinskih postupaka i privremeno zadržana roba u ukupnoj količini od 16.617 komada robe.

Statistika

Upravi carina su podnijeta 52 zahtjeva za preduzimanje mjera za zaštitu prava intelektualne svojine, od čega je Uprava rješenjem usvojila 42 zahtjeva. Zbog formalnih nedostataka Uprava carina je zaključkom odbacila 2 zahtjeva, dok je 8 zahtjeva u postupku.

Uprava carina, po osnovu sumnje je prekinula 13 carinskih postupaka i privremeno zadržala robu u ukupnoj količini od 17.155 komada robe (odjeća, obuća, kaiševi, torbe, slušalice, igračke, i dr.).

Uništeno je 1656 pari papuča FILA (EILA), 18. XII 2014. u Baru na zahtjev nosioca prava za pojednostavljeni postupak uništenja robe, u odsustvu prigovora uvoznika.

UPRAVA ZA INSPEKCIJSKE POSLOVE

Kampanja o podizanju svijesti o intelektualnoj svojini

U okviru Ipa tvining lajt projekta realizovane su dvije kampanje:

Uprava za inspekcijske poslove je 6. XI 2014. poslala svim medijima saopštenje za javnost **„Kontrola legalnosti korišćenja softvera kod poslovnih subjekata”**. Isto saopštenje postavljeno je na sajtovima relevantnih institucija i objavljeno putem štampanih medija i na elektronskih medija.

U kampanji **„Falsifikati koštaju više – kupujem originale”** su, pored Zavoda za intelektualnu svojinu i Uprave carina učestvovali i predstavnici Tržišne inspekcije. U cilju adekvatnog demonstriranja štetnih efekata kupovine falsifikovanih proizvoda, građanima su izloženi falsifikovani i originalni proizvodi poznatih brendova, uz objašnjenje kako da ih prepoznaju.

Statistika¹²

PRIVREDNI SUD

Statistika

---

¹² PRILOG 3: STATISTIKA U ZAŠTITI PRAVA INTELEKTUALNE SVOJINE

- Primljeno je ukupno 17 predmeta iz oblasti zaštite prava intelektualne svojine;
- Pravosnažno okončan postupak u 2 predmeta;
- Donijeta prvostepena presuda u 2 predmeta, u toku je žalbeni postupak pred Apelacionim sudom CG;

Naznačeni predmeti se uglavnom odnose na **zaštitu prava na žig i zaštitu prava autora muzike i srodnih prava**.

Prosječno trajanje postupka u ovim predmetima je oko 6 mjeseci.

UPRAVA POLICIJE

Administrativni kapaciteti

U okviru Ministarstva unutrašnjih poslova - Uprave policije - Odsjeka za suzbijanje privrednog kriminaliteta kao i s pripadajućim centrima bezbjednosti i odjeljenjima bezbjednosti, sistemazovano je 55 radnih mjesta od kojih se 2 sistematizovana radna mjesta odnose na oblast zaštite intelektualne svojine, i to u okviru Grupe za suzbijanje krivičnih djela protiv imovine, intelektualne svojine, životne sredine i uređenja prostora. U okviru Odsjeka za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije sistematizovano je 1 radno mjesto koje se odnosi na oblast zaštite intelektualne svojine i to Viši policijski inspektor za suzbijanje krivičnih djela kompjuterskog kriminala i zloupotreba autorskih prava.

Statistički podaci

Upravi policije podnijeto:

- **1** krivična prijava protiv **1** fizičkog lica za **1** krivično djelo iz **čl. 234 KZ CG** - neovlašćeno iskorišćavanje autorskog djela ili predmeta srodnog prava;
- Oduzeti predmeti: **58** CD/DVD (filmovi, muzika, video igrice).

3.8. POGLAVLJE 8: KONKURENCIJA

3.8.1. Politika konkurencije

3.8.1.1. Normativni okvir

U izvještajnom periodu donijeta su tri podzakonska akta, i to :

- Uredba o uslovima, postupku i kriterijumima za grupno izuzeće od zabrane sporazuma u sektoru osiguranja ("Sl. list CG", br. 52/14), koja je stupila na snagu 14. XI 2014;
- Uredba o grupnom izuzeću od zabrane sporazuma o prenosu tehnologije ("Sl. list CG", br. 59/14), objavljena 30. XII 2014;
- Uredba o grupnom izuzeću od zabrane sporazuma u drumskom, željezničkom i saobraćaju u unutrašnjim vodama i sporazuma o konzorcijumu u linijskom i pomorskom saobraćaju ("Sl. list CG", br. 59/14), objavljena 30. XII 2014.

Stupanjem na snagu navedenih uredbi, zaokružen je zakonodavni proces donošenja podzakonskih akata.

3.8.1.2. Implementacija

Koncentracije

Agenciji je, u skladu sa Zakonom o zaštiti konkurencije, u periodu od 01. IX-1.IV 2015. podniet **21** zahtjev za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije, dok je **7** prenijeto iz prethodnog perioda. Od ukupnog broja podnijetih zahtjeva, **25** je riješeno, od čega je **jedan** postupak obustavljen zbog odustajanja od zahtjeva, **jedan** je odbijen zbog neispunjavanja uslova, dok su **3** predmeta u postupku.

Zabranjeni sporazumi¹³

3.8.1.3. Analize

Agencija je, pored redovnih istraživanja, vršila aktivnu analizu na nekoliko tržišta, prije svega na tržištu proizvodnje, uvoza, maloprodaje prehrambenih proizvoda, proizvodnje i prodaje sladoleda i zamrznute hrane (voće, povrće, riba, meso, tijesto, jela), tržištu nabavke usluga životnog i neživotnog osiguranja, tržištu usluga isporuke vode primorskim opštinama, a nakon kojih aktivnosti je Agencija pokrenula i postupke potvrđivanja osnovane sumnje u moguću povredu konkurencije radnjama kompanija na ovim tržištima.

3.8.1.4. Administrativni kapaciteti

U Agenciji je trenutno zaposleno **11** službenika i namještenika, od čega poslove zaštite konkurencije obavlja **šest** službenika. Na osnovu dobijene saglasnosti i opredijeljenih sredstava, jedan službenik je primljen u radni odnos.

3.8.1.5. Competition advocacy

Agenciji su podnijete **tri** Inicijative za pokretanje postupka za ispitivanje povrede konkurencije od strane učesnika na tržištu, i to:

- Učesnik se obratio Agenciji aktom u kojem je iznijeto obavještenje da je bio jedan od zainteresovanih subjekata za učešće u postupku privatizacije preduzeća "Pomorski poslovi" d.o.o. iz Bara i sljedstveno dobijanje koncesije za obavljanje usluga u akvatorijumu Luke Bar. Učesnik je istakao da je davanje koncesije za obavljanje usko povezanih usluga u akvatorijumu Luke Bar, kao i dodjela na ekskluzivnoj osnovi jednom privrednom subjektu, koji istovremeno obavlja usluge agenture brodova, čime je predmetno društvo u "sukobu interesa". Učesnik je takođe naveo da su cijene predmetnih usluga određene od strane koncesionara nerealno visoke i da predstavljaju biznis barijeru i imaju uticaja na konkurentnost Luke Bar u odnosu na druge luke u okruženju.
- Učesnik na tržištu se obratio Agenciji aktom koju je obavijestio o postojanju koncesionog akta učesnika na tržištu u kojem se navode ekskluzivna prava koncesionara za obavljanje određenih usluga u okviru Luke Bar, pri čemu je dostavljena Agenciji i kopija dopisa Luke Bar upućenog Lučkoj upravi Crne Gore. U odnosu na predmetno, Agenciji se postavio i zahtjev za izjašnjenje „da li ovakva dodjela prava predstavlja utvrđivanje monopolskog položaja koji je *Zakonom o zaštiti konkurencije* zabranjen“.

---

¹³ PRILOG 4: KONKURENCIJA – STATISTIKA ZABRANJENIH SPORAZUMA

- U podnijetoj Inicijativi učesnik je naveo da je drugi učesnik registrovan za obavljanje djelatnosti pružanja usluga u vodenom saobraćaju kao i da je potpisnik Ugovora o koncesiji zaključenog na period od trideset (30) godina. Dalje je navedeno da Lučka uprava Crne Gore daje saglasnost na predložene cijene učesnika na tržištu, što je i učinjeno prije objave važeće Tarife za pružanje usluga u Luci Bar od 2012. Ipak, u periodu od 19. II 2014. po navodima podnosioca Inicijative, drugi učesnik je promijenio uslove pružanja usluga, ne obazirući se na *uslovljenu saglasnost* Lučke uprave od 22. XII 2011. u kojoj se navodi da je drugi učesnik obavezan da *maksimalno bude kooperativan za korisnike koji imaju redovan dolazak, veliki broj dolazaka kao i u poslovima većeg interesa*.

Agencija je razmotrila podnijete inicijative i utvrdila da nema indicija za pokretanje postupaka radi ispitivanja povrede konkurencije te je odgovore prosljedila podnosiocima.

3.8.1.6. Procesne novčane kazne

- U ponovnom postupku, Agencija je „M-Kabl“ kaznila periodičnom novčanom kaznom u iznosu od 68.572,00 eura. Protiv Zaključka „M-kabl“ je podnio tužbu Upravnom sudu i postupak je u toku.
- Agencija je u ponovnom postupku kaznila „Ocean Montenegro“ d.o.o. procesnom novčanom kaznom u iznosu od 5.000 eura, zbog neispunjenja obaveza naloženih Zaključkom Agencije za zaštitu konkurencije. Protiv Zaključka „Ocean Montenegro“ d.o.o. je podnio tužbu Upravnom sudu i postupak je u toku.
- Agencija je izrekla procesnu kaznu u iznosu od po 500 eura za svaki dan neispunjenja naložene obaveze, odnosno ukupno (48) dana, što čini ukupan iznos kazne od 24.000,00 € pravnom licu »United Media« S.à.r.l., društvu osnovanom u skladu sa zakonima Velikog Vojvodstva Luksemburg, zbog neispunjenja obaveze naložene od strane Agencije a radi dostavljanja određenog dokumenta. **Kažnjeni »United Media« S.à.r.l., je uplatilo procesnu kaznu.**
- U postupku pokrenutom protiv „Ledo“ d.o.o, Agencija je kaznila 9 (devet) učesnika na tržištu procesnom novčanom kaznom od po 500 eura, zbog nepostupanja po zaključcima za dostavljanje podataka i dokumentacije.

3.8.1.7. Mišljenja

U izvještajnom periodu Agencija je izdala veći broj mišljenja, po podnijetim zahtjevima sektorskih regulatora, punomoćnika stranaka u postupku i učesnika na tržištu.

3.8.1.8. Slobodan pristup informacijama

Agencija je donijela **tri** rješenja kojima su zahtjevi o slobodnom pristupu informacijama usvojeni, dok je donijela **šest** rješenja, kojima je zahtjev o slobodnom pristupu informacijama odbijen kao neosnovan.

Upravni sud je po tužbama Agencije donio **dvije** presude kojima je poništio dva rješenja Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama, zbog nepravilne primjene instituta meritornog rješavanja stvari, a koja je podnosiocima zahtjeva omogućila uvid u traženu dokumentaciju. Izvršenje presuda Upravnog suda je u toku kod Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama.

3.8.1.9. Zaštita povjerljivih podataka

Agencija je na osnovu podnijetih Zahtjeva za zaštitu povjerljivih podataka izdala **12** zaključaka o zaštiti podataka u pokrenutim postupcima po zahtjevima za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije, kao i **3** zaključka o zaštiti podataka u pokrenutim postupcima po zahtjevima za pojedinačna izuzeća sporazuma od zabrane.

3.8.2. Državna pomoć

3.8.2.1. Normativni i administrativni napredak

Na osnovu Uredbe o dopunama uredbe o bližim kriterijumima, uslovima i načinu dodjele državne pomoći („Službeni list CG“ br. 27/10, 34/11, 16/14), Ministarstvo finansija je donijelo dva Pravilnika o listi pravila državne pomoći („Službeni list CG“ br. 35/14 i 02/15) u okviru kojih je objavljeno ukupno **13 akata** EU iz ove oblasti.

Prvi pravilnik, objavljen u avgustu 2014, sadrži sljedeća akta:

- Smjernice o regionalnoj državnoj pomoći za 2014-2020 (52013XC0723(03), SL C 209, 23. VII 2013, str. 1-45);
- Odluka Komisije od 20. XII 2011. o primjeni člana 106 stav 2 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije na državne pomoći u obliku naknada određenim preduzetnicima kojima je povjereno obavljanje usluga od opšteg ekonomskog interesa (C(2011) 9380) (32012D0021, SL L 7, 11. I 2012., str. 3. - 10.);
- Uredba (EZ) br. 1370/2007 Evropskog Parlamenta i Savjeta od 23. X 2007. o uslugama javnog željezničkog i drumskog prevoza putnika i stavljanju van snage uredbi Savjeta (EEZ) br. 1191/69 i (EEZ) br. 1107/70 (32007R1370, SL L 315, 23. X 2007.);
- Saopštenje Komisije o primjeni pravila o državnim pomoćima za javne radiodifuzne usluge (52009XC1027(01) SL C 257, 27. X 2009.);
- Obavještenje Komisije o primjeni čl. 87 i 88 Ugovora o EZ-u na području državnih pomoći u obliku garancija (52008XC0620(02), SL C 155, 20. VI 2008., str. 10-22);
- Saopštenje Komisije o elementima državne pomoći kod prodaje zemljišta i zgrada od strane organa državne uprave (31997Y0710(01) SL C 209, 10. VII 1997.);
- Uredba Komisije (EU), br. 1407/2013 od 18. XII 2013. o primjeni čl. 107 i 108 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije na pomoći male vrijednosti (de minimis pomoći) (32013R1407, SL L 352, 24. XII 2013, str. 1-8).

Drugi pravilnik, koji je donijet u januaru 2015, sadrži sljedeća akta:

- Okvir Evropske unije za državnu pomoć u obliku naknada za javne usluge (52012XC0111(03), SL C 8, 11. I 2012, str. 15-22),
- Smjernice o državnoj pomoći za spašavanje i restrukturiranje nefinansijskih privrednih društava u poteškoćama (52014XC0731(01)), SL C 249, 31. VII 2014, str. 1-28),
- Smjernice o državnim pomoćima za zaštitu životne sredine i energiju za period 2014-2020 (52014XC0628(01), SL C 200, 28. VI 2014, str. 1-55),
- Smjernice za državnu pomoć aerodromima i avioprevoznici (52014XC0404(01), SL C 99, 4. IV 2014, str. 3-34),
- Smjernice o državnoj pomoći za privredna društva iz oblasti željezničkog saobraćaja (52008XC0722(04), SL C 184, 22. VII 2008, str. 13-31),

- Regulativa Komisije (EU) br. 651/2014 od 17. VI 2014. o proglašavanju određenih kategorija pomoći spojivim sa unutrašnjim tržištem u primjeni čl. 107 i 108 Ugovora (32014R0651) SL L 187, 26 VI 2014, str. 1–78).

U izvještajnom periodu, uz podršku EU eksperata angažovanih na Ipa projektu za državnu pomoć, održano je:

Četiri seminara sa temama:

- Državna pomoć i strukturni (EU) fondovi;
- Državna pomoć – mnogo buke ni oko čega (seminar za medije);
- Koncept državne pomoći, nova pravila za spašavanje i restrukturiranje, državna pomoć za industriju uglja, brodogradnju, energetiku i saobraćaj;
- Usluge od javnog interesa; studije slučaja UOEI u Crnoj Gori.

Dva in-house treninga:

- De minimis i poreske mjere državne pomoći; i
- Državna pomoć za zapošljavanje.

EU eksperti angažovani na IPA projektu održali su i posebnu radionicu za predstavnike Poreske uprave, kojima je na praktičnim primjerima objašnjena procedura implementacije Zakona o porezu na dobit pravnih lica i Zakona o porezu na dohodak fizičkih lica, koji su usklađeni sa de minimis pravilima državne pomoći.

Organ državne pomoći i implementacija/primjena pravne tekovine

U izvještajnom periodu, Komisija za kontrolu državne pomoći donijela je 8 rješenja po prijavljenim državnim pomoćima:

- **2 rješenja** o usklađenosti državne pomoći, po prijavljenim šemama državne pomoći;
- **1 rješenje** o usklađenosti državne pomoći, po prijavljenim individualnim državnim pomoćima;
- **1 rješenje** o usklađenosti Zakona o javnim radio-difuznim servisima s pravilima državne pomoći.

Takođe, Komisija za kontrolu državne pomoći i Odjeljenje za državnu pomoć, radili su, zajedno sa drugim ministarstvima, na pripremi **5 pravnih akata**, od kojih je za jedan zakon donijeto i rješenje o usklađenosti, i dali komentare na **2 strategije**: Industrijska politika i Strategija prerađivačke industrije.

U izvještajnom periodu, Komisija je pokrenula i **jedan ex-officio slučaj**, u predmetu za usklađivanje Zakona o poštanskim uslugama s pravilima državne pomoći.

Takođe, u ovom periodu održan je i veliki broj konsultativnih sastanaka, kako s davaocima, tako i s potencijalnim korisnicima državne pomoći, radi davanja smjernica i informacija za eventualnu pripremu dokumentacije i prijavu državne pomoći prema Komisiji za kontrolu državne pomoći.

U izvještajnom periodu, uz ekspertsku pomoć konsultanata angažovanih na Ipa projektu za državnu pomoć, a u cilju ispunjavanja četvrtog početnog mjerila za otvaranje 8. poglavlja, Odjeljenje i Komisija su sprovedi sveobuhvatnu analizu pravnog sistema i akata kojima se potencijalno može dodijeliti državna pomoć. Svrha ovih aktivnosti je bila sačinjavanje

sveobuhvatnog popisa svih mjera državne pomoći pokrivenih Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju i definisanja akcionog plana za njihovo usklađivanje. U tom smislu, u aprilu 2015, Evropskoj komisiji je dostavljena **tabela sa zakonskim aktima (ukupno 8)**, koji će u narednom periodu biti mijenjani radi usklađivanja s pravilima državne pomoći:

- Zakon o javnim radio-difuznim servisima (ovaj zakon je već usklađen, Komisija je donijela rješenje o njegovoj usklađenosti, u procesu usaglašavanja sa servisima EK dobio je pozitivno mišljenje; predlog je usvojila Vlada i trenutno se nalazi u Skupštinskoj proceduri);
- Zakon o elektronskim medijima;
- Zakon o komunalnim djelatnostima;
- Zakon o koncesijama (koji će biti ukinut i zamijenjen Zakonom o privatno-javnom partnerstvu);
- Zakon o energetici;
- Zakon o porezu dohodak fizičkih lica (dodatno usklađivanje u smislu komentara EK u vezi sa rezidentima i nerezidentima, kumulacijom, periodom u kojem je moguće ostvariti olakšice po ovom osnovu);
- Zakon o poštanskim uslugama;
- Zakon o regionalnom vodosnabdijevanju.

Web sajt Komisije za kontrolu državne pomoći je izmijenjen i unaprijeđen, i na njemu su svi relevantni podaci vezani za ovu politiku. Sajt se redovno ažurira (www.kkdp.gov.me).

Takođe, Ministarstvo finansija je, koristeći ekspertsku podršku iz Slovenije, izradilo i trenutno radi na unapređenju aplikacije Informacioni sistem za državne pomoći. Pomenuta aplikacija će najprije predstavljati svojevrsnu internu bazu podataka, ali će takođe i olakšati izradu Godišnjih izvještaja o dodijeljenoj državnoj pomoći u narednim godinama. Izrađena je kako testna, tako i produkcijska verzija aplikacije.

Odjeljenje za državnu pomoć Ministarstva finansija je u procesu prikupljanja podataka od davaoca državne pomoći i pripreme Godišnjeg izvještaja o dodijeljenoj državnoj pomoći u 2014.

3.9 POGLAVLJE 9: FINANSIJSKE USLUGE

3.9.1 Bankarstvo i finansijski konglomerati

U novembru 2014. Centralna banka Crne Gore je usvojila Odluku o izmjenama i dopunama Odluke o načinu obračunavanja i iskazivanja efektivne kamatne stope na kredite i depozite. Usvajanjem ove odluke izvršena je puna implementacija Direktive 2011/90/EU o izmjeni dijela II, Priloga I Direktive 2008/48/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta koji se odnosi na dodatne pretpostavke za obračunavanje efektivne kamatne stope.

Započet je rad na novom Zakonu o bankama i Odluci o adekvatnosti kapitala banaka. U okviru ovih propisa biće implementirana Direktiva 2013/36 EC o pristupanju poslovima kreditnih institucija i prudencionoj superviziji kreditnih institucija i investicionih firmi, kao i u najvećem dijelu i Regulativa 575/2013 o prudencionim zahtjevima za kreditne institucije i investicione firme.

3.9.2 Osiguranje i penzijsko osiguranje pod pokroviteljstvom poslodavca

Agencija za nadzor osiguranja je sačinila predlog izmjena i dopuna Zakona o osiguranju u kom su sve izmjene bazirane na daljem usaglašavanju sa „Solventnosti I“.

Ministarstvo finansija je 12. III 2015. objavilo javnu raspravu za Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranju. Javna rasprava je otvorena do 30. IV 2015.

Od značaja u pogledu zakonskog okvira u ovom izvještajnom periodu je i izrada Odluke o naknadama Agencije za nadzor osiguranja. Naime, zakonski okvir za donošenje Odluke o naknadama Agencije za nadzor osiguranja sadržan je u članu 175 Zakona o osiguranju, kojim je propisano da za izdavanje dozvola, odobrenja, saglasnosti i ovlašćenja utvrđenih Zakonom o osiguranju plaćaju se naknade. Visinu, način obračuna i plaćanja pomenute naknade utvrđuje regulatorni organ uz saglasnost Vlade. U prvom kvartalu 2015. u ANO su započete aktivnosti na izmjenama Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju u cilju usaglašavanja s pravnom tekovinom EU.

Agencija je u 2014. inicirala izradu prvih Tablica mortaliteta crnogorske populacije baziranih na podacima s posljednjeg Popisa iz 2011. U saradnji sa Zavodom za statistiku i Ministarstvom finansija, u 2014. su realizovane sve aktivnosti i Tablice mortaliteta Crne Gore za period 2010–2012. su objavljene u decembru 2014. U toku su pripremne aktivnosti za primjenu Tablica mortaliteta od strane društava za osiguranje a obaveza primjene će nastupiti počev od 2016.

U okviru tehničke podrške koju Agenciji pruža kancelarija Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, uspješno je završen kratkoročni *Reserve list* projekat u okviru koga je za službenike Agencije obezbijedena obuka u 3 modula na temu upoznavanja s EU praksom u superviziji finansijskih pokazatelja poslovanja društava za osiguranje, principima korporativnog upravljanja i sistem internih kontrola osiguravajućih društava u skladu sa međunarodnim standardima i upoznavanje sa konceptom nadzora zasnovanog na riziku (risk based supervision).

Agencija je u saradnji sa supervizorima iz finansijskog sektora i Ministarstvom finansija, pripremila akciona dokumenta za odobravanje projekta iz instrumenta *Assistance IPA II 2014-2020*. U ovom segmentu, u toku je priprema TOR-a za Framework contract u okviru aktivnosti *Support to Regulation of Financial Services*, kroz koju će se obezbijediti dalje usklađivanje regulative u oblasti finansijskih usluga sa ACQUIS-om i kapaciteta u Agenciji, CBCG i KHOV.

Nadzor nad obavljanjem poslova osiguranja

Izvršene su redovne kvartalne posredne kontrole poslovanja svih društava za osiguranje i Udruženja – Nacionalnog biroa osiguravača za III i IV kvartal 2014. kao i ciljne posredne kontrole postupanja po mjerama nadzora za dva društva za osiguranje.

Predstavnici Agencije su učestvovali na redovnim godišnjim sastancima regulatora tržišta osiguranja (college meeting) za osiguravajuće grupe Uniqa, Merkur, Wiener i Grawe, u organizaciji austrijskog finansijskog regulatora FMA.

3.9.3 Tržišta hartija od vrijednosti i investicione usluge i infrastruktura finansijskih tržišta

Komisija za hartije od vrijednosti je u izvještajnom periodu, u skladu sa komentarima i sugestijama Evropske komisije, otpočela proces izrade inovirane verzije Prijedloga Zakona o tržištu kapitala. Inoviranje se prije svega odnosi na usaglašavanje s Direktivom 2004/65/EU (MiFID II) i uredbom 600/2014 (MiFIR), koje stavljaju van snage Direktivu 2004/39/EU (MiFID). Takođe, u procesu izrade novog Predloga zakona, biće izvršeno i usaglašavanje sa novousvojenom regulativom u oblasti zloupotrebe tržišta, u okviru koje Direktiva 2014/57/EU (MAD II) i Uredba 596/2014 (MAR) stavljaju van snage Direktivu 2003/6/EU (MAD I).

U pogledu tržišne infrastrukture, ostvareno je usklađivanje sa projektom harmonizacije procesa saldiranja (T2S - Target2 Securities, i Uredbom 909/2014 o unapređenju sistema saldiranja hartija od vrijednosti), i od 1. I 2015. uveden je režim saldiranja u ciklusima drugog radnog dana (T+2).

U cilju implementacije obredbi Zakona o investicionim fondovima usvojena su sljedeća podzakonska akta i izmjene podzakonskih akata: Pravila o metodologiji za obračunavanje neto vrijednosti imovine zatvorenih investicionih fondova ("Sl. list CG", br. 43/14), Pravila o sadržini, bližim uslovima i načinu objavljivanja prospekta investicionih fondova ("Sl. list CG", br. 46/14), Pravila o bližem sadržaju internih pravila poslovanja centralnog fonda i fonda ulagača i načinu dostavljanja obavještenja o nesaglasnosti ("Sl. list CG", br. 46/14), Pravila o bližim uslovima, načinu pripajanja i spajanja zajedničkih fondova i o bližem sadržaju i načinu dostavljanja obavještenja o pripajanju u spajanju zajedničkih fondova ("Sl. list CG", br. 46/14), Pravila o sadržini, bližim uslovima i načinu objavljivanja ključnih informacija za investitore zajedničkih fondova ("Sl. list CG", br. 51/14), Pravila o izmjenama i dopunama Pravila o sadržini i objavljivanju izvještaja o poslovanju investicionih fondova ("Sl. list CG", br. 51/14), Pravila o sadržaju, bitnim elementima politike upravljanja rizicima i o metodologiji mjerenja rizika ("Sl. list CG", br. 53/14), Pravila o bližoj sadržini politika, procedura, mjera postupanja i registra transakcija društva za upravljanje investicionim fondom ("Sl. list CG", br. 53/14), Pravila o bližim uslovima, načinu i postupku vršenja nadzora poslovanja društva za upravljanje investicionim fondovima, investicionih fondova i depozitara ("Sl. list CG", br. 53/14), Pravila o izmjenama Pravila o izdavanju dozvole za rad investicionim fondovima ("Sl. list CG", br. 08/15), Pravila o izmjeni Pravila o sadržini i objavljivanju izvještaja o poslovanju investicionih fondova ("Sl. list CG", br. 08/15), Pravila o izmjeni Pravila o sadržini i objavljivanju izvještaja o poslovanju društva za upravljanje investicionim fondovima ("Sl. list CG", br. 08/15);

U cilju unapređenja načina poslovanja na tržištu kapitala, Komisija je usvojila sljedeća pravila i izmjene pravila: Uputstvo o načinu objavljivanja podataka o netržišnim transakcijama ("Sl. list CG", br. 40/14), Uputstvo o primjeni odredaba Zakona o obligacionim odnosima u vezi sa uslovima i načinom upisa vlasništva nad hartijama od vrijednosti po osnovu ugovora o vansudskom poravnanju ("Sl. list CG", br. 40/14), Pravila o bližim uslovima za identifikaciju i sprječavanje konflikta interesa ("Sl. list CG", br. 53/14), Pravila o izmjeni Pravila o sekundarnom trgovanju kuponskim obveznicama na berzi ("Sl. list CG", br. 57/14), Pravila o izmjeni Pravila o utvrđivanju bližih uslova emitovanja, registrovanja i trgovanja kratkoročnim dužničkim hartijama od vrijednosti ("Sl. list CG", br. 57/14), Pravila o izmjeni Pravila o sadržini prospekta za javnu ponudu emisije vlasničkih i dugoročnih dužničkih hartija od

vrijednosti ("Sl. list CG", br. 57/14), Pravila o izmjeni Pravila o obavljanju kastodi poslova ("Sl. list CG", br. 08/15).

Administrativni kapaciteti

Komisija je realizovala **Tajeks** ekspertske pomoći u izradi podzakonskih akata u skladu sa EU regulativom, čiji je cilj bio pružanje **tehničke pomoći Komisiji u izradi podzakonskih akata**, neophodnih za sprovođenje Zakona o investicionim fondovima.

U saradnji sa Upravom za kadrove i Upravom za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma, Komisija za hartije od vrijednosti je 8. XI 2014. organizovala seminar na temu: **„Sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma na tržištu kapitala – Izrada programa stručnog osposobljavanja i usavršavanja”** za učesnike na tržištu hartija od vrijednosti i zaposlene u Komisiji. Predmet seminara bila je dodatna edukacija učesnika na tržištu hartija od vrijednosti i kontrolora Komisije u oblasti sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma, a sve u cilju poboljšanja kvaliteta kontrola i pravilne primjene Zakona o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma.

3.10. POGLAVLJE 10: INFORMATIČKO DRUŠTVO I MEDIJI

3.10.1. Elektronske komunikacije

Normativni okvir

Saglasno implementaciji Zakona o elektronskim komunikacijama, MIDT je donijelo sljedeća akta:

- Pravilnik o obezbjeđivanju pristupa licima sa invaliditetom i licima smanjene pokretljivosti broju 112 i brojevima hitnih službi. ("Sl. list CG", br. 42/14).
- Pravilnik o vrstama povoljnosti i posebnim mjerama za pristup javnim elektronskim komunikacionim uslugama za lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom ("Sl. list CG", br. 43/14).
- Pravilnik o načinu i postupku registracije i upotrebe domena ispod nacionalnog internet domena Crne Gore ".me" ("Sl. list CG", br. 43/14).
- Pravilnik o jedinstvenom evropskom broju "112" za pozive u hitnim slučajevima ("Sl. list CG", br. 44/14).
- Pravilnik o utvrđivanju liste standarda iz oblasti radio opreme i telekomunikacione terminalne opreme ("Sl. list CG", br. 46/14).
- Uredbu o minimalnom skupu usluga koje obuhvata Univerzalni servis ("Sl. list CG", br. 46/14).
- Pravilnik o utvrđivanju brzine prenosa podataka za funkcionalan pristup internetu putem Univerzalnog servisa ("Sl. list CG", br. 46/14).
- Pravilnik o radio-frekvencijama i uslovima pod kojima se radio-frekvencije mogu koristiti bez odobrenja ("Sl. list CG", br. 47/14).
- Pravilnik o dopuni Pravilnika o radio-frekvencijama i uslovima pod kojima se te radio-frekvencije mogu koristiti bez odobrenja ("Sl. list CG", br. 50/14).

- Pravilnik o tehničkim i organizacionim uslovima za presrijetanje komunikacija ("Sl. list CG", br. 58/2014).

Saglasno Zakonu o elektronskim komunikacijama, Vlada Crne Gore je 30. X 2014. donijela sljedeća akta:

- Uredbu o sadržini Plana mjera za obezbjeđenje integriteta javnih elektronskih komunikacionih mreža i korišćenje elektronskih komunikacionih usluga u vanrednim situacijama ("Sl. list CG", br. 50/2014).
- Odluku o korišćenju prava prvenstva komunikacija za vrijeme trajanja vanrednih situacija ("Sl. list CG", br. 50/2014).
- Odluku o korišćenju nacionalnog internet domena Crne Gore ".me" ("Sl. list CG", br. 50/2014).

Vlada je 6. XI 2014. donijela Uredbu o kategorijama podataka o elektronskim komunikacijama koji se zadržavaju ("Sl. list CG", br. 52/2014).

U cilju implementacije Zakona o elektronskim komunikacijama, MRSS je donijelo Pravilnik o utvrđivanju liste kategorija korisnika posebnih povoljnosti u korišćenju usluga univerzalnog servisa ("Sl. list CG", br. 52/2014).

EKIP je donio sljedeća akta:

- Pravilnik o načinu procjene pristupačnosti cijena usluga i posebnih paketa univerzalnog servisa za socijalno ugrožena lica, lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom ("Sl. list CG", br. 32/14);
- Pravilnik o regulaciji cijena maloprodajnih usluga koje se pružaju putem javnih telefonskih mreža ("Sl. list CG", br. 32/14);
- Pravilnik o kvalitetu javnih elektronskih komunikacionih usluga ("Sl. list CG", br. 33/14);
- Pravilnik o sprovođenju javnog konkursa i uslovima za određivanje operatora Univerzalnog servisa ("Sl. list CG", br. 45/14);
- Pravilnik o zajedničkom korišćenju elektronske komunikacione infrastrukture i povezane opreme ("Sl. list CG", br. 52/14);
- Pravilnik o tehničkim i organizacionim uslovima za presrijetanje komunikacija ("Sl. list CG", br. 58/14);
- Odluku o utvrđivanju novčane vrijednosti boda na osnovu koje se obračunava visina godišnje naknade za korišćenje brojeva i /ili adresa za 2015.
- Pravilnik o prijavljivanju radio-frekvencija koje se mogu koristiti bez odobrenja, a čije se korišćenje obavezno prijavljuje ("Sl. list CG", br. 06/2015).

EKIP je donio sljedeće planove raspodjele i odluke:

- Plan raspodjele radio-frekvencija iz opsega 790-862 MHz za TRA-ECS sisteme ("Sl. list CG", br. 55/14).
- Plan raspodjele radio-frekvencija iz opsega 410-430 MHz za PMR/PAMR sisteme ("Sl. list CG", br. 49/14).
- Plan raspodjele radio-frekvencija iz opsega 880-915/925-960 MHz za GSM i TRA-ECS sisteme ("Sl. list CG", br. 53/14).

- Plan raspodjele radio-frekvencija iz opsega 1710-1785/1805-1880 MHz za GSM/DSC1800 i TRA-ECS sisteme ("Sl. list CG", br. 53/14).
- Plan raspodjele radio-frekvencija iz opsega 1900-1920 MHz, 1920-1980-2110-2170 MHz i 2010-2025 MHz za TRA-ECS sisteme ("Sl. list CG", br. 59/14).
- Plan raspodjele radio-frekvencija za digitalnu zemaljsku radio-difuziju ("Sl. list CG", br. 55/14).
- Odluku o davanju saglasnosti Savezu radio amatera Crne Gore, na Uputstvo o organizovanju i polaganju ispita za radio amatere broj 0505-6998/2, od 09. XII 2014.
- Odluka o utvrđivanju novčane vrijednosti boda na osnovu koje se obračunava visina godišnje naknade za korišćenje radio-frekvencija za 2015, broj: 00-72/14-35/6 od 27. XII 2014.
- Odluku o podjeli ukupnog kapaciteta multipleksa broj 0506-5345/5 od 25. XI 2014. ("Sl. list CG", br. 50/14).
- Odluku o podjeli kapaciteta multipleksa DVB-T2 mreže sa nacionalnim pokrivanjem (MUX 2), broj 0506-1242/5 od 20. III 2015. ("Sl. list CG", br. 15/15).
- Odluku o podjeli kapaciteta multipleksa DVB-T2 mreža sa lokalnim pokrivanjima, broj 0506-1242/6 od 20. III 2015. ("Sl. list CG", br. 15/15).

Ostvareni rezultati

Savjet EKIP je 17. II 2015. donio Odluku o pokretanju drugog kruga analiza relevantnih tržišta usluga koja su predmet provjere ispunjenosti Testa tri kriterijuma.

Radne grupe za analize tržišta su pripremile upitnike za svako relevantno tržište koje su dana 23. III 2015. uputile operatorima i obavezale ih da u roku od 15 dana dostave odgovore po upitnicima.

EKIP je nastavila aktivnosti na Projektu računovodstvenog odvajanja i troškovnog računovodstva po CCA/LIRIC metodologiji.

Statistički podaci

U izvještajnom periodu primljeno je ukupno 196 žalbi korisnika javnih komunikacionih usluga na odluke operatora po prigovorima korisnika. Donijeto je 105 odluka Savjeta EKIP, od kojih je 59 žalbi korisnika pozitivno riješeno, a odbijeno je 46 žalbi. Donijeto je i 57 zaključaka kojima je obustavljen postupak po žalbama jer su, u jednom broju žalbi, podnosioci odustali od vođenja postupka, pošto je operator u međuvremenu izmijenio odluke po prigovorima u njihovu korist ili je ocijenjeno da EKIP nije nadležna za rješavanje žalbi.

Služba nadzora EKIP je u izvještajnom periodu izvršila 124 kontrole.

Ukupan broj priključaka fiksne telefonije na dan 31. I 2015. iznosio je 164.571. Od ukupnog broja korisnika na fizička lica se odnosilo 86,94% a na pravna lica 13.06%.

Na dan 31. I 2015. broj korisnika mobilne telefonije u Crnoj Gori iznosio je 987.547 što odgovara penetraciji od 159,27%.

Broj korisnika fiksnog širokopojasnog pristupa u 2014. porastao je za 8,5% u odnosu na 2013. i iznosio je 103.863 korisnika. Broj korisnika mobilnog širokopojasnog pristupa u 2014. smanjio se za 18,8% u odnosu na 2013. i iznosio je 64.673 korisnika.

Do 1. IV 2015. prenešeno je 14.528 brojeva, od toga 1.271 u fiksnoj, a 13.257 brojeva u mobilnoj telefoniji.

Međunarodna saradnja

U okviru 21. INFOFESTA, 29. IX 2014. potpisan je Sporazum o sniženju cijena usluga rominga u javnim mobilnim komunikacionim mrežama između ministarstava nadležnih za oblast elektronskih komunikacija: Crne Gore, Republike Srbije, Bosne i Hercegovine i BJR Makedonije.

3.10.2. Usluge informatičkog društva

Normativni okvir

Vlada Crne Gore je na sjednici 29. I 2015. utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o informacionoj bezbjednosti. Izmjene Zakona obuhvataju formiranje nadležnih tijela, regulisanje njihovog međusobnog odnosa, kao i način i smjer funkcionisanja te nadležnosti za njihov nadzor.

Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije (MIDT) je donijelo:

- Pravilnik o web portalu i podportalima Vlade Crne Gore ("Sl. list CG", br. 45/2014), Pravilnik o načinu otvaranja, suspendovanja i ukidanja naloga na domenu mreže organa državne uprave ("Sl. list CG", br. 45/2014);
- saglasno Zakonu o elektronskoj upravi ("Sl. list CG", br. 32/14) pripremilo stručne osnove u obliku nacrtu uredbe o načinu rada, sadržaja i upravljanja portalom elektronske uprave.

MIDT je pokrenulo javnu raspravu o tekstu Nacrta zakona o slobodnom korišćenju informacija u posjedu organa vlasti i uputilo Javni poziv. Javna rasprava je trajala od 24. XII 2014. do 02. II 2015.

Ostvareni rezultati

Vlada Crne Gore usvojila je:

- 16. X 2014. Metodologiju izbora kritične informatičke infrastrukture, kojom je na jedinstven način identifikovana kritična informatička infrastruktura i definisan akcioni plan za njenu implementaciju;
- 18. XII 2014. Analizu prijetnji u sajber prostoru Crne Gore, u okviru koje su dati savjeti za državne organe i privatni sektor kao i za pojedince za ponašanje u sajber prostoru;
- 30. X 2014. Analizu troškova korišćenja digitalnih certifikata s predlogom mjera za snižavanje cijena, u kojoj su prepoznati različiti činioci koji utiču na formiranje cijene u Crnoj Gori. Dat je uporedni prikaz relevantnih cijena u okruženju i predložene su mjere za njihovo snižavanje;
- 18. XII 2014. Informaciju o implementaciji servisa na Disaster Recovery lokaciji, kojom se zadužuju organi državne uprave da u informacionim sistemima kojima upravljaju utvrde

kritične procese i servise koji podržavaju te sisteme u cilju prenosa i implementacije rezervne kopije na Disaster recovery lokaciji;

- 18. XII 2014. Informaciju o vođenju registara državne uprave i jedinica lokalne samouprave s predlogom mjera za unapređenje stanja.

MIDT je, u saradnji s Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda, otvorilo elektronsku liniju za prijavu nelegalnog sadržaja kojim se, na bilo koji način, putem Interneta, ugrožavaju dječja prava. Ova elektronska linija nalazi se na web stranici CIRT-a, tima za suzbijanje računarskih incidenata www.cirt.me.

MIDT je kreirao novi sajt www.pki.gov.me za izdavanje digitalnih certifikata za organe državne uprave, vizuelno usklađen s web portalom Vlade.

MIDT je u saradnji s Odborom za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore, 05. XI 2014. organizovalo konferenciju pod nazivom "Informaciono društvo i rodna ravnopravnost".

U cilju suzbijanja digitalnog jaza, MIDT je u saradnji s privatnom IT kompanijom iz Podgorice, 20. XI 2014, otvorilo Web centar u Opštini Šavnik, što će stanovnicima ove opštine na sjeveru Crne Gore omogućiti lak i jednostavan pristup Internetu.

Statistički podaci

U izvještajnom periodu, na portal eUprave postavljeno je 45 elektronskih usluga, odnosno na portalu se nalazi ukupno 113 elektronskih usluga iz nadležnosti 27 institucija.

Broj ukupno prodatih .me domena iznosi 804.718, dok je ukupan broj registrara 212.

Međunarodna saradnja

U Podgorici je u novembru 2014. na poziv MIDT organizovana TAIEX misija, u cilju pripreme Izmjena i dopuna Zakona o informacionoj bezbjednosti.

3.10.3. Audiovizuelna politika

Normativni okvir

Vlada Crne Gore je 24. XI 2014. usvojila **Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o javnim radio-difuznim servisima Crne Gore**. Suštinske izmjene ovog zakona odnose se na usklađivanje sa pravilima državne pomoći, u skladu sa Saopštenjem Evropske komisije o primjeni pravila državne pomoći za javne radio-difuzne usluge. Zakon je u skupštinskoj proceduri.

Pripremljen je Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o elektronskim medijima, koji je u proceduri javne rasprave.

Savjet AEM je usvojio Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o visini, načinu utvrđivanja i plaćanja naknada po osnovu izdatih odobrenja za pružanje audiovizuelnih medijskih usluga ("Sl. list CG", br. 38/14), koji je stupio je na snagu 20. IX 2014.

Savjet AEM je krajem septembra 2014. usvojio Odluku o visini parametara za utvrđivanje naknada za audiovizuelne medijske usluge u 2015.

Savjet AEM je usvojio Pravilnik o minimalnim programskim kvotama za evropska audiovizuelna djela ("Sl. list CG", br. 47/14) i Pravilnik o minimalnim programskim kvotama

za nezavisna audiovizuelna djela ("Sl. list CG", br. 47/14). Pravilnici su stupili na snagu 15. XI 2014.

Savjet AEM je 30. X 2014. usvojio Odluku o raspisivanju javnog konkursa za dodjelu prava na pristup multipleksu za prvu mrežu sa pokrivanjem cjelokupne teritorije Crne Gore (prvi multipleks/MUX 1). Pristup prvom multipleksu već imaju dva televizijska i dva radijska programa nacionalnog javnog servisa „Radio televizija Crne Gore“, čije je programe Radio-difuzi centar dužan da distribuira bez naknade putem slobodnog pristupa. Konkurs je završen 1. XII 2014. i tri TV emitera su stekla pravo na pristup prvom multipleksu.

Ostvareni rezultati

3. IX 2014. stupio je na snagu Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u AEM-u. Usvojenim izmjenama povećan je broj izvršilaca za 2 radna mjesta u Sektoru za monitoring tako da se u AEM-u sistematizuju zadaci i poslovi za ukupno 19 radnih mjesta, uključujući mjesto direktora.

Savjet AEM je, u septembru 2014. usvojio Plan rada i Finansijski plan Agencije za 2015, kao i Odluku o visini parametara za utvrđivanje naknada za pružanje audiovizuelnih medijskih usluga u 2015.

3.11. POGLAVLJE 11: POLJOPRIVREDA I RURALNI RAZVOJ

3.11. Poljoprivreda i ruralni razvoj

Normativni okvir

Vlada je 5. II 2015. donijela **Uredbu o uslovima, načinu i dinamici sprovođenja mjera agrarne politike za 2015. (Agrobudžet)**. Agrobudžet iznosi 22.976.018, 42 € i sastoji se od sredstava opštih prihoda budžeta (14.975.018,00 eura), sredstava iz kredita Svjetske Banke „Institucionalni razvoj i jačanje poljoprivrede Crne Gore“ (MIDAS) i donacija iz projekta EU/IPA institucionalno jačanje poljoprivrede i ruralnog razvoja IPARD-like (8.001.000,00 eura).

Zakon o maslinarstvu i maslinovom ulju objavljen je 21. X 2014. („Sl. list. CG“, br. 45/14). Njime se uređuje prerada i stavljanje u promet plodova maslina i maslinovog ulja, kao i druga pitanja od značaja za razvoj maslinarstva u Crnoj Gori. Ova pitanja detaljnije su definisana podzakonskim aktima.

Vlada je 25. XII 2014. utvrdila **Predlog zakona o vinu** koji se trenutno nalazi u skupštinskoj proceduri.

Pravilnik o sadržini zahtjeva i načinu vođenja registra maslinara i proizvođača maslinovog ulja objavljen je 10. III 2014. („Sl. list CG“, br. 10/15).

Pravilnik o kategorijama maslinovog ulja, načinu uzorkovanja i metodama analiza objavljen je 26. III 2015. („Sl. list CG“, br. 14/15).

Pravilnik o minimalnom kvalitetu voća i povrća objavljen je 24. XII 2014. („Sl. list CG“, br. 56/14).

Ostvareni rezultati

U skladu s Agrobudžetom objavljeno je pet javnih poziva za dodjelu podrške u oblasti maslinarstva, voćarstva, vinogradarstva, unapređenje kvaliteta sirovog mlijeka, uvođenje i

sertifikacija sistema kvaliteta i bezbjednosti hrane. U oblasti ruralnog razvoja objavljen je Javni poziv 15. IV 2015. za dodjelu podrške investicijama u preradu na gazdinstvima za 2015, dok je jedan javni poziv u pripremi.

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja 7. XII 2014. objavilo je Javni poziv u okviru povjereničkog fonda, koji se odnosi na sredstva iz V IPA komponente koja su u okviru sporazuma o saradnji između EU i Svjetske banke, prenesena u I IPA komponentu. Rok za podnošenje prijave u toku ovog javnog poziva bio je od 28. XII 2014 – 28. II 2015. i u toku poziva pristigao je 521 zahtjev za podršku. Ovaj projekat ujedno predstavlja obuku za zaposlene u Direktoratu za IPARD plaćanja, jer se isti implementira u skladu sa akreditacionim paketom za V IPA komponentu i služi za praktično testiranje navedenih procedura.

Finalna verzija IPARD programa je poslata predstavnicima Generalnog direktorata za poljoprivredu (DG AGRI) 9. IV 2015. Konsultacije vezano za IPARD program, s naglaskom na mjere, obavljene su tokom pripreme programa sa svim relevantnim zainteresovanim stranama u Crnoj Gori.

Kroz projekat MIDAS objavljen je tender i sklopljen ugovor sa kompanijom Agrotec SPA iz Italije vezano za izradu Ex Ante evaluacije programa.

Oglas za rekonstrukciju/adaptaciju kancelarijskih prostora predviđenih za Agenciju za plaćanje u okviru MIDAS projekta objavljen je 14. XI 2014. Proces selekcije najboljeg ponuđača je u toku, a poseban akcenat u toku ovog projekta stavljen je na standard bezbjednosti ISO 27002.

Javni poziv za nabavku hardvera u okviru uspostavljanja Farm registra, kroz MIDAS projekat, objavljen je 30. XII 2014. Implementacija ovog projekta je u završnoj fazi, trenutno se radi na testiranju softvera.

U cilju praćenja nalaza eksterne revizije, kao i u skladu s Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji, MPRR je 1. XI 2014. zaposlilo 11 službenika u okviru Direktorata za IPARD plaćanja i dva u okviru Direktorata za ruralni razvoj.

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore potpisalo je 13. XII 2014. Memorandum o razumijevanju sa Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja Poljske.

U februaru 2015. Crna Gora je postala punopravna članica Međunarodnog fonda za razvoj poljoprivrede (IFAD).

3.11.1 Organska poljoprivreda i politika kvaliteta

Normativni okvir

Pravilnik o bližim pravilima i uslovima za biljnu i stočarsku organsku proizvodnju objavljen je 19. XII 2014. („Sl. list CG“, br. 53/14). Pravilnikom su jasno definisana pravila u organskoj, biljnoj i stočarskoj proizvodnji, prelazni period i dozvoljena sredstva u proizvodnji.

Sprovedene obuke

Tajeks

- Ekspertska misija u oblasti organske proizvodnje u periodu 29. IX 2014. - 3. X 2014. Cilj ove misije je bilo sprovođenje odredaba koje se odnose na bazu podataka sjemena,

odobrenje izuzeća u vezi proizvodnih pravila, vođenje registra uvoznika i kontrolnih organa, sprovođenja pravila uvoza, kao i kriterijuma za odobravanje paralelne proizvodnje.

- Dvodnevna radionica za organske proizvođače, u periodu 15 - 16. I 2015. Cilj ove radionice je bio da se proizvođači upoznaju sa pravnom tekovinom EU kojom se uređuje ova oblast poljoprivrede, značajem udruživanja i međusobne saradnje između proizvođača i relevantnih institucija.
- Službenici MPRR i kontrolnog tijela bili su na studijskom putovanju u Zagrebu (Hrvatska), u periodu 23 - 25. III 2015. Cilj ove posjete je bilo upoznavanje sa sistemom kontrole prilikom uvoza i izvoza organskih proizvoda, procedurom kontrole kako kontrolnog tijela tako i samih proizvođača od strane inspekcijske službe.

Politika kvaliteta

Sprovedene obuke:

Tajeks:

- Studijsko putovanje na temu "Geografske oznake i tradicionalni specijalitet", održano je u Ljubljani, (Slovenija), u periodu 21 - 23. X 2014;
- Radionica za izradu Pravilnika o minimalnom kvalitetu voća i povrća, Podgorica, 1- 4. IX 2014;
- Radionica na temu „Zajednička organizacija tržišta poljoprivrednih proizvoda“, Podgorica, 18 - 19. IX 2014;
- Radionica za izradu Nacrta zakona o vinu, Podgorica, 20. X - 24. X 2014;
- Radionica na temu „Voće i povrće – analiza rizika i baza trgovaca voćem i povrćem“, Podgorica, 27 - 31. X 2014;
- Ekspertska misija s ciljem izrade Akcionog plana za sprovođenje Strategije razvoja poljoprivrede i ruralnih područja 2015-2020, za Agenciju za plaćanje i ruralni razvoj, Podgorica, 26 - 28. XI 2014;
- Ekspertska misija u oblasti maslinarstva, u periodu 27 - 28. XI 2014;
- Radionica na temu „Jačanje savjetodavnih službi u poljoprivredi i ruralnom razvoju“, Skoplje (BJR Makedonija), 5. II 2015;
- Ekspertska misija s ciljem izrade Nacrta strategije unapređenja kvaliteta sirovog mlijeka, Podgorica, 23 - 26. III 2015;
- Edukativna radionica na temu „Alkoholna pića, pravna tekovina EU“, 30. III 2015. u Podgorici;
- Ekspertska misija s ciljem izrade Nacrta zakona o uređenju tržišta poljoprivrednih proizvoda, Podgorica, 30. III - 03. IV 2015.

3.12. POGLAVLJE 12: BEZBJEDNOST HRANE, VETERINARSKA I FITOSANITARNA POLITIKA

Izrađen je Nacrt Strategije za transpoziciju i implementaciju EU propisa u Poglavlju 12 -

Bezbjednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika i poslat EK na mišljenje (decembar 2014.)

Vlada je utvrdila 7 predloga zakona koji se nalaze u skupštinskoj proceduri. To su:

1. Predlog zakona o veterinarstvu (utvrđen na sjednici Vlade 12. III 2015.);
2. Predlog zakona o zaštiti dobrobiti životinja (utvrđen na sjednici Vlade 26. II 2015.);
3. Predlog zakona o identifikaciji i registraciji životinja (utvrđen na sjednici Vlade 25. XII 2015.);
4. Predlog zakona o stočarstvu (utvrđen na sjednici Vlade 26. II 2015.);
5. Predlog zakona o zdravstvenoj zaštiti bilja (utvrđen na sjednici Vlade 12. III 2015.);
6. Predlog zakona o sjemenskom materijalu poljoprivrednog bilja (utvrđen na sjednici Vlade 12. II 2015.);
7. Predlog zakona o sadnom materijalu (utvrđen na sjednici Vlade 12. II 2015.);
8. Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o reproduktivnom materijalu šumskog drveća poslat je EK na usaglašavanje.

Sprovedena je javna rasprava na Nacrt zakona o bezbjednosti hrane koji se trenutno nalazi u fazi međuresorskog usklađivanja.

U saradnji Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstva zdravlja i Uprave za inspekcijske poslove, donijeta je Odluka o sprovođenju postupka procjene usaglašenosti s EU zahtjevima (kategorizaciji) odobrenih objekata u poslovanju hranom i objektima za rukovanje nusproizvodima životinjskog porijekla, u dvije kategorije: usaglašeni s EU zahtjevima i neusaglašeni s EU zahtjevima (broj 011-17/14-1 od 3. XI 2014.). Na osnovu te odluke, po službenoj dužnosti, sprovedena je procjena stanja u objektima u skladu s relevantnom pravnom tekovinom EU. Procjenu su izvršili veterinarski (8 inspektora) i sanitarni inspektori Uprave za inspekcijske poslove (12 inspektora).

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja - Veterinarska uprava je svim inspektorima (veterinarskim i sanitarnim) dostavila uputstvo za sprovođenje procjene objekata za hranu u elektronskoj formi i u obliku štampanog materijala koje pored opštih uputstava o načinu rada inspektora tokom procjene sadrži i kontrolne liste, uputstvo za primjenu lista, izvod iz registra odobrenih objekata Veterinarske uprave i registra Ministarstva zdravlja. Procjena objekata za nus - proizvode životinjskog porijekla (koža i vuna) izvršena je u odnosu na odredbe Regulativa 1069/2009 EC i 142/2011 EC koje se odnose na ovu vrstu nus proizvoda (kategorija III). Pored veterinarskih inspektora, u pripremnoj fazi postupka procjene i klasifikacije objekata za hranu održane su i dvije radionice na kojima su učestvovali i subjekti u poslovanju hranom (u sklopu MIDAS projekta i u saradnji sa Privrednom komorom i Unijom poslodavaca). Tom prilikom su subjekti u poslovanju hranom i nus - proizvodima upoznati s osnovnim zahtjevima pravne tekovine EU, planiranoj kategorizaciji i budućim obavezama subjekata u čijim se objektima utvrde neusaglašenosti.

3.12.1. Bezbjednost hrane

Normativni okvir

Sprovedena je javna rasprava na Nacrt zakona o bezbjednosti hrane (završena 15. IX 2014.).

Donijet je:

1. Program monitoringa nitrata u hrani biljnog porijekla - lisnatom povrću za 2015. godinu („Sl. list CG“, br. 5/15 od 30. I 2015.).

Sprovedene obuke

Obuke u okviru unaprijeđenog treninga za bezbjednost hrane (BTFS), Tajeksa, WHO/FAO, FAO, MIDAS WB, CAPS II, 10 radionica po sljedećim temama: antimikrobna rezistencija; unapređenje standarda i promocija zdravlja životinja akvakulture; higijena hrane i fleksibilnost; ispunjavanje mjerila za otvaranje pregovora u Poglavlju 12; godišnji sastanak oficira za vezu za pripremu Tajeks programa za 2015; analiza rizika; izrada akcionog plana za kontrolu i eradikaciju klasične kuge svinja kod domaćih i divljih svinja nakon prestanka vakcinacije; pravna tekovina EU u oblasti zdravlja životinja akvakulture; kreiranje i uspostavljanje geografskog informativnog sistema (GIS sistem) za monitoring školjki na registrovanim uzgajalištima; upoznavanje operatera i veterinarskih inspektora o zahtjevima za upravljanje nusproizvodima životinjskog porijekla u oblastima kojima proizvode; pohađalo je 15 službenika iz organa nadležnih za bezbjednost hrane (Veterinarska uprava, Ministarstvo zdravlja, Fitosanitarna uprava i Uprava za inspekcijske poslove).

3.12.2. Veterinarska politika

Normativni okvir

Donijeti su:

1. Pravilnik o uslovima za veterinarske organizacije za sakupljanje i skladištenje sjemena za vještačko osjemenjavanje goveda i stavljanje u promet („Sl. list CG“, br. 41/14 od 3. X 2014.);
2. Pravilnik o metodama kontrole rezidua u životinjama i proizvodima životinjskog porijekla („Sl. list CG“, br. 45/14 od 25. X 2014.);
3. Pravilnik o načinu identifikacije i registracije goveda („Sl. list CG“, br. 50/14 od 28. XI 2014.);
4. Pravilnik o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje zarazne bolesti plavog jezika („Sl. list CG“, br. 3/15 od 21. I 2015.);
5. Pravilnik o načinu vršenja kontrole nad identifikacijom i registracijom ovaca i koza („Sl. list CG“, br. 4/15 od 28. I 2015.);
6. Pravilnik o načinu vršenja kontrole nad identifikacijom i registracijom goveda („Sl. list CG“, br. 4/15 od 28. I 2015.);
7. Pravilnik o načinu praćenja zoonoza i uzročnika zoonoza („Sl. list CG“, br. 7/15 od 17. II 2015.);
8. Pravilnik o načinu izdavanja sertifikata za pošiljke životinja i proizvoda životinjskog porijekla koje se izvoze („Sl. list CG“, br. 8/15 od 27. II 2015.);
9. Program obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja u 2015. („Sl. list CG“, br. 11/15 od 12. III 2015.);
10. Pravilnik o štetnim materijama u hrani za životinje („Sl. list CG“, br. 15/15 od 31. III 2015.).

Ostvareni rezultati

Od 25. do 27. III 2015. sprovedena je misija DG Sante – CVET (*Contingency Veterinary Emergency Team*) za pružanje tehničke pomoći i planiranje mjera za kontrolu bolesti plavog jezika.

Završena je realizacija Programa obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja u 2014. i započeta realizacija Programa obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja u 2015, koji na cijelom epizootičkom području Crne Gore sprovode veterinarske ambulante (kojima su ovi poslovi od javnog interesa dodijeljeni u skladu sa Zakonom o veterinarstvu) i Specijalistička veterinarska laboratorija, dok kontrolu vrši veterinarska inspekcija.

Sprovedene obuke

Obuke u okviru unaprijeđenog treninga za bezbjednost hrane (BTFS), Tajeks radionica po sljedećim temama: biosigurnosne mjere.

3.12.3. Fitosanitarna politika

Normativni okvir

Donijeti su:

1. Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja i širenja štetnog organizma *Clavibacter michiganensis* ssp. *sepedonicus* (Spieckermann et Kotthoff) Davis et al. („Sl. list CG“, br. 41/14 od 03. X 2014.);
2. Uputstvo za suzbijanje štetnog organizma *Diabrotica virgifera virgifera* Le Conte u područjima gdje je njeno prisustvo potvrđeno („Sl. list CG“, br. 47/14 od 07. XI 2014.);
3. Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje širenja i suzbijanje kalifornijske štitaste vaši - *Quadrastipidiotus perniciosus* Comst. („Sl. list CG“, br. 48/14 od 13. XI 2014.);
4. Pravilnik o pravilima dobre poljoprivredne prakse za zaštitu bilja („Sl. list CG“, br. 45/14 od 24. X 2014.);
5. Pravilnik o označavanju sredstava za zaštitu bilja („Sl. list CG“, br. 46/14 od 13. XI 2014.);
6. Pravilnik o metodama uzorkovanja za utvrđivanje rezidua sredstava za zaštitu bilja („Sl. list CG“, br. 48/14 od 13. XI 2014.);
7. Pravilnik o priznavanju registracije sredstava za zaštitu bilja („Sl. list CG“, br. 50/14 od 28. XI 2014.);
8. Pravilnik o sadržaju zahtjeva za upis strane sorte u registar sorti i podloga („Sl. list“, br. CG 41/14 od 03. X. 2014.);
9. Odluka o visini naknade za upis u Registar sorti i pologa sadnog materijala i Registar sorti poljoprivrednog bilja („Sl. list CG“, br. 43/14 od 15. X 2014.);
10. Lista aktivnih supstanci dozvoljenih za upotrebu u sredstvima za zaštitu bilja za 2015. godinu („Sl. list CG“, br. 3/15 od 21. I 2015.);
11. Program monitoringa rezidua pesticida u i na hrani biljnog i životinjskog porijekla za 2015. godinu („Sl. list CG“, br. 5/15 od 30. I 2015.);
12. Pravilnik o stavljanju u promet sjemena krompira („Sl. list CG“, br. 8/15 od 27. II

2015.);

13. Program fitosanitarnih mjera za 2015. („Sl. list CG“, br. 9/15 od 5. III 2015.);

14. Naredba o sprovođenju hitnih fitosanitarnih mjera radi sprječavanja unošenja i širenja crvenog surlaša palmi *Rhynchophorus ferrugineus* (Oliver) („Sl. list CG“, br. 9/15 od 5. III 2015.).

Ostvareni rezultati

Završene su aktivnosti ispitivanja i propisanih monitoringa po Programu fitosanitarnih mjera za 2014, kao i sprovođenje hitnih mjera za eradikaciju i suzbijanje crvenog surlaša palmi *Rhynchophorus ferrugineus* (Oliver), karantinski štetnog organizma i započete aktivnosti po Programu fitosanitarnih mjera za 2015.

Sprovedene obuke

Održane su obuke u okviru unaprijeđenog treninga za bezbjednost hrane (BTFS) i Tajeks radionice po sljedećim temama: implementacija pravne tekovine EU u oblasti zdravlja bilja u unutrašnjem prometu; studijska posjeta na temu: *Implementacija Fito-Registra i biljnih pasoša, kontrola registrovanih subjekata, sprovođenje posebnih nadzora nad karantinski štetnim organizmima i detekcija u laboratorijama.*

3.13. POGLAVLJE 13: RIBARSTVO

3.13. Ribarstvo

Normativni okvir

U skladu sa dinamikom pridruživanja s EU urađena je izmjena i dopuna jednog podzakonskog akta:

- **Pravilnik o izmjenama i dopunama pravilnika o načinu korišćenja, održavanja, zaštite, označavanja, kao i dužini obale, nazivu i mjestu ribarske poste** (Sl.list CG, br. 8/15)

U cilju daljeg usklađivanja s ciljevima Zajedničke ribarske politike Vlada je 9. XII 2014. utvrdila **Predlog zakona o izmjenama i dopunama zakona o morskom ribarstvu i marikulturi**, koji se trenutno nalazi u skupštinskoj proceduri. Uglavnom se radilo o tehničko - terminološkom usklađivanju teksta zakona, a stvoren je pravni osnov za donošenje planova upravljanja i planova prikupljanja podataka. Takođe je izvršeno usklađivanje kaznene politike, čime su otklonjeni nedostaci u sprovođenju Zakona o morskom ribarstvu i marikulturi.

Nacrt strategije razvoja morskog ribarstva i akvakulture Crne Gore 2015 - 2020 i akcionog plana, nakon dobijenih početnih komentara na osnovu kojih je dokument doveden u finalnu fazu, ponovo je proslijeđen EK na mišljenje 9. IV 2015.

Ostvareni rezultati

XVI Sastanak Koordinacionog Komiteta FAO AdriaMed projekta je održan u Crnoj Gori (Podgorica), u periodu od 31. III do 1. IV 2015. Takođe, u toku je i realizacija Memoranduma o

saradnji potpisanog između MPRR i FAO AdriaMed projekta, a na osnovu kojeg se finansira izrada Strategije i Akcionog plana, Socio-ekonomske studije i nadogradnja ribarskog informacionog sistema.

Sprovedene obuke

U navedenom periodu, predstavnici Ministarstva – Direkcije za ribarstvo i Instituta za biologiju mora, učestvovali su na sjednicama i radionicama Generalne komisije za ribarstvo u Mediteranu:

- Regionalna konferencija za akvakulturu, Bari (Italija), 9 - 11. XII 2014;
- Komitet za akvakulturu, Marakeš (Maroko), 24 -26. II 2015;
- Ekosistemski pristup ribarstvu i akvakulturi, Rim (Italija), 22 - 26. IX 2014;
- Med Suit regionalna radionica o indikatorima da se osigura dobro stanje životne sredine komercijalnih eksploatisanih morskih populacija u zoni GFCM, Rim (Italija), 6 - 7. XI 2014;
- Komisija za ocjenu implementacije preporuka GFCM-a, Rim (Italija), 29 - 30. I 2015;
- GFCM radionica na temu prikupljanja podataka u ribarstvu, Madrid (Španija), 15 -16. XII 2014.

3.14. POGLAVLJE 14: SAOBRAĆAJNA POLITIKA

3.14.1 POMORSKI SAOBRAĆAJ

Crna Gora je od 1. I 2015. postala punopravna članica EU LRIT data centra sa sjedištem u EMSA-i, Lisabon.

Vlada je 30. X 2014. utvrdila Predlog zakona o potvrđivanju Atinske konvencije o prevozu putnika i njihovog prtljaga morem, usvojene 1974. i Protokola iz 2002. Potvrđivanjem ove Konvencije Crna Gora realizuje jednu od preuzetih obaveza iz Nacionalnog programa za integraciju Crne Gore u EU u skladu s Odlukom 2012/22/EU i Odlukom 2012/23/EU.

Skupština je 16. XII 2014. donijela Zakon o potvrđivanju Konvencije o radu pomoraca iz 2006, a nosilac ove aktivnosti je Ministarstvo rada i socijalnog staranja.

U cilju boljeg usavršavanja naših inspektora sigurnosti plovidbe, Evropska agencija za pomorsku sigurnost (EMSA) je u maju 2014. na web stranicama TETIS baze podataka otvorila zaseban trening program pod nazivom "TETIS Montenegro Training program". Na tom programu naši inspektori su imali obavezu virtuelnog pregleda 100 izmišljenih brodova i, na osnovu urađenog pregleda, podnošenja izvještaja koji u potpunosti odgovara izvještajima koje sačinjavaju inspektori Paris MoU-a. Ova vježba je završena krajem februara 2015, te od tog datuma inspektori PSC - Crne Gore ravnopravno s inspektorima drugih država članica Paris MoU vrše inspekcijski nadzor i podnose izvještaj u osnovnu bazu podataka TETIS za sve brodove koji dolaze u luke Crne Gore.

Brodovi („Kotor“, „Dvadesetprvi maj“, „Bar“ i „Budva“) koji pod crnogorskom zastavom plove u međunarodnoj plovidbi nijesu imali zaustavljanja u izvještajnom periodu, kako od strane Paris MoU-a tako i od strane drugih PSC inspekcija u svijetu.

Ministarstvo saobraćaja i pomorstva je 3. IV 2015. podnijelo aplikaciju za punopravno članstvo u Paris MoU.

U okviru IPA projekta 2011, u oktobru 2014, otpočelo se s instalacijom opreme za nadzor i kontrolu pomorskog saobraćaja VTMS (Vessel Traffic Monitoring and Information System). U decembru 2014, instalirana je kompletna oprema na senzorskoj stanici Obosnik koja uključuje radarsku antenu, meteo stanicu, VHF telekomunikacionu opremu, AIS baznu stanicu i radio goniometar. Takođe je instalirana oprema i na lokaciji „Mavrijan“. U narednih mjesec dana očekujemo i realizaciju treće stanice „Crni Rt“. U posljednjoj fazi planirano je optičko povezivanje senzorskih stanica i dovođenje slike na obalnu stanicu BARRADIO – MRCC Bar.

Izvršena je obuka VTS operatera kroz trening kurseve osnovnog navigacionog znanja i specijalističke obuke u VTS trening centru na Malti.

Takođe, izrađena je studija „Plan sigurne plovidbe Bokokotorskim zalivom“ kojom će se unaprijediti sigurnost plovidbe u vodama Crne Gore. Ministarstvo saobraćaja i pomorstva je pokrenulo postupak obezbjeđivanja linkova za uvezivanje cjelokupnog VTMS sistema i distribuciju slike prema Lučkim kapetanijama Bar i Kotor. U narednom periodu planirana je nabavka višenamjenskog plovila (multipurpose vessel) i izrada studije mjesta skloništa (Place of refuge).

Ministarstvo saobraćaja i pomorstva, Uprava pomorske sigurnosti i Institut za biologiju mora učestvuju u BALMAS projektu koji ima za cilj tretiranje balastnih voda na Jadranskom moru. Crna Gora je preduzela niz aktivnosti u dijelu ispunjavanja obaveza iz BALMAS projekta, a one se odnose na obuku inspektora sigurnosti plovidbe za uzimanje uzoraka balastnih voda, sprovođenje procedure za nabavku instrumenata kojim će se u budućnosti indentifikovati postojanje invazivnih vrsta u balastnim vodama i uspostava sistema najave dolaska brodova u Crnu Goru i tretiranja balastnih voda koje imenovani brodovi donose sa sobom.

Krajem 2014, pokrenut je projekat vezan za upotrebu disperzanata u slučaju iznenadnih zagađenja mora s plovnih i plutajućih objekata. Pomenutim projektom će se izvršiti obuka kadrova i nabaviti sredstva za brzo reagovanje usljed velikih zagađenja mora naftom.

3.14.2 DRUMSKI SAOBRAĆAJ

Vlada je u martu 2015. usvojila Akcioni plan za implementaciju Strategije poboljšanja bezbjednosti u drumskom saobraćaju za 2015.

U izvještajnom periodu donijet je Pravilnik o bližim uslovima koje moraju da ispunjavaju vozila u saobraćaju na putevima ("Sl. list CG", br. 2/2015).

3.14.3 ŽELJEZNIČKI SAOBRAĆAJ

Usvojena su tri pravilnika na osnovu Zakona o bezbjednosti, organizaciji i efikasnosti željezničkog prevoza ("Sl. list CG", br. 1/14): Pravilnik o obrascu i bližem načinu izdavanja licence i sertifikata za upravljanje vučnim vozilom ("Sl. list CG", br. 49/14), Pravilnik o bližem sadržaju sistema upravljanja bezbjednošću upravljača infrastrukture i željezničkog prevoznika ("Sl. list CG", br. 14/15) i Pravilnik o postupku ocjenjivanja usaglašenosti i pogodnosti za upotrebu sastavnih djelova interoperabilnosti, izdavanja dozvole za tip vozila, korišćenje vozila i tehničkom pregledu vozila ("Sl. list CG", br. 19/15).

U Podgorici su održane dvije radionice u organizaciji Tajeksa: na temu potpisivanja Ugovora o obavezi pružanja usluga prevoza od javnog interesa (Public Service Obligation), u periodu 22-26. IX 2014. i na temu unapređenja postojeće Izjave o mreži u periodu 17-19. XI 2014.

Tokom 2014, nadležnosti postojeće Nacionalne komisije za istraživanje nesreća i ozbiljnih nezgoda vazduhoplova proširene su na pomorski i željeznički saobraćaj. Odluka o osnivanju Nacionalne komisije za istraživanje nesreća i ozbiljnih nezgoda vazduhoplova, vanrednih događaja koji ugrožavaju bezbjednost željezničkog saobraćaja i pomorskih nezgoda i nesreća objavljena je u „Službenom listu CG“, br. 59/2014.

3.14.4 VAZDUŠNI SAOBRAĆAJ

U cilju potpunog usklađivanja s pravnom tekovinom EU u oblasti prava putnika i prava lica s invaliditetom i lica smanjene pokretljivosti, donijet je Zakon o izmjenama i dopunama zakona o obligacionim odnosima i osnovama svojinsko-pravnih odnosa u vazdušnom saobraćaju („Sl. list CG“, br. 46/2014).

Vlada je na sjednici održanoj 30. X 2014. usvojila Nacionalni program o izmjenama i dopunama nacionalnog programa bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva Crne Gore.

Donijeti su sljedeći podzakonski akti: Pravilnik o taksama i naknadama koje ubira Evropska agencija za sigurnost vazdušnog saobraćaja („Sl. list CG“, br. 41/2014), Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o uslovima i načinu upotrebe padobrana („Sl. list CG“, br. 43/2014), Pravilnik o načinu proširenja i ograničenja kapaciteta aerodroma, usaglašavanja redova letenja i dodjele vremenskih slotova („Sl. list CG“, br. 49/2014), Pravilnik o kriterijumima i standardima za nesmetanu upotrebu operativnih površina, objekata, uređaja i opreme na letištu („Sl. list CG“, br. 8/2015), Pravilnik o načinu izdavanja operativne licence za obavljanje komercijalnog vazdušnog prevoza („Sl. list CG“, br. 9/2015), Pravilnik o kriterijumima i standardima za nesmetanu upotrebu operativnih površina, objekata, uređaja i opreme na helidromima („Sl. list CG“, br. 9/2015) i Pravilnik o uslovima i načinu izdavanja odobrenja za upotrebu aerodroma („Sl. list CG“, br. 15/2015).

3.15. POGLAVLJE 15: ENERGETIKA

3.15.1. Normativni okvir

Vlada je 23. IV 2015. usvojila Akcioni plan za sprovođenje Direktive o obaveznim strateškim rezervama nafte i/ili naftnih derivata koji je poslat Evropskoj komisiji.

Skupština je 26. II 2015. donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o energetici („Sl. list CG“, br. 10/15).

Vlada je 25. IX 2014. utvrdila Predlog zakona o potvrđivanju Ugovora o Energetskoj povelji, koji se sada nalazi u skupštinskoj proceduri.

Vlada je 11. XII 2014. donijela Nacionalni akcioni plan korišćenja energije iz obnovljivih izvora do 2020.

Ministarstvo ekonomije je 20. I 2015. donijelo Pravilnik o visini naknade za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije i kogeneracije u 2015. godini („Sl. list CG“, br. 4/15).

Regulatorna agencija za energetiku je donijela: Odluku o odobravanju Aukcijskih pravila za dodjelu kapaciteta SEE CAO Crnogorskom elektroprenosnom sistemu AD Podgorica, od 12. IX 2014, Odluku o usvajanju plana rada Regulatorne agencije za energetiku za 2015, od 30. IX 2014, Odluku o utvrđivanju predloga finansijskog plana Regulatorne agencije za energetiku za 2015, od 30. IX 2014, Metodologiju za utvrđivanje naknada za licence, od 26. XII 2014, Odluku o utvrđivanju naknada za licence za 2015, od 29. XII 2014 i Odluku o odobravanju dodatnih investicija za period 2014 – 2017. Crnogorskom elektroprenosnom sistemu AD Podgorica.

3.15.1.1. Statistički podaci

Regulatornoj agenciji za energetiku podnijeto je 86 žalbi. Za obračun neovlašćeno preuzete električne energije podnijeta je 61 žalba, zbog obustave isporuke električne energije 13 žalbi, 5 žalbi na rješenje o saglasnosti na priključenje i 7 žalbi na odbijanje priključenja na mrežu.

3.15.2. ENERGETSKA EFIKASNOST

3.15.2.1. Bilans ostvarenih rezultata

Skupština je 16. XII 2014. usvojila Zakon o efikasnom korišćenju energije, a koji je objavljen u „Sl. listu CG“ br. 57/2014 od 26. XII 2014. i br. 3/2015 od 21. I 2015. (ispravka). Novim zakonom za oblast energetske efikasnosti su uvaženi glavni zahtjevi inoviranih EU direktiva u ovoj oblasti.

Ministarstvo ekonomije je u okviru fondova podrške EU, a preko IPA 2011, obezbijedilo sredstva za realizaciju projekta „Razvoj održivog korišćenja energije“, u okviru kojeg će posebna pažnja biti posvećena: sagledavanju mogućnosti i unapređenju okvira za poboljšanje energetske efikasnosti i veće korišćenje obnovljivih izvora energije u sektoru transporta, analizi stanja i razvoju legislative za oblast strateških rezervi nafte, kao i sagledavanju potencijala za korišćenje visoko-efikasne kogeneracije i daljinsko grijanje u Crnoj Gori. Procedura za izbor konsultanta za implementaciju ovog projekta je uspješno okončana u drugoj polovini marta 2015. Konsultant koji će biti zadužen za implementaciju projekta u narednom periodu je konzorcijum firmi: European Profiles (GR) i Eptisa (ES) i Emisia (GR) kao *capacity provider*. Planirani početak projekta je april 2015, a planirano trajanje projekta je 2 godine.

U periodu septembar 2014. – april 2015. sprovedene su sljedeće aktivnosti projekta Energetska efikasnost u Crnoj Gori - dodatno finansiranje (MEEP AF):

- Sprovedeni su tenderski postupci i potpisani su ugovori sa izvođačima radova za rekonstrukciju:
  - građevinsko-zanatskih i termo-tehničkih radova na Opštoj bolnici "Danilo I" Cetinje, Domu zdravlja Cetinje, Opštoj bolnici Kotor, Dom zdravlja Kotor (I set objekata) i Institutu za bolesti djece Kliničkog centra Crne Gore;
  - termo-tehničkih instalacija s pratećim elektro radovima u objektima Kliničkog centra Crne Gore.
- Sproveden je tenderski postupak i dodijeljen ugovor konsultantskoj firmi za:

- izvođenje tehničkog monitoringa i evaluacije i vršenje usluge nadzora nad izvođenjem radova za objekte Kliničkog centra Crne Gore (glavna zgrada i Institut za bolesti djece) i I seta objekata, i
- obavljanje detaljnih energetske pregleda, izradu projektne dokumentacije, izvođenje tehničkog monitoringa i evaluacije i vršenje usluge nadzora nad izvođenjem radova za objekte: Dom zdravlja Andrijevića, Dom zdravlja Berane, Dom zdravlja Kolašin i Dom zdravlja Nikšić (II set objekata).
- U toku je odabir konsultanata za izvođenje socijalnog monitoringa i evaluacije mjera energetske efikasnosti i za obavljanje poslova revizije projektne dokumentacije za rekonstrukciju II seta objekata. Plan je da se ugovori potpišu tokom aprila 2015.

Ministarstvo ekonomije je, u saradnji s Njemačkom bankom za razvoj (KfW), pokrenulo „Program energetske efikasnosti u javnim zgradama“ (EEPPB) u vrijednosti 13 miliona eura. Cilj Programa je unapređenje energetske efikasnosti i uslova komfora u ciljnim zgradama, koje su u nadležnosti Ministarstva prosvjete (osnovne, srednje i specijalne škole, vrtići i studentski domovi). U periodu septembar 2014. – april 2015. sprovedene su sljedeće aktivnosti:

- Završeni su radovi na primjeni mjera energetske efikasnosti u 8 obrazovnih ustanova ukupne vrijednosti 5 miliona eura;
- Sproveden je tenderski postupak za izbor izvođača radova na primjeni mjera energetske efikasnosti u 8 obrazovnih ustanova. Potpisivanje ugovora sa odabranim izvođačem je planirano za april 2015.
- U toku je priprema projektne i tenderske dokumentacije za primjenu mjera energetske efikasnosti u 2 vrtića, 4 osnovne škole i 4 srednje škole.

U decembru 2014, potpisani su ugovori o kreditu i finansijskom doprinosu, između Ministarstva finansija i Njemačke razvojne banke (KfW), čija vrijednost iznosi 21,5 miliona eura. Iz sredstava ovog kredita finansiraće se primjena mjera energetske efikasnosti u odabranim objektima u nadležnosti Ministarstva prosvjete, Ministarstva rada i socijalnog staranja i Uprave za imovnu. Realizacija programa je počela u januaru 2015, dok je rok za završetak decembar 2020. U toku je izrada detaljnih energetske pregleda za odabrane objekte. Pored toga, raspisan je tender za izbor konsultanta koji će biti odgovoran za pripremu tehničke i tenderske dokumentacije, evaluaciju ponuda, nadzor nad izvođenjem radova i verifikaciju postignutih rezultata u okviru projekta.

Ministarstvo je nastavilo realizaciju projekata podrške građanima za korišćenje obnovljivih izvora energije:

- MONTESOL - projekat beskamatnih kredita za nabavku i ugradnju solarnih sistema za zagrijavanje vode za domaćinstva. U okviru projekta do sada je ugrađeno oko 135 solarnih sistema. U toku je priprema procedura za proširenje projekta za određena pravna lica u sektoru turizma;
- ENERGY WOOD - projekat beskamatnih kredita za nabavku i ugradnju sistema grijanja na moderne oblike biomase (pelet, briket) za domaćinstva. U okviru projekta do sada je ugrađeno oko 220 sistema za grijanje;

- ENERGY WOOD II - projekat beskamatnih kredita za nabavku i ugradnju sistema grijanja na moderne oblike biomase (pelet, briket) za domaćinstva. Od strane Vlade Kraljevine Norveške obezbijedena su sredstva u iznosu 2.200.00 NOK (oko 240.000 Eur) za realizaciju ovog projekta.
- SOLARNI KATUNI - Projekat za instalaciju fotonaponskih solarnih sistema na katunima. U aprilu 2015. objavljen tender za izbor najpovoljnijeg ponuđača za nabavku i ugradnju fotonaponskih sistema. U okviru projekta do sada je ugrađeno 189 fotonaponskih sistema.

3.15.3. NUKLEARNA ENERGIJA I PITANJA RADIJACIJE

3.15.3.1. Bilans ostvarenih rezultata

Skupština je 17. III 2015. donijela Zakon o potvrđivanju Konvencije o nuklearnoj sigurnosti („Sl. list-Međunarodni ugovori“, br. 3/15) i u proceduri je dostavljanje instrumenata ratifikacije Depozitaru Konvencije.

Ministarstvo održivog razvoja i turizma je u novembru 2014. i februaru 2015. izradilo Deseti i Jedanaesti nacionalni izvještaj i izjave o nuklearnim materijalima i dostavilo Međunarodnoj agenciji za atomsku energiju.

Vlada je 2. X 2014. usvojila Drugi nacionalni izvještaj o implementaciji obaveza koje proističu iz Zajedničke konvencije o sigurnosti upravljanja istrošenim gorivom i sigurnosti upravljanja radioaktivnim otpadom i dostavila ga Sekretarijatu Međunarodne agencije za atomsku energiju.

U decembru 2014. Vlada je usvojila Program monitoringa životne sredine koji uključuje i program monitoringa radioaktivnosti.

3.15.3.2. Statistički podaci

Na osnovu Zakona o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti („Sl. list CG“, br. 56/09, 58/09) Agencija za zaštitu životne sredine je u izvještajnom periodu izdala 15 dozvola za obavljanje radijacione djelatnosti-korišćenje izvora jonizujućeg zračenja, 11 dozvola za uvoz, izvoz i tranzit i 7 odobrenja za prevoz.

Na osnovu Zakona o inspeksijskom nadzoru („Sl. list RCG“, br. 39/03 i „Sl. list CG“, br. 76/09, 57/11) i Zakona o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti („Sl. list CG“, br. 56/09, 58/09), međunarodno potvrđenih ugovora i konvencija i drugih zakonskih propisa, ekološki inspektor za zaštitu od jonizujućeg zračenja je:

- izvršio **176 inspeksijski nadzora kontrolu lica koja obavljaju radijacionu djelatnost** (usmene opomene za manje nepravilnosti pri radu);
- donio **87 rješenja koja se odnose na preduzimanje određenih mjera i radnji;**
- Izvršio **24770 kontrola na radioaktivnost roba pri uvozu** u saradnji sa D.O.O. »Centar za ekotoksikološka ispitivanja« i A.D. »Institut za crnu metalurgiju« Nikšić i na osnovu izvještaja odobrio uvoz.

Na osnovu Zakona o prevozu opasnih materija („SL. list CG“, br. 33/14) izdato je **10** saglasnosti za uvoz, izvoz, višekratni prevoz radioaktivnog materijala i izvora jonizujućeg zračenja Agenciji za zaštitu životne sredine u postupku izdavanja dozvola.

3.15.3.3. Jačanje administrativnih kapaciteta

Realizovane su brojne aktivnosti nacionalnog projekta MNE9004 "Mapiranje radona u Crnoj Gori i unapređenje nacionalnog sistema zaštite od radona" kojeg realizuju Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Agencija za zaštitu životne sredine i Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, koje su bile izuzetno medijski praćene. Formiran je Prvi formalni tim za mitigaciju radona u Crnoj Gori rješenjem Građevinskog fakulteta Univerziteta Crne Gore.

Jedna od najznačajnijih aktivnosti Ministarstva unutrašnjih poslova, Direktorata za vanredne situacije je uspostavljanje **nacionalne platforme** za smanjenje rizika od katastrofa, kao stalnog foruma za razmjenu mišljenja, iznošenje stavova, predloga i dostignuća koji doprinose smanjenju rizika od katastrofa u svim područjima ljudskog djelovanja. S tim u vezi, Vlada je 9. X 2014. donijela Odluku o obrazovanju Odbora za smanjenje rizika od katastrofa („Sl. list CG“, br. 49/14). Prva konferencija za uspostavljanje Nacionalne platforme održana je 16. XII 2014. u organizaciji DPPI SEE (Inicijativa za pripremljenost i prevenciju katastrofa u Jugoistočnoj Evropi), a na konferenciji je predstavljen Zbornik radova koji predstavlja stručnu osnovu za realno sagledavanje pitanja smanjenja rizika od katastrofa, odnosno putokaz za plansko i kontinuirano djelovanje u narednom periodu kako na nacionalnom tako i na lokalnom nivou.

3.15.4. OBNOVLJIVI IZVORI ENERGIJE

3.15.4.1. Normativni okvir

Vlada je 11. XII 2014. donijela Nacionalni akcioni plan korišćenja energije iz obnovljivih izvora do 2020.

Ministarstvo ekonomije je 20. I 2015. donijelo Pravilnik o visini naknade za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije i kogeneracije u 2015. godini („Sl. list CG“, br. 4/15).

3.15.4.2. Bilans ostvarenih rezultata

Male hidroelektrane

Od decembra 2014. tri male hidroelektrane (u daljem tekstu: mHE) na vodotoku Šekularska rijeka koje se nalaze na teritoriji Opštine Berane, su ušle u fazu funkcionalnog ispitivanja, a od januara 2015. još dvije mHE su takođe u fazi funkcionalnog ispitivanja, jedna na vodotoku Bistrice (Opština Berane) i druga na vodotoku Vrelo (Opština Bijelo Polje). Do kraja aprila i početkom maja ove godine se očekuje dobijanje upotrebnih dozvola za svih pet pomenutih mHE. Ukupna instalisana snaga ovih mHE okvirno iznosi 9MW, a planirana proizvodnja na godišnjem nivou oko 36 GWh.

Aneks br. 2 Ugovora o koncesiji za izgradnju malih hidroelektrana na vodotoku Babinopoljska i Ugovor u vezi Ugovora o koncesiji kojim se obezbjeđuju neophodna finansijska sredstva za izgradnju planiranih Mhe potpisani su 23. XII 2014. Realizacija ovog ugovora kojim je predviđena izgradnja dvije mHE se očekuje do kraja ove godine.

Za izgradnju male hidroelektrane na vodotoku Bistrica - pritoka Ljubovide, koncesionar je dobio građevinsku dozvolu 16. III 2015.

Ministarstvo ekonomije je, u skladu sa Zakonom o energetici i Pravilnikom o kriterijumima za izdavanje energetske dozvole, sadržini zahtjeva i registru energetske dozvola, omogućilo pojednostavljenu proceduru za izgradnju energetske objekata, u koje spada i izgradnja energetske objekata instalisane snage do 1 MW na osnovu energetske dozvole. Nakon

izvršenih neophodnih izmjena i dopuna Pravilnika, Ministarstvo ekonomije je 1. IX 2014. ponovo počelo s prijemom zahtjeva za izdavanje energetske dozvole. Zbog velikog interesovanja investitora do sada je podniet veliki broj zahtjeva za koje će se, ukoliko ispune sve neophodne uslove, izdati energetske dozvole. Do sada su izdate dvije energetske dozvole za izgradnju solarnih elektrana i pet energetske dozvole za izgradnju mHE.

Izdate energetske dozvole za izgradnju mHE:

- Rješenje o izdavanju energetske dozvole izdato - 30. XII 2014. za izgradnju mHE "Paljevinska" na vodotoku Paljevinska rijeka, Opština Kolašin (543 kW) – "Viridi Progressum" doo, Kolašin
- Rješenje o izdavanju energetske dozvole izdato - 9. II 2015. za izgradnju mHE "Pecka" na vodotoku Pecke rijeke, Opština Kolašin (407 kW) – "Đekic" doo, Podgorica
- Rješenje o izdavanju energetske dozvole izdato - 2. III 2015. za izgradnju mHE „Ljevak“ na vodotoku Ljevak, Opština Mojkovac (550 kW) - „Simes inženjering“ doo, Podgorica
- Rješenje o izdavanju energetske dozvole izdato – 16. III 2015. za izgradnju mHE "Ocka Gora" na Tustičkom potoku, Opština Kolašin (495 kW) – "MN Energy Plus" doo, Podgorica
- Rješenje o izdavanju energetske dozvole izdato – 16. III 2015. za izgradnju mHE "Jasičje" na Tustičkom potoku, Opština Kolašin (560 kW) – "MN Energy Plus" doo, Podgorica

Izdate energetske dozvole za izgradnju fotonaponskih elektrana:

- Rješenje o izdavanju energetske dozvole izdato – 16. XII 2014. za izgradnju fotonaponske elektrane PV "Semir" u Opštini Gusinje (8,97 kW) – "Semir" doo, Plav
- Rješenje o izdavanju energetske dozvole izdato – 15. I 2015. za izgradnju solarne elektrane PV "Brod" u Opštini Nikšić (2,2 kW) – "Monte Solar" doo, Podgorica

Takođe, zaključen je i Aneks br. 1 Ugovora o koncesiji za izgradnju malih hidroelektrana na osnovu energetske dozvole na vodotoku Bradavec i Sporazum o prenošenju pomenutog Ugovora 13. III 2015.

Zbog potrebe sprovođenja postupka eksproprijacije, Ministarstvo ekonomije je pripremilo Predlog aneks br. 1 Ugovora o koncesiji za izgradnju mHE na vodotoku Komarača, koji je Vlada prihvatila na sjednici od 26. III 2015.

Vjetroelektrane

Vlada je 16. X 2014. prihvatila Predlog aneksa br. 2 ugovora i Predlog direktnog ugovora. Aneks br. 2 ugovora zaključen je 17. XI 2014. s investitorom i projektnom kompanijom. Nakon zaključenja Ugovora o zajedničkim uslovima finansiranja investitora sa KFW IPEX-Bank GmbH pristupiće se potpisivanju Direktnog ugovora. Takođe, projektna kompanija je sa Crnogorskim operatorom tržišta električne energije zaključila Ugovor o definisanju uslova za zaključenje ugovora o otkupu električne energije iz vjetroelektrane Krnovo 17. XI 2014. Poštujući rokove definisane Ugovorom o zakupu zemljišta očekuje se početak izgradnje vjetroelektrane na lokalitetu Krnovo početkom maja 2015.

Investitor je za izgradnju vjetroelektrane na lokalitetu Možura dobio građevinsku dozvolu 15. XII 2015.

3.15.5. OBAVEZNE REZERVE NAFTE

Vlada je 23. IV 2015. usvojila Akcioni plan za sprovođenje Direktive o obaveznim strateškim rezervama nafte i/ili naftnih derivata, koji je poslat Evropskoj komisiji.

Predlogom novog Pravilnika o sistematizaciji radnih mjesta Ministarstva ekonomije predviđeno je osnivanje Direkcije za obavezne rezerve nafte koja će inicijalno vršiti ulogu Centralnog tijela za obavezne rezerve nafte. Direkcija će prvobitno imati tri zaposlena, a kasnije je predviđeno njeno osamostaljivanje i osnivanje Agencije za obavezne rezerve nafte.

Ministarstvo ekonomije je u okviru fondova podrške EU, a preko IPA 2011 obezbijedilo sredstva za realizaciju projekta „Razvoj održivog korišćenja energije“, u okviru kojeg će posebna pažnja biti posvećena analizi stanja i razvoju legislative za oblast strateških rezervi nafte. Procedura za izbor konsultanta za implementaciju ovog projekta je završena polovinom marta 2015. Konsultant koji će biti zadužen za implementaciju projekta u narednom periodu je konzorcijum firmi: European Profiles (GR) i Eptisa (ES) i Emisia (GR) kao *capacity provider*. Planirani početak projekta je april 2015, a planirano trajanje projekta je 2 godine. Kroz ovaj projekat odabrani konsultant će pomoći Direkciji za obavezne rezerve nafte u pripremi odgovarajućeg zakona i pratećih podzakonskih akata.

3.16. POGLAVLJE 16: POREZI

3.16.1 Normativni okvir

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona akcizama („Sl. list CG“, br. 45/14) koji je u primjeni od 1. X 2014, izvršeno je dalje usklađivanje akcizne politike s evropskim zakonodavstvom, posebno u dijelu oporezivanja cigareta. Navedenim izmjenama, u cilju postepenog povećanja visine akcize na cigarete uveden je „akcizni kalendar“, za period od 2014-2019. Takođe, navedenim izmjenama izvršeno je usklađivanje kod oporezivanja energenata uvođenjem biogoriva u akcizni sistem Crne Gore i povećanje visine akcize za tečni naftni gas koji se koristi kao motorno gorivo, sa 123,5 eura na 1000 kilograma na 125 eura na 1000 kilograma. Značajna novina je da od 1. I 2015. postupak kontrole obračunavanja i plaćanja akcize umjesto poreskog vrši carinski organ.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dodatu vrijednost („Sl. list CG“, br. 9/15) je u primjeni od 14. IV 2015. Izmenama ovog propisa je postignuto djelimično usklađivanje s odredbama Direktive 2006/112 EZ u dijelu koji se odnosi na bliže definisanje pojma telekomunikacionih usluga i pojma polovnih putničkih vozila, kao i potpuno usklađivanje s Direktivom Savjeta 2007/74/EZ o oslobođenju od poreza na dodatu vrijednost i akciza na uvoz robe za osobe koje putuju iz trećih zemalja.

Navedenim zakonom je predviđena nulta stopa na isporuku proizvoda i usluga za gradnju i opremanje ugostiteljskog objekta kategorije sa pet i više zvjezdica, energetskog objekta za proizvodnju električne energije instalisane snage veće od 10 MW i kapaciteta za proizvodnju prehrambenih proizvoda razvrstanih u okviru sektora C grupa 10 Zakona o klasifikaciji djelatnosti, čija investiciona vrijednost prelazi 500.000 eura. Takođe, uvedena je nulta stopa za

isporuke proizvoda, odnosno usluga koje se vrše u skladu s ugovorom o kreditu, odnosno zajmu, zaključenom između Crne Gore i međunarodne finansijske organizacije, odnosno druge države ili treće strane u kojem se Crna Gora pojavljuje kao garant, u dijelu koji se finansira dobijenim novčanim sredstvima, ako je tim ugovorom predviđeno da se iz dobijenih novčanih sredstava neće plaćati troškovi poreza.

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak fizičkih lica („Sl. list CG”, br. 60/14), koji je u primjeni od 1. I 2015, produženo je važenje više stope za lična primanja u bruto iznosu iznad 720 eura, s tim da za 2015. poreska stopa iznosi 13%. Izmjena Zakona je uvedeno i oporezivanje prihoda od igara na sreću po stopi od 15%.

Zakon o porezu na kafu („Sl. list CG”, br. 8/15) je u primjeni od 28. II 2015. i tim zakonom je uvedena obaveza plaćanja poreza na kafu kod proizvodnje i prilikom uvoza. Navedenim zakonom se obezbjeđuje kontinuitet prihoda po ovom osnovu imajući u vidu da su odredbe kojima se kafa oporezivala kao akcizni proizvod ukinute od 1. I 2015.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o poreskoj administraciji („Sl. list CG”, br. 8/15), je u primjeni od 28. II 2015. U cilju poboljšanja naplate poreza i drugih dažbina, navedenim zakonom se vrši unapređenje mehanizama prinudne naplate poreza u slučaju kada poreski obveznik ne izmiruje poreske obaveze, a kao novi instrument obezbjeđenja naplate poreza uvodi se fiducijarni prenos prava svojine na imovini poreskog dužnika. Takođe, detaljnije se razrađuju mjere inspekcijskog nadzora i pooštava kaznena politika kroz povećanje iznosa novčanih kazni za učinjene poreske prekršaje, kojim će se postići efikasnija borba protiv sive ekonomije. Proširena su i ovlašćenja poreskih inspektora u dijelu preduzimanja istražnih radnji po nalogu tužioca, uz mogućnost da se te istražne radnje preduzimaju bez naloga za kontrolu. Od 1. I 2016. uvodi se instrument za sprječavanje korupcije (obaveza podnošenja izvještaja o imovini za poreskog inspektora i ovlašćenog službenika koji vodi istražni postupak).

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o administrativnim taksama („Sl. list CG”, br. 45/14), je u primjeni od 1. XI 2014. Navedenim zakonom izvršeno je smanjenje visine i proširenje osnova za plaćanje taksene obaveze za spise i radnje koje se preduzimaju od strane pojedinih organa, a koje nijesu bile obuhvaćene postojećom Tarifom za administrativne takse. Takođe, propisane su olakšice i oslobođenja od plaćanja takse za pojedine kategorije lica za spise i radnje koje se preduzimaju u postupcima za zaštitu intelektualne svojine kao i usklađivanje visine važećih administrativnih taksa u ovoj oblasti.

Zakon o izmjeni Zakona o doprinosima za obavezno socijalno osiguranje („Sl. list CG”, br. 8/15) je u primjeni od 28. II 2015. Navedenim zakonom vrši se povećanje stope doprinosa za zdravstveno osiguranje za poslodavce, preduzetnike i druga lica koja su dužna da plaćaju ovaj doprinos za 0,5%.

Zakon o potvrđivanju Ugovora između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Austrije o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja u odnosu na poreze na dohodak i imovinu („Sl. list CG - Međunarodni ugovori”, br. 03/15), ima za cilj eliminisanje dvostrukog oporezivanja dohotka rezidenata, obezbjeđenje fiskalne i pravne sigurnosti, osiguranje pozitivnog dejstva poreskih olakšica radi stimulisanja ulaganja, generalnu primjenu načela jednakog poreskog tretmana fizičkih i pravnih lica kao i unapređenje saradnje poreskih organa.

3.16.2 Administrativni okvir

3.17. POGLAVLJE 17: EKONOMSKA I MONETARNA UNIJA

3.17.1 Ekonomska politika

U oblasti **ekonomske politike**, Vlada je u januaru dostavila EK svoj prvi Program ekonomskih reformi (PER) za period 2015-2017. Program se sastoji od dva dijela. Prvi dio Programa, unaprijeđeni PEP, sadrži srednjoročni makroekonomski okvir, sa akcentom na spoljašnju održivost sistema, glavne strukturne prepreke rastu i konkretne mjere/reforme koje će se sprovoditi. U drugom dijelu Programa sadržane su ključne reforme u utvrđenim nacionalnim prioritetnim sektorima, koje su najrelevantnije za povećanje konkurentnosti i rast ekonomije, s vremenskim okvirom za njihovo sprovođenje i očekivanim budžetskim efektima.

U aprilu je Vlada usvojila Smjernice makroekonomske i fiskalne politike za period od 2015-2018, koji predstavljaju najznačajniji input za pripremu Budžeta za 2016. i Programa ekonomskih reformi za Crnu Goru 2015-2018. Ovim dokumentom se obezbjeđuje kreiranje konzistentne ekonomske politike, identifikuju potencijali i ograničenja i definišu mjere za ostvarivanje dinamičnijeg ekonomskog rasta. Istovremeno, dokument sadrži srednjoročni makroekonomski i fiskalni okvir, na osnovu koga se utvrđuju limiti potrošnje, po ekonomskoj klasifikaciji i po potrošačkim jedinicama prvog reda. Limiti potrošnje, shodno navedenom zakonu, obavezujući su za 2016. i indikativni za naredni srednjoročni period.

U aprilu je usvojen Predlog Strategije implementacije ESA metodologije u statistici javnih finansija. Crna Gora je u obavezi da uskladi svoje zakonodavstvo, procese i kapacitete iz Direktive 2011/85/EU, koja se odnosi na budžetsko računovodstvo i statističko izvještavanje, prognoze, numerička fiskalna pravila, srednjoročni budžetski okvir i jasnu podjelu nadležnosti. Za potpuno usklađivanje s pomenutom direktivom, potrebno je da se u sistem javnih finansija uvede ESA 2010 metodologija, s odgovarajućim institucionalnim obuhvatom. Donošenje ove strategije je preduslov za realizaciju ove obaveze.

3.17.2 Monetarna politika

Zakon o sporazumnom finansijskom restrukturiranju dugova prema finansijskim institucijama je donijet u Skupštini 14. IV 2015.

Evropskoj komisiji je dostavljen revidirani Akcioni plan za usklađivanje s pravnom tekovinom u oblasti monetarne i ekonomske politike.

U oblasti zabrane privilegovanog pristupa javnog sektora finansijskim institucijama, donijete su: Odluka o izmjenama Odluke o obaveznoj rezervi banaka kod Centralne banke Crne Gore ("Sl. list CG", br. 52/14) i Odluka o izmjeni Odluke o obaveznoj rezervi banaka kod Centralne banke Crne Gore ("Sl. list CG", br. 7/15), kojim je nastavljeno postepeno smanjivanje mogućnosti banaka da dio obavezne rezerve izdvajaju i drže u državnim zapisima koje je emitovala Crna Gora.

U oblasti standarda korišćenja eura, donijeta je Odluka o medaljama i žetonima sličnim kovanicama eura ("Sl. List, Crne Gore" br. 44/14), usklađena s relevantnom tekovinom u ovoj

oblasti, uključujući Odluku ECB 2010/14.

U oblasti ekonomske politike, Crna Gora je u januaru 2015. pripremila Program ekonomskih reformi za Crnu Goru za period 2015-2017.

Na planu usaglašavanja s Evropskim računovodstvenim standardima - ESA 2010 standardima u pogledu nivoa opšteg državnog deficita i duga, Vlada Crne Gore je 26. III 2015. usvojila Strategiju za prelazak javnog sektora na obračunsko računovodstvo, a 9. IV 2015. Strategiju implementacije ESA 2010 metodologije u statistici javnih finansija, koja uključuje komentare/sugestije EUROSTAT-a i Evropske komisije, kao i relevantnih institucija CG.

3.18. POGLAVLJE 18: STATISTIKA

3.18.1 Statistička infrastruktura

Novi Zakon o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike („Sl. list CG”, br. 18/12) je u potpunosti usklađen s Regulativom (EZ) br. 223/2009. Principi kodeksa prakse Evropske statistike prihvaćeni su u potpunosti i čine sastavni dio Zakona o zvaničnoj statistici (član 6). Profesionalna nezavisnost garantovana je Zakonom i ogleda se u praksi. Profesionalna nezavisnost Zavoda za statistiku Crne Gore (u daljem tekstu: Zavod) garantovana je Zakonom o državnoj upravi („Sl. list CG”, br. 22/08 i 42/11) članovima 28 i 32, kao i Zakonom o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike, članom 6. Posebno je garantovana i nezavisnost direktora Zavoda definisanjem: jasne procedure za njegovo postavljenje i razrješenje, fiksnog mandata kao i definisanjem opštih i posebnih uslova koje treba da ispunjava (član 11 Zakona o zvaničnoj statistici i član 44 Zakonom o državnoj upravi). U skladu sa novim Zakonima i pravilima profesionalne nezavisnosti, početkom 2014. na osnovu javnog konkursa izabran je direktor Zavoda na fiksni period od 5 godina (2014-2019).

Potreba za dodatnim resursima (kadrovskim i finansijskim) u cilju ispunjenja obaveza pregovaračkog poglavlja 18: Statistika, definisana je Programom pristupanja Crne Gore EU (2014-2018) i zajedničkom pregovaračkom pozicijom poglavlja 18: Statistika. Trenutan broj zaposlenih u Zavodu je 103, dok je Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Zavoda za statistiku predviđeno 200 službeničkih i namješteničkih radnih mjesta. U izvještajnom periodu oktobar 2014 - april 2015, povećan je broj zaposlenih za 3 službenika sa ugovorom na neodređeno vrijeme i izabran je 1 pomoćnik direktora za sektor makroekonomske statistike, nacionalnih računa i cijena sa fiksnim mandatom na 5 godina (2015-2020).

Nepistrasnost Zavoda u izboru naučne metodologije i metoda u proizvodnji i diseminaciji zvanične statistike, garantovana je Zakonom, a praktična primjena razrađena jasnim procedurama kroz usvajanje 20 internih akata u periodu 2011-2014. Internim aktima Zavoda, regulisana je unutrašnja organizacija, komunikacija i upravljanje statističkim procesima, a time jasno utvrđena nadležnost i odgovornost za svaki aspekt statističkog procesa. Ovim internim aktima unapređuje se kvalitet upravljanja koji je definisan principima Kodeksa prakse evropske statistike i garantuje proizvodnju i diseminaciju pravovremene, relevantne i pouzdane statistike.

Svi korisnici imaju jednak pristup novim statističkim podacima u isto vrijeme, objavljivanjem zvanične statistike, shodno unaprijed publikovanom kalendaru objavljivanja. Zakonom o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike (član 50) se propisuje da Zavod u ime svih proizvođača zvanične statistike Crne Gore priprema i objavljuje Kalendar objavljivanja statističkih podataka na godišnjem nivou, koji sadrži datume i vrijeme objavljivanja statističkih podataka. Svako odstupanje od datuma određenog Kalendarom se najavljuje i javno objašnjava. Stoga, princip jednakog pristupa novim statističkim podacima garantuje se svim korisnicima i u potpunosti se primjenjuje u praksi od strane Zavoda, bez izuzetka. To je i potvrđeno misijom procjene od strane Eurostat-a održane u martu 2012. (Light Peer Review). Procedura usvajanja godišnjeg i višegodišnjeg programa zvanične statistike definisana je Zakonom o zvaničnoj statistici (članovi 21, 22, 23 i 24). Zakon garantuje uključivanje korisnika u proces pripreme i javno objavljivanje programa i plana (Program zvanične statistike 2014-2018 („Sl. list CG“, br. 13/14) i Godišnji plan zvanične statistike za 2015. („Sl. list CG“, br. 47/14). Konsultacije s korisnicima i uvažavanje njihovih potreba prilikom usvajanja godišnjeg i višegodišnjeg plana, obezbjeđuje se mišljenjem Savjeta za statistički sistem Crne Gore koga čine predstavnici 17 relevantnih institucija proizvođača zvanične statistike i korisnika zvanične statistike.

Nadležnosti i odgovornosti relevantnih institucija statističkog sistema Crne Gore, s jedne strane proizvođača zvanične statistike, a s druge strane administrativnih izvora, jasno su definisane Zakonom o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike. Izmjenama zakona iz 2012, posebno je ojačan pristup Zavoda administrativnim izvorima podataka odnosno shodno članu 35 Zavod ima pravo pristupa svim administrativnim izvorima podataka uključujući i identifikatore za potrebe zvanične statistike, dok se članom 27 propisuje da se statističko istraživanje ne sprovodi ukoliko postoje administrativni izvori čiji podaci se mogu koristiti za potrebe korisnika. Način razmjene podataka između ostalih proizvođača zvanične statistike, administrativnih izvora podataka i Zavoda regulisani su memorandumima o saradnji. Potpisani su memorandumi s proizvođačima zvanične statistike: Ministarstvom finansija Crne Gore (2010) i Centralnom bankom Crne Gore (2014). Potpisani su memorandumi i sa ključnim administrativnim izvorima podataka: Upravom carina Crne Gore (2004), Poreskom upravom Crne Gore (2010), Agencijom za zaštitu životne sredine (2012), Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja (2013) i biznis asocijacijama: Unijom poslodavaca Crne Gore (2013) i Montenegro Biznis Alijansom (2012). U izvještajnom periodu oktobar 2014 – april 2015, odnosno u februaru 2015. potpisana su dva nova memoranduma i to sa: Ministarstvom unutrašnjih poslova (2015) i Sekretarijatom Sudskog savjeta (2015). Pored navedenog, a u cilju većeg korišćenja administrativnih izvora i smanjenja troškova, kao i opterećenosti izvještajnih jedinica u novembru 2014, reorganizacijom Zavoda osnovan je novi sektor za koordinaciju statističkih izvora podataka. Primarna uloga sektora jeste koordinacija statističkim sistemom odnosno saradnja s ostalim proizvođačima zvanične statistike, saradnja s institucijama administrativnih izvora podataka i saradnja s biznis sektorom, a sve u cilju većeg kvaliteta izvora podataka potrebnih za proizvodnju zvanične statistike.

Sve statističke klasifikacije koje se koriste u Zavodu su u potpunosti usklađene s EU regulativama: Klasifikacija djelatnosti KD 2010 - NACE Rev. 2 („Sl. list CG“, br. 18/11) u skladu

sa Regulativom (EZ) br. 1893/2006; Nomenklatura teritorijalnih jedinica za statistiku NUTS u skladu sa Regulativom (EU) br. 31/2011 (Odobreno zvaničnim dopisom Eurostat-a od 27. VII 2010) i ISCO-08 u skladu s Regulativom (EZ) br. 1022/2009. U izvještajnom periodu oktobar 2014 - april 2015. implementirane su i tri nove klasifikacije: CPA 08 u skladu sa Regulativom (EZ) br. 451/2008; GEONOM nomenklatura zemalja i teritorija za statistiku spoljne trgovine u skladu s Regulativom (EZ) br. 1106/2012; ISCED 2011 u skladu s Regulativom (EU) br. 823/2010, dok se COICOP klasifikacija počela primjenjivati na petocifarskom nivou.

U Zavodu za statistiku postoje tri statistička registra koji se koriste isključivo za statističke potrebe: statistički biznis registar, registar teritorijalnih jedinica, registar poljoprivrednih gazdinstava. Statistički Biznis registar u skladu je s Regulativom (EEC) br. 696/93 i Regulativom (EZ) br. 177/2008. U izvještajnom periodu oktobar 2014 - april 2015. povećan je obim praćenja podataka o grupi preduzeća i započet rad na procesu profilisanja preduzeća. Kontinuirano se radi na unapređenju kvaliteta registra teritorijalnih jedinica i usklađivanje s GISCO i INSPIRE regulativama u saradnji s Upravom za nekretnine. Statistički registar poljoprivrednih gazdinstava uspostavljen je nakon sprovedenog Popisa poljoprivrede 2010.

Statistički registri redovno se ažuriraju, iz internih izvora i administrativnih izvora. Razmjena podataka s vlasnicima administrativnih podataka za potrebe ažuriranja statističkih registara odvija se bez problema ili je u procesu uspostavljanja. Procedure ažuriranja statističkog biznis registra definisane su Pravilnikom o sadržaju, načinu vođenja i korišćenju podataka iz statističkih registara ("Sl. list CG", br. 6/2013), kao i Poslovnikom o održavanju, ažuriranju i upotrebi statističkog biznis registra. Registar teritorijalnih jedinica ažurira se preuzimanjem orto-foto snimaka koji su u vlasništvu Uprave za nekretnine. Trenutno se radi na uspostavljanju sistema za ažuriranje statističkog registra poljoprivrednih gazdinstava iz eksternih izvora odnosno registara Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja. Dinamika realizacije pomenute aktivnosti uslovljena je dinamikom realizacije obaveza koje su definisane pregovaračkim poglavljem 11 - Poljoprivreda i ruralni razvoj, a odnose se na uspostavljanje Farm registra.

3.18.2 Makroekonomska statistika

Zavod za statistiku sprovodi obračun **kvartalnog bruto domaćeg proizvoda** po proizvodnom pristupu indirektnom metodom, za seriju 2010 - 2013 u tekućim cijenama i 2011-2013 u stalnim cijenama. Izrađen je dokument QNA Inventory koji detaljno opisuje korišćene izvore i metode obračuna kvartalnog BDP-a po proizvodnoj metodi. Kvartalni sektorski računi se trenutno ne kompiliraju u Zavodu za statistiku. U izvještajnom periodu oktobar 2014 - april 2015. ostvaren je veliki napredak uvođenjem novog metoda obračuna kvartalnog BDP-a po potrošnom pristupu u tekućim i stalnim cijenama. Rezultati ovog obračuna biće objavljeni krajem aprila 2015.

Godišnji bruto domaći proizvod (BDP) se obračunava prema ESA 95 metodologiji. BDP po proizvodnoj metodi raspoloživ je za seriju 2000-2013 u tekućim cijenama i 2001-2013 u stalnim cijenama, a po potrošnoj metodi za period 2000-2013 u tekućim cijenama i 2008-2013 u stalnim cijenama. Zapocet je rad na primjeni ESA 2010 metodologije implementacijom dvije najznačajnije promjene: kapitalizacija troškova istraživanja i razvoja i tretman vojne opreme. Zavod za statistiku trenutno radi na eksperimentanom obračunu sledećih

komponenti nacionalnih računa: potrošnja fiksnog kapitala za netržišne proizvođače korišćenjem pojednostavljene metode stalne inventORIZACIJE (consumption of fixed capital for non-market producers using simplified PIM), softveri za sopstvenu upotrebu (own account software), promjene u zalihama (changes in inventories), tranzicione stavke za prelazak sa BDP na BND (transition items from GDP to GNI), unapređenju obračuna FISIM-a, uvođenju prihodnog metoda obračuna BDP-a, grupisanju institucionalnih jedinica u institucionalne sektore, izradi nefinansijskih računa sektora države i uvođenju tabela nabavke i upotrebe, uz podršku IPA projekta.

Zavod za statistiku raspolaže računom proizvodnje za sve sektore u skladu sa ESA 95. U toku je rad na definisanju institucionalnih sektora u skladu sa ESA 2010 i izradi nefinansijskih računa sektora države.

Zavod za statistiku je počeo proces kompilacije tabela ponude i upotrebe. Konkretna napredak ostvaren je u novembru 2014, kada se sprovedo istraživanje o *Strukturi prihoda i rashoda privrednih subjekata, preduzetnika i korisnika budžetskih sredstava* za referentnu 2013. za potrebe kompilacije tabela ponude i upotrebe. Nakon kompilacije tabela ponude i upotrebe radiće se na proizvodnji input-output tabela.

Crna Gora dostavlja podatke bruto dodate vrijednosti po djelatnostima i regijama u skladu sa NUTS klasifikacijom.

U skladu sa ESA 95 programom za transmisiju nacionalnih računa poslate su EUROSTAT-u sledeće tabele:

1. ESAP2AGR_0101_A: Gross value added at basic prices and gross domestic product at market prices;
2. ESAP2AGR_0101_Q: Gross value added at basic prices and gross domestic product at market prices;
3. ESAP2AGR_0102_A: GDP identity from the expenditure side;
4. ESAP2BRK_0301_A: Output and income;
5. ESAP2BRK_0501_A: Final consumption expenditure of households by purpose;
6. ESAP2BRK_0502_A: Final consumption expenditure of households;
7. ESAP2SEC_0800_A: ESAP2 - Non-Financial Accounts by Sector – Annual;
8. ESAP2REG_1200_A: ESAP2 - Tables by Industry and by Region, NUTS III – Annual.

U septembru 2015. pristupiće se slanju podataka u skladu sa ESA 2010 programom za transmisiju.

Centralna banka Crne Gore još uvijek ne kompilira **finansijske račune**. Ključne aktivnosti potrebne za izradu finansijskih računa su u toku. Te aktivnosti uključuju institucionalnu klasifikaciju sektora, razvoj statistike javnog/državnog sektora (strategiju Ministarstva finansija) i razvoj statistike ostatka svijeta. U **oblasti platnog bilansa** (BoP), Centralna banka Crne Gore proizvodi i distribuira BoP podatke po novoj metodologiji (BPM6) od juna 2014. i šalje te podatke na kvartalnoj nivou redovno Eurostatu.

Zavod za statistiku proizvodi **FATS** podatke na nivou klasifikacije djelatnosti NACE Rev2. i objavljuje ih na agregiranom nivou prema sledećim grupama: industrija, građevinarstvo, trgovina i usluge. **Statistika spoljne trgovine** se proizvodi i objavljuje u skladu s rokovima određenim regulativama Evropske Komisije i dostavljaju se redovno Eurostat-u putem Edamis-a. Saradnja s Upravom carina definisana je Sporazumom o međusobnoj saradnji.

Harmonizovani indeks potrošačkih cijena se proizvodi u skladu s glavnom Regulativom (EK) br. 2494/95. Regulativa o zajedničkom referentnom periodu indeksa br. 1708/2005 definiše da je referentni period indeksa 2005=100, a u slučaju Crne Gore indeks je proizveden u 2011. (2010=100). Zavod za statistiku dostavlja redovno EUROSTAT-u mjesečni harmonizovani indeks potrošačkih cijena (2010=100), kao i godišnje pondere. Početkom 2015. je poslat i ažurirani Euro SDMX Metadata Structure (ESMS).

Shodno Zakonu o zvaničnoj statistici Ministarstvo finansija Crne Gore vodi statistiku fiskalnih rashoda i nefiskalnih prihoda. Crna Gora je po prvi put u oktobru 2014. dostavila Eurostat-u podatke Fiskalne notifikacije. ESA metodologija nije još uvijek implementirana u Crnogorskoj fiskalnoj notifikaciji, ali su značajni koraci preduzeti u cilju njenog usklađivanja. Za sada se radilo na usklađivanju potrošnje – bruto plata i penzija, kao najveće potrošnje crnogorskog budžeta, koristeći metodu vremenskog prilagođavanja. Vlada je usvojila Strategiju za implementaciju ESA 2010 metodologije u oblasti javnih finansija u aprilu 2015.

3.18.3 Biznis statistika

Strukturalna poslovna statistika (SBS) djelimično je u skladu sa Regulativom (EZ) br. 295/2008. Zavod za statistiku prikuplja varijable definisane Aneksima: I, II, III, IV i IX. Varijable definisane Aneksima: V, VI, VII i VIII se ne prikupljaju. U toku 2015. započelo se na prikupljanju varijabli definisanih Aneksom VIII. Podaci će biti dostavljeni EUROSTAT-u za referentnu 2013. u skladu sa zahtjevima Regulative (EK) br. 250/2008 u roku od t+18 mjeseci.

Kratkoročne biznis statistike koje se odnose na industriju, građevinarstvo i ostale usluge, djelimično su usklađene s Regulativom (EZ) br. 1165/98. U izvještajnom periodu oktobar – april 2015. ostavaren je napredak u pogledu uvođenja novih varijabli, novih metoda prikupljanja podataka i izvještavanja o kvalitetu. Za sve kratkoročne biznis statistike završena je izrada metadata u ESMS formatu, koje su i dostavljene Eurostat-u. Objavljen je indeks prometa u industriji, kao i domaćeg i inostranog prometa. Takođe, za sve kratkoročne statistike pripremljen je draft izvještaj o kvalitetu (u decembru 2014) i implementiran e-upitnik u okviru pilot projekta u oblasti statistike trgovine na malo (u martu 2015).

PRODCOM statistika je visoko usklađena statistika u odnosu na bazičnu Regulativu (EZ) br. 3924/91. Crna Gora je proizvela prve podatke PRODCOM-a za 2011. od kada ih redovno dostavlja Eurostatu. PRODCOM lista se ažurira redovno svake godine. S posebnom pažnjom se prate promjene nastale u novoj 2015 PRODCOM listi, kao konsekvence primjene nove CPA klasifikacije.

Statistika turizma djelimično je usklađena s Regulativom (EZ) br. 692/2011. Proizvode se mjesečni i godišnji podaci o dolascima i noćenjima u objektima za smještaj turista, kao i podaci o godišnjem kapacitetu, dok se ostala statistika iz oblasti turizma ne proizvodi.

Crna Gora je započela harmonizaciju **statistike transporta** u skladu s evropskim zakonodavstvom u 2011. Statistika željezničkog saobraćaja je usklađena s Regulativom (EZ) br. 91/2003, i podaci se dostavljaju Eurostat-u od avgusta 2012. Istraživanje o statistici drumskog teretnog saobraćaja se sprovodi prema Regulativama (EZ) br. 1172/98 i 70/2012 od prvog kvartala 2014. Podaci se još ne šalju Eurostat-u. Statistika pomorskog saobraćaja se sprovodi skladu s Direktivama (EZ) br. 2009/42 i 2012/186, i Eurostat-u se dostavljaju podaci od decembra 2013. Statistika bezbjednosti u saobraćaju je u potpunosti usklađena s Odlukom (EZ) br. 93/704. Ovi podaci se redovno dostavljaju Eurostat-u od oktobra 2013. Statistika vazdušnog saobraćaja i prometa putnika u vazdušnom saobraćaju nije usklađena s Regulativom (EZ) br. 437/2003, dok se istraživanje u okviru statistike mobilnosti putnika ne sprovodi.

Podaci o **istraživanju i razvoju** se prikupljaju za četiri sektora i to: poslovno-preduzetnički sektor, državni sektor, visoko obrazovanje i privatno-neprofitni sektor. Ovim statističkim istraživanjem obuhvaćene su sve licencirane istraživačke organizacije i sve jedinice (pravna lica) koje su u Poreskoj upravi u Završnom računu prijavile troškove istraživanja/ulaganje u razvoj. Zavod za statistiku za sada ne sprovodi istraživanja iz oblasti inovacija. Zavod za statistiku sprovodi Istraživanje o upotrebi **informaciono-komunikacionih tehnologija** u preduzeću, domaćinstvima i pojedinačno, od 2011, u skladu s Regulativama (EU) br. 859/2013 i implementacionom regulativom (EK) br. 808/2004.

3.18.4 Socijalna statistika

Popis stanovništva sproveden je 2011. Svi podaci su publikovani shodno predviđenim planovima i programima u periodu od jula 2011. do decembra 2013. EK-EUROSTAT misija procjene Popisa stanovništva, stanova i domaćinstava, u zaključku izvještaja misije navodi: »da je Popis stanovništva Crne Gore bio pripremljen, sproveden na terenu i obrađen u skladu sa međunarodnim preporukama, a naročito preporukama Konferencije evropskih statističara za krug 2010 popisa stanovništva i stanovanja. Dodatno, misija je uočila sa zadovoljstvom visoki nivo profesionalizma uključenog osoblja na svim nivoima popisa, i iz MONSTAT-a, kao i kod privremenog osoblja. Misija smatra da je popisom postignut visok nivo kvaliteta, posebno u pogledu tačnosti i pravovremenosti«.

EU SILC istraživanje se sprovodi od 2013. i u skladu je s DOC 065 (Description of target variables: cross sectional and longitudinal), kao i regulativama EU koje se odnose na statistiku prihoda i uslova života. U novembru 2014. po prvi put poslani su podaci Eurostat-u, u cilju validacije istih. Takođe, u skladu s regulativom, u martu 2015. izmijenjeni su upitnici, odnosno promijenjen je AD HOC modul u upitnicima za lica koji je za 2015. Socijalna i kulturna participacija i materijalna deprivacija. U skladu s promjenom upitnika, izmijenjena je i aplikacija za unos i kontrolu unijetih podataka u aprilu 2015.

Zavod za statistiku je preduzeo mjere za implementaciju **ESSPROS** statistike. Za uvođenje ESSPROS statistike kao satelitskog računa nacionalnih računa razrađen je predlog akcionog plana nakon mapiranja podataka kroz prepoznavanje institucija kao administrativnih proizvođača relevantnih za ovu statistiku tokom 2014.

U oblasti **tržišta rada**, statističko istraživanje o troškovima rada se u 2013. za referentnu 2012. sprovodilo kao redovno istraživanje, a u skladu s metodološkim preporukama Eurostata Regulativom (EK) br. 530/1999, Regulativom (EK) br. 1726/199 i Regulativom (EK) br.

1737/2005. Tražene tabele su poslate početkom 2015. Što se tiče statistika zarada u toku je analiza mogućeg administrativnog izvora podataka za to istraživanje, a to su evidencije Poreske uprave. Priprema se Sporazum o saradnji sa Zavodom za zapošljavanje kako bi se uspostavila statistika slobodnih radnih mjesta. U toku je analiza podataka i njihova usklađenost sa klasifikacijom ISCO 08. Sprovedeno je i pilot istraživanje o strukturi zarada u novembru 2014. s ciljem testiranja upitnika, dok se sprovođenje redovnog istraživanja na punom uzorku planira u maju 2015. Istraživanje Anketa o radnoj snazi u Crnoj Gori se sprovodilo od 1994. do 2007. jednom godišnje. Od 2008. Anketa o radnoj snazi sprovodi se kontinuirano tokom godine u nedjeljnoj periodici čime je postignuta usaglašenost sa relevantnom regulativom.

Ministarstvo zdravlja Crne Gore je u 2008. i 2012 sprovело Nacionalna istraživanja o zdravlju stanovništva Crne Gore, koja se zasnivaju na anketi o mjerenju životnog standarda (LSMS). U vezi s razvojem statistike javnog zdravlja, kao i zdravlja i bezbjednosti na radu u toku su aktivnosti na donošenju podzakonskih akata kojima se reguliše vođenje ostalih propisanih registara bolesti, registara resursa u zdravstvu (ustanove i kadrovi), kao i statistike povreda na radu i profesionalnih bolesti, koje se usklađuju sa metodologijom ESAW i EODS. Donošenje ovih pravilnika očekuje se do kraja 2015.

Što se tiče statistike **spoljnih migracija**, Zavod za statistiku dostavlja Eurostat-u podatke o migracionim tokovima, tj. o imigrantima i emigrantima od 2010. Ovi podaci su djelimično usklađeni s regulativom 862/2007, tačnije, podaci o emigrantima su potcijenjeni. U februaru 2015. Zavod za statistiku i Ministarstvo unutrašnjih poslova potpisali su Sporazum o međusobnoj saradnji na području statistike migracija i međunarodne zaštite, što će značajno doprinijeti povećanju kvaliteta podataka za statističke svrhe.

U 2014. usvojena je nacionalna klasifikacija koja je usklađena s ISCED klasifikacijom. Njena primjena je započela u **statistici obrazovanja** od 2015. Podaci o finansiranju obrazovanja ne prikupljaju se statističkim istraživanjima koje sprovodi Zavod za statistiku. Zavod za statistiku sprovodi Anketu o radnoj snazi LFS, dok se Ankete o kontinuiranom stručnom obrazovanju i usavršavanju (CVTS) i Ankete o obrazovanju odraslih (AES) do sada nijesu sprovodile.

Zavod za statistiku je objedinio podatke za statistiku kriminaliteta od nadležnih institucija: Ministarstva unutrašnjih poslova, odnosno Uprave policije, Vrhovnog suda, Vrhovnog državnog tužilaštva i Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija i proslijedio ih Eurostatu u septembru 2014. za referentnu 2013. Podaci o statistici kriminaliteta se dostavljaju redovno od 2011.

3.18.5 Statistika poljoprivrede

U **biljnoj proizvodnji**, Istraživanje o požnjevenim površinama i ostvarenim prinosima usjeva voća i grožđa koje je sprovedeno u decembru 2014. usklađeno je s Regulativom (EK) br. 543/2009. Zavod za statistiku je sproveo pilot Istraživanje o strukturi vinograda u skladu sa regulativom (EK) br. 1337/2011 u novembru 2014. Crna Gora nije u obavezi da sprovodi istraživanje o strukturi voćnjaka, imajući u vidu da se u skladu s regulativom 1337/2011 ovo istraživanje sprovodi ako ja minimalna zasađena površina 1000 hektara po voćnoj vrsti. Vezano za biljnu proizvodnju, radi se na preračunu vremenskih serija (2007-2013) i njihovom dostavljanju Eurostat-u. Istraživanje o **stočarstvu** poljoprivrednih gazdinstava, sprovedeno u decembru 2014. u skladu je s Regulativom (EK) br. 1165/2008. dostavlja se Eurostat-u od

2012. Podaci o klanju van klanica nijesu dostupni na mjesečnom nivou, kao ni bruto domaća proizvodnja mesa. Što se tiče statistike klanja, podaci o klanju stoke u klanicama su usklađeni sa zahtjevima Eurostat-a i redovno se dostavljaju Eurostat-u. Statistika mlijeka i mliječnih proizvoda je harmonizovana sa Direktivom 96/16/EC i Odlukom 97/80/EC, i podaci se dostavljaju Eurostat-u od septembra 2013. Istraživanje o strukturi poljoprivrednih gazdinstava sprovedeno je u formi **Popisa poljoprivrede** (prvi put poslije 50 godina) u skladu s Regulativom (EZ) br. 1166/2008, i nakon toga su objavljeni rezultati i uspostavljen statistički registar poljoprivrednih gazdinstava. Ovo istraživanje nije sprovedeno u 2013. Planira se njegovo sprovođenje u 2016, a glavni problem je neažuriranost s administrativnim izvorima podataka, odnosno nedostatak Farm registra Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, kao i nedostatak kadrovskog potencijala. U okviru **agromonetarne statistike** od februara 2015. postavljen je eksperimentalno sistem za dobijanje indeksa inputa u poljoprivredi na baznu 2011, a sve u skladu s Priručnikom statistike poljoprivrednih cijena EU (Handbook for EU Agricultural Price Statistics, 2008). U martu 2015. eksperimentalno je postavljen sistem za izračun međufazne potrošnje (dio proizvodnog računa poljoprivrede) u poljoprivredi za 2013. u skladu s Regulativom Komisije (EZ) br. 138/2004. Bilansi su sadržani u okviru proizvodnog računa u poljoprivredi.

3.18.6 Životna sredina i energetika

Statistika energetike visoko je usklađena s Regulativom (EZ) br. 1099/2008. Mjesečni podaci o električnoj energiji i uglju se redovno dostavljaju Eurostat-u, od 2012. Podaci o naftnim derivatima su prikupljeni, i nakon obrade i analize isti će biti dostavljeni Eurostat-u, čime će svi podaci kratkoročne energetske statistike biti raspoloživi. Godišnji bilansi električne energije, uglja, naftnih derivata i ogrijevnog drveta se redovno dostavljaju Eurostat-u i IEA, od 2012. U januaru 2015. napravljen je značajan napredak obračunom kompleksnog energetskog bilansa za period od 1990. U cilju usklađivanja strukturalne statistike energetike u aprilu 2015, u partnerstvu s Energetskom zajednicom EU, po prvi put je sprovedeno istraživanje o potrošnji energenata u industriji, javnom i komercijalnom sektoru u 2014.

U okviru **statistike životne sredine**, istraživanja u oblasti statistike otpada sprovode se u skladu sa Regulativom 2150/2002. U decembru 2014. djelimično su redizajnirani upitnici statistike otpada, uvođenjem novih varijabli i promjenom jedinice mjere. Podaci statistike otpada, dostavljaju se Eurostat-u od aprila 2014. Statistikom voda prikupljaju se podaci o količinama zahvaćenih, korišćenih i otpadnih voda u industriji; količinama voda koje se koriste za navodnjavanje u poljoprivredi, snadbijevanje pitkom vodom u naseljima; količinama ispuštenih voda; uređajima za prečišćavanje otpadnih voda i kanizacionoj mreži. Navedena statistika nije usklađena sa Eurostat Joint Questionnaire on Inland Waters. Računi emisija u vazduhu nijesu razvijeni, a porezi koje se odnose na životnu sredinu nijesu usklađeni sa statističkim zahtjevima. Statistike troškova zaštite životne sredine nije razvijena. Bilans materijalnih tokova obuhvaćen je u računima materijalnih tokova koji se još ne izrađuju u Zavod za statistiku.

3.18.7 Horizontalna pitanja

Zavod za statistiku šalje EUROSTAT-u putem Edamis web portala i Edamis web aplikacije podatke iz 33 domena (popis poljoprivrede, podaci o broju stoke po vrstama i kategorijama, bilansi, uzroci smrti, podaci iz statističkog biznis registra, statistika bezbjednosti u saobraćaju,

spoljna trgovina, statistika kriminaliteta, ratarska proizvodnja, statistika demografije, migracija, energetika, nacionalni računi, anketa o potrošnji domaćinstva, HICP, statistika informatičkog društva, nacionalni računi, anketa o radnoj snazi, podaci o u mlijeku i dobijenim mliječnim proizvodima, paritet kupovne moći, statistika pomorskog saobraćaja, industrijska proizvodnja, statistika željezničkog saobraćaja, istraživanje i razvoj, SILC, građevinarstvo, indeksi proizvodnje, maloprodaja, usluge, turizam, i statistika otpada).

Ukupno se šalje 102 različita dataseta. Konstantno se radi na povećanju broja podataka iz domena i datasetova koji se šalju preko Edamisa.

3.19. POGLAVLJE 19: SOCIJALNA POLITIKA I ZAPOSŁJAVANJE

3.19.1 Radno pravo

Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o mirnom rješavanju radnih sporova je utvrđen na Vladi 16. X 2014. i upućen je u skupštinsku proceduru.

Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o volonterskom radu je utvrđen na Vladi 25. XII 2014. i upućen je u skupštinsku proceduru.

Izmjenama i dopunama Zakona precizira se da nadzor nad primjenom ovog zakona i propisa donijetih na osnovu ovog zakona, vrši organ uprave nadležan za inspekcijske poslove, preko inspekcije rada (Ministarstvo rada i socijalnog staranja je u dosadašnjem zakonskom rješenju bilo predviđeno da vrši nadzor preko inspekcije rada).

3.19.2. Zaštita na radu

Članom 60 stav 2 Zakona o zaštiti i zdravlju na radu koji je usvojen 25. VII 2014. („Sl. list CG“ br. 34/14) definisano je da će podzakonski akti za sprovođenje zakona biti donijeti u roku od dvije godine od dana stupanja zakona na snagu. U Direkciji za poslove zaštite na radu izrađen je Predlog pravilnika o zaštiti i zdravlju na radu pri korišćenju sredstava za rad, kao i Predlog Pravilnika o znacima za zaštitu i zdravlje na radu.

Na osnovu Zakona o zaštiti od nejonizujućih zračenja („Sl. list CG“, br. 35/13) u izvještajnom periodu Ministarstvo održivog razvoja i turizma je donijelo Pravilnik o granicama izlaganja elektromagnetnim poljima („Sl. list CG“, br. 6/15 i 9/15).

3.19.3 Politika zapošljavanja

Prema kvartalnim podacima iz Ankete o radnoj snazi za 2014. indikatori tržišta rada bilježe pozitivna kretanja, kod stope aktivnosti i stope zaposlenosti, i stope nezaposlenosti, koja je za IV kvartal 2014. 18,3%.

Kada je u pitanju tražnja za radnom snagom, u toku 2014. poslodavci su Zavodu za zapošljavanje prijavili 14,15% više slobodnih radnih mjesta nego u 2013.

3.19.4 Socijalna zaštita

U izvještajnom periodu usvojen je **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju („Sl. list CG“, br.60/14).** Skupština ga je usvojila 27. XII 2014.

Usvojen je Zakon o dopuni Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju („Sl. list CG“, br. 60/14) kojim je propisano da osiguraniku kojem je u sektoru metaloprerađivačke industrije

prestao radni odnos zbog uvođenja stečaja, a u tom procesu mu nije isplaćena otpremnina, stiče pravo na starosnu penziju ako ima navršenih 30 godina staža osiguranja.

Usvojen je Zakon o dopuni Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Sl. list CG", br. 10/15) kojim je propisano da, izuzetno od odredbi člana 17 zakona, osiguranik kome je u privrednom društvu, u kojem je država imala vlasnički udio, prestao radni odnos zbog uvođenja stečaja stiče pravo na starosnu penziju ako ima navršenih 30 godina staža osiguranja (muškarac), odnosno 25 godina staža osiguranja (žena).

Usvojeni su sljedeći pravilnici: Pravilnik o bližim uslovima za obrazovanje, sastav i način rada socijalno ljekarske komisije („Sl. list CG“, br. 44 /14); Pravilnik o medicinskim indikacijama za ostvarivanje prava na materijalno obezbjeđenje, dodatka za njegu i pomoć, ličnu invalidninu i naknadu zarade za rad sa polovinom punog radnog vremena („Sl. list CG“, br. 58 /14); Pravilnik o bližim uslovima za pružanje i korišćenje, normativima i minimalnim standardima usluge smještaja odraslih i starih lica („Sl. list CG“, br. 58 /14); Pravilnik o službenoj legitimaciji stručnih radnika centra za socijalni rad („Sl. list CG“, br. 59 /14).

Usvojen je i Pravilnik o bližim uslovima za pružanje i korišćenje usluga, normativima i minimalnim standardima usluga smještaja djece i mladih u ustanovu i malu kućnu zajednicu („Sl. list CG“, br. 43/14). U skladu sa ovim Pravilnikom, u JU Centru „Ljubović“, jedinoj ustanovi socijalne i dječje zaštite za smještaj djece sa poremećajima u ponašanju, redovno se izrađuju i revidiraju individualni planovi rada sa korisnicima.

U novembru 2014. počela je realizacija aktivnosti na pružanju podrške partnerima u 6 opština u izradi Lokalnih planova za razvoj usluga socijalne i dječje zaštite, i to u opštini Herceg Novi, Kotor, Andrijevisa, Rožaje, Danilovgrad i Žabljak.

U decembru 2014. pravo na dnevni boravak u devet centara koristilo je 136 djece.

Uslugu porodičnog smještaja-hraniteljstva i porodičnog smještaja koja je namijenjena djeci i mladima, trudnicama, samohranim roditeljima sa djetetom do navršene treće godine života, odraslim i starim licima, u decembru 2014. koristilo je 378 korisnika.

Memorandum o razumijevanju za osnivanje Male grupne kuće za djecu sa smetnjama u razvoju bez roditeljskog staranja u opštini Bijelo Polje potpisan je 24. XII 2014.

Usluga smještaja djece bez roditeljskog staranja i djece, čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama, pruža se u JU Dječji dom "Mladost" u Bijeloj, gdje je u decembru 2014. boravilo 93 djece. Usluga smještaja djece i mladih sa poremećajem u ponašanju pruža se u JU Centar "Ljubović" u Podgorici, gdje je u decembru 2014. boravilo 13 djece. Usluga smještaja lica sa intelektualnim smetnjama i smetnjama autističnog spektra pruža se u JU Zavod "Komanski most" u Podgorici, gdje je u decembru 2014. boravilo 108 lica. Usluga smještaja odraslih lica sa invaliditetom i starih lica pruža se u JU Domu starih "Grabovac" u Risnu, gdje je u decembru 2014. boravilo 244 lica i JU Domu starih "Bijelo Polje" u Bijelom Polju, gdje je u decembru 2014. boravilo 113 lica.

Organizovane su obuke za menadžment u Centrima za socijalni rad i Ministarstvu rada i socijalnog staranja za 109 stručnih radnika centara, koje su održane u 5 grupa. Takođe organizovane su obuke za 120 stručnih radnika iz Centara za socijalni rad koje su se odnosile na materijalna davanja.

U izvještajnom periodu, uz podršku Tejeksa stručni radnici JU Centra „Ljubović“ su učestvovali na sljedećim obukama: rehabilitacija i resocijalizacija korisnika psihoaktivnih supstanci, zaštita prava pripadnika seksualnih manjina i prevencija i borba protiv trgovine ljudima.

3.19.5 Socijalna inkluzija

U okviru projekta „Razvoj kapaciteta za pružanje usluga socijalne i dječje zaštite u Crnoj Gori“, ključne aktivnosti i rezultati su:

- Krajem 2014. otvorena je potpuno rekonstruisana i opremljena kancelarija Centra za socijalni rad Podgorica u Golubovcima (radovi vrijednosti oko 60.000€). U istom objektu je otvoren i Biro rada Golubovci, čime su stvoreni uslovi da se na jednom mjestu pruže usluge socijalno ranjivim i nezaposlenim licima.
- U Nikšiću je, 15. XII 2014. nadograđen, rekonstruisan, adaptiran i opremljen Centar za socijalni rad za opštine Nikšić, Plužine i Šavnik (radovi u vrijednosti od oko 75.000€) čime su se stvorili bolji uslovi za rad zaposlenih u Centru, a građanima omogućilo da imaju adekvatan pristup uslugama, što je skladu sa jednim od vodećih principa reforme - korisnik je u središtu sistema socijalne i dječje zaštite.
- Objekat za prvi Dnevni centar za djecu sa smetnjama u razvoju je, 19. XII 2014, u potpunosti rekonstruisan i opremljen sredstvima koja je obezbijedilo Ministarstvo rada i socijalnog staranja, UNDP, Evropska unija i UNICEF. Ukupna vrijednost radova je oko 300.000€. Glavni grad Podgorica će početkom 2015. osnovati lokalnu javnu ustanovu da upravlja i pruža usluge za tridesetoro (30) djece sa smetnjama u razvoju. Početak rada je planiran za septembar 2015.

Projekat Socijalni karton - Informacioni sistem socijalnog staranja (IISSS) realizovan je u roku, do 31. XII 2014, i u funkcionalnom radu je od 01. I 2015. Tokom probnog rada urađen je unos/digitalizacija, a ujedno i revizija oko 34.000 aktivnih predmeta za četiri osnovana materijalna davanja.

Odbor za upravljanje projektom „Socijalni karton“, je 25. XI 2014. razmotrio i prihvatio projektni dokument: Integrirani informacioni sistem socijalnog staranja (IISSS) – Faza II. Integrirani informacioni sistem socijalnog staranja (IISSS) dalje izgrađuje informacioni sistem i obuhvata sledeće komponente: 1. Monitoring i dalji razvoj Faze I; 2. Ustanove – Izgradnja informacionog sistema za ustanove socijalne i dječje zaštite; 3. Interoperabilnost; 4. Izgradnja kapaciteta (institucionalni, tehnički, kadrovski).

Vlada je 26. II 2015. usvojila **Izveštaj o sprovođenju Strategije za poboljšanje položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2012 – 2016. za 2014. i Akcioni plan za sprovođenje Strategije za poboljšanje položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2012 – 2016. za 2015.** Ovim dokumentom su definisane konkretne mjere i aktivnosti, nosioci, sredstva i indikatori za mjerenje uspešnosti u svih deset oblasti društvenog života, koje su definisane Strategijom.

3.19.6 Pripreme za Evropski socijalni fond

Instrument pretpristupne pomoći (IPA) – IV komponenta

Finansijski sporazum između Vlade Crne Gore i Evropske unije, koju predstavlja Evropska komisija, za Operativni program „Razvoj ljudskih resursa 2012-2013“ u okviru Instrumenta

pretpristupne pomoći (IPA) je usvojen i potpisan od strane Komisije 18. XI 2014. Sporazum je usvojen na Vladi Crne Gore 27. XI 2014. dok je od strane Nacionalnog IPA koordinatora (NIPAK) potpisan 5. XII 2014.

Prvi zvanični Sektorski monitoring odbor (SMO) za IPA IV komponentu održan je 15. XII 2014.

U periodu decembar 2014 - februar 2015. sproveden je proces prve zvanične izrade Izjave o jemstvu od strane rukovodilaca nadležnih institucija u Operativnoj strukturi IPA komponente IV, koji je finalizovan izdavanjem izjave o jemstvu rukovodioca Operativne strukture prema Nacionalnom službeniku za ovjeravanje (NAO) iz Ministarstva finansija, a zatim od strane NAO-a prema Evropskoj komisiji u cilju pružanja garancija za kvalitetno i efikasno funkcionisanje uspostavljenog sistema i davanja svojevrzne garancije zakonitosti i ispravnosti transakcija i kvalitetnog obavljanja zadataka svih tijela uključenih u rad na IV komponenti.

Nakon potpisivanja Finansijskog sporazuma, Operativna struktura (OS) za IPA IV komponentu je konačno započela fazu oglašavanja (tendering phase) za ugovore predviđene mjerama u Operativnom Programu. Tako su 6. III 2015. objavljeni tzv. Contract Notice (Obavještenja o javnim nabavkama) za četiri ugovora o uslugama (iz oblasti zapošljavanja – I prioritet; iz oblasti obrazovanja i iz oblasti nauke – II prioritet, i iz oblasti socijalne inkluzije – III prioritet OP-a). U vezi sa tim, u aprilu se očekuje evaluacija pristiglih prijava, izrada izvještaja i formiranje liste kompanija koje su ušle u uži izbor (shortlisting procedure) za svaki budući ugovor pojedinačno.

IPA II finansijska perspektiva (2014-2020)

U okviru finansijske perspektive 2014-2020 (IPA II), obrazovana je šira radna grupa za Sektor obrazovanja, zapošljavanja i socijalne politike koja je radila na izradi Indikativnog strateškog dokumenta za Crnu Goru (2014-2020) koji je usvojen 18. VIII 2014.

Na osnovu Sektorskog planskog dokumenta, za ovaj sektor je odlučeno da se izradi Sektorski operativni program (SOP) za period 2015-2017, a raspoloživa sredstva za ovaj Program iznose 15.3 miliona eura podijeljenih na akcije i aktivnosti za pod-sektore obrazovanja i nauke, zapošljavanja i socijalne zaštite i inkluzije. Rad na Sektorskom operativnom programu je započeo sredinom februara 2015.

3.19.7 Antidiskriminacija i jednake mogućnosti

U skladu s Planom edukacije državnih službenika, nosilaca pravosudnih funkcija i zaposlenih u drugim organima, do 14. XI 2014. realizovano je svih pet seminara/radionica IV ciklusa edukacije.

Zaključno sa 1. XI 2014. završena je medijska kampanja pod nazivom "Podržavam, poštujem, štitim, zastupam ČOVJEKA".

MLJMP je, u periodu od 1. IX 2014.-1. IV 2015. potpisalo Memorandume o saradnji o mjerama u borbi protiv diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije sa opštinama Bar, Budva, Ulcinj, prijestonicom Cetinje i Glavnim gradom Podgorica (prethodno sa opštinom Kotor).

Savjet za zaštitu od diskriminacije Vlade Crne Gore, koji je 26. XII 2014. usvojio Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za implementaciju "LGBT Strategije" za 2014, a Akcioni plan implementacije Strategije za 2015. usvojen je 17. III 2015.

Vlada je 26. II 2015. usvojila Izveštaj o sprovođenju Strategije za poboljšanje položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2012 – 2016. za 2014. i Akcioni plan za sprovođenje Strategije za poboljšanje položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2012 – 2016. za 2015.

Jednake mogućnosti

Vlada je 25. XII 2014. utvrdila **Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti**, koji se nalazi u skupštinskoj proceduri.

U martu 2015. Vlada Crne Gore usvojila je Izvještaj o sprovođenju Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti za 2014. sa Programom sprovođenja za 2015. i 2016.

U martu 2015. MLJMP, u saradnji sa Vrhovnim sudom Crne Gore - Centrom za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije, organizovalo je seminar za nosioce pravosudnih funkcija na temu *“Antidiskriminaciono zakonodavstvo u Crnoj Gori, sa posebnim osvrtom na obaveze Crne Gore po CEDAW konvenciji i Istanbulskoj konvenciji”*, za 40 predstavnika pravosudnih organa, advokatske komore, NVO i međunarodnih organizacija.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i NVO „Centar za romske inicijative“ potpisali su **1. XII 2014.** Memorandum o zajedničkoj saradnji u oblastima: nasilje u porodici, maloljetni i privremeni brakovi i politička participacija žena Romkinja i Egipćanki.

NVO „Centar za romske inicijative“, u saradnji sa ženskom RAE mrežom „Prva“, a uz podršku MLJMP, povodom Međunarodnog dana ukidanja ropstva - organizovala je **2. XII 2014.** okrugli sto na kojem su prezentirani dobijeni rezultati publikacije „Ugovoreni brak jači od zakona“.

U okviru kampanje „Moja i naša borba se nastavlja“ ženska RAE mreža „Prva“ u saradnji sa NVO „Centrom za romske inicijative“ i podršku MLJMP **17. XII 2014.** održali su seminar u Nikšiću u cilju povećanja svijesti predstavnika institucija o značaju uključivanja Romkinja i Egipćanki u tijelima odlučivanja u Nikšiću, Podgorici i Ulcinju.

Ženska RAE mreža „Prva“, u saradnji sa MLJMP, organizovala je **23. XII 2014.** u Podgorici okrugli sto o značaju uključivanja žena pripadnica manjinskih naroda, sa posebnim akcentom na Romkinje i Egipćanke, u javni i politički život (shodno Akcionom planu za PP 23).

3.20. POGLAVLJE 20: PREDUZETNIČKA I INDUSTRIJSKA POLITIKA

3.20.1. Normativni okvir

U oblasti **principa preduzetničke i industrijske politike** usvojeni su višegodišnji okvirni Akcioni plan Strategije razvoja prerađivačke industrije Crne Gore 2014-2018, uz Akcioni plan za 2015, kao i Strategija za cjeloživotno preduzetničko učenje 2015-2019 s petogodišnjim okvirnim Akcionim planom.

3.20.2 Bilans ostvarenih rezultata

U vezi sa sprovođenjem principa Akta o malim i srednjim preduzećima, SBA upitnik za period od 2013-2014 je popunjen i proslijeđen krajem marta 2015. predstavnicima Evropske komisije, OECD-a, ETF-a.

U cilju podrške preduzetnicima, malim i srednjim privrednim društvima, kao i podsticanja njihove konkurentnosti, Ministarstvo ekonomije realizuje dva programa državne pomoći. U okviru aktivnosti na implementaciji Strategije za održivi ekonomski rast Crne Gore kroz

uvođenje klastera 2012-2016, Ministarstvo realizuje *Program podsticanja razvoja klastera u Crnoj Gori* do kraja 2016, u okviru kojeg su, u okviru izvještajnog perioda, realizovana dva Javna poziva za učešće u ovom Programu u 2014, dok je realizacija Javnog poziva u 2015. u toku. Takođe, Ministarstvo je u 2014. pokrenulo i *Program povećanja regionalne i lokalne konkurentnosti kroz usaglašavanje sa zahtjevima međunarodnih standarda poslovanja 2014-2016*, u okviru kojeg su, u toku izvještajnog perioda, realizovana dva Javna poziva u 2014, pri čemu je odobreno 10 aplikacija, a u toku je početna faza realizacije Javnog poziva u 2015.

3.20.3 Unapređenje poslovnog ambijenta

U sklopu aktivnosti na **unapređenju poslovnog ambijenta**, u okviru nadležnosti Savjeta za unapređenje poslovnog ambijenta, regulatornih i strukturnih reformi, nastavljeno je s kontinuiranim sprovođenjem započetih aktivnosti u sledećim oblastima:

- U oblasti izdavanja građevinskih dozvola, Vlada Crne Gore je u saradnji s opštinama donijela odluku o smanjenju cijene plaćanja naknade za komunalne priključke na građevinskom zemljištu, dok je nastavljena i implementacija „one stop shopa“ na lokalnom nivou;
- U pogledu analize procjene uticaja propisa RIA (Regulatory Impact Assessment) od formalnog uvođenja RIA-e u crnogorski regulatorni sistem 1. I 2012. do 31. XII 2014, Ministarstvo finansija je dalo preko 1.000 mišljenja na predloge akata i prateće obrasce Izvještaja o sprovedenoj analizi procjene uticaja propisa, s aspekta implikacija na poslovni ambijent i uticaja na budžet države;
- U okviru realizacije Akcionog plana za implementaciju preporuka Giljotine propisa, stepen realizacije, od prvog usvojenog Akcionog plana do kraja I kvartala 2015, iznosi 74,62% preporuka. Realizacija određenog broja preporuka predviđenih za 2014. je odložena za 2015, te se do kraja 2015. očekuje realizacija 237 preporuka, tokom 2016. realizacija 99 preporuka, a u 2017. realizacija 7 preporuka;
- U cilju unapređenja poslovnog ambijenta na lokalnom nivou Vlada je usvojila Akcioni plan za reformu lokalne samouprave za 2014;
- Pripremljen je izvještaj „Analiza efekata propisa u Crnoj Gori“, od strane OECD/SIGMA, sa predlogom preporuka, u cilju unapređenja kvaliteta regulatornog okvira i eliminisanja biznis barijera.

3.20.4 Instrumenti preduzetničke i industrijske politike

U oblasti **instrumenata preduzetničke i industrijske politike** Investiciono-razvojni fond Crne Gore je u 2014. odobrio 307 kredita ukupne vrijednosti od 71.2 mil €. Od navedenog broja 28 projekata u iznosu od 29,7 mil eura je iskorišćeno za faktoring finansiranje. Od ukupnog iznosa odobrenih kredita, nešto manje od 25 miliona eura je obezbijeđeno iz sredstava EIB, po osnovu potpisanog Ugovora o kreditnom aranžmanu. Za prva tri mjeseca 2015, odobreno je ukupno 49 kredita u iznosu od 21,1 miliona eura, dok je u okviru faktoring finansiranja potpisano 18 ugovora u iznosu od 15,3 miliona eura.

Od strane Zavoda za zapošljavanje u 2014. finansirana su 44 kredita, ukupne vrijednosti 260.000€, namijenjena otvaranju 52 nova radna mjesta. Od ovog broja, 35 finansiranih

kredita (79,55%) je za nezaposlena lica, 8 (18,18%) za pravna lica i 1 kredit (2,27%) za preduzetničku djelatnost.

U prva tri mjeseca 2015. finansirana su 3 kredita, ukupne vrijednosti 15.000 eura, namijenjena otvaranju 3 nova radna mjesta.

3.20.5 Industrijska politika

U pogledu **industrijske politike**, IPA projekat za pružanje ekspertske podrške u kreiranju Industrijske politike Crne Gore započeo je sa realizacijom 6. X 2014. Tokom jednogodišnjeg trajanja projekta, tročlani ekspertska tim pruža podršku izradi dokumenta Industrijska politika Crne Gore do 2020, dok cijelim procesom koordinira Ministarstvo ekonomije.

Ključne aktivnosti koje su sprovedene u prethodnom periodu:

- Formiranje međuresorskog Radnog tima za koordinaciju i implementaciju Industrijske politike Crne Gore do 2020;
- Priprema i usvajanje prve Radne verzije Industrijske politike Crne Gore do 2020. s definisanim strateškim ciljevima i podciljevima uključujući prioritete i predlog ključnih mjera i njihovih rezultata u okviru podciljeva;
- Započete inicijalne javne konsultacije s predstavnicima privatnog sektora i drugih zainteresovanih strana.

3.21. POGLAVLJE 21: TRANSEVROPSKE MREŽE

3.21.1 Putevi

Crna Gora aktivno učestvuje u radu Upravnog odbora SEETO. Nacionalni koordinator za Crnu Goru je započeo proces prikupljanja podataka prema upitnicima koji su usvojeni na sjednici Upravnog odbora u martu 2015. u Briselu. Krajem aprila će se održati Regionalna posjeta SEETO Crnoj Gori, u cilju preciziranja daljih aktivnosti, koja će obuhvatiti sve relevantne institucije u procesu prikupljanja podataka.

Preduzimaju se aktivnosti na unapređenju saobraćajne infrastrukture: Rehabilitacija puta Debeli Brijeg-Bar, MONRD030: Obilaznica oko Nikšića, Ruta 4 Autoput Bar-Boljare, Ruta 2b: Rehabilitacija puta Plužine-Šćepan polje. U dijelu vazdušnog saobraćaja sprovode se aktivnosti u skladu s Master Planom razvoja aerodroma i utvrđenom politikom Ministarstva saobraćaja i pomorstva.

Neki od projekata koji su doprinijeli i doprinose razvoju Luke Bar su: EA SEA WAY projekat, INTERMODADRIA (IPA ADRIATIC program), ADB Multiplatform projekat, TEN ECOPORT (SEE program), ADRIMOB (IPA ADRIATIC program), SEE MARINER (SEE program).

Ruta1: Rehabilitacija puta Debeli Brijeg-Bar, MONRD030.

Planirani radovi za 2015. su: izgradnja bulevara od Budve do Bečića (spajanje dva postojeća bulevara). Tehnička dokumentacija je završena i izabran je izvođač radova za ovu dionicu. U toku 2015. očekuje se početak izvođenja radova za rekonstrukciju dionice Ulcinj-Krute. Takođe, tokom 2015. izvršiće se rekonstrukcija raskrsnice u Sutomoru i za ovaj projekat je u toku izrada Glavnog projekta.

U 2015. biće raspisan javni poziv za izbor izvođača radova na dionici Debeli Brijeg-Herceg Novi.

Ruta 2b: Obilaznica oko Nikšića, MONRD28

Obrazloženje: Radovi su završeni krajem 2014. Ukupna vrijednost izvedenih radova je 8.746.703,40 eura, od čega u 2014. 4.870.872,18 eura dužine 9,0 km.

Ruta 2b: Rehabilitacija puta Plužine-Šćepan polje, MONRD038

Završena je revizija Idejnog projekta i dobijena su sredstava za izradu Glavnog projekta, a ista će se realizovati u okviru WBIF instrumenta.

Ruta 4 Autoput Bar-Boljare, MONRD045

Vlada je 30. X 2014. s kineskom EXIM bankom potpisalo Ugovor o preferencijalnom zajmu, u vezi s finansiranjem realizacije projekta prioritetne dionice Smokovac-Uvač-Mateševo autoputa Bar-Boljare.

Skupština je 8. XII 2014. donijela Zakon o autoputu Bar-Boljare čime je ispunjen osnovni pravni preduslov za početak realizacije prethodno pomenutih ugovora ("Sl. list CG", br. 52/14), a u Službenom listu Crne Gore su objavljeni i Ugovor o projektovanju i izgradnji sa CCCC/CRBC ("Sl. list CG", br. 54/14) i Ugovor o preferencijalnom zajmu sa kineskom EXIM bankom ("Sl. list CG", br. 54/14).

U toku su intenzivne aktivnosti u vezi s ispunjenjem svih zakonskih i ugovornih pretpostavki za početak radova, koji se očekuju da će biti do kraja aprila 2015.

3.21.2 Željeznica

U toku je realizacija projekata iz Operativnog programa regionalnog razvoja 2012-2013 (IPA komponenta III). Finansijski sporazum između Vlade Crne Gore i Evropske unije, koju predstavlja Evropska komisija, za program „Regionalni razvoj“ potpisan je u decembru 2014. U vezi s projektom *Demontaža postojeće, nabavka, ugradnja i instalacija nove elektrovučne podstanice Trebešica („EVP Trebešica“)* U toku je finalno usaglašavanje tenderskog dokumenta s Delegacijom EU u Crnoj Gori. Planirano je da se tender objavi u maju 2015. Procijenjena vrijednost radova je 3,41 milion eura. Pripremljen je i tender za usluge (revizija i nadzor). Procijenjena vrijednost oba ugovora je 160.000 eura. Planirano je da isti bude objavljen u maju 2015.

Za projekat Rehabilitacija 12 velikih kosina, rehabilitacija nestabilnog nagiba i izgradnja zaštitnih galerija na najkritičnijim dionicama glavne željezničke pruge Bar-Vrbnica (Kos-Trebešica-Lutovo-Bratonožići), rok za dostavljanje projektne dokumentacije od strane SAFEGE Konzorcijuma je početak maja 2015. Izabrana je projektantska kuća COWI za pripremu tehničke dokumentacije za raspisivanje tendera za radove, po FIDIC žutoj knjizi. Procijenjena vrijednost radova je 4,6 miliona eura.

3.22. POGLAVLJE 22: REGIONALNA POLITIKA I KOORDINACIJA STRUKTURNIH INSTRUMENATA

3.22.1 Normativni okvir

Nastavljene su aktivnosti na pripremi **Akcionog plana za ispunjavanje zahtjeva EU u oblasti kohezione politike.**

U oblasti **zakonodavnog okvira** 5. XII 2014. potpisani su finansijski sporazumi za Operativni program Regionalni razvoj 2012-2013 i Operativni program Razvoj ljudskih resursa 2012-2013, čime su ispunjeni svi preduslovi i otpočelo je decentralizovano upravljanje sredstvima za ove dvije komponente Ipe 2007-2013.

Pored toga, u skupštinskoj je proceduri Zakon o potvrđivanju Okvirnog sporazuma između Crne Gore koju predstavlja Vlada Crne Gore i Evropske komisije o pravilima za sprovođenje finansijske pomoći Unije Crnoj Gori u okviru instrumenta pretpristupne podrške (IPA II), koji je Vlada utvrdila na sjednici od 18. III 2015.

3.22.2 Institucionalni okvir

U cilju pripreme adekvatnog **institucionalnog okvira** za implementaciju Ipe II dana 31. III 2015. NAO je EK uputio:

- Zahtjev za povjeravanjem zadataka implementacije budžeta za Nacionalni akcijski program za Crnu Goru za 2014;
- Zahtjev za povjeravanjem zadataka implementacije budžeta za program prekogranične saradnje Crna Gora – Kosovo* za 2014 i 2015;
- Zahtjev za povjeravanjem zadataka implementacije budžeta za program prekogranične saradnje Crna Gora – Albanija za 2014 i 2015.

3.22.3 Administrativni kapaciteti

Nastavljeno je sa snaženjem **administrativnih kapaciteta** lica uključenih u implementaciju Ipe.

Dio procesa **programiranja** sredstava Ipe II završen je usvajanjem:

- Implementacione odluke Komisije od 10. XII 2014. o usvajanju Nacionalnog akcijskog programa za Crnu Goru za 2014 C(2014) 9387;
- Implementacione odluke Komisije od 10. XII 2014. o usvajanju Programa prekogranične saradnje Crna Gora – Albanija za godine 2014-2020 i Akcijskog programa prekogranične saradnje Crna Gora - Albanija za 2014. godinu C(2014) 9352;
- Implementacione odluke Komisije od 11. XII 2014. o usvajanju Programa prekogranične saradnje Crna Gora – Kosovo* za godine 2014-2020 i Akcijskog programa prekogranične saradnje Crna Gora – Kosovo* za 2014. godinu C(2014) 9307;
- Implementacione odluke Komisije od 10. XII 2014. o usvajanju Programa prekogranične saradnje Bosna i Hercegovina - Crna Gora za godine 2014-2020 i Akcijskog programa prekogranične saradnje Bosna i Hercegovina - Crna Gora za 2014. godinu C(2014) 9351;
- Implementacione odluke Komisije od 10. XII 2014. o usvajanju Programa prekogranične saradnje Srbija - Crna Gora za godine 2014-2020 i Akcijskog programa prekogranične saradnje Srbija - Crna Gora C(2014) 9423.

U oblasti **praćenja i ocjenjivanja** nastavljeno je s redovnim praćenjem sprovođenja projekata iz programa Ipe 2007-2013 u skladu s pravilima centralizovanog sistema upravljanja, dok su istovremeno nastavljene pripreme crnogorskih institucija za praćenje i ocjenjivanje u skladu s

pravilima indirektnog upravljanja za program Ipa 2014. Održani su redovni sastanci Nadglednog odbora Ipe i sektorskih nadglednih odbora za II, III i IV komponentu Ipe.

Kada je u pitanju **finansijsko upravljanje i kontrola**, tokom izvještajnog perioda uspješno je završena realizacija projekta „Jačanje kapaciteta Revizorskog tijela Crne Gore“, zahvaljujući kojem su dodatno osnaženi kapaciteti ove institucije.

3.23. POGLAVLJE 23: PRAVOSUĐE I TEMELJNA PRAVA

3.23.1. PRAVOSUĐE (vidjeti 1.1.5. Pravosudni sistem)

3.23.1.1. Normativni okvir

Usvojeni su Zakon o Ustavnom sudu Crne Gore („Sl. list CG”, br. 11/15), Zakon o sudovima („Sl. list CG”, br. 11/15), Zakon o Sudskom savjetu i sudijama („Sl. list CG”, br. 11/15), Zakon o Državnom tužilaštvu („Sl. list CG”, br. 11/15), Zakon o Specijalnom državnom tužilaštvu („Sl. list CG”, br. 10/15), Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o izvršenju i obezbjeđenju, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o vanparničnom postupku, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći.

Sudski savjet je donio Pravilnik o načinu i kriterijumima za rješavanje stambenih potreba sudija (IX sjednica, 26. XI 2014).

Uputstvo o izradi statističkih izvještaja o radu sudova u skladu sa smjernicama Evropske komisije za efikasnost pravosuđa usvojeno je od strane Sudskog savjeta 15. I 2015. PRIS je prilagođen sačinjavanju izvještaja iz Uputstva. Kako bi se podaci koji budu prikupljeni mogli analizirati u skladu sa Uputstvom, uz podršku IMG-a, radi se na osposobljavanju analitičkog softvera (ORACLE BI tool). Kad sistem bude testiran, jedan od korisnika analitičkog alata biće i Ministarstvo pravde, pored Sudskog savjeta i sudova.

Na osnovu Zakona o sudovima i Zakona o Sudskom savjetu i sudijama, Ministarstvo pravde je, na predlog Sudskog savjeta, donijelo Pravilnik o okvirnim mjerilima za određivanje potrebnog broja sudija i državnih službenika i namještenika u sudu („Službeni list CG”, br. 17/15).

Na osnovu Zakona o Državnom tužilaštvu Ministarstvo pravde je, na predlog Tužilačkog savjeta, donijelo Pravilnik o okvirnim mjerilima za određivanje potrebnog broja državnih tužilaca i državnih službenika i namještenika u državnom tužilaštvu („Službeni list CG”, br. 17/15).

3.23.1.2. Bilans ostvarenih rezultata ¹⁴

U izvještajnom periodu, Sudski savjet je izabrao sedam predsjednika sudova i 13 sudija. Izabrani su predsjednici: Upravnog suda Crne Gore, Višeg suda u Podgorici, osnovnih sudova u Bijelom Polju, Pljevljima, Danilovgradu, Podgorici i Žabljaku.

Izabrane sudije: troje sudija Vrhovnog suda Crne Gore, dvoje sudija Upravnog suda Crne Gore (od kojih je jedan i predsjednik), dvoje sudija Višeg suda u Podgorici, dvoje sudija Osnovnog suda u Herceg Novom, po jedan sudija osnovnih sudova u Podgorici, Ulcinju, Beranama, Nikšiću i Plavu.

---

¹⁴ PRILOG 2: STATISTIČKI PREGLEDI RADA SUDOVA u 2014.

Pokrenuto je pet disciplinskih postupaka: protiv jednog sudije privrednog suda i četvero sudija osnovnih sudova. Svi disciplinski postupci su završeni na način što je u jednom predmetu izrečena disciplinska mjera u visini od 20% umanjenja zarade u trajanju od 3 mjeseca, dok je u ostala četiri predmeta izrečena opomena.

Pokrenut je jedan postupak za razrješenje u toku kojeg je sudija podnio zahtjev za prestanak sudijske funkcije.

Tužilački savjet je izabrao jednog rukovodioca Osnovnog državnog tužilaštva u Pljevljima. Tužilački savjet je na sjednici od 2. XII 2014. raspisao javni oglas za izbor državnih tužilaca u državnim tužilaštvima i to: dva državna tužioca u Vrhovnom državnom tužilaštvu, jedan državni tužilac u Višem državnom tužilaštvu u Podgorici, jedan državni tužilac u Osnovnom državnom tužilaštvu u Baru, tri državna tužioca u Osnovnom državnom tužilaštvu u Kotoru, jedan državni tužilac u Osnovnom državnom tužilaštvu u Nikšiću, dva državna tužioca u Osnovnom državnom tužilaštvu u Pljevljima, tri državna tužioca u Osnovnom državnom tužilaštvu u Podgorici, dva državna tužioca u Osnovnom državnom tužilaštvu u Rožajama, jedan državni tužilac u Osnovnom državnom tužilaštvu u Ulcinju i jedan državni tužilac u Osnovnom državnom tužilaštvu na Cetinju. Na osnovu ovog javnog oglasa izabrana su dva državna tužioca u Vrhovnom državnom tužilaštvu. Postupak je u toku za ostala upražnjena mjesta koja su javno oglašena.

Razriješen je jedan zamjenik Osnovnog državnog tužioca u Pjevljima zbog trajnog gubitka sposobnosti za rad. Tužilački savjet je izabrao sekretara. Tužilački savjet je donio odluku o brisanju izrečene disciplinske mjere iz evidencije podataka o državnim tužiocima, po proteku zakonskog roka.

3.23.1.3. Jačanje administrativnih kapaciteta

U izvještajnom periodu, zaposleno je jedno lice u Sekretarijatu Sudskog savjeta-Odjeljenju za unutrašnju reviziju.

U Vrhovnom državnom tužilaštvu je u izvještajnom periodu ukupno zaposleno 6 državnih službenika i namještenika. Tužilački savjet je izabrao sekretara i odredio službenike i namještenike za obavljanje administrativnih i tehničkih poslova.

3.23.1.4. Međunarodna i regionalna saradnja

Crnogorska pravosudna delegacija, u periodu od **6. IX do 15. IX 2014.** boravila je u dvonedeljnoj studijskoj posjeti pravosudnim organima Sjedinjenih Američkih Država. U delegaciji, koju je predvodila predsjednik Vrhovnog suda, bili su i predsjednici Apelacionog suda, Viših sudova u Podgorici i Bijelom Polju, specijalni tužilac sa zamjenicima i generalna direktorka Direktorata za pravosuđe u Ministarstvu pravde. Tokom posjete, predsjednica Vrhovnog suda Crne Gore sastala se u Vašingtonu sa predsjednikom Vrhovnog suda Sjedinjenih Američkih Država Džonom Robertsom.

Delegacija Vrhovnog suda Crne Gore učestvovala je u periodu **9-12. IX 2014.** na XVII Simpozijumu evropskih sudija za patente u Talinu, Estonija.

Predstavnici Crnogorskog Nacionalnog tima za implementaciju LGBT Strategije učestvovali su u periodu od **20-24. X 2014.** u studijskoj posjeti Londonu, Ujedinjeno Kraljevstvo,

Predsjednica Vrhovnog suda učestvovala je **24-25. X 2014.** na Međunarodnoj konferenciji predsjednika vrhovnih sudova EU u Bakuu, Azerbejdžan.

Predsjednica Vrhovnog suda Crne Gore učestvovala je na Godišnjoj konferenciji o kulturnoj diplomatiji "Svijet bez zidova": Prilike za izgradnju mira u vremenu globalne nesigurnosti", koja se **8-10. XI 2014.** održavala u Berlinu. Konferenciju je organizovao Institut za kulturnu diplomatiju u čast proslave 25 godina pada Berlinskog zida i ista je okupila državne zvaničnike i akademike brojnih država svijeta koji su diskutovali o promjenama koje su uslijedile nakon ujedinjena Njemačke, kao i o još uvijek postojećim političkim, kulturnim i ekonomskim zidovima modernog društva.

U periodu 10-13. XII 2014. u Beču studijska posjeta posvećena identifikaciji i zaštiti žrtava trgovine ljudima, u organizaciji Ambasade SAD u Podgorici, Stejt Dipartmenta-Biroa za borbu protiv međunarodne trgovine drogom i sprovođenje zakona.

Predsjednica Vrhovnog suda Crne Gore je **30. I 2015.** prisustvovala svečanoj sjednici Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP), u Strazburu, na poziv predsjednika Suda Dina Spilmana.

Nakon svečanog otvaranja nove sudijske godine, predsjednica Vrhovnog suda je učestvovala u radu seminara čija je tema "Supsidijarnost: Medalja sa dvije strane? Uloga mehanizma Konvencije i nacionalnih organa".

Predsjednica Vrhovnog suda prisustvovala je II Forumu o vladavini prava za Jugoistočnu Evropu koji je **6-7. III 2015.** održan u Beogradu, Srbija. Cilj Forumu je promocija primjene Evropske konvencije o ljudskim pravima, osnaživanje regionalne saradnje kontinuiranim razvojem vladavine prava i ljudskih prava, kao i unapređenje procesa evropskih integracija u Jugoistočnoj Evropi. Pored delegacija vrhovnih i ustavnih sudova Albanije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Kosova*, BJR Makedonije, Crne Gore i Srbije, Forumu su prisustvovali i sudije Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP) koji dolaze iz navedenih država, direktori pravosudnih akademija i institucija, agenti vlada pred ESLJP, kao i predstavnici nevladinog sektora.

6-7. III 2015. Beograd, Republika Srbija, delegacija Vrhovnog suda učestvovala je na II Forumu o vladavini prava za Jugoistočnu Evropu, u organizaciji AIRE Centra iz Londona i Civil Rights Defenders.

Delegacija Vrhovnog suda Crne Gore učestvovala je u radu Regionalne konferencije koja se **12-13. III 2015.** održala u Zagrebu, Hrvatska, u organizaciji Direktorata za ljudska prava i vladavinu prava Savjeta Evrope.

3.23.2. BORBA PROTIV KORUPCIJE (vidjeti 1.1.6. Antikorupcijska politika)

3.23.2.1. Normativni okvir

Set antikorupcijskih zakona donijet je 9. XII 2014: Zakon o sprječavanju korupcije („Sl. list CG“, br. 53/14), Zakon o lobiranju (Sl. list CG“, br. 52/14, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju sukoba interesa („Sl. list CG“, br. 52/14); i Zakon o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja (Sl. list CG“, br. 52/14), čime se zaokružuje zakonski okvir u oblasti sprječavanja korupcije. Donijet je i Zakon o upravnom postupku („Službeni list CG“, br. 56/14), koji će se primjenjivati od 1. I 2016.

Skupština 26. II 2015. donijela novi Zakon o sudovima („Sl. list CG“ br. 11/2015), Zakon o Sudskom savjetu i sudijama („Sl. list CG“ br. 11/2015), Zakon o državnom tužilaštvu („Sl. list CG“ br. 11/15) i Zakon o Specijalnom državnom tužilaštvu („Sl. list CG“ br. 10/15). U januaru 2015. donijet je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o unutrašnjim poslovima („Sl. list CG“, br. 01/15).

Vlada je 23. IV 2015. utvrdila Prijedlog zakona o izmjenama Zakonika o krivičnom postupku. Najznačajnije novine predviđene predlogom zakona su definisanje početka krivičnog postupka; proširenje kataloga mjera tajnog nadzora, kruga lica na koje se mjere tajnog nadzora mogu primijeniti, organi koji ih mogu odrediti i propisano je duže vrijeme njihovog trajanja; unaprijeđene su odredbe o dostavljanju podataka o elektronskom komunikacijskom saobraćaju i bankovnim računima i bankarskim transakcijama; uvedeno je pravo oštećenog da podnese pritužbu na rješenje o odbačaju krivične prijave; zaključenje sporazuma o priznanju krivice biće moguće za sva krivična djela i dr.

Vlada je 18. III 2015. donijela Pravilnik o sistematizaciji i organizaciji radnih mjesta Ministarstva unutrašnjih poslova/Uprave policije. U odnosu na Zakon o izmjenama i dopunama zakona o sprječavanju sukoba interesa, usvojena su sledeća podzakonska akta: Pravila o postupku pred Komisijom za sprječavanje sukoba interesa, Poslovnik o radu Komisije, Obrazac Izvještaja o prihodima i imovini javnih funkcionera (koji sadrži i Obrazac Izjave za javne funkcionere kojim se daje saglasnost Komisiji za pristup podacima na računima bankarskih i drugih finansijskih institucija), Obrazac Evidencije Izvještaja o prihodima i imovini javnih funkcionera, Obrazac Izvoda iz Evidencije poklona, Obrazac za Javni Katalog poklona.

U cilju jačanja integriteta među nosiocima zakonodavne vlasti, Skupština je decembra 2015. usvojila Etički kodeks poslanika.

Vlada je u aprilu 2015., usvojila VII, VIII i IX Izvještaj o realizaciji AP za sprovođenje Strategije za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala (2010-2014), kojima se označava završetak sprovođenja četvorogodišnje Strategije. U skladu sa Odlukom usvojenom na sjednici Nacionalne komisije od 27. marta, sačinjen je nacrt Informacije o stepenu realizacije mjera iz AP za sprovođenje Strategije za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala (2010-2014), koja sadrži pregled realizovanih mjera u svim oblastima Strategije kao i preporuke za dalje strateško planiranje i praćenje rezultata u predmetnim oblastima.

U Skupštini Crne Gore 11. XII 2014. izabrana je Komisija za sprječavanje sukoba interesa, koja ima 5 članova.

Komisija za sprječavanje sukoba interesa je usvojila i Godišnji Plan provjere imovinskog stanja javnih funkcionera u 2015., koji je izrađen u skladu sa Metodologijom o procjeni rizika.

Funkcionalna analiza primjene postojećih mehanizama unutrašnje kontrole Uprave policije, Uprave carina i Poreske uprave, usvojena je 9. X 2014. Takođe, 30. X 2014. usvojen je Plan realizacije mjera za unapređenje stanja u oblasti unutrašnjih kontrola Uprave policije, Uprave carina i Poreske uprave.

3.23.2.2. Bilans ostvarenih rezultata

Predmet “Kalić”- Posljednje ročište je održano 6. X 2014. Za 3. XI 2014. bilo je predviđeno javno objavljivanje presude. Međutim vijeće je donijelo odluku da se u ovom krivičnom

predmetu ponovo otvori glavni pretres, s obzirom na to da je optuženom Kalić Safetu suđeno u odsustvu, da je optuženi lišen slobode i da se u tom trenutku nalazio u ekstradicionom pritvoru u Austriji, kao i to da je pokrenut postupak izručenja, sve u cilju utvrđivanja materijalne istine i pružanja mogućnosti optuženom Kalić Safetu da iznese odbranu. Optuženi Safet Kalić je na osnovu Evropskog naloga za hapšenje iz ekstradicionog pritvora u Austriji izručen Njemačkoj. Nakon što je optuženi Safet Kalić iz ekstradicionog pritvora u Austriji, izručen Njemačkoj, Viši sud u Bijelom Polju se obratio Ministarstvu pravde pokrajine Sjeverna Rajna – Vestfalija - Pokrajinskom sudu Aachen kojom je tražio dostavljanje podataka o visini kazne koja je zapriječena za krivično djelo zbog kojeg se vodi krivični postupak protiv optuženog Safeta Kalića kod suda u Aachen-u, te podatak o tome u kojoj fazi je predmetni krivični postupak uz okvirno opredjeljivanje vremena u kojem optuženi može biti izručen Crnoj Gori. Imajući u vidu naprijed izloženo, datum održavanja glavnog pretresa u ovom predmetu još uvijek nije određen. Nakon što nadležni organ Njemačke ovom sudu dostavi tražene podatke, sudeće vijeće će biti u mogućnosti da donese odluku o daljem toku ovog krivičnog postupka.

Predmet “Zavala”- Presuda Ks.br. 9/2013 je u odnosu na jednog optuženog potvrđena, a u odnosu na ostalih 10 i predmet je vraćen na ponovni postupak 30. XII 2014.

Predmet “CKB”- Održano 5 ročišta od čega posljednje 6. VI 2015, tokom kojih su optuženi i započet dokazni postupak koji će se nastaviti na narednim glavnim pretresima.

Predmet “Košljun” - optužnica je podnijeta 26. VI 2014., i ista je rješenjem krivičnog vijeća Višeg suda u Podgorici Kvso.br. 8/2014 potvrđena 16. VII 2014, nakon čega je sa predmetom zadužen sudeći sudija dana 18. VII 2014.

Donijeta je naredba za sprovođenje istrage protiv dva lica – direktora Doma zdravlja i računovođe u Domu zdravlja zbog krivičnog djela zloupotreba službenog položaja iz čl. 416 st. 3 u vezi st. 1 Krivičnog zakonika, kao i zbog krivičnog djela falsifikovanje isprave iz čl. 412 st. 2 Krivičnog zakonika. Optužnica je podignuta 17. XI 2014. koja je potvrđena, a glavni pretres je u toku.

U jednom predmetu protiv tri lica (policijskih službenika) Višem sudu u Podgorici podnijet je optužni predlog zbog krivičnog djela zloupotreba službenog položaja iz čl. 416 stav 1 i krivičnog djela protivzakoniti uticaj iz čl. 422 Krivičnog zakonika.

U predmetu »Vespa 1« dva policijska službenika su pravosnažno osuđena zbog krivičnog djela primanje mita iz člana 423 Krivičnog zakonika, a presuda je postala pravosnažna 11. XI 2014.

U predmetu »Vespa 2« jedan policijski službenik je osuđen zbog krivičnog djela primanje mita iz čl. 423 KZ dok su četiri lica osuđena zbog krivičnog djela davanje mita iz čl. 424 KZ. Prvostepena presuda je donijeta 14. XI 2014.

Pravilnikom o sistematizaciji i organizaciji radnih mjesta Ministarstva unutrašnjih poslova /Uprave policije izvršena je reorganizacija specijalističkih jedinica koje se bave poslovima sprovođenja tajnog nadzora i kriminalističko-obavještajnim radom čime su stvoreni preduslovi za značajno proširenje kadrovskih kapaciteta specijalističkih jedinica za tajni nadzor od oko 75%.

U cilju jačanja tehničkih kapaciteta specijalističkih jedinica za tajni nadzor, u izvještajnom periodu realizovane su nabavke opreme posebne namjene za istrage i nadzor u ukupnoj

vrijednosti 170.000 eura od čega je jedan dio nabavljen iz sredstava ko-finansiranja Crne Gore u projektu IPA 2012 „EUROL“. Preuzet je i jedan dio opreme iz direktne donacije kroz „EUROL“ projekat, dok se isporuka ostale specijalističke opreme iz donacije očekuje tokom II kvatala 2015.

Službenici Uprave policije Ministarstva unutrašnjih poslova su 9. XII 2014. na Međunarodni dan borbe protiv korupcije, započeli kampanju "Stop korupciji".

Komisija za sprječavanje sukoba interesa je od 01. IX do 31. XII 2014. izvršila provjeru - kontrolu 871 Izvještaja o prihodima i imovini javnih funkcionera i to državnih 1276 od kojih su 999 dali tačne podatke, a 277 netačne podatke (73- za nekretnine i 17 za oporezivi prihod, 63 za hartije od vrijednosti, a za pokretnu imovinu – vozila 124). Izvršena je provjera 1152 lokalna javna funkcionera, od kojih je 800 prijavilo tačne podatke, dok njih 352 nije prijavilo tačne podatke (100- za nekretnine i 12 za oporezivi prihod, 80 za hartije od vrijednosti, a pokretne imovine – vozila 160).

Za javne funkcionere koji nijesu prijavili tačne i potpune podatke pokrenuti su postupci pred Komisijom, i upućen dopis da se izjasne i dostave dopunski Izvještaj o prihodima i imovini, a u slučaju kršenja pokrenuti prekršajni postupci kod Suda za prekršaje.

Komisija je od 1. I do 1. IV 2015. izvršila provjeru 531 izvještaja o prihodima i imovini javnih funkcionera i to državnih 248 od kojih je 207 dalo tačne podatke, a 41 netačne podatke (6 za nekretnine, 4 za oporezivi prihod, 8 za hartije od vrijednosti, a 23 za pokretnu imovinu-vozila). Izvršena je provjera 283 lokalnih javnih funkcionera, od kojih su 216 prijavili tačne podatke, dok njih 67 nijesu prijavili tačne podatke (17 za nekretnine, 3 za oporezivi prihod, 15 za hartije od vrijednosti, a 32 za pokretnu imovinu - vozila). Najviše iz opština Berane, Budva, Pljevlja, Podgorica i Bar.

U periodu 1. IX - 31. XII 2014. presuđeno je u 162 predmeta (računajući predmete iz prve polovine godine) i izrečene su sankcije u skladu sa Zakonom o prekršajima, dok je iznos izrečenih novčanih sankcija bio 7.035,00 eura. U periodu od 1. I -1. IV 2015. presuđeno je u 76 predmeta (riješeni su i predmeti iz prethodne 2014) i izrečene su sankcije u skladu sa Zakonom o prekršajima, dok je ukupan iznos izrečenih novčanih sankcija bio 5.080,00 €.

Komisija je od 1. IX do 31. XII 2014. donijela 3 odluke, po zahtjevima javnih funkcionera. Komisija je dala 2 mišljenja i podnijela 2 zahtjeva za razrješenje, suspendovanje ili izricanje disciplinskih mjera za javne funkcionere za koje je pravosnažnom i konačnom odlukom utvrđeno da krše zakon, od tog broja su razriješena 3 javna funkcionera i 1 je disciplinski kažnjen (riješeni i prethodno pokrenuti postupci).

Komisija je od 1. I do 1. IV 2015. donijela 259 odluka (212 u prvostepenom postupku i 47 u drugostepenom postupku), od čega je u 102 predmeta ili 39,4% utvrđeno da javni funkcioner krši Zakon, 156 ili 60,2% su kršili (otklonili su postupanje suprotno zakonu do okončanja postupka - podnijeli ostavku, predali Izvještaj, dopunili podatke i upućeni su zahtjevi Sudu za prekršaje i sl.) a za 1 javnog funkcionera je utvrđeno da ne krši Zakon. Inicijative da krše Zakon podnijela je Komisija u 212 ili 86,5% slučajeva; a ostali subjekti (NVO, građani, pravna lica, javni funkcioneri) u 33 ili 13,5% slučajeva. Po zahtjevima javnih funkcionera Komisija je dala 22 mišljenja i podnijela 17 zahtjeva za razrješenje, suspendovanje ili izricanje disciplinskih mjera za javne funkcionere za koje je pravosnažnom i

konačnom odlukom utvrđeno da krše zakon. Od tog broja su razriješena 4 javna funkcionera i 1 disciplinski postupak je pokrenut.

U periodu od 1. IX 2014. do 31. III 2015. Odjeljenje za unutrašnju kontrolu sprovedo je 11 istraga, po osnovu kojih su date preporuke u cilju efikasnijeg obavljanja radnih zadataka, pri čemu je po osnovu jedne istrage naloženo Etičkom odboru da preduzme odgovarajuće mjere i radnje u cilju ocjene ispravnosti postupanja carinskog službenika i davanja mišljenja da li je carinski službenik u predmetnom slučaju postupio suprotno odredbama Etičkog kodeksa carinskih službenika i namještenika.

U izvještajnom periodu upućeno je 36 prijava građana na rad i postupanje carinskih službenika, i to: preko Otvorene carinske linije 25 prijava, putem mejla 3 prijave, putem on-line obrasca za prijavu korupcije 2 prijave, putem pošte 4 prijave, putem medija 1 prijava i preko drugog državnog organa 1 prijava. Navedene prijave su se odnosile na carinske prekršaje i nepravilnosti u radu i postupanju carinskih službenika, od čega je 10 prijava sadržalo sumnju na postupanje carinskih službenika sa koruptivnim elementima.

Novina koju je Uprava carina kreirala u 2014. u cilju unapređenja integriteta i efikasnog upravljanja ljudskim resursima, te smanjenju rizika od nedozvoljenog ponašanja su **Integrity testovi**. U oktobru 2014. realizovana je druga faza testiranja, u okviru koje je izvršeno testiranje 29 carinskih službenika, koji su određeni od strane menadžementa.

Vrhovni sud je usvojio Plan integriteta 15. IX 2014. Ostali sudovi su zaključno sa 1. XII 2014. usvojili planove integriteta. Imenovani su i svi menadžeri integriteta.

Ažurirana je Lista obveznika primjene Zakona o javnim nabavkama za 2014, broj obveznika je 621 što je za 77 manje od broja obveznika iz 2013. (ukupan broj obveznika 698) ili za 103 obveznika manje nego u 2012. (ukupan broj obveznika primjene 724). Lista obveznika je objavljena na internet stranici Uprave za javne nabavke www.ujn.gov.me.

U izvještajnom periodu izvršena je revizija završnih računa političkih partija za 2013. (18 partija), kao i revizija Izvještaja o porijeklu, visini i strukturi prikupljenih i utrošenih sredstava za izbornu kampanju podnosioca izbornih lista za izbore održane 26. I i 9. III 2014.

U okviru kampanje „Ni centa za mito“, koju sprovodi UAI, 1. XII 2014. postavljeno je 65 City-light postera u više opština. Na pet TV stanica je emitovan antikorupcijski spot ispred centralnih večernjih informativnih emisija. Odštampano je 60 000 lifleta i 100 postera za distribuciju tokom 2015. a u martu 2015. je izvršena insertacija ukupno 37.600 lifleta u dnevnoj štampi. Prema ispitivanju javnog mnjenja „Upoznatost sa radom UAI i stavovi javnosti o korupciji“, koje je objavljeno u decembru 2014, skoro 58% građana je upoznato sa kampanjom „Ni centa za mito“ dok čak 2/3 ispitanika smatra da se tim kampanjama ohrabruju građani u suprotstavljanju korupciji.

3.23.2.3. Sprovedene obuke

U izvještajnom periodu Centar za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije Crne Gore organizovao je seminar/radionicu na temu: **“Finansijske istrage, pranje novca i oduzimanju imovine”**. Seminaru je prisustvovalo 33 učesnika od kojih 8 predstavnika Tužilačke organizacije, 18 predstavnika sudstva, kao i 7 predstavnika državne uprave (Poreska uprava, Uprava carina, Uprava za sprečavanje pranja novca, Uprava za imovinu); seminar na temu: **“Moderne finansijske istrage i tokovi novca u oblasti IT kriminaliteta”**.

Seminaru je prisustvovalo 30 učesnika, od kojih 13 predstavnika Tužilačke organizacije, 12 predstavnika sudstva, 4 sudska vještaka i predstavnik Uprave policije; **Seminar na temu „Borba protiv krivičnih djela finansijske prirode u EU”**. Seminaru je prisustvovalo 24 učesnika, od kojih 10 državnih tužilaca i njihovih zamjenika, 8 sudija, 2 predstavnika Ministarstva pravde i 2 predstavnika Uprave za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma; **Seminar o pranju novca, oduzimanju imovine i upravljanju oduzetom imovinom**. Seminaru je prisustvovalo 10 učesnika i to : 5 tužilaca, 1 sudija, 3 savjetnika u sudovima i 1 predstavnik Uprave za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma.

3.23.2.4. Statistički podaci

U periodu 1. IX 2014-1.IV 2015. u saradnji sa Odjeljenjem za suzbijanje organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina, uz primjenu MTN-a sprovedena su 2 kriminalistička istraživanja prema policijskim službenicima u predmetima pod radnim nazivima “Soška” i “Tarifa”, prema ukupno 2 lica. U predmetu “Soška” primjena MTN-a nije dala rezultate, a predmet “Tarifa” okončan je podnošenjem krivične prijave protiv 3 lica, zbog izvršenih 7 koruptivnih krivičnih djela: zloupotreba službenog položaja i protivzakoniti uticaj.

U periodu 1. IX 2014-1. IV 2015, u Upravi policije, u skladu sa Stručnim uputstvom za zaprimanje prijava korupcije i zaštite lica koja ova djela prijavljuju Upravi policije, zaprimljeno je ukupno 16 prijava građana, od kojih se 2 odnose na službenike Uprave policije. Jedna prijava podnijeta od strane stranog državljanina nije okončana, zbog nemogućnosti stupanja u kontakt sa podnosiocem prijave, dok je druga prijava građana u radu.

Krivičnih predmeta iz oblasti korupcije po optužnicama od 1. IX 2014. do 1. IV 2015. i ranijih godina bilo je ukupno u radu 34 predmeta protiv 92 lica. Od tog broja riješeno je 13 predmeta protiv 42 lica. Protiv 33 lica donijeta je osuđujuća presuda, protiv 3 lica donijeta je oslobađajuća presuda, protiv 4 lica donijeta je odbijajuća presuda, a protiv 2 lica krivični postupak je obustavljen. Neriješen je 21 predmet protiv 50 lica. U 3 predmeta protiv 3 lica odluka je pravosnažna.

Kancelarija za predstavke i pritužbe Vrhovnog suda Crne Gore je u izvještajnom periodu imala u radu predstavke koje su sadržinski imale karakter pritužbi na odluke sudova i zahtjeve za pomoć. Tokom 2014. primljeno je 315 predstavki, a u periodu 1. IX 2014. do 1. IV 2015. primljeno je 156 predstavki.

U izvještajnom periodu sprovedene istrage su rezultirale pokretanjem disciplinskih postupaka, i to: za 2 službenika je izrečena disciplinska mjera – novčana kazna; za 3 službenika je okončan postupak utvrđivanja disciplinske odgovornosti i dat je prijedlog za izricanje disciplinske mjere; za 1 službenika je pokrenut disciplinski postupak i suspendovan je do okončanja krivičnog postupka; za 2 službenika je pokrenut disciplinski postupak.

Protiv 3 carinska službenika su podnijete krivične prijave zbog osnovane sumnje da su počinili krivična djela zloupotreba službenog položaja i nesavjestan rad u službi i krivični postupci protiv ovih službenika su u toku. Takođe, protiv 18 carinskih službenika su u toku krivični postupci, koji su pokrenuti u ranijem periodu.

3.23.2.6. Međunarodna i regionalna saradnja

Uspješno je završena je III runda GRECO evaluacije, usvajanjem Izvještaja o usaglašenosti za Crnu Goru u decembru 2014, dok se sprovode aktivnosti u cilju izrade Izvještaja o IV rundi

evaluacije.

3.23.3. TEMELJNA PRAVA (vidjeti 1.2. TEMELJNA PRAVA I ZAŠTITA MANJINA)

3.23.3.1. Bilans ostvarenih rezultata

Vlada je 26. III 2015. utvrdila Predlog zakona o izvršenju kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti. Predlog ovog zakona trenutno se nalazi u skupštinskoj proceduri usvajanja.

Vlada je u decembru 2014. utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti, koji se nalazi u skupštinskoj proceduri.

Vlada je u martu 2015. usvojila Izvještaj o sprovođenju Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti za 2014. s Programom sprovođenja za 2015. i 2016.

Inicijalni izvještaj Crne Gore o implementaciji Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima predstavljen je na 112. zasijedanju Komiteta Ujedinjenih nacija za prava čovjeka 16. X 2014. u Ženevi.

Slučajevi nasilja nad novinarima

Vlada je 29. I 2015. donijela zaključak da se produži rok za rad Komisije za praćenje postupanja nadležnih organa u istragama starih i nedavnih slučajeva prijetnji i nasilja nad novinarima i ubistava novinara do kraja 2015.

Tužilaštvu je od strane Uprave policije podnijeta jedna krivična prijava protiv jednog lica zbog krivičnog djela ugrožavanje sigurnosti iz člana 168 KZ, koje je izvršeno na štetu novinara S.L. i predmet se nalazi u fazi izviđaja. Takođe, Uprava policije je Tužilaštvu dostavila jedan predmet na ocjenu, i to povodom vrijeđanja dostojanstva novinarke A.S. putem društvenih mreža. Tužilac je u ovom predmetu zahtijevao prikupljanje potrebnih obavještenja u cilju otkrivanja lica koje je postavilo taj sadržaj na društvenim mrežama. Uprava policije evidentirala je i prijavu novinarke V.R. zbog upućenih prijetnji na društvenim mrežama za koje se gonjenje preduzima po privatnoj tužbi.

Nastavljena je aktivnost u pogledu obezbjeđenja jednog novinara, jedne redakcije i njihovih službenih vozila od strane policijskih službenika.

Pred crnogorskim sudovima bilo je u radu osam predmeta u kojima se kao oštećeni pojavljuju novinari. U šest predmeta protiv protiv 13 lica donijete su odluke, i to: protiv 9 lica osuđujuća presuda, jedno lice je oslobođeno optužbe, dok je u odnosu na 3 lica optužba odbijena. Četiri odluke su pravosnažne.

3.24 POGLAVLJE 24: PRAVDA, SLOBODA, BEZBJEDNOST

3.24.1. MIGRACIJE

3.24.1.1. Normativni okvir

Skupština je 16. XII 2014. donijela Zakon o strancima („Sl. list CG", br. 56/14), a na osnovu njega usvojeni su sljedeći podzakonski akti: Pravilnik o obrascima, bližim uslovima i načinu izdavanja dozvole za privremeni boravak i dozvole za privremeni boravak i rad („Sl. list CG", br. 15/15), Pravilnik o bližim uslovima za izdavanje potvrde o prijavi rada stranca i obrascima

prijave rada i potvrde o prijavi rada stranca („Sl. list CG", br. 15/15) i Pravilnik o načinu izdavanja i obrascu dozvole za stalni boravak („Sl. list CG", br. 15/15).

3.24.1.2. Bilans ostvarenih rezultata

Analiza sistema legalnih migracija u Crnoj Gori izrađena je krajem 2014. Brošura u vezi primjene Zakona o strancima je pripremljena i biće proslijeđena službenicima i ciljnim grupama u cilju njihovog upoznavanja sa ovim aktom.

Izmjenama i dopunama Memoranduma o saradnji između Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva rada i socijalnog staranja i UNHCR produžen je rok njegovog važenja do 31. XII 2015. čime su stvoreni uslovi za nastavak aktivnosti Operativnog tima i mobilnih timova Kosova, u cilju pružanja pomoći u pribavljanju neophodnih dokumenata interno raseljenih lica koja su predala zahtjev do kraja 2014.

U Prihvatištu za strance su smještene 42 lica. U decembru 2014. urađen je Izvještaj o procjeni kapaciteta Prihvatišta, u kojem je navedeno da Prihvatište za sada zadovoljava potrebe smještajnih kapaciteta za naredni period.

3.24.1.3. Prikaz sprovedenih obuka

U izvještajnom periodu, održan je veliki broj obuka za službenike MUP-a, organizovanih od strane MUP i/ili međunarodnih organizacija IOM/FRONTEX, na teme: „Legalne migracije“, „Primjena Zakona o strancima“, „Nelegalne migracije“, „Borba protiv trgovine ljudima“.

Realizovane su dvije studijske posjete prihvatištima za strance u Kraljevini Holandiji i Rumuniji.

3.24.1.4. Međunarodna i regionalna saradnja

U januaru 2015. inicirano je održavanje pregovora u cilju usaglašavanja Sporazuma između Vlade Crne Gore i Azerbejdžana o readmisiji, dok je u februaru iniciran postupak usklađivanja Sporazuma između Vlade Crne Gore i Vlade Narodne Republike Kine o readmisiji.

Protokol između Vlade Crne Gore i Vlade Kraljevine Španije o implementaciji Sporazuma između Crne Gore i Evropske zajednice o readmisiji lica koja su bez dozvole boravka je usaglašen i spreman za potpisivanje.

3.24.1.5. Statistika - raseljena i interno raseljena lica (RL/IRL)

U periodu od 7. XI 2009. (datum stupanja na snagu Zakona o dopunama Zakona o strancima), zaključno sa 31. III 2015, raseljena lica i interno raseljena lica su podnijela ukupno 14.022 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja i privremenog boravka do tri godine. Od ovog broja riješeno je 11.168 zahtjeva, dok je po 2.854 zahtjeva postupak u toku. Razvrstano po kategorijama ova statistika izgleda:

Raseljena lica

U istom periodu raseljena lica su podnijela ukupno 4.674 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja. Od ovog broja, riješeno je 4.334 zahtjeva, dok je po 340 zahtjeva postupak u toku.

Interno raseljena lica

U istom periodu interno raseljena lica su podnijela ukupno 7.905 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja. Od ovog broja riješeno je 6.367 zahtjeva, dok je po 1.538 zahtjeva postupak u toku.

Privremeni boravak do tri godine - raseljena lica

U istom periodu raseljena lica su podnijela ukupno 300 zahtjeva za odobravanje privremenog boravka do tri godine. Od ovog broja, riješeno je 216 zahtjeva, dok je po 84 zahtjeva postupak u toku.

Privremeni boravak do tri godine - interno raseljena lica

U istom periodu interno raseljena lica su podnijela ukupno 1.143 zahtjeva za odobravanje privremenog boravka do tri godine. Od ovog broja, riješen je 251 zahtjev, dok je po 892 zahtjeva postupak u toku.

3.24.1.6. Statistika - readmisija

Readmisija CG-EU

U izvještajnom periodu od strane država članica EU primljeno je ukupno 129 zahtjeva za readmisiju koji su se odnosili na prihvrat ukupno 265 lica. Od broja primljenih zahtjeva pozitivno je riješeno 84 zahtjeva, odnosno data je saglasnost za prihvatanje ukupno 175 lica. Negativno je riješeno 45 zahtjeva, odnosno nije data saglasnost za prihvatanje 90 lica.

Readmisija CG-susjedne države – redovni postupak

U redovnom postupku, od strane država sa kojima se Crna Gora graniči primljeno je ukupno dva (2) zahtjeva za readmisiju koji su se odnosili na prihvrat ukupno 8 lica, od čega je data saglasnost za prihvatanje četiri lica (4), dok je za četiri lica upućen negativan odgovor.

U redovnom postupku, u države sa kojima se Crna Gora graniči, vraćeno je ukupno 23 lica, dok je postupak za vraćanje 3 lica u toku.

Readmisija - skraćeni postupak

Po Sporazumu o readmisiji sa Republikom Hrvatskom ukupno je prihvaćeno 76 lica u skraćenom postupku, dok je po Sporazumu o readmisiji sa Republikom Albanijom predato 1 lice u skraćenom postupku.

Spriječeno 132 lica u nezakonitom prelasku državne granice od čega 98 van graničnih prelaza, dok je 34 spriječeno na graničnim prelazima.

3.24.2. AZIL

3.24.2.1. Normativni okvir

Izrađen je nacrt novog Zakona o azilu i upućen je na javnu raspravu.

Analiza uticaja novog Zakona na administrativne i tehničke kapacitete nadležnih organa uključenih u sistem azila izrađena je 30. IX 2014.

3.24.2.2. Prikaz sprovedenih obuka

Dvije Tajeks ekspertske posjete realizovane su u periodu 1-5. IX 2014. i 2-6. II 2015. Za 210 službenika granične policije i 22 trenera sprovedene su obuke na temu "Sistem azila".

3.24.2.4. Jačanje administrativnih kapaciteta

U Direkciji za azil popunjeno je jedno radno mjesto na neodređeno vrijeme, jedno na određeno i jedno lice je otpočelo stručno osposobljavanje.

3.24.2.5. Statistički podaci

U izvještajnom periodu podnijeto je 2312 zahtjeva za dobijanje azila. Od ukupnog broja podnijetih zahtjeva, donijeto je 5 rješenja o odbijanju zahtjeva za dobijanje azila, 2288 zaključaka o obustavi postupka, 2 zaključka o odbacivanju zahtjeva za dobijanje azila, odobrena su 4 statusa izbjeglice, dok su ostali zahtjevi u postupku odlučivanja.

3.24.3. VIZNA POLITIKA

3.24.3.1. Normativni okvir

Vlada je donijela izmjene i dopune Uredbe o viznom režimu („Sl. list CG", br. 10/15), kojom je propisano da: državljani Azerbejdžana mogu ulaziti, prelaziti preko teritorije i boraviti u CG do 90 dana, sa važećom putnom ispravom bez vize; imaoći putnih isprava kojima je potreba viza za ulazak u Crnu Goru, ukoliko posjeduju važeću Šengen vizu, važeću vizu SAD, važeću vizu Velike Britanije i Sjeverne Irske, važeću vizu Republike Irske ili dozvolu boravka u tim zemljama, mogu ulaziti i boraviti, odnosno prelaziti preko teritorije CG do 30 dana, a najduže do isteka vize, ako je vrijeme važenja te vize kraće od 30 dana.

3.24.3.2. Bilans ostvarenih rezultata

U martu 2015. otpočela je prva faza kreiranja crnogorskog viznog informacionog sistema.

3.24.3.3. Statistički podaci

U izvještajnom periodu izdata je 1 viza tipa „C" na graničnom prelazu, a 3 vize tipa „B" pomorcima.

3.24.4. VANJSKE GRANICE I ŠENGEN

3.24.4.1. Normativni okvir

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o unutrašnjim poslovima („Sl. list CG", br. 1/15) usvojen je 27. XII 2014. Navedenim Zakonom su između ostalog predviđene i odredbe kojima se Zakon o unutrašnjim poslovima usklađuje sa izmjenama Zakona o krivičnom postupku, posebno kada su u pitanju pojedina ovlašćenja policije koja su remodelirana i precizirana; regulisana je i dodatna zaštita službenika policije za slučajeve napada na njih u trenucima kada nijesu na dužnosti.

3.24.4.2. Bilans ostvarenih rezultata

Donošenjem Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji MUP-a (18. II 2015.) izvršena je reorganizacija granične policije. Na regionalnom nivou formirana su 3 regionalna centra granične policije, a na lokalnom nivou formirano je 6 odjeljenja granične bezbjednosti i 6 stanica granične policije.

Implementiran je prvi Akcioni plan za realizaciju Zajedničkog plana mjera za prevenciju i represiju korupcije na granici za 2014. Planom je uspješno realizovano 91 % mjera (realizovane 22 mjere), dok su dvije mjere djelimično realizovane.

3.24.4.3. Prikaz sprovedenih obuka

U izvještajnom periodu realizovane su brojne obuke za službenike granične policije na Policijskoj akademiji na teme: „Metode i tehnike nadzora“, „Krijumčarenje na granici–modus operandi“, „Obuka za upotrebu ručnog GPS uređaja GARMIN Rino 650“, „Organizovanje i upravljanje blokadom puta“, „Obuka za bording timove“, „Borba protiv krijumčarenja motornih vozila“, kao i kursevi po modelu FRONTEX-a.

U saradnji sa IOM realizovane su dvije zajedničke regionalne obuke za rad u zajedničkim patrolama za po 40 službenika: jedna za službenike graničnih policija Crne Gore, BiH i Republike Srbije i druga za službenike graničnih policija Crne Gore, Albanije i Republike Kosovo*.

Organizovano je 10 obuka na terenu za 141 službenika granične policije.

3.24.4.4. Prikaz statističkih podataka

Realizovane su zajedničke patrole sa graničnim policijama susjednih država (sa BiH - 157 patrola; sa Republikom Srbijom - 191; sa Republikom Albanijom - 120; sa Republikom Hrvatskom na Prevlaci - 5 patrola; sa Republikom Kosovo* – 45 sinhronizovanih patrola).

3.24.4.5. Međunarodna i regionalna saradnja

Poslovi razgraničenja i utvrđivanja državne granice i pripreme za zaključivanje međunarodnih ugovora o državnoj granici

Republika Kosovo*

Sporazum o državnoj granici između Crne Gore i Republike Kosovo* je u potpunosti usaglašen i parafiran. Usaglašeni su prilozi koji su sastavni dio Sporazuma: tekstualni opis protezanja državne granice i topografske karte sa ucrtanom graničnom linijom između dvije države, i očekuje se njihovo parafiranje.

Bosna i Hercegovina

Vijeće ministara BiH, na sjednici od 6. IX 2014, utvrdilo je Predlog ugovora o državnoj granici između BiH i Crne Gore. Ugovor će biti potpisan kad se završe potrebne procedure u Predsjedništvu BiH.

Određivanje graničnih prelaza i utvrđivanje režima pograničnog saobraćaja sa susjednim državama

Republika Kosovo*

10. II 2015. upućena je inicijativa Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Kosovo* za održavanje sastanka za implementaciju ugovora potpisanih 26. III 2014. i za formiranje zajedničkog ekspertskog tima za izradu elaborata i utvrđivanje dinamike zatvaranja puteva pogodnih za nezakoniti prelazak državne granice.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Kosovo* obavijestilo je 4. IV 2015. Ministarstvo unutrašnjih poslova Crne Gore o imenovanju članova Komisije za pripremu elaborata za zatvaranje sporednih puteva i za utvrđivanje nadležnosti i dinamike njihovog zaprečavanja.

Republika Albanija

U toku je usaglašavanje Sporazuma o otvaranju graničnog prelaza Tuzi-Bajze za međunarodni željeznički saobraćaj, između Vlade Crne Gore i Savjeta ministara Republike Albanije.

Bosna i Hercegovina

Ministarstvu sigurnosti BiH, upućena je urgencija 24. II 2015. za održavanje sastanka komisija u cilju regulisanja pograničnog saobraćaja uz istovremeno zatvaranje sporednih putnih pravaca.

Republika Srbija

Upućena inicijativa 6. X 2014. Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Srbije za nastavak pregovora na usaglašavanju sporazuma o graničnim prelazima i pograničnom saobraćaju.

Nakon susreta ministara unutrašnjih poslova Crne Gore i Republike Srbije u Podgorici (15-16. III 2015), elektronskim putem dostavljeni su nacrti 7 sporazuma o graničnim prelazima i pograničnom saobraćaju, u cilju nastavka pregovora na njihovom usaglašavanju, sa predlogom da se prioriteto usaglasi Sporazum o pograničnom saobraćaju, uporedo sa aktivnošću na izradi elaborata za zatvaranje sporednih puteva.

3.24.5. PRAVOSUDNA SARADNJA U GRAĐANSKIM I KRIVIČNIM STVARIMA

3.24.5.1. Normativni okvir

Vlada je 18. XII 2014. usvojila Analizu o stepenu usklađenosti crnogorskog parničnog i izvršnog zakonodavstva sa pravnom tekovinom Evropske unije.

U septembru 2014. Vlada Crne Gore usvojila Analizu zakonodavstva u oblasti pravosudne saradnje u krivičnim stvarima sa predlozima za usklađivanje sa pravnom tekovinom EU.

3.24.5.2. Prikaz sprovedenih obuka

U izvještajnom periodu održane su dvije obuke na teme: "Međunarodna pravna pomoć i borba protiv transnacionalnog organizovanog kriminala i drugih oblika prekograničnog kriminala, sa fokusom na saradnju između CG i BiH" za sudije, tužioce i ministarstava pravde Crne Gore i BiH, uključujući predstavnike sudova i tužilaštava iz pograničnih gradova, te predstavnike granične policije Crne Gore i BiH, i "Nadležnost, priznanje i izvršenje sudskih odluka u građanskim i trgovinskim stvarima u pravu EU i pravu Crne Gore", za sudije građanskih i privrednih odjeljenja sjeverne i centralne regije Crne Gore.

3.24.5.3. Prikaz statističkih podataka

Statistika predmeta međunarodne pravne pomoći u građanskim i krivičnim stvarima na dan 15. IV 2015:

Ukupan broj predmeta zavedenih u LURIS: **2958**.

Ukupno građanskih: **1391**   Ukupno krivičnih: **1567**

Građanski 2014: **1010**   Krivični 2014: **1105**

Građanski 2015: **381**   Krivični 2015: **462**

3.24.5.4. Međunarodna i regionalna saradnja

Crna Gora trenutno vodi pregovore sa Republikom Kosovo* o zaključenju tri ugovora: ugovora o pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, ugovora o međusobnom izvršavanju sudskih odluka u krivičnim stvarima i ugovora o izručenju. Posljednje verzije pomenutih ugovora na engleskom i crnogorskom jeziku upućene su kosovskim predstavnicima 11. II 2015.

Crna Gora vodi pregovore sa Republikom Turskom o zaključenju ugovora o pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, izručenju i međusobnom izvršavanju sudskih odluka u krivičnim stvarima.

Na sastanku održanom 20. IV 2015. u sjedištu EUROJUST-a u Hagu, finalizovan je nacrt Sporazuma o saradnji između Crne Gore i EUROJUST-a i paraфирan od strane predstavnika dvije strane.

Dopisom od 28. X 2014, Sekretarijat Evropske pravosudne mreže pozvao je Crnu Goru da odredi kontakt osobe za saradnju s tom institucijom. Tim povodom, kao nacionalne kontakt osobe za saradnju s EJR imenovani su predstavnik Vrhovnog državnog tužilaštva i predstavnik Ministarstva pravde, koji su istovremeno i nacionalne kontakt osobe za saradnju sa EUROJUST-om, obzirom na bliskost poslova kojima se bave te dvije institucije.

Crna Gora aktivno učestvuje u potprojektu GIZ-a "Prekogranična pravosudna saradnja u građanskim stvarima" i regionalnom projektu "Međunarodna saradnja u krivičnom pravosuđu: mreža tužilaca Zapadnog Balkana".

3.24.6. SPREČAVANJE PRANJA NOVCA

3.24.6.1. Strateški okvir

29. I 2015. Vlada Crne Gore je usvojila VII Izvještaj o sprovođenju Strategije za prevenciju i suzbijanje terorizma, pranja novca i finansiranje terorizma.

3.24.6.2. Normativni okvir

Radi efikasnije primjene novog Zakona o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma („Sl. list CG“, br. 33/14), donijeti su podzakonski akti: Pravilnik o načinu rada ovlašćenog lica, načinu sprovođenja unutrašnje kontrole, čuvanju i zaštiti podataka, načinu vođenja evidencija i osposobljavanju zaposlenih ("Sl. list CG", br. 48/14); Pravilnik o uslovima i načinu dostavljanja podataka o gotovinskim transakcijama u iznosu od najmanje 15.000 eura i sumnjivim transakcijama ("Sl. list CG", br. 49/14); Pravilnik o smjernicama za izradu analize i faktorima rizika radi sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma ("Sl. list CG", br. 53/14) i Pravilnik o indikatorima za prepoznavanje sumnjivih klijenata i transakcija ("Sl. list CG", br. 50/14, 12/15).

3.24.6.3. Sprovedene obuke

33 službenika USP NFT je učestvovalo na 24 seminara koji su se odnosili na borbu protiv finansijskog kriminala, tehnike finansijskih istraga i oduzimanje imovine, implementaciju preporuka FATF-a.

3.24.6.4. Operativni kapaciteti

U okviru IPA projekta "Podrška EU vladavini prava u Crnoj Gori", uspješno je završen tender za nabavku neophodnog hardvera čija se isporuka očekuje krajem aprila 2015. Početkom

2015. su preduzeti i konkretni koraci u pripremanju dokumentacije, kako bi se u aprilu 2015. raspisao tender za razvoj potrebnog softvera.

3.24.6.5. Međunarodna saradnja

Memorandum o saradnji s finansijsko-obavještajnom službom Turske potpisan je u januaru 2015. u Berlinu, u cilju razmjene informacija, operativnih podataka i saznanja iz oblasti sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma, kao i sa njima povezanih krivičnih djela.

3.24.6.6. Statistički podaci

U Sektoru za analitičke poslove i kontrolu obveznika otvoreno je 213 predmeta. Primljeno je 106 izvještaja o sumnjivim transakcijama. Takođe, drugim nadležnim državnim organima proslijeđeno je 150 informacija i obavještenja. Izvršeno je 66 kontrola kod obveznika nad kojima Uprava za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma vrši direktan nadzor po Zakonu o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma. Od navedenog broja kontrola, podnijeto je pet zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka i iz prethodnog perioda izrečene su kazne u iznosu od 12.405,00 eura. Izdato je 32 prekršajna naloga u iznosu od 55.600,00 eura, a naplaćeno 24 prekršajna naloga u iznosu od 28.963,56 EUR. Takođe, proslijeđeno je 10 inicijativa drugim državnim organima na dalje postupanje. Stranim finansijsko-obavještajnim službama proslijeđeno je 88 zahtjeva, a od stranih finansijsko-obavještajnih službi primljena su 22 zahtjeva za dostavu finansijsko obavještajnih podataka. Uprava za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma je privremeno blokirala (na 72 sata) 31 transakciju u ukupnom iznosu od 1.050.105,00 dolara i 8.722.027,00 eura.

3.24.7. BORBA PROTIV TRGOVINE LJUDIMA

3.24.7.1. Strateški okvir

Vlada je 26. II 2015. usvojila Izvještaj o realizaciji mjera iz Akcionog plana za implementaciju Strategije za borbu protiv trgovine ljudima. 29. I 2015. Vlada je donijela Akcioni plan za implementaciju Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za 2015.

3.24.7.2. Institucionalni okvir

U oblasti borbe protiv trgovine ljudima, ojačana je multisektorska saradnja formiranjem koordinacionog tima za praćenje implementacije Sporazuma o saradnji u borbi protiv trgovine ljudima, koji ujedno predstavlja i operativni tim koji preduzima konkretne aktivnosti u odnosu na identifikaciju, pružanje pomoći i zaštite žrtava trgovine ljudima.

3.24.7.3. Sprovedene obuke

U cilju unapređenja kvalitetnog sistema borbe protiv trgovine ljudima, realizovan je značajan broj obuka u pravcu jačanja stručnih kapaciteta predstavnika sudstva, tužilaštva, policije, zdravstva, socijalnih službi. Vladina Kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima, MUP/UP-Sektor granične policije i Misija OEBS-a u Crnoj Gori, sproveli su drugu fazu prvog ciklusa obuka u sklopu implementacije Frontex-ovog programa „Borba protiv trgovine ljudima“. U periodu od 14. X do 19. XI 2014, obučen je 141 službenik kroz 10 obuka na terenu. U sklopu I ciklusa realizovanih obuka u 2014. ukupno je obučeno 260 službenika granične policije (od čega 11 službenica).

3.24.7.4. Statistika

Od decembra 2014. do aprila 2015, u Skloništu za žrtve trgovine ljudima su boravile četiri maloljetne štice (trenutno su u Skloništu dvije), koje su od strane Koordinacionog tima prepoznate kao potencijalne žrtve trgovine ljudima.

3.24.7.5. Međunarodna saradnja

8. XII 2014. nacionalni koordinatori za borbu protiv trgovine ljudima Crne Gore i Republike Albanije potpisali su Protokol o saradnji na polju borbe protiv trgovine ljudima između ove dvije zemlje.

3.24.8. SARADNJA U OBLASTI DROGA

3.24.8.1. Strateški okvir

Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije Crne Gore za sprječavanje zloupotrebe droga 2013-2020, usvojen je 9. IV 2015.

3.24.8.2. Bilans ostvarenih rezultata

U periodu od 1. IX 2014. do 1. IV 2015. na teritoriji Crne Gore je, u 166 pojedinačnih akcija, zaplijenjeno 225,33 kilograma opojnih droga i to: 218, 19 kg marihuane, 2, 71 kg heroína, 0,009 kg kokaina, 0,017 kg sintetičkih droga.

Službenici Odsjeka za borbu protiv droge i krijumčarenja podnijeli su 60 krivičnih prijava, kojima je, nadležnim državnim tužiocima, procesuirano 70 lica zbog počinjenog 71 krivičnog djela iz oblasti zloupotrebe droge. Prvi kvartal 2015. karakterišu tri značajne zaplijene opojne droge heroin, što implicira porast zaplijene heroína u odnosu na 2014.

3.24.8.3. Međunarodna saradnja

Najznačajnija akcija je realizovana u saradnji sa Jedinicom za specijalne operacije DEA, u istrazi kriminalne organizacije koja se bavi krijumčarenjem oružja na Balkanskom poluostrvu. Službenici Odsjeka za borbu protiv droge i krijumčarenja su, primjenom mjera tajnog nadzora, locirali dva rumunska i jednog italijanskog državljanina uključena u vršenje ove kriminalne aktivnosti. Ova lica su 15. XII 2014. lišena slobode u Podgorici, a u januaru 2015. izvršena je ekstradicija u SAD.

Službenici Odsjeka za borbu protiv droge su, u proteklih osam mjeseci angažovani na šest predmeta koji se sprovode u saradnji sa međunarodnim partnerskim službama: zajedničke istrage "Albatros", "Kontejner", "Kocka", "Šetač", "Skiper" i "Subra"¹⁵. Održano je preko 20 operativnih sastanaka, u zemlji i inostranstvu sa predstavnicima policijskih službi SAD, Republike Hrvatske, Bosne i Hercegovine, britanske Agencije NCA, SR Njemačke, Kraljevine Belgije, Kraljevine Holandije, Republike Srbije, Republike Albanije, Australije, te sa predstavnicima EUROPOL-a, Kancelarije DEA-e u Rimu i SELEC Centra u Bukureštu. U kontinuitetu se realizuju aktivnosti u okviru projekta Kancelarije UN-a za drogu i kriminal i Svjetske carinske organizacije "Kontrola kontejnerskog transporta", u okviru kojeg je formiran Zajednički tim za kontrolu kontejnera u Luci Bar.

---

¹⁵ Zabilježen je porast broja zajedničkih istraga u odnosu na 2013. godinu, kada su vođene 4 međunarodne istrage.

Unapređenje stručnih znanja i usvajanje novih doktrina i pristupa liječenju bolesti zavisnosti u zdravstvu se kontinuirano realizuje kroz edukacije i treninge stručnjaka kroz programe saradnje sa Republikom Slovenijom, Republikom Hrvatskom, Republikom Italijom, Savjetom Evrope, Svjetskom zdravstvenom organizacijom, Kancelarijom UNODC-a, Evropskim centrom za praćenje droga i zavisnosti od droga (EMCDDA). Ministarstvo zdravlja je, uz podršku TAIEX-a, realizovalo ekspertsku misiju za uspostavljanje EWS "Sistema za upozoravanje na nove psihoaktivne supstance" (oktobar 2014). Inicijalna obuka je organizovana za 20 službenika i izrađen je nacrt dokumenta za EWS. U cilju pripreme za članstvo u EMCDDA i sistemu REITOX, Ministarstvo zdravlja i Uprava policije su uputile prvu informaciju kroz sistem EMCDDA i EUROPOL u skladu sa izvještajnim standardom EWS. Uz podršku EMCDDA, Institut za javno zdravlje je sproveo GPS Pilot study (Istraživanje upotrebe droga u opštoj populaciji – Pilot studija) i u skladu sa preuzetim obavezama Izvještaj Pilot studije je poslat EMCDDA u oktobru 2014.

3.24.9. BORBA PROTIV TERORIZMA

3.24.9.1. Normativni okvir

Skupština je 17. III 2015. usvojila Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika, koji je usklađen sa Rezolucijom UN o stranim borcima 2178 (2014).

Skupština je 26. II 2015. usvojila Zakon o oružju („Sl. list CG", br. 10/15).

3.24.9.2. Bilans ostvarenih rezultata

Vlada je 29. I 2015. usvojila VII izvještaj o sprovođenju Strategije za prevenciju i sprečavanje terorizma, pranja novca i finansiranja terorizma 2010-2014, za period jul-decembar 2014.

Po MONDEM programu do sada je ukupno neutralisano 1.483,11 tone ili 68,25% od planirane količine. Ostalo da se uništi 690,02 tona. Za navedenu neutralizaciju je potrebno oko 1 milion €. U okviru MONDEM programa tokom 2014. realizovana je rekonstrukcija pojedinih objekata u skladištu "Brezovik". Ukupna vrijednost radova iznosila je 283.897,90 eura.

Izvršena je rekonstrukcija objekata M-8, M-10 i M-12 za skladištenje municije i minsko eksplozivnih sredstava.

Vlada je 6. IX 2014. usvojila Informaciju o statusu realizacije Ugovora o zamjeni i stanju naoružanja, municije i minsko-eksplozivnih sredstava.

Vlada je 20. IX 2014. zadužila Ministarstvo unutrašnjih poslova da planira i sprovede mjere poboljšanja sistema upravljanja zalihama oružja, municije i minsko eksplozivnih sredstava, što uključuje obezbjeđenje, opremanje i instaliranje odgovarajućih mjera tehničke zaštite u skladištu "Rogami", prema NATO i EU standardima. Za navedene aktivnosti sredstva su obezbijeđena iz budžeta Ministarstva unutrašnjih poslova. Na nivou Ministarstva unutrašnjih poslova oformljena je komisija za realizaciju zaključka Vlade.

3.24.9.3. Prikaz statističkih podataka

Od stupanja na snagu Zakona o oružju, 19. III 2015, građani su dobrovoljno predali 100 komada oružja: 25 pištolja, 2 revolvera, 1 gasni pištolj, 1 bajonet, 12 automatskih pušaka, 27 poluautomatskih pušaka, 29 karabina, 3 lovačke puške, 7 ručnih bombi i 1500 metaka različitog kalibra.

3.24.9.4. Prikaz sprovedenih obuka

U izvještajnom periodu održani su sljedeći seminari: "Finansijske istrage i oduzimanje imovine" i "Visokotehnološki kriminal i elektronski dokazi" za predstavnike Apelacionog suda i Višeg suda u Podgorici, te seminar na temu "Strani borci-rastuća prijetnja regionu" za predstavnike ANB-a.

Održane su 2 konferencije: „Sajber terorizam i nove sajber prijetnje u Crnoj Gori“ za predstavnike tužilaštva, sudstva, policije i Policijske akademije, i "Strategija za suzbijanje nasilnog ekstremizma, uključujući primjenu novih odredbi Krivičnog zakonika u vezi stranih boraca" za predstavnike Ministarstva unutrašnjih poslova, tužilaštva, suda, Uprave za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma, Ministarstva za ljudska i manjinska prava, Ministarstva rada i socijalnog staranja.

Održane su 2 radionice na temu: „Prioritetne potrebe zemalja Zapadnog Balkana u sprečavanju radikalizacije i ekstremizma, trendovi u radikalizaciji i regrutovanju, odgovor država članica EU prema stranim ratnicima“ i "Strani borci-rastuća prijetnja regionu", te regionalna radionica policijskih službenika sa težištem na studijama slučaja ilegalnih trgovina i metoda krijumčarenja oružja. Predstavnicima Ministarstva odbrane učestvovali su na jednom Obavještajnom simpozijumu u Vašingtonu i dvije Obavještajne konferencije na temu stranih boraca.

Pripadnici Ministarstva odbrane su učestvovali u obukama: ISAF Intelligence Orientation Course, Kurs za UN posmatrača UNMNEON 2014-01, „SHARP LINX 14“, Bording kurs 2000 i 3000, Kurs prekvalifikacije pomorskih diverzanata, Kurs na temu proliferacije oružja za masovno uništavanje, obuka pripadnika Vojske Crne Gore i Ministarstva unutrašnjih poslova u urbanom alpinizmu i na seminaru iz oblasti vojno obavještajnih, kontraobavještajnih i bezbjednosnih poslova.

Pripadnici Ministarstva odbrane učestvovali su na obukama za inspektore, naprednom snajperskom kursu, UN kursu za Vojnu policiju, NATO panelu Načelnika VP, konferenciji za vježbu specijalnih jedinica Balkana i pokaznoj vježbi „Prikaz sposobnosti pripadnika čss“ za NATO vojni komitet.

Službenici MUP održali su 24. XI 2014. radni sastanak na temu "Psihološki profili počinilaca krivičnih djela", kojom prilikom su obrađene teme: "Aktivno slušanje" i "Psihološki profili mogućih počinilaca krivičnih djela". Službenici MUP-a učestvovali su u uklanjanju neeksplozivnih ubojnih sredstava, realizovali metodske pokazne vježbe „Otmica aviona na aerodromu Podgorica“, trodnevnu terensku vježbu sa scenarijom zemljotresa („IPA MNE QUAKE 2014“), učestvovali u međunarodnoj simulacionoj vježbi SEESIM.

3.24.9.5. Jačanje administrativnih kapaciteta

U cilju jačanja kapaciteta deklariranih jedinica za pomoć u borbi protiv terorizma Ministarstva odbrane nabavljena je oprema za: vršenje protiv-diverzionog pregleda, kriminalističko-tehničku obradu lica mjesta krivičnog djela i sredstva za kontrolu saobraćaja. Za potrebe Pomorskog odreda Mornarice Vojske Crne Gore, US EUCOM je donirao opremu u vrijednosti od 120.000,00 dolara.

U cilju jačanja kapaciteta HBRN zaštite, Ministarstvo odbrane je nabavilo sljedeću opremu: zaštitne maske AVON C 50, pribor za ličnu dekontaminaciju LPD M-3, kompletne injektora

IZAS-05, materije za dekontaminaciju ChemBiO shower, komplete za obilježavanje kontaminiranog zemljišta, komplete za dekontaminaciju vozila, samostalnu mobilnu prikolicu ROTFIRE ST 2000, šator za dekontaminaciju za 12 lica.

3.24.9.6. Međunarodna i regionalna saradnja

Potpisan Memorandum o razumijevanju o pristupanju Mehanizmu za civilnu zaštitu EU-Sporazum potpisan u Rimu 29. IX 2014.

Potpisan je Memorandum o razumijevanju MUP-UNDP-OEBS-NVO CDT u cilju realizacije projekta „poštuj život- vrati oružje“.

Oformljena je SEEFEN mreža - 23-24. IX 2014. u Draču (AL) i održan je Prvi sastanak eksperata za vatreno oružje zemalja JI Evrope (SEEFEN).

Crna Gora, Slovenija i Regionalni savjet za saradnju (RCC) organizovali su u Budvi 16-17. IV 2015. Ministarsku konferenciju ministara unutrašnjih poslova i pravde Brdo procesa i Procesa saradnje u Jugoistočnoj Evropi (SEECF) na temu borbe protiv terorizma.

3.24.10. CARINSKA SARADNJA

3.24.10.1. Normativni okvir

Vlada je 23. IV 2015. utvrdila Zakon o izmjenama i dopunama Zakonika o krivičnom postupku, kojim je predviđeno jačanje ovlašćenja carinskih službenika, na način što je propisano da policija i službenici organa državne uprave nadležnog za poslove carina mogu da saslušaju osumnjičenog u izviđaju, po odobrenju državnog tužioca, a uz prisustvo branioca.

3.24.10.2. Bilans ostvarenih rezultata

Realizovane su 4 Tajeks ekspertske misije, na teme: “Uzajamna pomoć i razmjena informacija”, “Najbolja praksa u oblasti kontrole akcize”, “Upravljanje rizikom i naknadna kontrola”, “Tehnička specifikacija Registra za upravljanje rizikom”.

U organizaciji Interpolu i Tajeksa sprovedena je međunarodna zajednička carinska operacija usmjerena na borbu protiv nelegalne trgovine nedozvoljene i falsifikovane robe. Takođe, sprovedene su tri međunarodne zajedničke carinske operacije u organizaciji Svjetske carinske organizacije, koje su se odnosile na krijumčarenje strateške robe i borbu protiv krijumčarenja narkotika.

3.24.11. FALSIFIKOVANJE EURA

3.24.11.1. Institucionalni okvir

U Sektoru kriminalističke policije, Odsjeku za suzbijanje privrednog kriminaliteta, uspostavljena je Jedinica – Grupa za suzbijanje krivičnog djela falsifikovanja eura koja će se prioritetno baviti suzbijanjem ove pojave, pratiti, analizirati i sačinjavati odgovarajuće izvještaje koje će razmijenjivati sa EUROPOL-om i OLAF-om. Izvještaji Centralne banke Crne Gore o sumnjivim novčanicama eura povučenom iz opticaja dostavljaju se na mjesečnom nivou ovoj grupi, radi praćenja i analize stanja na teritoriji Crne Gore.

3.24.11.2. Sprovedene obuke

Na Policijskoj akademiji u Danilovgradu, realizovana su dva seminara na temu "Pojavni oblici falsifikovanja eura". Prvom seminaru prisustvovalo je 16 službenika Sektora kriminalističke policije i jedan predavač sa Policijske akademije, dok je drugi seminar prošlo 14 polaznika.

3.25 POGLAVLJE 25: NAUKA I ISTRAŽIVANJE

3.25.1. Bilans ostvarenih rezultata

Saglasno dinamici realizacije „INVO“ projekta, u „**Centru izvrsnosti u bioinformatici - BIO-ICT**“, na Univerzitetu Crne Gore - Elektrotehničkom fakultetu u Podgorici, angažovana su 82 istraživača, od kojih je 15 mladih istraživača - doktoranata i 5 postdoktoranata, realizovano je zapošljavanje 10 novih izvršilaca, i zaključeni su ugovori između članova konzorcijuma od 8 partnera. Istraživanja u Centru treba da se realizuju u 6 laboratorija (4 postojeće i 2 nove). U toku je nabavka naučnoistraživačke opreme za potrebe laboratorija.

Ministarstvo nauke je u okviru "INVO" projekta, po drugom **Konkursu za istraživačke grantove**, prihvatilo 4 projekta. Ministarstvo nauke je 30. III 2015. potpisalo 2 ugovora za dodjelu grantova, i to s Fakultetom za informacione tehnologije Univerziteta „Mediterran“, u vrijednosti od 325.000 € i s Biotehničkim fakultetom Univerziteta Crne Gore, u vrijednosti od 315.000 €. U toku su pregovori za 2 projekta Kliničkog centra Crne Gore.

U okviru "INVO" projekta, završena je **Studija o saradnji s naučnicima iz dijaspore**, koju je Vlada usvojila 27. XI 2014.

Upisom u Centralni registar privrednih subjekata **Inovaciono preduzetnički centar „Tehnopolis“** počeo je s radom, 11. IX 2014. Skupština Opštine Nikšić, 30. X 2014. donijela je Odluku o oslobađanju Ministarstva nauke naknade po osnovu komunalnog opremanja građevinskog zemljišta, za rekonstrukciju Doma Vojske u Nikšiću za potrebe "Tehnopolis"-a, koja predstavlja učešće Opštine Nikšić u njegovom finansiranju. Opština Nikšić izdala je građevinsku dozvolu Ministarstvu nauke, 9. XII 2014.

Skupština je 26. XII 2014. donijela **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o naučnoistraživačkoj djelatnosti** („Službeni list CG“, br. 57/14).

Nastavljena je **realizacija završetka druge i početka treće istraživačke godine na 104 nacionalna naučnoistraživačka** projekta po Konkursu 2012-2015, koje Ministarstvo nauke sufinansira zajedno sa šest ministarstava. Do kraja 2014, nastavljena je realizacija Konkursa za sufinansiranje naučnoistraživačke djelatnosti, dok je **Konkurs za sufinansiranje naučnoistraživačke djelatnosti u 2015.** objavljen 09. III 2015.

Realizovani su programi **Promocije nauke u društvu**: „II Regionalna škola o komunikacijama u nauci“, 19-22. IX 2014, IV promotivni festival „Otvoreni dani nauke“ 24 – 28. IX 2014. i UNESCO Svjetski dan nauke za mir i razvoj, posvećen temi „Kvalitetno naučno obrazovanje“ 10. XI 2014.

Ministarstvo je 18. XII 2014. dodjelilo **nagrade za naučna dostignuća u 2014.** i to: mladom istraživaču – talentu do 20 godina; najuspješnijem naučniku/naučnici; i pronalazaču – inovatoru za najuspješniji patent ili inovativno rješenje.

3.25.2. Međunarodna i regionalna saradnja

Ministarstvo nauke je, u saradnji s EK, organizovalo 7. X 2014. radionicu na temu "Horizont 2020" s učešćem eksperata Pera Consulting-a i University Collegea iz Londona. Takođe, Ministarstvo je 14. i 15. X 2015. organizovalo radionicu na temu "Horizont 2020 - Uvod i pregled procedura", uz Tajeks podršku. Ova radionica je bila namijenjena NCP i predstavnicima Crne Gore u programskim odborima Horizonta, kao i predstavnicima privrede i MSP. Takođe, Crna Gora je imenovala i svoje predstavnike u „Grupi predstavnika država“ istraživačkih programa: "Čisto nebo 2 zajednička obaveza" 8. IX 2015, „Nanonauka, nanotehnologije i napredni materijali" 30. IX 2015. i „Gorive ćelije i vodonik - zajednički poduhvat (FCH 2 JU)" 30. IX 2015.

U Zakonu o budžetu Crne Gore za 2015, u budžetu Ministarstva nauke odobrena su sredstva za kontribuciju Crne Gore za učešće u programu „Horizont 2020“ za 2015. u iznosu od 1,14 mil. €. Ministarstvo je 19. III 2015. uplatilo prvi dio finansijskog učešća Crne Gore za 2015. u ovom Okvirnom programu.

Okvirni program za saradnju Crne Gore sa **Međunarodnom agencijom za atomsku energiju - IAEA** (2014-2020), potpisan je 29. X 2014. U toku je realizacija 4 nacionalna projekta i 9 regionalnih projekata.

Crna Gora učestvuje u **EUREKA Programu** od potpisivanja Memoranduma 22. VII 2012. U okviru ovog programa je realizovala učešće u 2 projekta, dok je u toku prijavljivanje kompanija na nove pozive.

U **COST Programu** crnogorski istraživački timovi su, od 1. IV 2011. do 1. IV 2015. učestvovali u ukupno 17 COST Akcija, od kojih je 5 uspješno završeno, a 12 je u toku. COST Sekretarijat je u februaru 2015. najavio Ministarstvu nauke u članjenje Crne Gore u ovaj Program u maju 2015.

U okviru **NATO Naučnog programa za mir i bezbjednost** Crna Gora trenutno realizuje 2 projekta, dok su 3 projekta završena.

Ministarstvo je inteziviralo saradnju s **Evropskom organizacijom za nuklearna istraživanja – CERN**, putem: Konkursa za učešće na programu „Studentska ljetnja škola CERN 2015“ i Konkursa za profesore fizike srednjih škola za 2015. Ministarstvo je 29. I i 13. II 2015. donijelo odluke o izboru kandidata po ovim konkursima.

U okviru **Ipa IV** komponente, realizuje se mjera 2.2. "Podrška unapređenju inovativnih kapaciteta u visokom obrazovanju, istraživanju i privredi".

Realizuje se 96 projekata u okviru **bilateralne naučne i tehnološke saradnje (NTS)** Crne Gore sa: Slovenijom, Hrvatskom, Bosnom i Hercegovinom, Austrijom, Italijom, Turskom i NR Kinom. Potpisani su protokoli s: trećeg zasijedanja Mješovite komisije za NTS između Crne Gore i Austrije 10. XII 2014; trećeg zasijedanja Mješovite komisije za NTS između Crne Gore i Hrvatske 04. II 2015; i prvog zasijedanja Mješovite komisije za NTS između Crne Gore i Italije 19. II 2015.

Aktivnosti Ministarstva nauke u **regionalnoj saradnji** obuhvaćene su u Strategiji Jugoistočne Evrope (SEE 2020) u Stubu "Pametni rast", dimenzija E "Istraživanje, razvoj i inovacije".

3.26 POGLAVLJE 26: OBRAZOVANJE I KULTURA

3.26.1 Obrazovanje

3.26.1.1 Normativni okvir

Skupština Crne Gore je 8. X 2014. donijela **Zakon o visokom obrazovanju** („Službeni list CG“, br. 44/2014). Novi Zakon ima za cilj da preciznije uredi postupak obezbjeđivanja kvaliteta koji podrazumijeva akreditaciju, samoevaluaciju i reakreditaciju, uslove za osnivanje i ukidanje ustanova i studijskih programa, organizaciju na ustanovama visokog obrazovanja, finansiranje, postupak upisa i pravila studiranja. Zakonom se bliže uređuju i prava studenata, cjeloživotno učenje, kao i zaštita od plagijata.

Vlada je na sjednici od 18. XII 2014. usvojila Strategiju za razvoj i podršku darovitim učenicima (2015-2019.) s Akcionim planom (2015-2016.). Predviđene mjere i aktivnosti imaju za cilj da se stvore sistemski uslovi za savremeniji, sveobuhvatniji, odgovorniji, stručno i naučno zasnovaniji pristup darovitim učenicima.

Vlada je 25. IX 2014. usvojila Strategiju obrazovanja odraslih (2015-2025.). U skladu sa Strategijom obrazovanja odraslih, donijet je i Plan obrazovanja odraslih za period 2015-2019.

Vlada je 26. XII 2014. usvojila Strategiju stručnog obrazovanja (2015-2020) i Akcioni plan realizacije Strategije za 2015. Prioriteti u Strategiji usaglašeni su s prioritetima Briškog saopštenja. Na istoj sjednici, Vlada je donijela Strategiju podrške talenovanim učenicima.

3.26.1.2 Ostvareni rezultati

Savjetodavna grupa za Evropski okvir kvalifikacija Evropske komisije (*EQF Advisory Group*) usvojila je Izvještaj o referenciranju Crnogorskog okvira kvalifikacija s Evropskim okvirom kvalifikacija za cjeloživotno učenje i Okvirom kvalifikacija za Evropski prostor visokog obrazovanja na 27. sjednici održanoj 6- 7. XI 2014. u Briselu.

U septembru 2014. startovao je servis za roditelje – internet portal, putem kojeg svaki roditelj s korisničkim imenom i lozinkom ima pristup uspjehu, izostancima, vladanju i disciplini svog djeteta, kao i još jedan dodatni način elektronske komunikacije s odjeljenskim starješinom.

Podaci koji se prikazuju su iz integralne baze podataka Informacionog sistema obrazovanja Crne Gore (*MEIS - Montenegrin Education Information System*). Ovaj portal doprinosi povećanju pozitivnog i blagovremenog uticaja roditelja na uspjeh njihove djece i konačno smanjenju stope ranog napuštanja školovanja (*drop out-a*).

Organizovane su Konferencije “Kvalitetno obrazovanje - značaj ulaganja u predškolsko obrazovanje” (11. XII 2014. i 30. III 2015.) u saradnji s kancelarijom UNICEF-a u Crnoj Gori.

Početkom januara 2015. završen je novi objekat vrtića JU “Dušo Basekić” u Bijelom Polju. Vrtić je izgrađen na površini od 1.300 m² iz sredstava kapitalnog Budžeta Vlade CG u iznosu od 1.088.143,00 eura. Tri puta povećan broj djece koja pohađaju vrtić u Bijelom Polju.

Izrađen je i poseban Informator inkluzivnog obrazovanja namijenjen djeci s posebnim obrazovnim potrebama, njihovim roditeljima kao i profesionalcima čije se polje djelovanja odnosi na ovu populaciju. Urađeno je i Uputstvo za usmjeravanje djece sa smetnjama u razvoju namijenjeno članovima komisijama na lokalnom nivou.

Pripremljen je Torino izvještaj o stručnom obrazovanju za 2014. i dostavljen Evropskoj trening fondaciji (*European Training Foundation*). Urađena je Ex-post analiza Briž upitnika, u

saradnji s predstavnicima Centra za stručno obrazovanje, Zavoda za zapošljavanje, Ministarstva rada, Privredne komore, Unije poslodavaca i Saveza sindikata Crne Gore. Uz podršku Evropske trening fondacije, izrađen je „Dokument o zajedničkoj podršci školama u realizaciji profesionalnog razvoja za sve nastavnike”.

U okviru Erasmus+ programa (*EACEA 42/2014 Call for Proposals*) u februaru je odobren prijedlog projekta „2015 Financial Support for the EQF NCP in Montenegro“. Ciljevi projekta su promovisanje Evropskog okvira kvalifikacija i Crnogorskog okvira kvalifikacija, informisanje zainteresovanih strana i javnosti o rezultatima procesa referenciranja nacionalnih kvalifikacija s EQF nivoima i o razvoju Crnogorskog okvira kvalifikacija i izgradnja kapaciteta tijela koja su uključena u razvoj Crnogorskog okvira kvalifikacija.

Tokom 2014. sprovedena je eksterna evaluacija svih ustanova visokog obrazovanja od strane eksperata Evropske asocijacije univerziteta (*EUA*), koja je članica Evropskog udruženja za obezbjeđenje kvaliteta u visokom obrazovanju (*ENQA*) i nalazi se na listi Evropskog registra za obezbjeđenje kvaliteta u visokom obrazovanju (*EQAR*). Rezultat eksterne evaluacije ustanova visokog obrazovanja su pojedinačni izvještaji ustanova i integrisani izvještaj o sistemu visokog obrazovanja u Crnoj Gori, koji je Vlada usvojila 18. XII 2014.

U skladu sa Zakonom o stručnom osposobljavanju lica sa stečenim visokim obrazovanjem (“Sl. list CG”, br. 38/2012 i 39/2013) realizuje se Program stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem. Pravo na stručno osposobljavanje imaju lica sa stečenim visokim obrazovanjem koja nemaju radno iskustvo u određenom nivou obrazovanja i na evidenciji su Zavoda za zapošljavanje. Poslodavci su za Program 2014. oglasili potrebu za oko 7.000 mjesta, dok je ukupan broj prijavljenih korisnika za učešće u Programu 3.928.

Ministarstvo prosvjete je, zajedno s Ministarstvom nauke, angažovalo konsultanta koji je pripremio Šemu stipendiranja za magistarske, doktorske i postdoktorske studije. Ministarstvo prosvjete će realizovati program stipendija za magistarske studije, a Ministarstvo nauke za doktorske i postdoktorske studije.

3.26.2 Kultura

3.26.2.1 Normativni okvir

Vlada je 25. XII 2014. utvrdila Predlog zakona o kinematografiji, koji se trenutno nalazi u skupštinskoj proceduri.

Izvještaj o implementaciji Akcionog plana za sprovođenje Nacionalnog programa razvoja kulture u 2014. s Akcionim planom za 2015. usvojen je od strane Vlade Crne Gore 15. I 2015.

Vlada je 9. X 2014. usvojila Sporazum o razumijevanju između Crne Gore i Evropske unije o učešću u programu "Evropa za građane 2014-2020", koji je potpisan 27. X 2014. u Briselu.

U skladu sa članom 2(c) Sporazuma o učešću Crne Gore u programu “Kreativna Evropa”, Evropska komisija je 14. X 2014. dostavila potvrdu da je Crna Gora usaglasila medijsku regulativu s Direktivom 2010/13/EU (*AVMS Direktivom*), čime je stekla uslove za učešće u potprogramu MEDIA “Kreativne Evrope”. U Zakonu o budžetu Crne Gore za 2015, u budžetu Ministarstva kulture odobrena su sredstva za kontribuciju Crne Gore za puno učešće u ovom programu, u iznosu od €60.000.

3.26.2.2 Ostvareni rezultati

Na konkursu Projekti saradnje 2014 programa "Kreativna Evropa", grant je ostvarila crnogorska NVO „Expeditio“ iz Kotora, kao partner na projektu European Artizen Initiative, čiji je vodeći partner organizacija Dedale iz Francuske. Ukupan iznos EU granta koji je odobren za ovaj projekat je €199,843. Na konkursu Projekti saradnje 2015 programa "Kreativna Evropa", dvije crnogorske organizacije su aplicirale kao vodeći partneri na projektu. Prema rezultatima objavljenim 31. III 2015. grant je ostvarilo Kraljevsko pozorište "Zetski dom", kao partner na projektu "EU Collective Plays!", čiji je vodeći partner italijansko pozorište Teatro Stabile delle Arti Medievali. Ukupni iznos EU granta za ovaj projekat je €1.886.770,00.

Desk za Kreativnu Evropu, kao implementaciono tijelo programa na nacionalnom nivou, organizovalo je sljedeće INFO DANE za promociju programa "Kreativna Evropa" i "Evropa za građane 2014-2020": 23. XI 2014. u KIC Budo Tomović u Podgorici, 10. X 2014. u Perjaničkom domu u Podgorici, 28. I 2015. u CNP u Podgorici, i 13. II 2015. u Nikšićkom pozorištu.

U okviru Ipe Ministarstvo kulture je realizovalo projekat "ArTVision" u partnerstvu s italijanskim regijama Veneto i Pulja, i institucijama iz Hrvatske i Albanije. Projekat je realizovan u periodu septembar – decembar 2014.

Ministarstvo kulture je u okviru obezbjeđivanja mjera javne finansijske podrške za razvoj kulture objavilo Konkurs za sufinansiranje programa i projekata od značaja za ostvarivanje javnog interesa u oblasti kulturno-umjetničkog stvaralaštva u 2015. Ministarstvo kulture sufinansiraće u 2015. ukupno 162 projekta i programa iz oblasti kulturno-umjetničkog stvaralaštva, s ukupnim iznosom 1.145.795 €, i to: 22 projekta iz oblasti likovne umjetnosti (25.695 €); 4 muzička projekta (14.000 €); 34 projekta iz oblasti književnosti i književnog prevođenja (15 naslova/projekata od 5 izdavača i 19 samostalnih autorskih projekata, sa ukupno 43.400 €); jedan časopis iz oblasti kulture i umjetnosti (25.000 €); 4 pozorišna projekta (21.000 €); 22 manifestacije i festivala (167.400 €), 7 filmskih projekata (627.000 €), 2 projekta crnogorskog učešća na međunarodnim manifestacijama i festivalima (30.850 €) i 66 projekata za razvoj kulture na sjeveru (191.450 €).

Ministarstvo kulture objavilo je 7. III 2015. javni poziv za podnošenje zahtjeva za dobijanje finansijskih sredstava od Ministarstva kulture za realizaciju 58 projekata koji se odnose na konzervatorska i arheološka istraživanja.

3.27 POGLAVLJE 27: ŽIVOTNA SREDINA

U cilju izrade sveobuhvatne Nacionalne strategije i Akcionog plana koji će poslužiti kao osnova za prenošenje, sprovođenje i primjenu pravne tekovine u oblasti životne sredine i klimatskih promjena, radne grupe za sve podoblasti životne sredine su formirane. Prvi nacrti su pripremljeni i dostavljeni EK u rokovima koji su zajednički definisani.

Treći izvještaj o upravljanju životnom sredinom za Crnu Goru koji je pripremljen od strane eksperata UNECE-a, prezentiran je na sjednici Komiteta u oktobru 2014. Takođe, na sjednici Komiteta je donijeta i Odluka o članstvu Crne Gore u UNECE Odboru ministara za životnu sredinu i zdravlje, ispred podregiona jugoistočne Evrope za 2015. Za člana Odbora ministara izabran je Branimir Gvozdenović, ministar održivog razvoja i turizma.

U decembru 2014, Evropska komisija je odobrila dva projektna prijedloga kroz programsku godinu IPA 2014, i to: "Jačanje kapaciteta za upravljanje kvalitetom vazduha u Crnoj Gori" i "Implementacija Okvirne direktive o vodama" u ukupnom iznosu od 2,8 miliona eura.

3.27.1. HORIZONTALNO ZAKONODAVSTVO

3.27.1.1. Normativni okvir

Vlada je 30. X 2014. donijela Uredbu o izmjenama i dopunama Uredbe o projektima za koje se vrši procjena uticaja na životnu sredinu (Sl. list RCG, br. 20/07, Sl. list CG, br. 47/13, 53/14)

Vlada je 6. XI 2014. usvojila Izvještaj o realizaciji mjera iz Akcionog plana za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu, koji je dao pregled realizacije mjera za period januar-jun 2014.

Vlada je 12. II 2015. donijela Program monitoringa životne sredine Crne Gore za 2015.

Vlada je 2. IV 2015. usvojila Izvještaj o realizaciji mjera iz Akcionog plana za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu, koji je dao pregled realizacije mjera za period jun-decembar 2014.

3.27.1.2. Bilans ostvarenih rezultata

U periodu od 1. IX 2014. do 1. IV 2015, od svih javnih poziva upućenih nevladinim organizacijama za predlaganje kandidata u sastav radnih grupa za izradu propisa, samo se prijavila jedna nevladina organizacija čiji je predstavnik izabran za člana radne grupe za izradu Nacrta zakona o zaštiti prirode.

U toku izvještajnog perioda, Ministarstvo održivog razvoja i turizma je stavilo na javnu raspravu: Predlog Akcionog plana za borbu protiv degradacije zemljišta i ublažavanja posljedica suše Crne Gore (javna rasprava trajala je od 19. XII 2014. do 12. I 2015.), Nacrt zakona o biocidnim proizvodima (javna rasprava je trajala od 20. X 2014. do 28. XI 2014.), Nacrt Nacionalne strategije upravljanja hemikalijama (javna rasprava trajala je od 31. X 2014. do 21. XI 2014) i Nacrt zakona o životnoj sredini (javna rasprava trajala je od 31. X 2014 do 28. XII 2014.)

Tekstu nacrta navedenih dokumenata moglo se pristupiti preko internet stranice Ministarstva održivog razvoja i turizma, portala e-uprave i posredstvom Arhus centara u Podgorici i Nikšiću.

Za navedena dokumenta, održane su javne tribine: za Nacrt zakona o biocidnim proizvodima 26. XI 2014, za Nacrt Nacionalne strategije upravljanja hemikalijama 14. XI 2014. i za Nacrt zakona o životnoj sredini 25. XII 2014.

3.27.2. KVALITET VODA

3.27.2.1. Normativni okvir

Vlada je 18. XII 2014. usvojila Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o vodama koji je trenutno u skupštinskoj proceduri.

3.27.2.2. Bilans ostvarenih rezultata

U okviru 11. runde Zapadnobalkanskog investicionog okvira (WBIF) odobren je grant u iznosu od 2 miliona eura za implementaciju projekta "Unapređenje zajedničkih aktivnosti na upravljanju poplavama u slivu rijeke Save".

U toku su pripremne aktivnosti za tendersku proceduru za implementaciju sistema prognoze i upozoravanja (Komponenta 2 Projekta), u okviru kojih je Svjetska banka, uz asistenciju Sekretarijata Savske komisije, izradila Nacrt projektnog zadatka.

U okviru projekta „Podrška upravljanja vodnim resursima u slivu rijeke Drine“, održani su sastanci sa ključnim zainteresovanim stranama sve tri priobalne države (četiri entiteta). U Zagrebu je održan sastanak sa predstavnicima Međunarodne komisije za sliv rijeke Save (ISRBC).

Engleska verzija Finalnog početnog izveštaja (FIR) za projekat Drine je predata Koordinacionom odboru 2. III 2015.

U dijelu upravljanja otpadnim vodama i vodosnabdijevanja, u izvještajnom periodu realizovane su sljedeće aktivnosti i projekti:

- Nastavljeni su radovi na izgradnji postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u opštini Nikšić. Do sada je završeno 95 % ugovorenih radova. Očekuje se da projekat bude završen u II kvartalu 2015.
- Nastavljeno je s realizacijom projekta izgradnje vodovodne i kanalizacione mreže u Tivtu koja obuhvata izgradnju 17,6 km kanalizacione i 14,5 km vodovodne mreže i 12 kanalizacionih pumpnih stanica. Ugovor je vrijedan 9,49 miliona €. Projekat se sastoji od više segmenata, a trenutni prosječni stepen završenosti ukupnog projekta je preko 95% što je povećanje od 10% u odnosu na prethodni period. Očekuje se da radovi budu završeni do početka ljetnje sezone 2015.
- Nastavljeni su radovi na izgradnji vodovodne i kanalizacione mreže i postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u opštini Herceg Novi. Završeno je oko 85% ugovorenih radova na izgradnji kanalizacione mreže (povećanje za 20% u odnosu na prethodni period) i 85% ugovorenih radova na izgradnji postrojenja, kapaciteta 63.500 ES (povećanje 45 % u odnosu na prethodni period). Očekuje se da radovi na izgradnji postrojenja budu završeni do početka jula 2015.
- U prethodnom periodu je završena izrada Glavog projektaza izgradnju zajedničkog postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda za opštine Kotor i Tivat na osnovu Ugovora koji je zaključen sa odabranim izvođačem radova, kompanijom WTE Wassertechnik. Projekat se realizuje u skladu sa Žutom knjigom FIDIC. U decembru 2014. je dobijena građevinska dozvola i radovi na izgradnji postrojenja su zvanično otpočeli 23. I 2015.
- U izvještajnom periodu nije zabilježen napredak u realizaciji projekta izgradnje postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i kanalizacione mreže u opštini Bar osim što je rađeno na obezbjeđivanju imovinsko-pravnih i finansijskih pretpostavki za nastavak realizacije projekta koji obuhvata izgradnju 33,4 km kanalizacione i vodovodne mreže, četiri pumpne stanice, izgradnju podmorskog ispusta u Sutomoru i izgradnju postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda kapaciteta 68.600 ES.

- U okviru projekata kojim se rješava pitanje otpadnih voda u opštini Danilovgrad predviđena je i izgradnja nove i rehabilitacija postojeće vodovodne mreže. U izvještajnom periodu završen je dio projekta vezan za vodosnabdijevanje u ukupnoj vrijednosti od 760.000 €.
- U opštini Pljevlja otpočeli su radovi na izgradnji kolektora i kanalizacione mreže u iznosu od 1.021.000 eura, kao i izrada glavnog projekta za izgradnju postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda kapaciteta u prvoj fazi 28.000 ES (6 miliona eura).
- U opštini Rožaje u razmatranom periodu revidovan je Idejni projekat za izgradnju PPOV i kanalizacione mreže. U ovom periodu završena je i izgradnja primarnog cjevovoda za vodosnabdijevanje u dužini od 7,4 km i izgradnja rezovoara zapremine 2.000 m³.
- U opštini Berane nastavljena su aktivnosti vezane za izgradnju postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i kanalizacione mreže. Pripremljen je nacrt tenderske dokumentacije za izbor projektanta i izvođača radova na izgradnji postrojenja i nacrt tenderske dokumentacije za izbor izvođača radova na izgradnji kanalizacione mreže, kao i nacrt tenderske dokumentacije za izbor nadzora nad izgradnjom postrojenja i kanalizacione mreže. U opštini Ulcinj nastavljena revidovan je glavni projekat za izgradnju kanalizacione mreže za četiri naselja (13 km).
- U opštini Plav u razmatranom periodu objavljen je tender za izradu glavnog projekta za izgradnju kanalizacione mreže.
- U opštini Bijelo Polje, u toku su aktivnosti vezane za realizaciju projekta upravljanja otpadnim vodama. U izvještajnom periodu pripremljena je tenderska dokumentacija za izgradnju postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i ugovoreni radovi na izgradnji kanalizacione mreže po sistemu „projektuj i izgradi“. Takođe je ugovoren nadzor nad izvođenjem radova.
- U opštini Cetinje, u izvještajnom periodu potpisan je ugovor za izgradnju kanalizacione mreže koja se finansira iz IPF MW.
- U izvještajnom periodu pripremljena je tenderska dokumentacija za izbor izvođača radova na rekonstrukciji glavnog dovoda vode u opštini Andrijevica u vrijednosti od 600.000 €, kao i tenderska dokumentacija za izbor nadzora nad izvođenjem radova.

3.27.3. KVALITET VAZDUHA

3.27.3.1. Normativni okvir

Ministarstvo održivog razvoja i turizma je donijelo Pravilnik o popisu gasova i načinu izrade inventara emisije gasova sa efektom staklene bašte i razmjeni informacija (Sl. list CG, br. 39/14 od 18. IX 2014).

Vlada je 23. X 2014. utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti vazduha i isti se nalazi u skupštinskoj proceduri.

Vlada je 18. XII 2014. usvojila Drugi izvještaj o sprovođenju Nacionalne strategije upravljanja kvalitetom vazduha u 2014.

3.27.3.2. Bilans ostvarenih rezultata

U martu 2015. Državna mreža za praćenje kvaliteta vazduha upotpunjena je s 5 stanica za praćenje alergenog polena.

3.27.4. ZAŠTITA PRIRODE

3.27.4.1. Normativni okvir

Vlada je 15. I 2015. usvojila IV Izvještaj o sprovođenju Nacionalne strategije biodiverziteta u 2014. godini.

Vlada je 18. XII 2014. utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o šumama i Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o divljači i lovstvu, i isti su trenutno u skupštinskoj proceduri.

Vlada je 18. XII 2014. donijela Program razvoja lovstva za period 2014-2024.

Takođe, u izvještajnom periodu, donijeta su i objavljena u Službenom listu Crne Gore tri pravilnika, i to: Pravilnik o visini naknade za vršenje doznake stabala, premjer i žigosanje drvnih sortimenata i izradu izvođačkog projekta (Sl. list CG, br. 39/14 od 18. IX 2014.), Pravilnik o ustanovljavanju nagrade za ulov pojedinih vrsta divljači (Sl. list CG, br. 41/14 od 3. X 2014.) i Pravilnik o načinu lova sokolarenjem i načinu vođenja evidencija ptica grabljivica (Sl. list CG, br. 58/14 od 29. XII 2014.)

3.27.4.2. Bilans ostvarenih rezultata

Finalizovan je proces proglašenja prvog regionalnog parka u Crnoj Gori – regionalni park “Piva” čime će se doprinijeti povećanju procenta teritorije Crne Gore pod zaštitom.

U saradnji s Deutsche Bundesstiftung Umwelt (DBU) - Nemačka fondacija za zaštitu životne sredine, započet je projekat “Poboljšanje baze šumsko-ekoloških podataka za održivo gazdovanje šumama i zaštitu šuma u Crnoj Gori”.

3.27.5. KLIMATSKE PROMJENE

3.27.5.1. Normativni okvir

Pripremljen je prvi nacrt Nacionalne strategije klimatskih promjena do 2030. i započeta je procedura izrade strateške procjene uticaja za ovaj dokument.

3.27.6. INDUSTRIJSKO ZAGAĐENJE I UPRAVLJANJE HEMIKAJIJAMA

3.27.6.1. Normativni okvir

Vlada je 18. IX 2014. utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o integrisanom sprječavanju i kontroli zagađivanja životne sredine. Predlog zakona je u Skupštini Crne Gore.

Na osnovu Zakona o hemikalijama (Sl. list CG, br. 18/12), usvojen je Pravilnik o listi opasnih hemikalija i proizvoda čiji je izvoz zabranjen (Sl. list CG, br. 31/14). Takođe, Vlada je 15. I 2015. usvojila Strategiju hemikalija sa Akcionim planom za period 2015-2018.

3.27.6.2. Bilans ostvarenih rezultata

Ugovor o zajmu u vrijednosti od 50 miliona eura za projekat "Upravljanje industrijskim otpadom i čišćenje", koji se realizuje uz podršku Svjetske banke, potpisan je 10. X 2014. Ovim je započeta faza realizacije projekta koja podrazumijeva fizičko izvođenje radova u cilju sanacije crnih ekoloških tačaka (deponija grita na lokaciji Jadranskog Brodogradilišta Bijela, flotaciono jalovište Gradac Pljevlja, deponija pepela i šljake "Maljevac", deponija čvrstog otpada u KAP-u i bazeni crvenog mulja na lokaciji KAP-a"). U ovoj fazi projekta, rade se dodatna istraživanja. Za svaku investiciju radiće se detaljnije ažurirana procjena uticaja na životnu sredinu i društvo (ESIA), kako bi se dobile odgovarajuće ekološke i građevinske dozvole, planovi upravljanja životnom sredinom (EMP) i implementiraće se dodatni instrumenti zaštite.

3.27.7. UPRAVLJANJE OTPADOM

3.27.7.1. Bilans ostvarenih rezultata

Nastavljene su aktivnosti na izradi tehničke dokumentacije za sanaciju neuređenih odlagališta otpada "Ćafe" u Baru i "Vrtijeljka" u Cetinju, počela je izgradnja sistema za tretman procjednih voda na deponiji "Livade" u Podgorici. U toku je izgradnja transfer stanice i reciklažnog dvorišta u opštini Žabljak (završetak izgradnje planiran za kraj 2015.), a sprovode se aktivnosti i na izradi tehničke dokumentacije za izgradnju transfer stanica u opštinama: Plužine, Šavnik, Andrijevica i Mojkovac.

U toku je izrada finalne verzije Državnog plana upravljanja otpadom i strateške procjene uticaja na životnu sredinu za ovaj dokument. Na osnovu novog Državnog plana upravljanja otpadom, definišće se tačan broj i tip infrastrukturnih objekata za tretman otpada u Crnoj Gori.

3.27.8 CIVILNA ZAŠTITA

3.27.8.1 Normativni okvir

Skupština je 17. III 2015. donijela Zakon o potvrđivanju Sporazuma između CG i Evropske unije o učešću CG u mehanizmu za civilnu zaštitu Evropske unije („Sl. list CG - Međunarodni ugovori“, br. 3/15).

3.28 POGLAVLJE 28: ZAŠTITA POTROŠAČA I ZDRAVLJA

3.28.1 ZAŠTITA POTROŠAČA

U oblasti zaštite potrošača Skupština Crne Gore je donijela na sjednici od 16. X 2014. novi Zakon o opštoj bezbjednosti proizvoda („Sl. list CG“, br. 45/14).

Doneseni su podzakonski akti za primjenu Zakona o zaštiti potrošača: Pravilnik o proizvodima za koje se ne ističe cijena po jedinici mjere („Sl. list CG“, br. 41/14 i 14/15), Pravilnik o Arbitražnom odboru za vansudsko rješavanje sporova potrošača („Sl. list CG“, br. 14/15), Pravilnik o evidenciji potrošačkih sporova („Sl. list CG“, br. 16/15), Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja registra tužbi za zaštitu kolektivnih interesa potrošača i registra odluka („Sl. list CG“, br. 16/15). Početkom aprila 2015. Vlada Crne Gore je donijela Uredbu o grupama

proizvoda nad kojima organi nadzora na tržištu vrše nadzor, čije se objavljivanje u „Službenom listu Cne Gore“ očekuje.

Vlada Crne Gore je u decembru 2014. usvojila II godišnji izvještaj o realizaciji Akcionog plana za realizaciju Nacionalnog programa zaštite potrošača (2012-2015), a u februaru 2015. usvojen je treći godišnji Akcioni plan za realizaciju Nacionalnog programa zaštite potrošača.

Koordinaciono tijelo za tržišni nadzor je u skladu sa Zakonom o nadzoru proizvoda na tržištu usvojilo Opšti program organa nadzora na tržištu za 2015.

Edukacija

U izvještajnom periodu, u cilju obuke inspektora za sprovođenje nadzora u oblasti zaštite potrošača, organizovano je nekoliko seminara, radionica i studijskih posjeta.

Podizanje svijesti o zaštiti potrošača i informisanje.

U okviru projekta Nacionalna konvencija o evropskoj integraciji Crne Gore (NKEI 2013-2014) u oktobru 2014. održane su dvije sesija Radne grupe VI (Zaštita potrošača i zdravlja) na temu: „Opšta bezbjednost proizvoda“ i „Distanciona trgovina“. U Skupštini Crne Gore, 19. III 2015, održana je završna Konferencija na kojoj su predstavljeni rezultati ovog projekta, u okviru kojeg je realizovano ukupno šest sesija iz oblasti zaštite potrošača i zdravlja, koje su rezultirale preporukama koje će uticati na podizanje nivoa zaštite potrošača i zdravlja.

U Privrednoj komori Crne Gore održan je sastanak Odbora udruženja tekstila, kože, gume, obuće, hemijske i farmaceutske industrije (19. XI 2014.), na kojem je od strane predstavnika Uprave za inspekcijske poslove predstavljena tema „Zakon o zaštiti potrošača, njegov uticaj na poslovni ambijent“.

Centar za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije Crne Gore, u saradnji sa EBRD – Evropskom bankom za rekonstrukciju i razvoj i Međunarodnom organizacijom za razvoj prava/IDLO iz Rima, organizovao je u Podgorici seminar (10. XII 2014.) za sudije na temu: „Zaštita potrošača“, kojem su prisustvovali i predstavnici inspekcije.

U okviru projekta „Hajde da razgovaramo o EU“ u saradnji sa Ministarstvom vanjskih poslova i evropskih integracija, predstavljeno je poglavlje 28 - Zaštita potrošača i zdravlja (9. X 2014. u Rožajima).

Putem elektronskih i štampanih medija javnost je informisana o značaju prava potrošača i načinima njihove zaštite, a o rezultatima nadzora nad sprovođenjem Zakona o zaštiti potrošača i drugih zakona koji sadrže odredbe o zaštiti prava potrošača, Uprava za inspekcijske poslove redovno informiše javnost putem web sajta i u komunikaciji sa medijima.

Tekući projekti podrške u oblasti zaštite potrošača (područje opšte bezbjednosti proizvoda):

- Regionalni projekat “Poboljšanje koordinacije institucija za nadzor nad tržištem u cilju povećanja efikasnosti i efektivnosti”
- IPA projekat “Razvoj infrastrukture kvaliteta i metrologije u Crnoj Gor”

3.28.2 ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Nadzor nad upotrebom duvanskih proizvoda

Vlada je 18. III 2015. utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o ograničavanju upotrebe duvanskih proizvoda u koji je prenešena Direktiva 2012/09/EU.

Zakonom o taksama na pristup određenim uslugama od opšteg interesa i za upotrebu duvanskih proizvoda i elektroakustičnih i akustičnih uređaja ("Sl. list CG", br. 28/12 i 9/15) suspendovana je primjena Zakona o ograničavanju upotrebe duvanskih proizvoda ("Službeni list RCG", br. 52/04 i "Službeni list CG", br. 32/11) u odnosu na vlasnike, odnosno korisnike ugostiteljskih objekata koji se evidentiraju kao objekti u kojima se upotrebljavaju duvanski proizvodi i na koje se plaća propisana taksa, do 1. I 2017.

Krv, tkiva, ćelije i organi

U toku su konsultacije sa Evropskom komisijom oko usaglašenosti crnogorskih propisa sa pravnom tekovinom EU za oblast krvi.

U okviru IPA projekta, završena je III komponenta "Implementacija evropskog sistema krvi u Crnoj Gori", 31. XII 2014.

Završen je i implementiran informacioni sistem u Zavodu za transfuziju krvi. Utvrđen je plan instalacije opreme i poslat dobavljaču, na usvajanje. Oekuje se da će se nova zgrada sa opremom staviti u funkciju tokom maja mjeseca.

Takođe, u okviru Projekta, obavljene su dvije obuke za srednji medicinski kadar, u cilju kontinuiranog profesionalnog razvoja.

Predlog zakona o uzimanju i presađivanju tkiva i ćelija u svrhu liječenja nalazi se u skupštinskoj proceduri usvajanja, nakon konsultacija koje su izvršene sa Evropskom komisijom.

U toku je priprema Akcionog plana za ispunjenje mjerila koja se odnose na supstance ljudskog porijekla, naročito u pogledu organa, reproduktivnih ćelija i izvještavanja o ozbiljnim neželjenim događajima i reakcijama, radi dostavljanja Evropskoj komisiji, na dalje usaglašavanje.

Prava pacijenata u prekograničnoj zdravstvenoj zaštiti

Prava pacijenata u prekograničnoj zdravstvenoj zaštiti ostvaruju se u skladu sa potpisanim bilateralnim sporazumima o socijalnom osiguranju, a pripremljen je i Nacrt zakona o obaveznom zdravstvenom osiguranju u koji je djelimično prenijeta Direktiva 2011/24/EU.

Zarazne bolesti

Na osnovu Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti ("Službeni list RCG", br. 32/05, "Službeni list CG", br. 14/10 i 30/12) donijet je Program obaveznih imunizacija stanovništva protiv određenih zaraznih bolesti na teritoriji Crne Gore za 2015. („Sl. list CG“,br. 49/14).

Implementirana je aplikacija za elektronski sistem za nadzor nad zaraznim bolestima za higijensko-epidemiološke službe u primarnoj zdravstvenoj zaštiti. Izvršena je edukacija epidemiologa za rad na aplikaciji i prezentirane su forme za prijavljivanje zarazne bolesti.

Početkom marta održana je Tajeks radionica „Procjena kapaciteta za nadzor i reagovanje na graničnim prelazima, shodno zahtevima Međunarodnog zdravstvenog pravilnika (IHR)".

U toku je analiza komentara Evropske komisije na „Definicije posebnih slučajeva od značaja za nadzor zaraznih bolesti“, odnosno definicije bolničkih infekcija i antimikrobne rezistencije

koje će postati dio Stručno-metodološkog uputstva "Definicije zaraznih bolesti" i biti usklađene s Odlukom 2002/253/EK i njenim izmjenama. Nakon ovog postupka iste će biti usvojene i objavljene na internet stranici Ministarstva zdravlja i Instituta za javno zdravlje, kao sastavni dio Stručno-metodološkog uputstva.

Mentalno zdravlje

Pripremljen je Nacrt Akcionog plana za unapređenje mentalnog zdravlja u Crnoj Gori 2015 – 2016 kojim je utvrđeno preduzimanje niza mjera i aktivnosti za unapređenje mentalnog zdravlja u Crnoj Gori, na temelju Strategije unapređenja mentalnog zdravlja u Republici Crnoj Gori iz 2004, ali još nije dostavljen Vladi, na razmatranje i odlučivanje..

Sprječavanje zloupotrebe droga

Nastavljene su aktivnosti centara za mentalno zdravlje na primarnom nivou zdravstvene zaštite kroz održavanje programa liječenja zavisnika supstitucionom terapijom (Metadon).

Zdravstvene nejednakosti

U okviru savjetovališta u domovima zdravlja kontinuirano se sprovode preventivni programi i programi promocije zdravlja. Institut za javno zdravlje, preko Centra za promociju zdravlja, u kampovima realizuje program zdravstvenog vaspitanja u cilju očuvanja i unapređenja zdravlja romske populacije. Ministarstvo zdravlja je zaključilo Memorandum o saradnji sa Njemačkom nevladinom organizacijom "Help", u cilju nastavka projekta uvođenja romskih zdravstvenih medijatorke i utvrđivanja standarda zanimanja za romske zdravstvene medijatorke.

Smanjenje štetnog uticaja alkohola

Vlada Crne Gore je na sjednici od 18. III 2015. utvrdila Akcioni plan za 2015/2016 za implementaciju Nacionalne strategije prevencije štetne upotrebe alkohola i alkoholom uzrokovanih poremećaja u Crnoj Gori 2013-2020, sa zadatkom da se smanji upotreba alkohola, kao i štetne posljedice njegove upotrebe, a prije svega obolijevanje, smrtnost i druge društvene posljedice koje iz toga proizilaze.

Preventivni pregledi za otkrivanje raka

Završen je drugi ciklus realizacije Nacionalnog programa za rano otkrivanje raka debelog crijeva. U postupku je izrada softverske aplikacije za realizaciju nacionalnih programa ranog otkrivanja karcinoma grlića materice i karcinoma dojke.

Zdrava sredina uključujući sprječavanje povreda

Na osnovu Zakona o zaštiti od nejonizujućih zračenja (Službeni list CG br. 35/13) donijet je Pravilnik o granicama izlaganja elektromagnetnim poljima ("Službeni list CG", br. 6/15 9/15).

Napominjemo da se ova oblast razmatra i u okviru poglavlja 19 – Socijalna politika i zapošljavanje, oblast zaštite na radu, kao i u poglavlju 27-Životna sredina i nadležno je Ministarstvo održivog razvoja i turizma. Nastaviće se sa mjerama prevencije povreda.

Promocija bezbjednosti i Evropska akcija u oblasti rijetkih bolesti

Nacionalna strategija za rijetke bolesti u Crnoj Gori za period 2013 – 2020, implementira se kroz skrining programe za urođene metaboličke poremećaje (hipotireoza) i kod žena trudnica starijih od 35 godina skrining određivanjem kariotipa iz plodove vode.

E – zdravstvo

Nastavljene su aktivnosti na daljem razvoju zdravstvenog informacionog i zdravstveno-statističkog informacionog sistema. U okviru zdravstveno-statističkog informacionog sistema i vođenja registara hroničnih nezaraznih bolesti (HNB), krajem 2014. dobijeni su prvi rezultati o broju novooboljelih od kancera u 2013. Kontinuirano se sprovodi skrining program za kolorektalni karcinom i vrši monitoring indikatora kvaliteta u skladu sa EU preporukama. U toku su aktivnosti na prikupljanju i kontroli podataka za ostale registre HNB. Usaglašavane su organizacione strukture i resursi u zdravstvu, što je preduslov za implementaciju vođenja resursnih registara (kadrovi i ustanove).

Takođe, realizovana je i aktivnost koja se odnosi na elektronski recept koji se može ostvariti i u privatnim apotekama koje imaju ugovor sa Fondom za zdravstveno osiguranje. U toku su aktivnosti na implementaciji informatičke podrške za skrining raka dojke, skrining raka grlića materice i skrining programa za rano otkrivanje štetne upotrebe alkohola u primarnoj zdravstvenoj zaštiti. Kontinuirano se radi na planiranju unapređenja elektronskih servisa koji su uspostavljeni u okviru integralnog zdravstvenog informacionog sistema.

Tekući projekti pomoći koju Crnoj Gori pružaju druge nacionalne i međunarodne institucije i finalizacija buduće pomoći EU

U toku je realizacija projekata:

- “Adriatic model održive mobilnosti u oblasti zdravstvene zaštite” i
- “Optimalno korišćenje energije i prirodnih resursa i ublažavanje posledica prirodnih nepogoda”.

3.29 POGLAVLJE 29: CARINSKA UNIJA

3.29.1 Normativni okvir

Uredba o Carinskoj tarifi za 2015. godinu (“Sl. list CG”, br. 60/14) primjenjuje se od 1. I 2015. Osnovne izmjene u Carinskoj tarifi odnose se na smanjenje carinskih stopa u skladu s dinamikom propisanom Aneksom I Protokola o pristupanju Crne Gore Svjetskoj trgovinskoj organizaciji i izmjenju nomenklature u cilju usaglašavanja s Kombinovanom nomenklaturom Evropske unije.

Vlada Crne Gore je 26. III 2015. usvojila **Uredbu o uslovima i postupku za ostvarivanje prava na oslobođenje od plaćanja carine**, kojom je izvršeno usklađivanje nacionalnog zakonodavstva u oblasti carinskih povlastica s relevantnim propisima Evropske unije.

Savjet za stabilizaciju i pridruživanje usvojio je Odluku br. 1/2014 kojom je izmijenjen Protokol 3 SSP-a o definiciji pojma “proizvodi sa porijeklom” i metodama administrativne saradnje. Odluka se primjenjuje od 1. II 2015.

3.29.2 Administrativni i institucionalni kapaciteti

Od 1. I 2015. Crna Gora predsjedava Podkomitetom za carine i pravila porijekla Sporazuma CEFTA 2006.

Na planu međunarodne saradnje, Uprava carina je učestvovala u operaciji "White Mercury 2", koja je imala za cilj suzbijanje distribucije i krijumčarenja nedozvoljene robe. U operaciji su učestvovala Crna Gora, Albanija, BiH, Bugarska, Hrvatska, BJR Makedonija, Srbija i Slovenija, uz podršku Evropske komisije i koordinaciju Interpola. Uprava carina je učestvovala i u međunarodnoj operaciji "BALKAN GATE" na temu "Borba protiv krivotvorenja i piraterije", u organizaciji Svjetske carinske organizacije, a pod pokroviteljstvom Uprave carina Japana i u saradnji sa EUROPOL-om.

U okviru Sektora za carinski i informacioni sistem i naplatu prihoda izvršena je instalacija novog produkcionog sistema Uprave carina (novo serversko i storage rješenje) i migracija kompletnih baza UC u novo produkciono okruženje. Izvršen je prenos aplikativnog rješenja Poreske uprave "Akciza" i implementacija istog na infrastrukturu Uprave carina, a u toku su pripreme tehničkih specifikacija za „Porez na kafu“ i „Zakon o auto-putu“.

Upravi carina su podnijeta 52 zahtjeva za preduzimanje mjera za zaštitu prava intelektualne svojine, od čega je Uprava rješenjem usvojila 42 zahtjeva, 2 zahtjeva su odbačena zbog formalnih nedostataka, dok je 8 zahtjeva još uvijek u proceduri. Uprava carina je, po osnovu sumnje da se radi o robi koja povređuje prava intelektualne svojine, prekinula 13 carinskih postupka i privremeno zadržala robu u ukupnoj količini od 17.155 komada.

U dijelu nadzora nad prometom akciznih proizvoda, oduzeto je 968.080 komada cigareta, vrijednosti 52.092,90 eura i 629,50 kg rezanog duvana, vrijednosti 6.554,10 eura.

Službenici Uprave carina izvršili su 35.457 detaljnih kontrola vozila i robe, kao i 250 inspekcijskih kontrola firmi. Utvrđeno je 237 nepravilnosti. Izdato je 235 prekršajnih naloga i izrečene novčane kazne u vrijednosti od 136.050,00 eura. Nadležnom državnom tužiocu podnijeto je 7 krivičnih prijava. Oduzeta je krijumčarena roba u vrijednosti od 220.571,00 eura. Takođe, službenici Uprave carina su u četiri akcije spriječili krijumčarenje narkotika i zaplijenili 49,30 kg skanka.

Protiv 3 carinska službenika su podnijete krivične prijave zbog osnovane sumnje da su počinili krivična djela zloupotreba službenog položaja i nesavjestan rad u službi i krivični postupci protiv ovih službenika su u toku. Takođe, protiv 18 carinskih službenika su u toku krivični postupci, koji su pokrenuti u ranijem periodu. Dodatno, sprovedeno je i jedanaest istraga koje su rezultirale pokretanjem disciplinskih postupaka.

3.30 POGLAVLJE 30: VANJSKI ODNOSI

3.30.1. MEĐUNARODNI EKONOMSKI ODNOSI

3.30.1.1. SVJETSKA TRGOVINSKA ORGANIZACIJA (STO)

Sporazum o vladinim nabavkama (GPA) - Komitet za vladine nabavke STO je na sjednici od 29. X 2014. usvojio Odluku o pristupanju Crne Gore Sporazumu o vladinim nabavkama. Pregovori su vođeni s: EU, SAD-om, Japanom, Švajcarskom, Singapurom, Norveškom, Tajvanom, Kanadom, Izraelom i Hong Kongom.

Vlada Crne Gore je 18. III 2015. utvrdila Predlog zakona o potvrđivanju Odluke o pristupanju Crne Gore Sporazumu o vladinim nabavkama pri STO.

Sporazum o trgovinskim olakšicama - Generalni savjet STO je 27. XI 2015. usvojio Protokol o izmjenama i dopunama Sporazuma iz Marakeša o osnivanju STO. Nakon dostavljanja instrumenata ratifikacije od strane 2/3 članica Sporazum o trgovinskim olakšicama će postati jedan od STO multilateralnih sporazuma. Vezano za pomenuti sporazum Crna Gora je dostavila Notifikaciju kategorije A obaveza u okviru Sporazuma o trgovinskim olakšicama. Takođe, u cilju dostavljanja instrumenata ratifikacije, u toku je priprema Predloga zakona o potvrđivanju Protokola o izmjenama i dopunama Sporazuma iz Marakeša o osnivanju STO.

3.30.1.2. SPORAZUMI O SLOBODNOJ TRGOVINI (FTA)

Pregovori s članicama Evroazijske carinske unije (Ruska Federacija, Bjelorusija i Kazahstan) - Predmet dosadašnjih pregovora s Ruskom Federacijom nije bio Sporazum o slobodnoj trgovini već samo Protokol s pratećim prilogima. Pregovori s Bjelorusijom i Kazahstanom, direktno su vezani za pregovore s Ruskom Federacijom, i vode se u kontekstu Evroazijske carinske unije. Vezano za trenutni status pregovora, Crna Gora je informisana da ruska strana u ovom momentu ne vidi mogućnost nastavljanja aktivnosti u cilju potpisivanja Protokola uz postojeći Sporazum, zbog pridruživanja Crne Gore trećem setu sankcija koje je EU uvela Ruskoj Federaciji. Istaknuto je da se Ruska Federacija u ovom trenutku uzdržava od vođenja ekonomskih pregovora sa zemljama koje su se pridružile ekonomskim sankcijama, kao i da će se razgovori aktuelizovati nakon promjene stava o sankcijama.

CEFTA

II sastanak Zajedničke CEFTA-RCC Radne grupe o investicijama održan je 9. X 2014. u Sarajevu.

II sastanak Pregovaračke grupe o trgovini uslugama održan je 6. XI 2014. u Skoplju.

U periodu od 19-20. XI 2014, BJR Makedonija je, kao predsjedavajuća CEFTA-om u 2014, organizovala *CEFTA Nedjelju*. Takođe u Skoplju je 20. XI 2014. održan CEFTA Ekspertski sastanak.

U istom periodu, tačnije 21. XI 2014, u Skoplju je održan CEFTA Ministarski sastanak, na kome su usvojene odluke:

1/2014 CEFTA Sporazuma (osnivanje CEFTA otvorenog fonda),

2/2014 CEFTA Sporazuma (zapošljavanje nacionalnih eksperata),

3/2014 CEFTA Sporazuma (osnivanje Podkomiteta u oblasti trgovine uslugama i amandman na Odluku 4/2010),

4/2014 (osnivanje Radne grupe u oblasti elektronske razmjene podataka),

5/2014 (osnivanje Komiteta o trgovinskim olakšicama) i

Strategija ovlašćenog privrednog subjekta (AEO Strategija).

U Podgorici je 4. XII 2014. održan XI sastanak Radne grupe za eliminisanje tehničkih barijera u trgovini.

Skupština je 28. XII 2014. donijela Zakon o potvrđivanju Dodatnog protokola 2 Sporazuma o izmjeni i pristupanju Centralnoevropskom sporazumu o slobodnoj trgovini i Dodatnog protokola 3 Sporazuma o izmjeni i pristupanju Centralnoevropskom sporazumu o slobodnoj trgovini („Sl. list CG“, br. 13/14).

Od 1. I 2015 Crna Gora predsjedava *Podkomitetom za carine i pravila o porijeklu*. Glavni prioriteti tokom crnogorskog predsjedavanja su: koordiniranje pregovaračkim procesom kroz CEFTA podkomitete i radne grupe kako bi postigli obostrano prihvatljiv tekst Okvirnog sporazuma o pojednostavljenju carinskih procedura, identifikovanju glavnih netarifnih mjera u trgovini i povećanju transparentnosti, izmjenama CEFTA Protokola o porijeklu i PEM Konvencije na način da služe ekonomskom interesu CEFTA Regiona.

CEFTA Donatorski sastanak, održan je u Briselu 9. II 2015. Takođe u Briselu je 25. II 2015. održan i CEFTA Vanredni sastanak Zajedničkog komiteta.

Aktivnosti u pogledu transparentnosti CEFTA-e

Paket transparentnosti je jedinstvena baza podataka koja obuhvata četiri zasebne baze: TBT (tehničke barijere u trgovini), SPS (sanitarne i fitosanitarne), MADB (baza problema) i CEFTA trgovinski portal. Pomenuti paket funkcioniše od decembra 2014. i ima za cilj povećanje transparentnosti informacija o primijenjenom zakonodavstvu u zemljama potpisnicama CEFTA sporazuma, informisanje o problemima koje nastaju u trgovini između zemalja, te mjerama koje se sprovode u cilju otklanjanja istih.

3.30.1.3. BILATERALNI SPORAZUMI O ULAGANJIMA I EKONOMSKOJ SARADNJI

- **Sporazumi o uzajamnom podsticanju i zaštiti investicija**

U izvještajnom periodu nije bilo novih sporazuma.

Crna Gora pregovara sporazume o uzajamnom podsticanju i zaštiti investicija sa: San Marinom, Republikom Hrvatskom, Rumunijom, Bugarskom, Portugalom, Norveškom, Iranom, Alžirom, Tajlandom, Kosovom*, Bosnom i Hercegovinom i Kanadom.

- **Sporazumi o ekonomskoj saradnji**

Sporazum između Vlade Crne Gore i Savjeta Ministara Republike Albanije o ekonomskoj saradnji, potpisan je 25. II 2015.

U toku su pregovori sporazuma o ekonomskoj saradnji s: Kazahstanom, Kubom, Gruzijom, Egiptom, Portugalom, Tajlandom, Argentinom, Jordanom i Poljskom.

ADMINISTRATIVNI KAPACITETI, OBUKE I SEMINARI

U periodu od 1. IV - 1. IX 2015, 15 službenika Direktorata za multilateralnu i regionalnu trgovinsku saradnju i ekonomske odnose s inostranstvom pohađalo je 21. obuku/seminar, čije teme pokrivaju sljedeće oblasti: STO, CEFTA 2006, bilateralni sporazumi, trgovina oružjem i razmjena informacija u vezi s istim, kontrola izvoza robe dvostruke namjene i sl.

3.31 POGLAVLJE 31: VANJSKA, BEZBJEDNOSNA I ODBRAMBENA POLITIKA

3.31.1. POLITIČKI DIJALOG

Predsjednik Skupštine Crne Gore **Ranko Krivokapić** primio je 10. II 2015. **Žana Erika Pakea**, direktora za Zapadni Balkan u Generalnom direktoratu za susjedsku politiku i pregovore o proširenju Evropske komisije.

Predsjednik Skupštine Crne Gore **Ranko Krivokapić** boravio je 24. III 2015. u zvaničnoj posjeti Briselu, tokom koje se susreo s **Martinom Šulcom**, predsjednikom Evropskog parlamenta.

Predsjednik Vlade Crne Gore **Milo Đukanović** susreo se 8. X 2014. u Podgorici sa šefom Jedinice za Crnu Goru u Generalnom direktoratu za proširenje Evropske komisije **Dirkom Langeom** kojom prilikom mu je uručen zvanični Izvještaj Evropske komisije o napretku Crne Gore za 2014.

Predsjednik Vlade **Milo Đukanović** susreo se 21. XI 2014. s evropskim komesarom za susjedstvo i pregovore o proširenju **Johanesom Hanom**, koji je boravio u službenoj posjeti Crnoj Gori. Han je izrazio zadovoljstvo činjenicom da Crna Gora aktivno učestvuje u regionalnoj saradnji i kontinuirano je inicira i, u tom smislu, posebno je pozdravio inicijativu Zapadno-balkanske šestorke, čiji je cilj da dodatno unaprijedi saradnju i zajedničke aktivnosti u pogledu boljeg međusobnog povezivanja ali i evropske integracije zemalja regiona.

Predsjednik Vlade **Milo Đukanović** razgovarao je 21. XI 2014. s potpredsjednicom Evropske banke za obnovu i razvoj **Betsi Nelson**, tokom njene zvanične posjete Crnoj Gori. Tema sastanka bila je regionalna saradnja i značaj jačeg infrastrukturnog povezivanja zemalja Zapadnog Balkana, kao i modaliteti buduće saradnje Crne Gore i Evropske banke za obnovu i razvoj.

Predsjednik Vlade Crne Gore **Milo Đukanović** sastao se 5. XII 2014. u Podgorici s donedavnim predsjednikom Evropske komisije **Žozeom Manuelom Barozom**. Barozo je istakao konstruktivnu ulogu Crne Gore i premijera Đukanovića u izgradnji i očuvanju stabilnosti regiona, uz jasnu poruku o izvjesnosti nastavka proaktivne evropske politike na ovim prostorima.

Predsjednik Vlade Crne Gore, **Milo Đukanović** boravio je u zvaničnoj posjeti Briselu od 14-15. IV 2015. tokom koje se susreo sa predsjednikom Evropske komisije **Žan-Klodom Junkerom**, predsjednikom Evropskog savjeta **Donaldom Tuskom** i komesarom za politiku susjedstva i pregovore o proširenju **Johanesom Hanom**.

U radu Konferencije o Strategiji Evropske unije za jadransko-jonski region (EUSAIR), održanoj 18. XI 2014. u Briselu, učestvovao je potpredsjednik Vlade i mvpei **Igor Lukšić**.

Potpredsjednik Vlade i ministar vanjskih poslova i evropskih integracija **Igor Lukšić** sastao se 21. XI 2014. u Podgorici s evropskim komesarom za susjedstvo i pregovore o proširenju **Johanesom Hanom**. Istog dana **Lukšić** se sastao i s potpredsjednicom Evropske banke za obnovu i razvoj **Betsi Nelson**, tokom njene zvanične posjete Crnoj Gori.

Potpredsjednik Vlade i ministar vanjskih poslova i evropskih integracija **Igor Lukšić** učestvovao je na sastanku **IX Parlamentarnog odbora za stabilizaciju i pridruživanje Evropske unije i Crne Gore** (POSP), koji je održan u Briselu 1. XII 2014, kao i sastanku **Odbora za vanjske poslove Evropskog parlamenta** takođe održanom u Briselu 2. XII 2014.

Potpredsjednik Vlade i ministar vanjskih poslova i evropskih integracija **Igor Lukšić** susreo se 10. II 2015. s direktorom za Zapadni Balkan u Generalnom direktoratu za susjedsku politiku i pregovore o proširenju Evropske komisije **Žanom Erikom Pakeom**. Tokom sastanka je bilo riječi o napretku u pregovaračkom procesu i izazovima koji Crnu Goru očekuju u procesu

pristupanja EU u narednom periodu, sa posebnim fokusom na korišćenje sredstava pretpristupne podrške EU tokom finansijske perspektive 2014-2020.

Državni sekretar za evropske integracije i glavni pregovarač, ambasador **Aleksandar Andrija Pejović**, učestvovao je na Bledskom strateškom forumu koji je organizovan u periodu 1-3. IX 2014, konkretno na panelu "Zapadni Balkan: Bolje funkcionisanje regionalne saradnje". Na marginama sastanka ambasador Pejović je imao sastanak sa novoimenovanim generalnim direktorom Direktorata za bilateralu i evropske poslove u Ministarstvu vanjskih poslova Republike Slovenije, **Aleksandrom Geržinom**.

Državni sekretar za evropske integracije u MVPEI i glavni pregovarač za vođenje pregovora o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji ambasador **Aleksandar Andrija Pejović** je boravio u posjeti Berlinu (22-23. IX 2014).

Državni sekretar za evropske integracije u MVPEI i glavni pregovarač za vođenje pregovora o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji ambasador **Aleksandar Andrija Pejović** je boravio u posjeti: Varšavi (2-3. X 2014.), Parizu (25-26. XI 2014.) i Bernu (19. XII 2014.). Tokom navedenih posjeta ostvario je brojne susrete i konsultacije o toku evropske integracije Crne Gore s tamošnjim zvaničnicima.

Državni sekretar za evropske integracije u MVPEI i glavni pregovarač za vođenje pregovora o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji ambasador **Aleksandar Andrija Pejović** je boravio u posjeti Skoplju, BJR Makedonija (9-10. III 2015.) - povodom održavanja I sastanka Zajedničkog odbora između Crne Gore i BJR Makedonije u okviru SSP-a - zatim Bukureštu, Rumunija (19-20. III 2015.) i Ljubljani, Slovenija (23-24. III 2015), kojom prilikom je ostvario brojne susrete i obavio konsultacije o toku evropske integracije Crne Gore s tamošnjim zvaničnicima.

BILATERALNA SARADNJA

Regionalna saradnja

Republika Albanija - Međudržavni odnosi zasnovani su na kvalitetnoj i dinamičnoj saradnji na radnom nivou, koja je u prethodnih osam mjeseci rezultirala potpisivanjem četiri međudržavna ugovora: Sporazuma o ekonomskoj saradnji (24. II 2015), Sporazuma o recipročnom priznavanju vozačkih dozvola (15. XII 2014), Protokola o intenziviranju saradnje u borbi protiv trgovine ljudima (8. XII 2014), Tehničkog sporazuma između ministarstava odbrane dvije države za uništavanje municije (20. X 2014).

Bosna i Hercegovina - Memorandum o razumijevanju o saradnji na pripremi Projekta upravljanja slivom rijeke Drine u okviru programa Zapadni Balkan potpisan je 8. IX 2014.

Republika Hrvatska - Konstantan rad na jačanju ugovorne baze rezultirao je potpisivanjem međuvladinog Sporazuma o saradnji u oblasti zaštite životne sredine (potpisan 11. XI 2014. godine, stupio na snagu 16. II 2015) i Sporazuma između resornih ministarstava o školovanju kadeta Ministarstva odbrane CG u Republici Hrvatskoj na studijskim programima Vojno inženjerstvo i Vojno vođenje (potpisan 17. X 2014). Pripremni sastanak Mješovitog odbora za sprovođenje Sporazuma o zaštiti manjina između dvije države, u cilju organizacije Prve sjednice ovog međudržavnog tijela, održan je 5. XII 2014. godine u Zagrebu. Otpočeli su razgovori za pokretanje postupka pred Međunarodnim sudom pravde u Hagu, u vezi sa

pitanjem razgraničenja u području Prevlake. U toku je usaglašavanje Nacrta sporazuma o zajedničkom podnošenju spora oko granice na kopnu i moru između Crne Gore i Hrvatske.

Republika Kosovo* - Stupanjem na snagu pet međunarodnih ugovora osnažena je ugovorno-pravna osnova saradnje: Sporazum o otvaranju međunarodnog drumskog graničnog prelaza Kula - Savine vode, na putnom pravcu Rožaje - Kula – Peć i Sporazum o regulisanju režima pograničnog saobraćaja stupili su na snagu 26. IX 2014, dok su Protokol o zajedničkim patrolama na državnoj granici na osnovu Sporazuma o policijskoj saradnji i Protokol o održavanju redovnih sastanaka graničnih policija na svim rukovodećim nivoima stupili na snagu 22. X iste godine. Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Kosovo* o saradnji u procesu evropske integracije, stupio je na snagu 19. II 2015.

Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija - Prvi Zajednički odbor Crne Gore i BJR Makedonije, u okviru Sporazuma između Vlade Crne Gore i Vlade BJRM u kontekstu pristupanja Evropskoj uniji, održan je u Skoplju 9-10. III 2015.

Republika Srbija - Druga sjednica međuvladine Mješovite komisije za ekonomsku saradnju održana je 2. III 2015. u Beogradu. Realizacija krupnih infrastrukturnih projekata od obostranog je interesa, prije svega projekti izgradnje autoputa Beograd - Bar i rekonstrukcije željezničke pruge na istoj relaciji. Energetika, takođe, nosi visok potencijal za dalju saradnju.

3.31.2 SARADNJA S MEĐUNARODNIM ORGANIZACIJAMA

Saradnja s Ujedinjenim nacijama

Ljudska prava

Crna Gora je u okviru redovnih aktivnosti koje proizilaze iz članstva u Savjetu za ljudska prava (HRC) u Ženevi učestvovala u interaktivnim diskusijama za 28 država u okviru 20. i 21. sesije Opšteg periodičnog pregleda (UPR) – IX 2014 – I 2015.

Crna Gora je u okviru redovnih aktivnosti koje proizilaze iz članstva u Savjetu za ljudska prava u Ženevi učestvovala na 27. i 28. sesiji HRC (IX 2014, III2015) i 21. Specijalnoj sesiji Savjeta o aktivnostima terorističke organizacije Boko Haram, 1. IV 2015. U okviru 27. sesije Savjeta, Crna Gora je bila u Grupi zemalja prijatelja rezolucije o pravima osoba po osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta

Crna Gora je u septembru 2014. postala članica *core* grupe zemalja UN u Njujorku koje promovišu prava seksualnih manjina.

Održivi razvoj

Organizovana je Regionalna konferencija o održivom razvoju, Budva, 7-8. XI 2014. koja je, pored promocije Centra za održivi razvoj, za cilj imala i iniciranje regionalnog dijaloga o politikama održivog razvoja u kontekstu post-2015 razvojne agende.

Dijalog na visokom nivou

Glavni tužilac Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) Serž Bramerc je posjetio Crnu Goru, oktobra 2014.

Razoružanje, neširenje oružja za masovno uništenje i kontrola spoljne trgovine oružjem

Crna Gora je u okviru Procesu razmjene informacije o vanjskoj trgovini oružjem, učestvovala na regionalnim sastancima o razmjeni informacija (Skoplje, 25. XI 2014. i Tirana, 11. III 2015), koji su organizovani od strane UNDP/SEESAC.

Vlada je 18. XII 2014. donijela Odluku o formiranju Koordinacionog tijela za sprovođenje Akcionog plana za sprovođenje Rezolucije Savjeta bezbjednosti UN 1540 (2014-2018).

Crna Gora aktivno participira u pripremnom procesu u susret prvoj konferenciji država članica Ugovora o trgovini naoružanjem (ATT).

Crna Gora je učestvovala na završnom sastanku u vezi sa procjenom dosadašnjih *outreach* aktivnosti Evropske unije na planu kontrole spoljne trgovine oružjem i robom dvostruke namjene Brisel, 4-5. XII 2014.

Saradnja sa Savjetom Evrope

Crna Gora je potpisala Konvenciju o manipulaciji na sportskim takmičenjima tokom ministarske konferencije 18. IX 2014, u Maglingenu, Švajcarska.

Izvjestioci Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope (PSSE) za Crnu Goru, Kimo Sasi i Teri Lejden, boravili u monitoring posjeti Crnoj Gori, 16-18. XI 2014. Ključne teme sastanaka bile su: reforma pravosuđa, borba protiv organizovanog kriminala i korupcije, status interno raseljenih lica, sloboda medija.

U Strazburu je, 27. I 2015, održana rasprava na kojoj je usvojena Rezolucija o ukidanju monitoring procedure PSSE Crnoj Gori.

Saradnja s OEBS-om

Crna Gora predsjedavala 53. sastankom Podregionalne konsultativne komisije Sporazuma o subregionalnoj kontroli naoružanja, Član IV, Aneks 1-B, Opšteg okvirnog Sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, Budva, 13-17. X 2014.

Na Ministarskom savjetu OEBS-a, koji je održan u decembru 2014. u Bazelu, potpisani su amandmani na Sporazum o subregionalnoj kontroli naoružanja, Član IV, Aneks 1-B, Dejtonskog sporazuma, kojim su strane preuzele vlasništvo nad Sporazumom.

Crna Gora je krajem decembra 2014. postala dio Foruma za bezbjednosnu saradnju (FSC), zajedno sa Monakom i Mongolijom, koja je preuzela predsjedavanje.

3.31.2.1 IMPLEMENTACIJA SANKCIJA I RESTRIKTIVNIH MJERA

Zakon o međunarodnim restriktivnim mjerama je usvojen u Skupštini 21. I 2015. („Sl. list CG“, br. 3/2015). Crna Gora sprovodi sve restriktivne mjere Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija i EU.

3.31.2.3. KONTROLA NAORUŽANJA

Crna Gora u potpunosti realizuje obaveze koje proističu iz "**Bečkog dokumenta 2011**", koje se tiču kontrole naoružanja tako što je svake godine prihvatila po jednu posjetu o evaluaciji i po tri inspekcija specifičnog područja, u 2015. već je realizovana inspekcija specifičnog područja od strane Republike Slovenije na teritoriji Crne Gore. Pored obavezujućih kvota Crna Gora ima razvijenu i bilateralnu saradnju na polju kontrole naoružanja sa SR Njemačkom, Mađarskom i Kraljevinom Danskom. U izvještajnom periodu okviru bilateralne saradnje Crna

Gora je sproveda evaluacijske posjete Mađarskoj 28. XI 2014, a SR Njemačka u periodu od 23-25. II 2015. evaluacijsku posjetu Crnoj Gori.

U toku je proces rješavanja viškova ubojnih sredstava kroz program **MONDEM**. U ovom periodu završena je III faza MONDEM programa u količini od 63,72 tone.

Preko "pilot projekta" u ovom periodu neutralisano je 17,13 tona viška ubojnih sredstava. Ova ubojna sredstva su, u skladu s predlogom MATO Agencije za podršku (NSPA), izvezena i uništena u kompaniji "Mjekes" u Albaniji.

Nuklearna energija

Skupština je 17. III 2015. donijela Zakon o potvrđivanju Konvencije o nuklearnoj sigurnosti („Sl. list. -Međunarodni ugovori“, br. 3/15) i upućen je dopis Ministarstvu vanjskih poslova i evropskih integracija za dostavljanje instrumenata ratifikacije Depozitaru Konvencije.

Ministarstvo održivog razvoja i turizma je u novembru 2014. i februaru 2015. izradilo X i XI nacionalni izvještaj i izjave o nuklearnim materijalima i dostavilo Međunarodnoj agenciji za atomsku energiju.

Vlada je 2. X 2014. usvojila II nacionalni izvještaj o implementaciji obaveza koje proističu iz Zajedničke konvencije o sigurnosti upravljanja istrošenim gorivom i sigurnosti upravljanja radioaktivnim otpadom i dostavila ga Sekretarijatu Međunarodne agencije za atomsku energiju.

3.31.3. ZAJEDNIČKA BEZBJEDNOSNA I ODBRAMBENA POLITIKA – KAPACITETI ZA DOPRINOS

3.31.3.1 Upravljanje civilnim krizama

Normativni okvir

U ovom izvještajnom periodu, Ministarstvo unutrašnjih poslova, sprovedo je sljedeće aktivnosti u vezi izrade i donošenja zakonskih i podzakonskih akta:

- Skupština je 17. III 2015. donijela Zakon o potvrđivanju Sporazuma između Crne Gore i Evropske unije o učešću Crne Gore u Mehanizmu za civilnu zaštitu Evropske unije („Sl. list. CG – Međunarodni ugovori“, br. 3/15).
- Vlada je 6. XI 2014. utvrdila Predlog zakona o potvrđivanju Memoranduma o razumijevanju o institucionalnom okviru za Inicijativu za pripremljenost i prevenciju katastrofa u Jugoistočnoj Evropi.
- Vlada je 15. I 2015. utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zapaljivim tečnostima i gasovima – Odluka o obrazovanju Odbora za smanjenje rizika od katastrofa („Sl. list CG“, br. 49/14).
- Pravilnik o bližem sadržaju evidencije o izdatim certifikatima o osposobljenosti vozača za prevoz opasnih materija („Sl. list CG“, br. 47/14).
- Pravilnik o sadržaju i obrascu zapisnika o pregledu vozila za prevoz opasnih materija („Sl. list CG“, br. 52/14).
- Pravilnik o obrascu certifikata o ispravnosti vozila za prevoz opasnih materija („Sl. list CG“, br. 52/14).

- Pravilnik o posebnim bezbjednosnim uslovima koje mora ispunjavati prodajna prostorija za prodaju pirotehničkih sredstava („Sl. list CG“, br. 52/14).
- Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja evidencije o savjetniku za bezbjednost prevoza opasnih materija („Sl. list CG“, br. 58/14).
- Pravilnik o sadržaju i obrascu zapisnika o inspekcijskom nadzoru nad prevozom opasnih materija u drumskom saobraćaju („Sl. list CG“, br. 58/14).
- Pravilnik o obrascu godišnjeg izvještaja o sprovođenju nadzora nad prevozom opasnih materija („Sl. list CG“, br. 59/14).
- Pravilnik o bližem sadržaju evidencija o osposobljavanju zaposlenih u vezi prevoza opasnih materija i godišnjeg izvještaja o primjeni mjera bezbjednosti u prevozu opasnih materija („Sl. list CG“, br. 2/15).

Bilans ostvarenih rezultata

Međunarodna i regionalna saradnja

Potpisan je *Sporazum između Evropske unije i Crne Gore o učešću Crne Gore u Mehanizmu za civilnu zaštitu Evropske unije*, 29. IX 2014. u Rimu, na sastanku generalnih direktora za civilnu zaštitu zemalja članica EU, Evropskog ekonomskog prostora (EEA) i zemalja kandidata i potencijalnih kandidata, zemalja Zapadnog Balkana i Turske.

Uspostavljena je *Nacionalna platforma za smanjenje rizika od katastrofa*, kao stalni forum za razmjenu mišljenja, te iznošenje stavova, predloga i dostignuća koji doprinose smanjenju rizika od katastrofa u svim područjima ljudskog djelovanja, sa ciljem da politika smanjenja rizika od katastrofa postane nacionalni prioritet i prioritet lokalne zajednice, sa snažnom institucionalnom osnovom za njenu primjenu.

Direktorat za vanredne situacije Ministarstva unutrašnjih poslova uspješno je završio predsjedavanje Inicijativom za pripremljenost i prevenciju katastrofa u Jugoistočnoj Evropi (DPPI SEE) u 2014.

Projekti

Završen je projekat „*Procjena ugroženosti za najugroženiju djecu*“, koji je Direktorat za vanredne situacije Ministarstva unutrašnjih poslova realizovao u saradnji sa Ministarstvom rada i socijalnog staranja, Ministarstvom prosvjete, Zavodom za školstvo, uz podršku kancelarije UNICEF-a u Podgorici. Projektom su bili obuhvaćeni resursni centri: JU RC za djecu i mlade Podgorica, JU RC „1. Jun“ Podgorica, JU RC za školovanje i rehabilitaciju lica sa poremećajima sluha i govora Kotor, JU Dječji dom „Mladost“ Bijela – Herceg Novi i Opština Berane – naselje „Riversajd“, gdje je romsko naselje koje čini posebno ugroženu grupu.

Uništavanje neeksplozivnih ubojnih sredstava (NUS) – Tim za uništavanje NUS-a, u izvještajnom periodu, izvršio je prikupljanje i uništavanje 7 tona NUS-a sa cjelokupne teritorije Crne Gore, u skladu sa procedurama.

3.31.3.2 Upravljanje vojnim krizama

Pripadnici Vojske Crne Gore su nastavili angažovanje u **misiji ISAF** i u septembru 2014. upućen je X kontigent, koji je angažovan na zadacima obezbjeđenja i transporta međunarodnih timova za obuku Avganistanske nacionalne armije (ANA) u TAAC (N), Masar-e Sharif. Od 01. I 2015 pripadnici Vojske Crne Gore su nastavili angažovanje i uzeli su učešće u

misiji „Resolute Support“ (I kontingent). U martu 2015. upućen je II kontingent u misiju „Resolute Support“ koji broji 17 pripadnika Vojske Crne Gore. Od toga su tri pripadnika angažovana u zajedničkom timu zemalja Američko-jadranske povelje (A-5) u okviru Operativnog centra u Masar-e Sharifu (SAROC).

Pored angažovanja u misijama ISAF i „Resolute Support“, pripadnici Vojske Crne Gore su angažovani još u tri međunarodne misije i operacije: **UN misija u Liberiji – UNMIL** (u toku je procedura za upućivanje jednog pripadnika VCG), **EU NAVFOR ATALANTA** u vodama Ardenskog zaliva, pomorska operacija EU (trenutno jedan oficir u Operativnoj komandi u Nortvudu) i misiji **EU u Maliju - EUTM** (u februaru 2015. upućen je jedan pripadnik VCG u svojstvu štabnog oficira i instruktora za obuku pripadnika Vojske Malija).

3.31.4 BEZBJEDNOSNE MJERE

Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o tajnosti podataka je u skupštinskoj proceduri, čije donošenje se očekuje uskoro. Predlogom zakona proširena je lista lica koja imaju pristup nacionalnim tajnim podacima bez dozvole, na predsjednika i članove Senata Državne revizorske institucije, propisana su i ovlašćena lica za određivanje stepena tajnosti podataka, za podatke koji nastaju u radu radnog tijela koje obrazuje starješina organa, odnosno generalni sekretar Skupštine ili Vlade Crne Gore, kao i ovlašćenja za podnošenje zahtjeva za izdavanje dozvole za pristup tajnim podacima članovima radnih tijela, licima na stručnom osposobljavanju, volonterima, kadetima i licima angažovanim po osnovu ugovora.

Nacrti Uredbe o uslovima i načinu obezbjeđivanja krypto-zaštite tajnih podataka i Uredbe o bližim uslovima i načinu sprovođenja administrativnih i fizičkih mjera zaštite tajnih podataka upućeni su Evropskoj komisiji na mišljenje i biće donesene nakon dobijanja mišljenja.

U skladu sa Sporazumom o bezbjednosnim procedurama za razmjenu i zaštitu tajnih podataka sa EU, vrši se redovna razmjena tajnih podataka EU stepena tajnosti „INTERNO/RESTRICTED“ koji se odnose na EU misije. Izdata su 4 EU PSC za lica angažovana u misiji ATALANTA/NAVFOR i EU TRAINING MISSION MALI.

3.32 POGLAVLJE 32: FINANSIJSKA KONTROLA¹⁶

3.32.1. Unutrašnja finansijska kontrola u javnom sektoru

Zakonodavni okvir za sistem unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru (PIFC) je u potpunosti usvojen. Vlada Crne Gore usvojila je 28. VI 2012, drugu po redu, **Strategiju daljeg razvoja sistema unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru za period 2013-2017** i Akcioni plan za sprovođenje Strategije za period 2013-2014. Na sjednici održanoj 3. IV 2014. Vlada Crne Gore je usvojila ažurirani **Akcioni plan za sprovođenje Strategije daljeg razvoja unutrašnje finansijske kontrole u javnom sektoru Crne Gore za period 2014-2015**.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru (“Sl. list CG”, br. 73/08, 20/11, 30/12 i 34/14) usvojen je u avgustu 2014.

¹⁶ PRILOG 3: ODREDBE KRIVIČNOG ZAKONIKA U SMISLU ZAŠTITE FINANSIJSKIH INTERESA EU.

PIFC je sastavni dio nekoliko važnih strateških dokumenata kao što su: Strategija reformi državne uprave u Crnoj Gori, Strategija reformi sistema upravljanja javnim finansijama. Takođe, prepoznat je i u primjeni Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti.

CHU prati sprovođenje sistema unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru i svake godine priprema **Konsolidovani izvještaj o sistemu unutrašnjih kontrola u javnom sektoru Crne Gore** koji Vlada Crne Gore razmatra i usvaja. Dio izvještaja odnosi se na realizovane aktivnosti predviđene Strategijom i Akcionim planom. Nakon razmatranja **Konsolidovanog izvještaja o sistemu unutrašnjih kontrola u javnom sektoru Crne Gore**, Vlada Crne Gore donosi zaključke kojima obavezuje subjekte javnog sektora da realizuje zaključkom utvrđene aktivnosti. CHU prati realizaciju donijetih zaključaka i o tome izvještava Vladu Crne Gore. Vlada Crne Gore donijela je 6 zaključaka nakon razmatranja Konsolidovanog izvještaja o sistemu unutrašnjih kontrola u javnom sektoru Crne Gore za 2013, od čega je 1 zaključak realizovan, dok su ostali zaključci realizovani djelimično.

Generalni direktorat za centralnu harmonizaciju (CHU)

Zakonom o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru, centralna jedinica za harmonizaciju obrazovana je u Ministarstvu finansija kao Generalni direktorat za centralnu harmonizaciju. Centralna jedinica za harmonizaciju, u skladu sa zakonom, priprema predloge zakona i podzakonskih propisa iz oblasti finansijskog upravljanja i kontrola i unutrašnje revizije i izradila je metodologije i standarde rada finansijskog upravljanja i kontrola i unutrašnje revizije. Na osnovu usvojene metodologije fokus CHU je na pripremanju, organizovanju i sprovođenju obuka za lica odgovorna i uključena u finansijsko upravljanje i kontrolu i unutrašnje revizore.

U okviru svojih nadležnosti, CHU vodi evidencije o stanju sistema unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru (registri: FMC lica, lica zadužena za koordinaciju uspostavljanja procesa upravljanja rizicima, akcionih planova, knjiga procedura, održanih obuka, unutrašnjih revizora, jedinica za unutrašnju reviziju, sporazuma, Povelja unutrašnje revizije, kao i druge evidencije u vezi PIFC-a).

U cilju poboljšanja metodologije i standarda rada kvaliteta sistema finansijskog upravljanja i kontrola i unutrašnje revizije kod subjekata, CHU je u proteklom periodu izvršila sagledavanje kvaliteta kod pojedinih subjekata javnog sektora u skladu s Pravilnikom o metodologiji sagledavanja kvaliteta sistema finansijskog upravljanja i kontrola u javnom sektoru ("Sl. list CG", br. 26/13) i Pravilnikom o metodologiji sagledavanja kvaliteta unutrašnje revizije u javnom sektoru ("Sl. list CG", br. 26/13). O izvršenim pregledima sačinjeni su izvještaji i date preporuke za unapređenje.

CHU godišnje prati sprovođenje sistema unutrašnjih kontrola u javnom sektoru i priprema Konsolidovani izvještaj o sistemu unutrašnjih kontrola u javnom sektoru Crne Gore koji Vlada Crne Gore razmatra i usvaja. Nakon razmatranja Konsolidovanog izvještaja o sistemu unutrašnjih kontrola u javnom sektoru Crne Gore, Vlada Crne Gore donosi zaključke kojima obavezuje subjekte javnog sektora da realizuje zaključkom utvrđene aktivnosti. Konsolidovani izvještaj o sistemu unutrašnjih kontrola u javnom sektoru Crne Gore imao je karakter internog dokumenta. Pomenuti izvještaj za 2014. biće javan. CHU priprema godišnji izvještaj o radu koji sadrži realizovane aktivnosti u toj godini, koje su takođe sastavni dio konsolidovanog izvještaja.

U CHU je zaposleno 8 zaposlenih, čiji stručna znanja i vještine odgovaraju zahtjevima radnog mjesta. Svi zaposleni posjeduju zvanje internog revizora. Plan CHU je da dodatno unaprijedi kapacitete kroz organizaciju, pored odjeljenja za internu reviziju i odjeljenja za finansijsko upravljanje i kontrolu, dodatnog odjeljenja koje će biti posvećeno isključivo dizajnu programa obuke revizora i FMC lica, kao i kontroli kvaliteta.

Finansijsko upravljanje i kontrola

Pravni okvir za finansijsko upravljanje i kontrole zasniva se na međunarodnim standardima za unutrašnju kontrolu i COSO okviru (Pravilnik o načinu i postupku uspostavljanja i sprovođenja finansijskog upravljanja i kontrola ("Sl. list CG", br. 37/10); Pravilnik o metodologiji sagledavanja kvaliteta sistema finansijskog upravljanja i kontrola u javnom sektoru ("Sl. list CG", br. 26/13), Uputstvo o sadržaju izvještaja i načinu izvještavanja o sistemu finansijskog upravljanja i kontrola ("Sl. list CG", br. 55/12), Smjernice za uspostavljanje i sprovođenje procesa upravljanja rizicima u javnom sektoru, Priručnik za finansijsko upravljanje i kontrolu, Smjernice za izradu internih pravila i procedura uspostavljanja, sprovođenja i razvoja finansijskog upravljanja i kontrola, Uputstvo za izradu internih pravila i procedura).

Sistem finansijskog upravljanja i kontrola u subjektima javnog sektora uspostavlja se na osnovu metodologije i standarda rada koje izrađuje CHU.

Finansijsko upravljanje i kontrola sprovodi se u svim organizacionim jedinicama i na svim nivoima subjekta, a obuhvata sva sredstva subjekta, uključujući i sredstva dobijena od Evropske unije. Finansijsko upravljanje i kontrola za nacionalna sredstva i za sredstva EU bazira se na međunarodnim standardima za unutrašnju kontrolu, kao i Smjernicama za standarde unutrašnje kontrole u javnom sektoru Međunarodne organizacije vrhovnih revizorskih institucija (INTOSAI) i COSO okviru.

Sprovođenje sistema finansijskog upravljanja i kontrole u javnom sektoru Crne Gore započela je određivanjem lica zaduženog za uspostavljanje i sprovođenje ovog procesa. U javnom sektoru 90 korisnika sredstava budžeta odredio je lice za uspostavljanje i razvoj finansijskog upravljanja i kontrole (76 na centralnom i 14 na lokalnom nivou).

Lica zadužena za finansijsko upravljanje i kontrole su rukovodeća lica u institucijama, tj. imaju formalna ovlašćenja (rješenje o imenovanju) i integritet za uspostavljanje ovog sistema. FMC lice imenuje rukovodilac. Najčešće su to sekretari ili šefovi računovodstva u subjektima na centralnom nivou i sekretari za finansije u subjektima na lokalnom nivou.

Pravni okvir za upravljačku odgovornost, kao jednu od ključnih oblasti finansijskog upravljanja i kontrola, je uspostavljen i služi kao pomoć u daljem razvoju ovog sistema. Međutim, osnova za njegovo sprovođenje-programski budžet još nije u potpunosti zaživio u dijelu koji se odnosi na formalno delegiranje odgovornosti i ovlašćenja.

U pojedinim subjektima gdje je u okviru programa jedan direktorat, određeni su budžeti za rukovodioce tog direktorata, a samim tim dodijeljena su im i ovlašćenja za njihovo izvršenje. Međutim, problem se javlja gdje je u okviru programa više direktorata, a nije izvršeno formalno delegiranje odgovornosti i ovlašćenja za izvršenje.

Isto tako, rukovodioci ne dobijaju mjesečne izvještaje o dodjeljenim, kao i preostalim sredstvima, što otežava praćenje realizacije aktivnosti iz njihove nadležnosti.

U skladu sa zakonom o budžetu i fiskalnoj odgovornosti budžetska inspekcija vrši kontrolu zakonitog i namjenskog trošenja budžetskih sredstava potrošačkih jedinica, opština i drugih subjekata javnog sektora. Budžetska inspekcija radi po prijavama i ukoliko postoji osnovana sumnja, a po nalogu ministra. Unutrašnja revizija ocjenjuje adekvatnost i efektivnost unutrašnjih kontrola u cilju unapređenja poslovnih procesa. Ovo je osnovni cilj unutrašnje revizije, dok je osnovni cilj budžetske inspekcije potencijalni rizik, korupcija i prevara u glavnim finansijskim procesima.

Metodologija za upostavljanje procesa upravljanja rizicima je razvijena, ali je sprovođenje u početnoj fazi. U Crnoj Gori formalno još nije uspostavljen ovaj proces, ali svakako se razmatraju događaji koji mogu ugroziti ostvarenje definisanih ciljeva. Određeni pomak napravljen je u opštinama u kojima je u okviru IPA projekta pružena praktična obuka za pripremu Registra rizika.

Uredbom o organizovanju i načinu rada državne uprave, pojedini organi postali su sastavni dio Ministarstva. Međutim, ne postoji jasno definisan odnos između organa prvog i drugog nivoa, kao ni sistem redovnog izvještavanja.

Organi drugog nivoa (organi u sastavu) su u obavezi da primjenjuju pravila i procedure organa prvog nivoa koji nad njima vrše nadzor, ukoliko nemaju specifične procedure za poslove za koje su zaduženi. Samostalni organi su u obavezi da sprovode sistem finansijskog upravljanja i kontrola. O svom radu izvještavaju nadležni organ, a o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola CHU.

Pravna lica u kojima država ili opštine imaju većinski vlasnički udio su obavezna da izvještavaju o svom radu Ministarstvo finansija. Takođe, predstavnici Vlade Crne Gore ili opština su u njihovim upravnim odborima i na taj način uključeni u proces donošenja odluka.

Unutrašnje kontrole u subjektima javnog sektora uspostavljene su na različite načine. Većina subjekata javnog sektora donijela je interne procedure koje propisuju korake za efektivno odvijanje procesa, kako bi se rizici smanjili na prihvatljiv nivo. One takođe prepoznaju lica odgovorna za realizaciju poslovnih procesa, ali ne sadrže alternativne mogućnosti za realizaciju ciljeva.

Unutrašnje procedure za kontrolu stvaranja obaveza propisane su Uputstvom o radu državnog Trezora, gdje je je utvrđena obaveza službenika za odobravanje da provjeri da li su sredstva za te svrhe planirana i obezbijeđena. Adekvatnost i efektivnost unutrašnjih kontrola ocjenjuje unutrašnja revizija.

Od januara 2014. subjekti javnog sektora su obavezni da u SAP unose prispjele fakture, što omogućuje evidenciju neizmirenih obaveza na nivou fakturisanih vrijednosti.

Takođe, svi dokumenti kojima se utvrđuju politike, moraju sadržavati procjenu budžetskih troškova (RIA) njihovog sprovođenja.

Unutrašnje kontrole za potrošnju budžetskih sredstava su definisane zakonskim i podzakonskim aktima (npr. javne nabavke vrše se u skladu s odobrenim Godišnjim planom javnih nabavki, a isto tako prilikom zapošljavanja novih službenika potrebno je dobiti saglasnost Ministarstva finansija da su sredstva za novog službenika obezbijeđena.) Za upravljačke odluke postoji revizorski trag.

Sistem prijavljivanja nepravilnosti uspostavljen je za sredstva EU, dok sistem za prijavljivanje nepravilnosti i zloupotreba za nacionalna sredstva nije jasno uspostavljen posebnim internim pravilima.

Unutrašnja revizija

Zakon o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru jasno definiše aktivnosti unutrašnje revizije, dok je oblast detaljnije razrađena podzakonskim aktima i metodološkim uputstvima (Uredba o uspostavljanju unutrašnje revizije u javnom sektoru ("Sl. list CG", br. 50/12); Uredba o zvanjima unutrašnjih revizora ("Sl. list CG", br. 23/09); Pravilnik o načinu i postupku rada unutrašnje revizije ("Sl. list CG", br. 32/09); Pravilnik o programu i načinu polaganja ispita za ovlašćenog unutrašnjeg revizora u javnom sektoru ("Sl. list CG", br. 63/11); Pravilnik o metodologiji sagledavanja kvaliteta unutrašnje revizije u javnom sektoru ("Sl. list CG", br. 11/13); Pravilnik o načinu i rokovima čuvanja revizorske dokumentacije ("Sl. list CG", br. 29/13).

Oblast unutrašnje revizije je usklađena s Međunarodnim standardima za profesionalnu praksu unutrašnje revizije-okvir Međunarodne profesionalne prakse unutrašnje revizije (IIA).

CHU je, u skladu sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru („Sl. list CG“, br. 34/14), pripremila novu Uredbu o zvanjima unutrašnjih revizora u javnom sektoru i Pravilnik o programu i načinu polaganja ispita za ovlašćenog unutrašnjeg revizora u javnom sektoru. Ova podzakonska akta su u proceduri.

Članom 22 istog Zakona propisano je da:

- unutrašnja revizija se vrši u skladu s propisima kojima je uređena unutrašnja revizija i međunarodnim standardima unutrašnje revizije a to su Međunarodni standardi za unutrašnju reviziju Instituta unutrašnjih revizora (IIA);
- unutrašnji revizori su dužni da se u svom radu pridržavaju povelje unutrašnje revizije, Etičkog kodeksa unutrašnjih revizora, metodologije rada unutrašnje revizije, uputstava i instrukcija. Etički kodeks je Etički kodeks Instituta unutrašnjih revizora (IIA).
- metodologiju, uputstva i instrukcije utvrđuje Ministarstvo finansija.

Prema članu 18 pomenutog Zakona jedinica za unutrašnju reviziju ne može imati manje od tri unutrašnja revizora s rukovodiocem jedinice za unutrašnju reviziju.

Nezavisnost unutrašnje revizije (organizaciona i funkcionalna) propisana je članom 20 pomenutog Zakona.

Članom 32 Zakona propisano je da rukovodilac subjekta dostavi Centralnoj jedinici za harmonizaciju: kvartalni izvještaj o radu unutrašnje revizije i preduzetim aktivnostima na sprovođenju datih preporuka unutrašnje revizije i godišnji izvještaj o radu unutrašnje revizije.

U skladu s Uredbom o uspostavljanju unutrašnje revizije u javnom sektoru, 30 subjekata javnog sektora (15 na centralnom i 15 na lokalnom nivou) je u obavezi da uspostave posebnu jedinicu za unutrašnju reviziju. 29 subjekata (15 na centralnom i 14 na lokalnom nivou¹⁷) je organizaciono uspostavilo posebnu jedinicu za unutrašnju reviziju.

---

¹⁷ Opština Ulcinj još uvijek nije uspostavila jedinicu za unutrašnju reviziju.

U 29 subjekata koji su uspostavili jedinicu za unutrašnju reviziju:

- 20,69% ili 6 jedinica nema unutrašnjeg revizora
- 17,24 % ili 5 jedinica ima jednog unutrašnjeg revizora
- 31,03% ili 9 jedinica ima dva unutrašnja revizora
- 31,03% ili 9 jedinica ima tri ili više unutrašnjih revizora (1 jedinica ima 7 unutrašnjih revizora, 2 jedinice po 4 unutrašnja revizora i 6 jedinica ima 3 unutrašnja revizora).

Dodatno, još 5 subjekata javnog sektora je uspostavilo posebnu jedinicu za unutrašnju reviziju i rasporedilo je 5 unutrašnjih revizora iako po Uredbi nisu u obavezi da uspostave posebnu jedinicu za unutrašnju reviziju.

Ostvareni napredak u uspostavljanju funkcije unutrašnje revizije se može vidjeti i kroz podatke koje Ministarstvo finansija prikuplja kroz konsolidovani izvještaj.

Tabela 1: Osnovni podaci o reviziji

	Broj revizora	Broj revizija	Date preporuke
2011	31	59	72
2012	44	68	269
2013	46	101	419
2014	60	114	454

Prema članu 18 Zakona o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola subjekti javnog sektora koji nisu u obavezi da uspostave posebnu jedinicu za unutrašnju reviziju prema Uredbi mogu da uspostave posebnu jedinicu za unutrašnju reviziju ili da obavljanje poslova unutrašnje revizije povjere jedinici za unutrašnju reviziju drugog subjekta na osnovu sporazuma uz prethodnu saglasnost Ministarstva finansija. Do sada je potpisano 35 sporazuma (33 na centralnom i 2 na lokalnom nivou) o povjeravanju poslova unutrašnje revizije.

Funkcijom unutrašnje revizije u 2011. je bilo obuhvaćeno 60% sredstava budžeta Crne Gore dok je u 2015. taj procenat preko 95%.

U skladu s članom 34 Zakona propisana je obaveza da unutrašnji revizor, pored opštih uslova utvrđenih zakonom, mora imati položen ispit za ovlašćenog unutrašnjeg revizora.

Kroz nacionalni i međunarodni program sertifikacije unutrašnjih revizora ukupno 63 službenika je dobilo zvanje unutrašnji revizor, od čega je 44 službenika steklo međunarodni a 26 nacionalni sertifikat, dok 7 revizora posjeduje oba sertifikata.

Tabela 2. Pregled sertifikacije

	2013	2014	Ukupno
Nacionalni sertifikat	14	12	26
Međunarodni sertifikat	16	28	44

Od ukupno 61 raspoređenog unutrašnjeg revizora u javnom sektoru, do sada je 46 unutrašnjih revizora steklo sertifikat ovlaštenog unutrašnjeg revizora u javnom sektoru, pri čemu 25 revizora posjeduje nacionalni sertifikat, dok je 28 revizora steklo međunarodni sertifikat. Ukupno 7 raspoređenih sertifikovanih revizora je steklo i nacionalni i međunarodni sertifikat. Ostali raspoređeni unutrašnji revizori su u postupku sticanja sertifikata.

Direktorat za centralnu harmonizaciju Ministarstva finansija redovno organizuje obuke, radionice i seminare za unutrašnje revizore zaposlene u javnom sektoru u okviru IPA projekata, Tajeks programa, bilateralne saradnje s Ministarstvom finansija zemalja članica EU i preko Uprave za kadrove.

Ministarstvo finansija će u saradnji s Upravom za kadrove tokom ove godine donijeti Program kontinuirane edukacije za unutrašnje revizore.

U 23 subjekta koji su rasporedili unutrašnje revizore potpisana je Povelja unutrašnje revizije. Pored ovih subjekata Povelja je potpisana i kod još 4 subjekta koji su uspostavili posebnu jedinicu iako nisu bili u obavezi po Uredbi. Od 27 subjekata javnog sektora koji su rasporedili unutrašnje revizore njih 21 donijelo je strateški i godišnji plan unutrašnje revizije ili 78%. Ovi planovi obuhvataju sve procese koji se odvijaju u subjektu uključujući i procese i aktivnosti finansirane iz IPA projekata. Većina ovih planova je izrađena na bazi procjene rizika i uz odobrenje rukovodioca subjekta.

Članom 24 Zakona o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola propisane su aktivnosti unutrašnjih revizora i odgovornih lica subjekta kod kojeg se vrši revizija u postupku izvještavanja o obavljenoj pojedinačnoj reviziji od nacarta do konačnog revizorskog izvještaja. Rukovodilac jedinice za unutrašnju reviziju nacrt revizorskog izvještaja o obavljenoj pojedinačnoj reviziji dostavlja odgovornom licu subjekta kod kojeg je izvršena revizija radi izjašnjavanja na navode iz nacarta izvještaja. Nakon obavljenih konsultacija s odgovornim licem kod kojeg je izvršena revizija i izjašnjavanja na nacrt izvještaja unutrašnji revizor izrađuje konačni revizorski izvještaj koji s prijedlogom plana aktivnosti za sprovođenje preporuka dostavlja rukovodiocu subjekta.

Takođe, u Priručniku za unutrašnju reviziju u poglavlju 2.6 Revizorsko izvještavanje propisan je postupak dostavljanja revizorskog izvještaja o obavljenoj pojedinačnoj reviziji. U poglavlju 3 priručnika propisan je način praćenja sprovođenja datih preporuka i vođenje evidencije sprovođenja datih preporuka od strane unutrašnjih revizora.

3.32.2. Eksterna revizija

Ustav Crne Gore, koji je usvojen u oktobru 2007, propisuje nezavisnost Državne revizorske institucije Crne Gore, kao samostalnog i vrhovnog organa državne revizije. Funkcionisanje i način rada Državne revizorske institucije definisan je Zakonom o Državnoj revizorskoj instituciji ("Sl. list CG", br. 28/04, 27/06, 78/06, br. 17/07, br. 73/10, 40/11, 31/14), kao i podzakonskim aktima. Zakonom o Državnoj revizorskoj instituciji osigurana je funkcionalna, operativna i finansijska nezavisnost DRI u skladu s INTOSAI standardima. Nezavisnost Institucije definisana je Zakonom o Državnoj revizorskoj instituciji, koji propisuje da je Institucija samostalan i vrhovni organ državne revizije. Institucija samostalno odlučuje o subjektima revizije, predmetu, obimu i vrsti revizije, vremenu i načinu vršenja revizije. Senat Državne revizorske institucije samostalno donosi interna akta kojima se bliže uređuje unutrašnja organizacija i upravljanje Institucijom. Institucijom upravlja Senat kao kolegijalni

organ, koji je utemeljen stavom 4. člana 144. Ustava Crne Gore i članom 30. Zakona o Državnoj revizorskoj instituciji kojim se pored Senata, kao organi institucije uvode i kolegijumi. Skupština Crne Gore, u okviru ustavnih reformi, Predsjedniku i članovima Senata Državne revizorske institucije ustavno je garantovala funkcionalni imunitet. U članu 144 Ustava dodat je novi peti stav kojim se utvrđuje da "predsjednik i članovi Senata DRI uživaju funkcionalni imunitet i ne mogu biti pozvani na odgovornost za mišljenje dato ili odluku donijetu u vršenju svoje funkcije, osim ako se radi o krivičnom djelu" na način da ne mogu biti pozvani na odgovornost za mišljenje dato ili odluku donijetu u vršenju svoje funkcije, osim ako se radi o krivičnom djelu". Nezavisnost Predsjednika i članova Senata definisana je Zakonom o DRI. Članove Senata imenuje i razrješava Skupština, na predlog nadležnog radnog tijela.

Na osmoj sjednici prvog redovnog zasijedanja Skupštine Crne Gore u 2014, Skupština Crne Gore donijela je 16. VII 2014. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Državnoj revizorskoj instituciji ("Sl. list CG", br. 31/14). Izmjenama i dopunama Zakona o Državnoj revizorskoj instituciji obezbjeđena je finansijska nezavisnost u skladu s s principima Limske i Meksičke deklaracije. Izmjenom člana 51 Zakona o DRI, Senat DRI predlaže nacrt budžeta nadležnom radnom tijelu Skupštine za poslove finansija. Nadležno radno tijelo Skupštine za poslove finansija utvrđuje nacrt budžeta Institucije. Kada nadležno radno tijelo Skupštine utvrdi nacrt budžeta Institucije, dostavlja ga Vladi, koja je, shodno članu 33 Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti Crne Gore, dužna da utvrdi i dostavi prijedlog zakona o budžetu države do 15. XI Skupštini Crne Gore. Članom 51 Zakona o DRI predviđeno je da Vlada, ukoliko u predlogu godišnjeg Zakona o budžetu izvrši izmjene iz nacrta budžeta Institucije, dostavlja Skupštini pisano obrazloženje. Ukoliko Vlada izvrši izmjene nacrta budžeta Institucije, Skupština, kroz usvajanje predloga zakona o godišnjem budžetu države, donosi konačnu odluku o visini sredstava za finansiranje djelatnosti DRI. Na ovaj način, obezbijeđen je neophodan mehanizam, kojim se osigurava finansijska nezavisnost Državne revizorske institucije kroz utvrđivanje budžeta Institucije u Skupštini. U septembru 2014, Skupštinski Odbor za ekonomiju, finansije i budžet Crne Gore utvrdio je nacrt budžeta Državne revizorske institucije za 2015. Izmjenama i dopunama Zakona o Državnoj revizorskoj instituciji takođe je osigurano bolje praćenje realizacije revizorskih preporuka, kao i bliže definisanje nadležnosti Institucije i načina vršenja revizije u skladu s ISSAI revizorskim standardima.

U decembru 2014, Državna revizorska institucija usvojila je novi Poslovnik Državne revizorske institucije („Sl. list CG“, br. 03/15). Poslovnikom Državne revizorske institucije bliže se uređuje odlučivanje, način rada i vršenje poslova Institucije.

Shodno Ustavu, Državna revizorska institucija vrši reviziju zakonitosti i uspješnosti upravljanja: imovinom i obavezama, i budžetima i svim finansijskim poslovima čiji su izvori finansiranja javni ili nastaju korišćenjem državne imovine. Zakon o DRI detaljnije definiše obuhvat vršenja revizija i pruža preciznu definiciju subjekata i predmeta revizije.

Zakon o Državnoj revizorskoj instituciji propisuje da Institucija vrši finansijsku reviziju, reviziju pravilnosti i reviziju uspjeha. U januaru 2015, Senat Državne revizorske institucije usvojio je Uputstvo o metodologiji vršenja finansijske revizije i revizije pravilnosti („Sl. list CG“, br. 07/15). Ovim Uputstvom detaljnije se uređuju pravila i postupci rada Državne revizorske institucije prilikom vršenja finansijske revizije i revizije pravilnosti kod subjekata revizije, određenih u Zakonu o Državnoj revizorskoj instituciji. Član 3 Uputstva o metodologiji vršenja finansijske revizije i revizije pravilnost definiše da Institucija vrši finansijsku reviziju,

reviziju pravilnosti i reviziju uspjeha u skladu s Zakonom o Državnoj revizorskoj instituciji. Institucija može vršiti i druge vrste revizija, koje obuhvataju aspekte finansijske revizije, revizije pravilnosti i/ili revizije uspjeha, primjenjujući standarde revizije. Senat Državne revizorske institucije, u januaru 2015, usvojio je Uputstvo o metodologiji vršenja revizije uspjeha. Vršanjem revizije uspjeha, Institucija ispituje ekonomičnost, efikasnosti i efektivnost poslovanja subjekata revizije na osnovu Zakona o Državnoj revizorskoj instituciji i Međunarodnih standarda za vrhovne revizorske institucije (ISSAI).

Državna revizorska institucija ima osiguran pristup svim dokumentima i informacijama potrebnim za obavljanjem revizije. Član 10 Zakona o Državnoj revizorskoj institucije propisuje da je subjekat revizije dužan da, na zahtjev Institucije, sva dokumenta, finansijske iskaze, izvještaje, finansijske evidencije, nalaze interne kontrole i druge evidencije učini dostupnom Instituciji ili da na uvid ovlašćenom licu koje vrši reviziju, bez odlaganja.

Član 5 Zakona o Državnoj revizorskoj instituciji definiše da se revizija obavlja na način i prema postupcima utvrđenim okvirom revizorskih standarda Međunarodne organizacije vrhovnih revizorskih institucija i kodeksom profesionalne etike. Godišnji plan revizije donosi se do kraja tekuće godine za narednu godinu. U izvještajnom periodu, Senat Državne revizorske institucije usvojio je Godišnji plan revizija za 2015, koji broji ukupno 18 revizija.

U okviru revizija, Državna revizorska institucija posebnu pažnju posvećuje provjeri funkcionisanja sistema unutrašnjih kontrola, dokumentuje njene slabosti, uzorke, otkriva greške i nepravilnosti i daje preporuke za unapređenje sistema unutrašnjih kontrola. Državni revizor koristi nalaze unutrašnje revizije, u situacijama kada utvrdi da je unutrašnja revizija relevantna za sprovođenje revizorskih postupaka. Kroz sprovođenje revizija, državni revizori sprovede određene revizorske postupke kako bi ocijenili pouzdanost rada unutrašnje revizije.

U cilju osiguranja kvaliteta revizija, Senat Državne revizorske institucije usvojio je u januaru 2015, Smjernice za kontrolu kvaliteta revizija zajedno s kontrolnim listama za finansijsku reviziju, reviziju pravilnosti i reviziju uspjeha. Sistem kontrole kvaliteta vršenja revizija u Instituciji obuhvata pravila, procedure i odgovornosti za kvalitet postupka vršenja revizija u Instituciji. Smjernice za kontrolu kvaliteta vršenja revizija se sprovede u skladu s Uputstvom o metodologiji vršenja finansijske revizije i revizije pravilnosti, Uputstvom o metodologiji vršenja revizije uspjeha, Međunarodnim standardima vrhovnih revizorskih institucija (ISSAI), Međunarodnim standardima revizije (MSR) i Međunarodnim standardom za kontrolu kvaliteta (ISQC) 1.

Kroz IPA II 2014, Državna revizorska institucija planira da izradi:

- Priručnik za vršenje finansijske revizije i revizije pravilnosti u skladu s III i IV nivoom ISSAI standarda,
- Smjernice za reviziju Završnog računa budžeta Crne Gore;
- Procedure za osiguranje kvaliteta na institucionalnom nivou.

Državna revizorska institucija Crne Gore posvećuje veliku pažnju strateškom planiranju razvoja Institucije Strateškim planom razvoja Državne revizorske institucije za period 2012-2017. definisani su sljedeći strateški ciljevi: unapređenje zakonodavnog okvira Državne revizorske institucije; uvođenje novih vrsta revizija, unapređenje kvaliteta revizija i obezbjeđenje kontrole kvaliteta revizija; jačanje kapaciteta Institucije; unapređenje

informacionog sistema Institucije i unapređenje komunikacionih politika. Na osnovu analize planiranih i ostvarenih strateških aktivnosti u periodu 2012-2014, Senat Državne revizorske institucije je usvojio inoviran Akcioni plan za sprovođenje Strateškog plana razvoja Institucije za period 2014-2017. U okviru Godišnjeg izvještaja DRI, Institucija izvještava o realizaciji strateških ciljeva i aktivnosti definisanih Akcionim planom.

Senat Državne revizorske institucije usvojio je na sjednici Senata, održanoj 13. III 2014, Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u Državnoj revizorskoj instituciji Crne Gore, kojim su razgraničene nadležnosti i odgovornosti svih zaposlenih u DRI. Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u Državnoj revizorskoj instituciji, pored članova Senata, utvrđuju se radna mjesta za 82 izvršioca za izvršenje poslova i zadataka Institucije. U izvještajnom periodu, Senat broji tri od pet ustavno definisanih članova Senata. U skladu s izmjenama Zakona o Državnoj revizorskoj instituciji, Skupštinski odbor za ekonomiju, finansije i budžet Crne Gore zadužen je za pokretanje postupka izbora člana Senata. Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u DRI formirana je jedinica za unutrašnju reviziju. Jedinica za unutrašnju reviziju broji 3 sistematizovana radna mjesta. U izvještajnom periodu, imenovano je 1 lice – mlađi unutrašnji revizor.

U cilju unapređenja kvaliteta rada zaposlenih, DRI je donijela Plan obuka za 2015. i u skladu s istim realizuje polaganje ispita za državnog revizora. U okviru “Programa stručnog usavršavanja državnih službenika i namještenika” shodno kojem su zaposleni u DRI pohađali obuke i seminare u organizaciji Uprave za kadrove, Državna revizorska institucija je i u ovom izvještajnom periodu nastavila saradnju sa Upravom za kadrove.

U cilju jačanja revizorskih kapaciteta, Državna revizorska institucija uspješno je realizovala Tvining lajt projekat “Kontrola kvaliteta revizija u DRI” s Nacionalnom kancelarijom za reviziju Litvanije u periodu april 2014-februar 2015. U okviru projekta, organizovane su obuke za revizorski kadar na temu primjene:

- III nivoa međunarodnih standarda za reviziju vrhovnih revizorskih institucija (ISSAI) za kontrolu kvaliteta revizija;
- Uputstva o metodologiji vršenja finansijske revizije i revizije pravilnosti, Uputstva o metodologiji vršenja revizije uspjeha i Smjernica za kontrolu kvaliteta revizija.

Kroz IPA II 2014, Institucija planira da dalje jača revizorski kadar kroz organizovanje obuka za vršenje sve tri vrste revizija.

U skladu s obavezama iz Akcionog plana za sprovođenje Strateškog plana razvoja Institucije za period 2014-2017, Državna revizorska institucija, u izvještajnom periodu, je u procesu izrade novog Etičkog kodeksa u skladu s Profesionalnim Etičkim kodeksom INTOSAI. U izvještajnom periodu, Državna revizorska institucija postala je član EUROSAI Radne grupe za reviziju i etiku.

Institucija je dužna da Parlamentu i Vladi podnosi: Godišnji izvještaj o radu, posebne izvještaje kada se za to ukaže potreba i izvještava ove organe savjetovanjem na osnovu saznanja dobijenih putem revizije. Parlament usvaja Godišnji izvještaj o radu, koji se dostavlja najkasnije do kraja oktobra, dok izvještaji koji se podnose Vladi služe za realizaciju sadržanih preporuka, primjenu sankcija i preduzimanje zakonske inicijative. Predstavnici Državne

revizorske institucije učestvovali su na raspravama tokom razmatranja Predloga zakona o Budžetu Crne Gore za 2014. i iznijeli svoja saznanja o navedenom dokumentu shodno članu 21 Zakona o Državnoj revizorskoj instituciji Crne Gore.

Tokom razmatranja Godišnjeg izvještaja DRI o izvršenim revizijama i aktivnostima za period oktobar 2013-oktobar 2014, Odbor za ekonomiju, finansije i budžet Crne Gore razmotrio je realizaciju zaključaka usvojenih od strane Skupštine Crne Gore povodom razmatranja Prijedloga zakona o završnom računu budžeta Crne Gore za 2012. na osnovu izvještaja Vlade o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje preporuka DRI za I i II kvartal 2014. i Godišnjeg izvještaja DRI o izvršenim revizijama i aktivnostima za period oktobar 2012-oktobar 2013.

Zaključcima Skupštine Crne Gore („Sl. list CG, br. 01/15) je predviđeno da Vlada Crne Gore i dalje nastavi da prati realizaciju svih preporuka Državne revizorske institucije radi eliminisanja utvđenih nepravilnosti kod subjekata revizije i unapređenja njihovog rada i da o tome kvartalno izvještava Skupštinu Crne Gore.

Institucija je obavezna da godišnji izvještaj učini dostupnim javnosti. Institucija je do sada obavijestila javnost o svim okončanim revizijama od svog osnivanja. Tek kada se revizija okonča, kada subjekat revizije ostvari svoje pravo na izjašnjenje i Institucija analizira komentare, Izvještaj se objavljuje na internet stranici Institucije.

Skupštinski Odbor za ekonomiju, finansije i budžet održao je nekoliko kontrolnih saslušanja subjekata koji su dobili negativno mišljenje Državne revizorske institucije za period oktobar 2012-oktobar 2013, na kojima su prisustvovali predstavnici Državne revizorske institucije. Zaključcima Skupštine Crne Gore povodom usvajanja preporuka iz Godišnjeg izvještaja o izvršenim revizijama i aktivnostima za period oktobar 2013-oktobar 2014. je predviđeno da Odbor za ekonomiju, finansije i budžet Crne Gore održi kontrolna saslušanja s predstavnicima onih subjekata revizije Državne revizorske institucije za 2013, koji su dobili negativno mišljenje.

3.32.3. Zaštita finansijskih interesa EU

Nacionalno zakonodavstvo usklađeno je sa Konvencijom o zaštiti finansijskih interesa Evropske unije i njenim protokolima, gdje pod zakonodavnim okvirom spadaju: Ustav („Sl. list CG” br. 1/2007), Amandmani na Ustav („Sl. list”, br. 38/2013), Krivični zakonik („Sl. list RCG”, br. 70/2003, 13/2004, 47/2006 i „Sl. list CG”, br. 40/2008, 25/2010, 32/2011, 40/2013, 56/2013 i 14/2015), Zakonik o krivičnom postupku („Sl. list CG”, br. 57/09 i 49/10), Zakon o odgovornosti pravnih lica za krivična djela („Sl. list RCG”, br. 2/2007, 13/2007 i „Sl. list CG”, br. 30/2012) i Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima („Sl. list CG”, br. 4/2008 i 36/2013).

Prevare i druge radnje preduzete na štetu finansijskih interesa Evropske unije mogu se podvesti pod bitna obilježja krivičnih djela protiv imovine iz Glave XXII (Prevara iz člana 244 i Neosnovano korišćenje kredita i druge pogodnosti iz člana 245), krivičnih djela protiv platnog prometa i privrednog poslovanja iz Glave XXIII (Utaja poreza i doprinosa iz člana 264 i Pranje novca iz člana 268) i krivičnih djela protiv službene dužnosti iz Glave XXXIV Krivičnog zakonika Crne Gore (Prevara u službi iz člana 419, Pronevjera iz člana 420, Protivzakonito posredovanje iz člana 422, Primanje mita iz člana 423, Davanje mita iz člana 424 i Zloupotreba službenog položaja iz člana 416). O članovima je detaljnije dato u aneksu.

Propisane kazne prema Krivičnom zakoniku su kao takve učinkovite, srazmjerne i odgovarajuće i shodno Zakonu o međunarodnoj pomoći u krivičnim stvarima za navedena krivična djela može doći do izručenja, obzirom da je isti usklađen sa Evropskom konvencijom o ekstradiciji u odnosu na visinu kazne za koje se odobrava izručenje.

Crna Gora je pristupila brojnim bilateralnim i multilateralnim ugovorima iz područja međunarodne pravne pomoći koji regulišu oblast kojima je omogućena saradnja sa drugim državama kako u istragama, krivičnom gonjenju, tako i za izvršenje presuda odnosno sankcija. Najznačajnija među njima je Evropska konvencija o pružanju uzajamne pravne pomoći u krivičnim stvarima. Nakon pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji saradnja sa državama članicama odvijace se na osnovu relevantne pravne tekovine EU.

Zakonom o odgovornosti pravnih lica za krivična djela Crne Gore uređeni su uslovi odgovornosti pravnih lica za krivična djela. U članu 5 propisano je da je pravno lice je odgovorno za krivično djelo odgovornog lica koje je djelujući u ime pravnog lica u okviru svojih ovlašćenja učinilo krivično djelo u namjeri da za to pravno lice ostvari kakvu korist. Iz člana 6 stav 2 proizilazi da se utvrđivanjem odgovornosti pravnog lica i primjenom sankcija na njega ni u čemu ne dira u postojanje krivičnog djela odgovornog lica i njegove odgovornosti za to djelo, jer je odgovornost pravnog i odgovornog lica paralelna i komplementarna i jedna drugu ne isključuje. Zakonom je takođe inkriminisan i pokušaj krivičnog djela u članu 9, a shodno primjenom Krivičnog zakonika na koji upućuje član 44 inkriminirano je i saizvršilaštvo i podstrekavanje odnosno da se krivično djelo može učiniti činjenjem i nečinjenjem. Ovaj zakon za krivična djela predviđa tri vrste sankcija za pravno lice i to: kaznu, uslovnu osudu i mjere bezbjednosti, gdje najtežu sankciju predstavlja kazna prestanka pravnog lica, zatim imamo i novčanu kaznu, oduzimanje predmeta; javno objavljivanje presude, zabranu obavljanja određenih privrednih ili drugih djelatnosti, zbog čega se može konstatovati da zakon predviđa relativno bogat registar sankcija u odnosu na pravna lica.

Nadležnost Crne Gore za predmetna krivična djela propisana je Krivičnim zakonikom članovima 134-138 koji pokrivaju situacije kako teritorijalnog tako i personalnog principa važenja krivičnog zakonodavstva.

Zakonikom o krivičnom postupku Crne Gore propisano je da će se predmeti koji se po Krivičnom zakoniku imaju oduzeti ili mogu poslužiti kao dokaz u krivičnom postupku, na predlog državnog tužioca, rješenjem suda privremeno oduzeti i predati na čuvanje sudu ili će se na drugi način obezbijediti njihovo čuvanje.

U opštem dijelu Krivičnog zakonika članovima 75, 112 i 113, odnosno članovima 30, 35 i 36 Zakona o odgovornosti pravnih lica za krivična djela propisuje se oduzimanje predmeta koji su upotrijebljeni ili su bili namijenjeni za izvršenje krivičnog djela ili koji su nastali izvršenjem krivičnog djela, kao i uslovi i način oduzimanja imovinske koristi stečene krivičnim djelom. U posebnom dijelu Krivičnog zakonika, odnosno kod krivičnih djela primanje i davanje mita i pranje novca propisano je oduzimanje imovinske koristi, odnosno novca. Na sam postupak oduzimanja imovinske koristi primjenjuju se članovi čl. 478-485 Zakonikom o krivičnom postupku. Takođe, u 2015. Crna Gora će usvojiti Zakon o oduzimanju imovine stečene krivičnim djelom koji će predstavljati poseban normativni okvir kojim će biti uređen postupak oduzimanja imovine stečene krivičnim djelom, postupak vođenja finansijskih istraga i institut oduzimanja i raspolaganja imovine stečenom krivičnim djelom.

U skladu sa članom 28 Okvirnog sporazuma, potpisanim između Evropske komisije i Vlade Crne Gore, 15. XI 2007, navedeno je da je neophodno uspostaviti mehanizme kontrole i izvještavanja koji se tiču nepravilnosti između zemalja članica, kandidata i potencijalnih kandidata koje koriste pomoć EU.

Kada je riječ o uspostavljanju institucionalnog okvira za cjelokupno funkcionisanje AFCOS-a, Evropska komisija nije striktno ograničila njegovo osnivanje u određenoj zemlji, a Crna Gora se odlučila za mrežu tijela koja obuhvata sljedeću strukturu:

- IPA strukturu – tijela koja upravljaju sredstvima iz IPA programa. U okviru pet komponenti IPA programa, definisane su Operativne strukture zadužene za programiranje, implementaciju i monitoring korišćenja EU sredstava. Na svim nivoima Operativne strukture u resornim ministarstvima imenovani su službenici za nepravilnosti u skladu sa prioritetima i ciljevima svih komponenti pojedinačno, a koje u AFCOS mreži predstavlja Nacionalni fond.
- tijela koja se bave suzbijanjem prevara, korupcije ili bilo kojeg drugog oblika nepravilnosti u sistemu.
- Samostalno odjeljenje za suzbijanje nepravilnosti i prevara (AFCOS kancelarija), koja ima koordinativnu ulogu i predstavlja glavnu vezu sa OLAF-om. Ova kancelarija je u Ministarstvu finansija, pod direktnom nadležnošću ministra i zadužena je da koordinira rad tijela u AFCOS mreži vršeći zakonodavne, administrativne i operativne aktivnosti s ciljem zaštite finansijskih interesa EU, a ima i neposrednu saradnju sa OLAF-om.

S tim u vezi, Crna Gora je na osnovu člana 12 Uredbe Vlade, 5. XII 2013, usvojila Odluku o obrazovanju Koordinacionog tijela za praćenje i upravljanje politikom prevencije i suzbijanja nepravilnosti u cilju zaštite finansijskih interesa EU (AFCOS mreža) u kojoj su definisani glavni zadaci, kao i imenovane osobe koje su predstavnici institucija koje su dio AFCOS mreže. Među njima su: Ministarstvo finansija (AFCOS kancelarija), Ministarstvo finansija (NAO/NF), Ministarstvo pravde, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Uprava policije, Uprava za javne nabavke, Poreska uprava, Uprava carina, Državna revizorska institucija, Vrhovni državni tužilac, Uprava za antikorupcijsku inicijativu, Uprava za inspekcijske poslove i Uprava za sprječavanje pranja novca i finansiranje terorizma.

AFCOS predstavlja najvažniji kontakt za OLAF, tako da je kontinuirana saradnja i razmjena informacija sa ovom institucijom od izuzetne važnosti za uspješno obavljanje posla. Shodno tome, AFCOS je obavezan da OLAF-u dostavlja izvještaje o otkrivenim nepravilnostima, koje se redovno prate, kao i izvještaje o bilo kakvim promjenama u procesuiranju otkrivenih nepravilnosti, kažnjavanjima ili čak postavljanju aktera na crnu listu. Informacije sa kojima raspolaže AFCOS uvijek moraju biti dostupne OLAF-u, kako bi inspektori nadležni za administrativne istrage bili u mogućnosti da blagovremeno analiziraju samu prevaru i njeno procesuiranje.

U prethodnom periodu je AFCOS kancelarija, a preko nje i ostala tijela u AFCOS mreži, imala redovnu komunikaciju i saradnju sa predstavnicima OLAF-a, koji su bili upoznati sa svim aktivnostima vezanim za rad ove mreže, a sve tražene informacije proslijeđivane su u najkraćem roku, što će biti nastavljeno i u budućem periodu.

Što se tiče administrativnih kapaciteta u AFCOS kancelariji postoji jedan zaposleni, a u planu je i zapošljavanje dodatnog službenika do 2017, a u zavisnosti od povećanja obima posla i ranije.

S obzirom da je Crna Gora dobila akreditaciju za IPA III i IV komponentu i potpisala Finansijske sporazume 5. XII 2014, do sada nije bilo konkretnih slučajeva nepravilnosti i prevara koje su trebale biti prijavljene OLAF-u (EK). Svakako, prvi izvještaj u kojem se naglašava nepostojanje nepravilnosti i prevara za period od 5 - 31. XII 2014, a koji se odnose na Operativni program regionalni razvoj i Operativni program razvoj ljudskih resursa za 2012 – 2013, poslat je Evropskoj komisiji 23. II 2015. S tim u vezi, nije postojala potreba za provjerama na licu mjesta, u dijelu koji se odnosi na nepravilnosti i prevare, ali je Crna Gora spremna da u budućnosti pruži punu podršku i saradnju po pitanju rješavanja prethodno pomenutih problema. Nacionalne vlasti redovno komuniciraju sa EK u smislu organizacije savjetodavnih misija direktorata EK, konstantno ispunjavaju date preporuke i izvještavaju EK o postignutom napretku. Nacionalni službenik za ovjeravanje i Nacionalni fond u Ministarstvu finansija sprovode provjere na licu mjesta u svim IPA strukturama sa ciljem efikasnog održavanja donešene odluke o prenosu odgovornosti u upravljanju za komponente III i IV.

Kvartalni izvještaji se dostavljaju EK od posljednjeg kvartala 2014. Svi izvještaji se još uvijek dostavljaju u papirnoj formi, a Nacionalni službenik za ovjeravanje (NAO) će u toku aprila pokrenuti proceduru koja se odnosi na dostavljanje zahtjeva prema OLAF-u u smislu prijavljivanja nepravilnosti i kvartalnog izvještavanja u elektronskoj formi, putem IMS programa. Treninzi i imenovanja službenika koji će imati pristup ovom sistemu biće sprovedeni tokom drugog kvartala ove godine. Čim službenici budu upoznati sa sistemom, otpočeće se sa izvještavanjem u elektronskoj formi. Nacionalne vlasti u potpunosti prate sve aktivnosti u vezi sa uočavanjem eventualne sumnje na nepravilnost ili slučaj prevare.

Tokom 2014, u saradnji sa predstavnicima OLAF-a i SIGMA-e, odvijale su se aktivnosti vezane za pripremanje Strategije za suzbijanje prevara i upravljanje nepravilnostima u cilju zaštite finansijskih interesa EU za period 2015 - 2017. i pratećeg Akcionog plana, koji su usvojeni na Vladi u aprilu 2015.

3.32.4. Zaštita eura od falsifikovanja

Prvi i osnovni instrument na međunarodnom nivou za borbu protiv falsifikovanja novca s krivično pravnog aspekta je Međunarodna konvencija o sprečavanju falsifikovanja valute od 20. IV 1929. Imajući u vidu preporuku u Izvještaju o analitičkom pregledu usklađenosti zakonodavstva Crne Gore za Poglavlje 32 i zaključake Savjeta Evropske unije da države članice i Evropska komisija ulože napore kako bi treće države potpisale ovu konvenciju, Crna Gora će do juna 2015. ratifikovati Ženevsku konvenciju. Na ovaj način Crna Gora će se pridružiti velikom broju zemalja u kojima ova konvencija predstavlja dio pravnog poretka, među kojima su i članice Evropske unije koje obavezuje Direktiva 2014/62/EU.

Crna Gora veliku pažnju posvećuje aktivnom i efikasnom obezbjeđivanju, prevenciji i kažnjavanju krivičnih djela vezanih za falsifikovanje valute, odnosno papirnog novca (novčanica) i metalnog novca (kovanica), čiji je opticaj zakonom dozvoljen.

Centralna Banka Crne Gore je definisana kao institucija koja je nadležna za tehničku analizu sumnjivog novca, kao i donošenje regulative kojom se propisuje postupanje sa

sumnjivim/falsifikovanim primjercima novčanica i kovanog novca (Zakon o Centralnoj banci "Sl. list CG", br. 40/10; 46/10; 6/13, član 25).

S obzirom na činjenicu da je euro sredstvo plaćanja u Crnoj Gori, Centralna banka Crne Gore je pristupila harmonizaciji regulative s pravnom tekovinom EU i ECB na polju uvođenja standarda u radu s novcem i sprečavanja pojave falsifikata novca.

Savjet Centralne banke Crne Gore je 01. VII 2011. usvojio Odluku o provjeri podobnosti i autentičnosti i vraćanju u opticaj euro novčanica i kovanog novca ("Sl. list CG", br. 35/11), koja je u potpunosti harmonizovana s Odlukom ECB/2010/14, kao i Uredbom Evropskog Parlamenta i Savjeta (EU) 1210/2010, kao i Odluku o postupanju s sumnjivim primjercima euro novčanica i kovanog novca i drugim aktivnostima za zaštitu eura od falsifikovanja ("Sl. list CG", br. 35/11), koja je harmonizovana s Uredbom Savjeta (EC) br. 1338/2001 i 44/2009.

Ovim odlukama, utvrđuje se obaveza rukovaoca gotovinom (banke i finansijske institucije i ostali pružaoci usluga uplate i isplate euro novčanica i kovanog novca, ovlašćeni mjenjači i svi drugi subjekti angažovani u obradi i distribuciji euro novčanica i kovanog novca javnosti, uključujući prevoznike euro novčanica i kovanog novca i ostale subjekte koji se na sekundarnoj osnovi bave obradom i distribucijom euro novčanica i kovanog novca javnosti preko bankomata u okviru tih sekundarnih aktivnosti npr. trgovci, kazina i sl.) da vrše provjeru podobnosti i autentičnosti novčanica i kovanog novca, te da, bez odlaganja, povuku iz optičaja sve primljene primjerke euro novčanica i kovanog novca za koje znaju ili imaju dovoljno razloga da sumnjaju da mogu biti falsifikati.

Odlukom o postupanju sa sumnjivim primjercima euro novčanica i kovanog novca i drugim aktivnostima za zaštitu eura od falsifikovanja, definišu se:

pojam falsifikovanja novca, kompetentni nadležni organi, obaveza povlačenja iz optičaja „sumnjivog“ novca, procesuiranje, tehnička analiza sumnjivog novca, procedure za skupljanje i čuvanje falsifikata novca ...

Takođe, ovom odlukom predviđa se saradnja i razmjena informacija s nadležnim domaćim državnim organima, rukovaocima gotovinom, stranim organima i tijelima nadležnim za sprječavanje falsifikovanja i otkrivanje falsifikata, Evropskom Centralnom Bankom, Evropskim Centrom za analizu falsifikata (CAC), Evropskom Komisijom (EC), Evropskim tehničkim i naučnim centrom (ETSC) i nacionalnim centrima drugih država.

U Crnoj Gori obavezno je prijavljivanje falsifikata novca, a svako neprijavljivanje smatra se krivičnim djelom za koje su propisane sankcije. To je definisano Krivičnim zakonikom Crne Gore, u dijelu Krivična djela protiv platnog prometa i privrednog poslovanja – Falsifikovanje novca, Član 258, stav 4 ("Sl. list RCG", br. 70/2003, 40/2013).

U cilju postizanja potpune harmonizovanosti s pravnom tekovinom EU, Savjet Centralne banke Crne Gore je 3. X 2014. usvojio Odluku o medaljama i žetonima sličnim kovanicama eura ("Sl. list CG", br. 44/14). Odluka je u potpunosti usklađena s Uredbama Savjeta (EC) 2182/2004 i 46/2009 o medaljama i žetonima sličnim kovanicama eura.

Rukovaoci gotovinom u Crnoj Gori su u obavezi vršiti provjeru autentičnosti i podobnosti novčanica i kovanog novca upotrebom uspješno testiranih uređaja (za papirni novac s liste ECB i CBCG, za kovani novac s liste EC/OLAF, odnosno EC/ DGEFA), i obučenog osoblja, a na

osnovu Odluke o provjeri podobnosti i autentičnosti i vraćanju u opticaj euro novčanica i kovanog novca.

Centralna banka Crne Gore je osnovala tri nacionalna centra, i to: Nacionalni centar za borbu protiv falsifikovanja (NCC), Nacionalni centar za analizu novčanica (NAC) i Nacionalni centar za analizu kovanog novca (CNAC). Centralna banka Crne Gore je obezbijedila potrebne administrativne i tehničke kapacitete za funkcionisanje nacionalnih centara. Nacionalna centralna kancelarija (NCO) locirana je u Ministarstvu unutrašnjih poslova, Upravi policije i na osnovu postojećih sporazuma vrši redovnu razmjenu informacija s Europolom i Interpolom.

U cilju povećanja efikasnosti, ubrzanja protoka i razmjene svih relevantnih informacija, dostavljanja sumnjivog novca na tehničku analizu, te sačinjavanja svih nalaza o osnovnim i specifičnim karakteristikama i tipovima otkrivenih falsifikata novca, Vrhovno državno tužilaštvo, Uprava policije i Centralna banka Crne Gore sačinili su Protokol o saradnji (10. VII 2012.).

Crna Gora aktivno učestvuje u međunarodnoj saradnji po pitanju sprečavanja falsifikovanja novca i razmjene informacija.

Centralna banka Crne Gore je potpisala Sporazum o saradnji CBCG s EK-OLAF-om (06. V 2008.) i Sporazum o saradnji CBCG s Evropskom Centralnom Bankom (20. I 2009.);

Crna Gora od 2002. učestvuje u Pericles programu. U prethodnom periodu, Centralna banka Crne Gore je bila suorganizator EC/OLAF-a u organizaciji "South East Conference" kao i više taktičko-tehničkih treninga na planu zaštite eura od falsifikovanja.

3.33 POGLAVLJE 33: FINANSIJSKE I BUDŽETSKE ODREDBE

3.33.1 Priprema strateških dokumenata

Operativni tim za izradu i realizaciju Nacionalne strategije i Akcionog plana za uspostavljanje funkcionalne strukture i koordiniranje aktivnosti na razvoju i unapređenju IT sistema i administrativnih kapaciteta u oblasti poreza, carina i sistema sopstvenih sredstava u periodu pristupanja EU, nastavio je aktivnosti koje su se u proteklom periodu ogledale u donošenju poslovne i ICT strategije za period 2015 – 2019, dok je u kontinuitetu rađeno na konsolidaciji i unapređenju core i IT sistema. Poslovna i ICT strategija je izrađena i trenutno je u periodu usaglašavanja s EK.

Ministarstvo finansija je nastavilo aktivnosti na izradi strateškog dokumenta za jačanje upravljanja javnim finansijama koji će koristiti kao osnova za pripremu strateških dokumenata i akcionih planova u posebnim oblastima u okviru javnih finansija.

Vlada Crne Gore je 26. III 2015. usvojila Strategiju za prelazak javnog sektora na obračunsko računovodstvo čime će se poboljšati kvalitet upravljanja javnim finansijama i izvještavanje. Obračunsko računovodstvo će stvoriti neophodnu podlogu za statističko izvještavanje u skladu sa ESA 2010 standardima.

3.33.2 Suzbijanje sive ekonomije

U cilju eliminisanja nelojalne konkurencije i slabljenja konkurentnosti preduzeća koja posluju u formalnoj zoni, Komisija za suzbijanje sive ekonomije je nastavila s implementacijom mjera u borbi protiv sive ekonomije kroz konstruktivnu diskusiju svih involviranih subjekata i sagledavanjem efekata predloženih mjera na najvišem nivou. U tom smislu, ocijenjeno je da je nastavak rada Komisije neophodan i u 2015, i s tim u vezi Vlada Crne Gore je 9. IV 2015. usvojila Akcioni plan za suzbijanje sive ekonomije za 2015. uz stavljanje posebnog akcenta na pojačanu kontrolu u rizičnim oblastima, prije svega u segmentu tržišta duvanskih proizvoda. Takođe, zaključeno je da je uz operativne aktivnosti, neophodno paralelno sprovoditi aktivnosti na unapređenju regulative u cilju smanjenja prostora za izbjegavanje plaćanja obaveza kao i kontinuirani nastavak djelovanja u oblasti zakonodavnog okvira, operativne aktivnosti, jačanje institucija (IT i kadrovskih kapaciteta) i saradnju i edukaciju.

U proteklom periodu posebno je bila usmjerena pažnja na reviziji regulatornog okvira. S tim u vezi 27. II 2015. usvojene su izmjene i dopune Zakona o poreskoj administraciji, gdje se novim rješenjima stvaraju uslovi za efikasniju administraciju kroz pojednostavljenje poreskog postupka u dijelu skraćanja rokova za postupanje i odlučivanje poreskog organa. Takođe, 15. III 2015. usvojene su izmjene i dopune Zakona o porezu na nepokretnosti, gdje se pored izmjene regulative u pogledu stimulisanja pojedinih djelatnosti radi sužavanja sive ekonomije predlaže i revidiranje postojećih oslobođenja za nepokretnosti koje se ne koriste u skladu sa namjenom. Takođe, u sklopu predloženih rješenja u 2015. revidiran je set zakona kojima su se stvorile pretpostavke za potpunije poštovanje i blagovremeno ispunjenje zakonom utvrđenih obaveza kao što su Zakon o porezu na dodatu vrijednost, Zakon o akcizama, Zakon o doprinosima za obavezno socijalno osiguranje, Zakon o administrativnim taksama.

Intezivirane su aktivnosti na realizaciji Akcionog plana u pravcu smanjenja sive ekonomije u dijelu koji se odnosi na ugostiteljske usluge u domaćinstvu, mjere kroz jedinstvenu evidenciju turističkog projekta, kao i unapređenje softverskog sistema Centralnog turističkog registra. Takođe, krajem 2014. usvojen je Zakon o strancima, što predstavlja osnovu za Jedinstvenu evidenciju turističkog prometa i Izmjene i dopune Zakona o turističkim organizacijama koji propisuje obavezu da procjenu neobuhvaćenog turističkog prometa na nivou opštine propisati nadležno Ministarstvo, što doprinosi suzbijanju sive ekonomije.

PRILOG 1: SPISAK ZAKONA KOJE JE SKUPŠTINA DONIJELA U PERIODU OD 1. IX 2014. DO 1. IV 2015.

1. Zakon o visokom obrazovanju („Sl. list CG“, br. 44/14);
2. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o stranim investicijama („Sl. list CG“, br. 45/14);
3. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o administrativnim taksama („Sl. list CG“, br. 45/14);
4. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o akcizama („Sl. list CG“, br. 45/14);
5. Zakon o opštoj bezbjednosti proizvoda („Sl. list CG“, br. 45/14);
6. Zakon o maslinarstvu i maslinovom ulju („Sl. list CG“, br. 45/14);
7. Zakon o potvrđivanju Protokola Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropskih zajednica i njihovih država članica, s jedne strane, i Republike CG, s druge strane, kojim se uzima u obzir pristupanje Republike Hrvatske Evropskoj uniji („Sl. list CG – Međunarodni ugovori“, br. 11/14);
8. Zakon o potvrđivanju Sporazuma između Vlade CG i Vlade Gruzije o saradnji u oblasti turizma („Sl. list CG – Međunarodni ugovori“, br. 11/14);
9. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o turističkim organizacijama („Sl. list CG“, br. 45/14);
10. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obligacionim odnosima i osnovama svojinsko-pravnih odnosa u vazdušnom saobraćaju („Sl. list CG“, br. 46/14);
11. Zakon o autoputu Bar-Boljare („Sl. list CG“, br. 52/14);
12. Zakon o sprječavanju korupcije („Sl. list CG“, br. 53/14);
13. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju sukoba interesa („Sl. list CG“, br. 52/14);
14. Zakon o lobiranju („Sl. list CG“, br. 52/14);
15. Zakon o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja („Sl. list CG“, br. 52/14);
16. Zakon o strancima („Sl. list CG“, br. 56/14);
17. Zakon o efikasnom korišćenju energije („Sl. list CG“, br. 57/14);
18. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o DNK registru („Sl. list CG“, br. 57/14);
19. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o spoljnoj trgovini („Sl. list CG“, br. 57/14);
20. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o naučnoistraživačkoj djelatnosti („Sl. list CG“, br. 57/14);
21. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o bezbjednosti saobraćaja na putevima („Sl. list CG“, br. 58/14);
22. Zakon o komunalnoj policiji („Sl. list CG“, br. 57/14);
23. Zakon o upravnom postupku („Sl. list CG“, br. 56/14);
24. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o javnim nabavkama („Sl. list CG“, br. 57/14);
25. Zakon o dopuni Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti („Sl. list CG“, br. 56/14);
26. Zakon o Završnom računu Budžeta CG za 2013. godinu („Sl. list CG“, br. 60/14);
27. Zakon o Budžetu CG za 2015. godinu („Sl. list CG“, br. 59/14);
28. Zakon o potvrđivanju Konvencije o radu pomoraca iz 2006. („Sl. list CG – Međunarodni ugovori“, br. 13/14);
29. Zakon o potvrđivanju Dodatnog protokola 2 Sporazuma o izmjeni i pristupanju Centralnoevropskom sporazumu o slobodnoj trgovini i Dodatnog protokola 3 Sporazuma o izmjeni i pristupanju Centralnoevropskom sporazumu o slobodnoj trgovini („Sl. list CG“, br. 13/14);

30. Zakon o međunarodnim restriktivnim mjerama („Sl. list CG“, br. 03/15);
31. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o unutrašnjim poslovima („Sl. list CG“, br. 01/15);
32. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o javnim okupljanjima („Sl. list CG“, br. 01/15);
33. Zakon o dopuni Zakona o finansiranju lokalne samouprave („Sl. list CG“, br. 01/15);
34. Zakon o izmjenama i dopuni Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju („Sl. list CG“, br. 60/14);
35. Zakon o dopuni Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju („Sl. list CG“, br. 60/14);
36. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak fizičkih lica („Sl. list CG“, br. 60/14);
37. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivredi i ruralnom razvoju („Sl. list CG“, br. 01/15);
38. Zakon o dopunama Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti („Sl. list CG“, br. 01/15);
39. Zakon o dopuni Zakona o boračkoj i invalidskoj zaštiti („Sl. list CG“, br. 01/15);
40. Zakon o potvrđivanju Sporazuma o osnivanju Međunarodnog fonda za poljoprivredni razvoj (IFAD) („Sl. list CG – Međunarodni ugovori“, br. 13/14);
41. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Agenciji za nacionalnu bezbjednost („Sl. list CG“, br. 08/15);
42. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o poreskoj administraciji („Sl. list CG“, br. 08/15);
43. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dodatu vrijednost („Sl. list CG“, br. 09/15);
44. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na nepokretnosti („Sl. list CG“, br. 09/15);
45. Zakon o izmjeni Zakona o doprinosima za obavezno socijalno osiguranje („Sl. list CG“, br. 08/15);
46. Zakon o izmjenama Zakona o taksama na pristup određenim uslugama od opšteg interesa i za upotrebu duvanskih proizvoda i elektroakustičnih i akustičnih uređaja („Sl. list CG“, br. 09/15);
47. Zakon o porezu na kafu („Sl. list CG“, br. 08/15);
48. Zakon o Ustavnom sudu CG („Sl. list CG“, br. 11/15);
49. Zakon o Državnom tužilaštvu („Sl. list CG“, br. 11/15);
50. Zakon o Specijalnom državnom tužilaštvu („Sl. list CG“, br. 10/15);
51. Zakon o sudovima („Sl. list CG“, br. 11/15);
52. Zakon o Sudskom savjetu i sudijama („Sl. list CG“, br. 11/15);
53. Zakon o oružju („Sl. list CG“, br. 10/15);
54. Zakon o potvrđivanju Sporazuma o operativnoj i strateškoj saradnji između CG i Evropske policijske kancelarije („Sl. list CG“, br. 02/15);
55. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o povlastici na putovanje lica sa invaliditetom („Sl. list CG“, br. 10/15);
56. Zakon o štrajku („Sl. list CG“, br. 11/15);
57. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o energetici („Sl. list CG“, br. 10/15);
58. Zakon o izmjeni i dopuni Zakona o inspeksijskom nadzoru („Sl. list CG“, br. 11/15);
59. Zakon o dopuni Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju („Sl. list CG“, br. 60/14);
60. Zakon o potvrđivanju Ugovora između Vlade CG i Vlade Republike Austrije o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja u odnosu na poreze na dohodak i imovinu („Sl. list CG – Međunarodni ugovori“, br. 03/15);

61. Zakon o potvrđivanju Konvencije o nuklearnoj sigurnosti („*Sl. list CG - Međunarodni ugovori*“, br. 3/15);
62. Zakon o potvrđivanju Sporazuma između CG i Evropske unije o učešću CG u mehanizmu za civilnu zaštitu Evropske unije („*Sl. list CG - Međunarodni ugovori*“, br. 3/15);
63. Zakon o potvrđivanju Sporazuma između Vlade CG i Međunarodne organizacije kriminalističkih policija – Interpola (Interpol) o priznavanju Interpolovih putnih isprava;
64. Zakon o izmjeni i dopuni Krivičnog zakonika CG („*Sl. list CG*“, br. 14/15).
65. Zakon o međunarodnim restriktivnim mjerama je usvojen u Skupštini Crne Gore 21. I 2015. („*Sl. list CG*“, br. 3/2015).

PRILOG 2: STATISTIČKI PREGLEDI RADA SUDOVA U 2014.

SUD	Ukup pan broj sudi ja	Neriješenonapo četku		Primljeno		Prosječ an mjeseč ni priliv po sudiji	Ukupn o u radu	Riješeno			Delegirano	Prosječ noriješ enopos udiji	Neriješenihnakr aju		Prosječnonerij ešenoposudiji		Stopaaž urnosti 18
		Ukupno	Stari h ¹⁹	Ukup no	Novih			Ukup no	Meritor no	Stari h			Ukupno	Starih	Ukupn o ²⁰	Stari h	
Osnovni	146	28.644	3.79 2	64.89 4	2.097	37.04	93.538	64.59 7	30.773	2.09 7	846	442,45	28.095	2.432	192,43	16.6 6	99,54
Viši	51	3.304	18	15.22 3	13.80 0	24.87	18.527	14.83 8	1.263	310	451	290.94	3.238	603	63.49	11.8 2	97.47
Privred ni	17	3.491	174	8.661	8.483	42.45	12.152	9.824	6.152	110	0	577.88	2.328	94	136.94	5.53	113.43
Apelacio ni	13	112	31	1.665	871	10.67	1.777	1.759	71	180	0	135.31	18	5	1.38	0.38	105.65
Upravni	11	1.475	0	3.657	3.626	27.70	5.132	3.318	3.055	0	0	301.63	1.814	0	164.90	0.00	90.73
Vrhovni	18	139	59	2.976	1.531	13.78	3.115	2.911	1.295	493	0	161.72	204	58	11.33	3.22	97.82
UKUPN O	256	37.165	4.07 4	97.07 6	30.40 8	31.60	134.2 41	97.24 7	42.609	3.19 0	1.29 7	379.87	35.697	3.192	139.4 4	12.4 7	100,18

¹⁸Stopa ažurnosti (CR indikator) predstavlja odnos između primljenih predmeta i riješenih predmeta u izvještajnom periodu, izražen u procentima.

¹⁹Stari predmeti stariji od tri godine (od 2010 i ranije).

²⁰Broj predmeta po sudiji (CPJ indikator): Broj neriješenih predmeta određene vrste na kraju izvještajnog perioda u odnosu na broj sudija koji ih rješavaju u izvještajnom periodu.

PRILOG 3: STATISTIKA U ZAŠTITI PRAVA INTELEKTUALNE SVOJINE**Autorsko i srodna prava****1. Optički diskovi**

Br.		po službenoj dužnosti	po opštem zahtjevu	po pojedinačnom zahtjevu	po zaduženoj prijavi	Ukupno
1	Broj kontrola u oblasti autorskog i srodnih prava	65	/	1	/	66
2	Broj subjekata kod kojih su utvrđene nepravilnosti	9	/	1	/	10
3	Broj nepravilnosti	9	/	1	/	10
4	Ukazivanje	/	/	1	/	1
5	Rješenje o oduzimanju robe	9	/	/	/	9
6	Broj slučajeva oduzete robe	9	/	/	/	9
7	Broj komada oduzete robe	1.040	/	/	/	1.040
	• CD	708	/	/	/	708
	• DVD	332	/	/	/	332
	• kasete	/	/	/	/	/
	• ketridž	/	/	/	/	/
8	Prekršajni nalozi - br./vrij. u €	/	/	/	/	/
9	Zahtjevi za pokretanje prekršajnog postupka	1	/	/	/	1
10	Krivična prijava	/	/	/	/	/

U 8 slučajeva roba je oduzeta od NN lica.

2. Softverska piraterija

Br.		po službenoj dužnosti	po opštem zahtjevu	po pojedinačnom zahtjevu	po zaduženoj prijavi	Ukupno
1	Broj kontrola u oblasti korišćenja softvera	212	/	/	/	212
2	Broj subjekata kod kojih su utvrđene nepravilnosti	81	/	/	/	81
3	Broj nepravilnosti	81	/	/	/	81
4	Ukazivanje	81	/	/	/	81
5	Rješenja	/	/	/	/	/
6	Broj kontrolisanih računara	2.757	/	/	/	2.757
7	Broj računara kod kojih je utvrđeno nelegalno korišćenje softvera	384	/	/	/	384
8	Ukupan broj softvera koji se nelegalno koriste	642	/	/	/	642
	• microsoft	526	/	/	/	526
	• adobe	9	/	/	/	9
	• auto desk	24	/	/	/	24
	• symantek	/	/	/	/	/
	• corel	12	/	/	/	12
	• mob	/	/	/	/	/
	• win zip	/	/	/	/	/
	• acasee	8	/	/	/	8

	• ostalo	63	/	/	/	63
9	Prekršajni nalozi - br./vrij. u €	/	/	/	/	/
10	Zahtjevi za pokretanje prekršajnog postupka	/	/	/	/	/
11	Krivična prijava	/	/	/	/	/

3. Prava industrijske svojine (patent, žig, dizajn, oznake geografskog porijekla, topografija integriranih kola)

br.		po službenoj dužnosti	po opštem zahtjevu	po pojedinačnom zahtjevu	po zaduženoj prijavi	Ukupno
1	Broj kontrola u oblasti industrijske svojine	41	45	4	/	90
2	Broj subjekata kod kojih su utvrđene nepravilnosti	/	1	3	/	4
3	Broj nepravilnosti	/	1	3	/	4
4	Ukazivanje	/	/	/	/	/
5	Rješenje o: (ukupno)	/	1	3	/	4
	otklanjanju nepravilnosti	/	/	3	/	3
	-oduzimanju robe	/	1	/	/	1
6	Broj slučajeva oduzete robe	/	1	/	/	1
7	Broj komada oduzete robe	/	6	/	/	6
	• patent	/	/	/	/	/
	• žig	/	6	/	/	6

	• dizajn	/	/	/	/	/
	• oznake goeg.porijekla	/	/	/	/	/
	• topografija integ.kola	/	/	/	/	/
8	Prekršajni nalozi - br./vrij. u €	/	/	/	/	/
9	Zahtjevi za pokretanje prekršajnog postupka	/	/	/	/	/
10	Krivična prijava	/	/	/	/	/

PRILOG 4: KONKURENCIJA – STATISTIKA ZABRANJENIH SPORAZUMA

U izvještajnom periodu, Agencija je okončala 4 postupka, i to:

- Pokrenut je postupak radi utvrđivanja postojanja akata koji za cilj ili posljedicu imaju ili mogu imati sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje konkurencije na tržištu proizvodnje i prometa obuće, protiv Društva za proizvodnju i trgovinu „Šafran“ d.o.o. Bar i Društva s ograničenom odgovornošću „Obuća Minja“ d.o.o, Berane. Ovom prilikom je **donijeto rješenje** kojim je utvrđeno da su pojedine odredbe Sporazuma o upotrebi zaštićenog znaka robne marke „ŠAFRAN“ i zaštiti kupca za dalju prodaju, zaključenog između „Šafran“ d.o.o. Bar, i „Obuća Minja“ d.o.o, Berane, imale za cilj ili posljedicu sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje konkurencije na relevantnom tržištu, te da su iste ZABRANJENE I NIŠTAVE. Ugovornim stranama zabranjena je dalja primjena i sprovođenje pomenutih odredbi Sporazuma o upotrebi zaštićenog znaka robne marke „ŠAFRAN“ i zaštiti kupca za dalju prodaju.

Protiv navedenih privrednih društava podnijeti su zahtjevi za pokretanje prekršajnog postupka područnim organima za prekršaje u Baru i Beranama.

- U pokrenutom postupku protiv AD „Kontejnerski terminal i generalni tereti“ Bar i „Ocean Montenegro“ d.o.o. - Bar, radi utvrđivanja postojanja akata koji za cilj ili posljedicu imaju ili mogu imati sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje konkurencije **donijeto je rješenje**, kojim je utvrđeno da su pojedine odredbe Ugovora o pružanju usluga, zaključenog između Ocean Montenegro d.o.o. i AD Kontejnerski terminal i generalni tereti, s periodom važenja od dana privatizacije, tj. od 15. XI 2010. na period od šest godina, odnosno do 15. XI 2016, imale za cilj ili posljedicu sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje konkurencije na relevantnom tržištu i kao takve su ZABRANJENE I NIŠTAVE.

Učesnici sporazuma postupili su po nalogu iz Rješenja i dostavili Aneks postojećeg Ugovora o pružanju usluga od 20. IV 2012, kojim se pomenute odredbe čl. 10 i 13 stavljaju van snage.

- U postupku pokrenutom po službenoj dužnosti protiv "Telenor" d.o.o i „Radio Difuzni Centar“ d.o.o., zbog sumnje o postojanju zabranjenog sporazuma, kojima je ugovoreno dugoročno pravo jednog učesnika na korišćenje infrastrukture „Radio Difuznog Centra“ d.o.o. bez naknade, odnosno diskriminaciono u odnosu na druge mobilne operatore, a koje za posljedicu može imati i bitno narušavanje konkurencije. Agencija je s ciljem omogućavanja dalje slobodne konkurencije na tržištu mobilnih operatora, a bez bitnijeg uticaja RDC na troškovnu strukturu učesnika na tržištu, **nametnula obavezu RDC i TeleNor-u da raskinu odredbe postojećeg Ugovora** kojim se TeleNor-u obezbijavaju povoljniji uslovi zakupa na ime ranije plaćenog iznosa, a što je učinjeno nakon izvršene analize AEKIP-a koju je Agencija prihvatila.

Istovremeno, Agencija je u postupku prihvatila predloženo ispunjenje obaveza, donijela Zaključak o obustavi postupka i Rješenje, kojim je naložila privrednim subjektima Telenor d.o.o. i Radio difuzni centar d.o.o. ispunjene određenih obaveza.

- Po utvrđenom postojanju kartelnog sporazuma koji je naveden u prethodnom izvještaju, ***Agencija je rješenjem utvrdila zaključenje zabranjenog sporazuma - kartela od strane četiri najveća učesnika na tržištu štampanih dnevnih novina dostupnih na cijeloj teritoriji Crne Gore (Daily Press - Vijesti, Jumedia Mont - Dan, Media Nea – Dnevne novine i Pobjeda). Agencija je podnijela zahtjeve za pokretanje prekršajnog postupka Područnom organu za prekršaje Podgorica, sa zahtjevom za izricanje prekršajne kazne.*** Isti je već donio odluku u slučaju kažnjavanja Pobjede, kao pravnog lica i odgovornog lica u tom pravnom licu. Područni organ za prekršaje je tri pokrenuta postupka obustavio ***rješenjima zbog zastare za vođenje prekršajnog postupka a koji su*** pokrenuti protiv pravnih lica Daily Press - Vijesti i Jumedia Mont-Dan i Media Nea – Dnevne novine i odgovornih lica u tim pravnim licima. Agencija je podnijela žalbe Vijeću za prekršaje izjavljenu na rješenja u dva predmeta i to pokrenutim protiv pravnih lica Daily Press- Vijesti i Jumedia Mont - Dan, dok je odustala u postupku protiv Media Nea – Dnevne novine iz razloga nepostojanja bića prekršajnog djela po starom Zakonu o zaštiti konkurencije.

Upravni sud je donio presudu kojom je odbio tužbe Daily Press- Vijesti i Jumedia Mont - Dan izjavljene na rješenje Agencije, pa je rješenje Agencije postalo pravosnažno.

U daljim aktivnostima na slučajevima zabranjenih sporazuma, Agencija je pokrenula još **jedan** ispitni postupak po službenoj dužnosti, i to:

- Postupak radi utvrđivanja postojanja akata koji za cilj ili posljedicu imaju ili mogu imati sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje konkurencije, protiv privrednog subjekta „LOVČEN“ OSIGURANJE AD i „SAVA MONTENEGRO“ AD na tržištu nabavke usluga životnog i neživotnog osiguranja javnih preduzeća Crne Gore u postupcima javnih nabavki. Postupak je u toku, zakazana je usmena raprava. Pred Upravnim sudom pokrenut je Upravni spor protiv Zaključka o pokretanju postupka po tužbama LOVČEN“ OSIGURANJE AD, i „SAVA MONTENEGRO“ AD.

Pojedinačna izuzeća sporazuma od zabrane

U izvještajnom periodu, po zahtjevu stranaka, **pokrenuto je i riješeno četiri postupka** po zahtjevima za pojedinačno izuzeće sporazuma od zabrane, i to: *CRNOGORSKI TELEKOM A.D. Podgorica i VOLI TRADE d.o.o. Podgorica; Hemofarm ad Vršac i Farmegra doo Podgorica; Michelin Romania S.A., Rumunija i Efel Motors doo, Cetinje i Michelin Romania S.A., Rumunija sa Vujačić Company, Podgorica.*

Zloupotreba dominantnog položaja

U izvještajnom periodu, Agencija je okončala **jedan** postupak, i to:

- Obustavljen je postupak protiv "Jugopetrol AD" Kotor, zbog nedostatka dokaza da je izvršilo radnju zloupotrebe dominantnog položaja na relevantnom tržištu pružanja usluga skladištenja nafte i naftnih derivata dostupnih morskim putem na užem relevantnom geografskom tržištu teritorije Luke Bar, ograničavanjem tržišta na štetu potencijalnih korisnika ovih usluga, odbijajući poslovnu saradnju i davanje u zakup skladišta pod komercijalnim uslovima u periodu od 2008. – 2011.

U toku daljih aktivnosti na slučajevima zloupotrebe dominantnog položaja, Agencija je pokrenula još **dva** ispitna postupka po službenoj dužnosti, i to:

- Pokrenut je ispitni postupak protiv DRUŠTVA ZA PROIZVODNJU, PROMET ROBA I USLUGA „LEDO“ d.o.o. PODGORICA, radi utvrđivanja postojanja radnje zloupotrebe dominantnog položaja. Agenciji su podnijeta dva zahtjeva od punomoćnika "Ledo" za prekid postupka i odlaganje izvršenja zaključka o pokretanju postupka, koji su odbijeni kao neosnovani. Stranka u postupku pokrenula upravne sporove pred Upravnim sudom Crne Gore, tužbama protiv: Zaključka kojim je pokrenut postupak, Zaključka kojim je dat nalog za dostavu podataka i dokumentacije i Zaključka kojim je omogućeno razgledanje i fotokopiranje nezaštićenih podataka iz spisa predmeta. Postupci su u toku.

Protiv stranke u postupku „LEDO“ d.o.o. podnijet je zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka Područnom organu za prekršaje Podgorica.

- Pokrenut je ispitni postupak radi utvrđivanja postojanja radnje zloupotrebe dominantnog položaja protiv DRUŠTVA S OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU "VODOVOD I KANALIZACIJA" BUDVA. Agencija je iz prikupljenih podataka, dokumentacije i informacija utvrdila da su cijene značajno veće od iste vrste usluga, u odnosu na okolna područja u kojima uslugu pružaju drugi privredni subjekti.

PRILOG 5: ODREDBE KRIVIČNOG ZAKONIKA U SMISLU ZAŠTITE FINANSIJSKIH INTERESA EU

Prevara - član 244

(1) Ko u namjeri da sebi ili drugom pribavi protivpravnu imovinsku korist dovede koga lažnim prikazivanjem ili prikrivanjem činjenica u zabludu ili ga održava u zabludi i time ga navede da ovaj na štetu svoje ili tuđe imovine nešto učini ili ne učini, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine.

(2) Ko djelo iz stava 1 ovog člana učini samo u namjeri da drugog ošteti, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do šest mjeseci.

(3) Ako je djelom iz st. 1 i 2 ovog člana pribavljena imovinska korist ili je nanijeta šteta u iznosu koji prelazi tri hiljade eura, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina.

(4) Ako je djelom iz st. 1 i 2 ovog člana pribavljena imovinska korist ili je nanijeta šteta u iznosu koji prelazi trideset hiljada eura, učinilac će se kazniti zatvorom od dvije do deset godina.

Neosnovano dobijanje i korišćenje kredita i druge pogodnosti - član 245

(1) Ko lažnim prikazivanjem činjenica ili njihovim prikrivanjem dobije za sebe ili drugog kredit, subvenciju ili drugu pogodnost iako za to ne ispunjava propisane uslove, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine.

(2) Ko dobijeni kredit, subvenciju ili drugu pogodnost iskoristi za drugu namjenu od one za koju mu je kredit, subvencija ili druga pogodnost odobrena, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do dvije godine.

(3) Za djelo iz st. 1 i 2 ovog člana, kazniće se propisanom kaznom i odgovorno lice u privrednom društvu ili drugom subjektu privrednog poslovanja ako su kredit, subvencija ili druga pogodnost pribavljeni za privredno društvo ili drugi subjekt privrednog poslovanja ili ako su nenamjenski korišćeni od strane tih subjekata.

Utaja poreza i doprinosa - član 264

(1) Ko, u namjeri da on ili neko drugo fizičko ili pravno lice potpuno ili djelimično izbjegne plaćanje poreza, doprinosa ili drugih propisanih dažbina, daje lažne podatke o zakonito stečenim prihodima, o predmetima ili drugim činjenicama koje su od uticaja na utvrđivanje ovakvih obaveza ili ko u istoj namjeri, u slučaju obavezne prijave, ne prijavi zakonito stečeni prihod, odnosno predmete ili druge činjenice koje su od uticaja na utvrđivanje ovakvih obaveza ili ko u istoj namjeri na drugi način prikriva podatke koji se odnose na utvrđivanje navedenih obaveza, a iznos obaveze čije se plaćanje izbjegava prelazi hiljadu eura, kazniće se zatvorom do tri godine i novčanom kaznom.

(2) Ako je djelo iz stava 1 ovog člana učinjeno na štetu finansijskih interesa Evropske Unije, učinilac će se kazniti kaznom propisanom za to djelo.

(3) Ako iznos obaveze iz st. 1 i 2 ovog člana čije se plaćanje izbjegava prelazi deset hiljada eura, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do šest godina i novčanom kaznom.

(4) Ako iznos obaveze iz st. 1 i 2 ovog člana čije se plaćanje izbjegava prelazi sto hiljada eura, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina i novčanom kaznom.

Pranje novca - član 268

(1) Ko izvrši konverziju ili prenos novca ili druge imovine sa znanjem da su pribavljeni kriminalnom djelatnošću, u namjeri da se prikrije ili lažno prikaže porijeklo novca ili druge imovine, ili ko stekne, drži ili koristi novac ili drugu imovinu sa znanjem u trenutku prijema da potiču od krivičnog djela, ili ko prikrije ili lažno prikaže činjenice o prirodi, porijeklu, mjestu deponovanja, kretanja, raspolaganja ili vlasništva novca ili druge imovine za koje zna da su pribavljeni krivičnim djelom, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

(2) Kaznom iz stava 1 ovog člana kazniće se izvršilac djela iz stava 1 ovog člana ako je istovremeno i izvršilac ili saučesnik u krivičnom djelu kojim je pribavljen novac ili imovina iz stava 1 ovog člana. kazniće se zatvorom od jedne do osam godina.

(3) Ako iznos novca ili vrijednost imovine iz st. 1 i 2 ovog člana prelaze četrdeset hiljada eura, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do deset godina.

(4) Ako djelo iz st. 1 i 2 ovog člana izvrši više lica koja su se udružila za vršenje takvih djela, kazniće se zatvorom od tri do dvanaest godina.

(5) Ko učini djelo iz st. 1 i 2 ovog člana, a mogao je i bio dužan da zna da novac ili imovina predstavljaju prihod pribavljen kriminalnom djelatnošću, kazniće se zatvorom do tri godine.

(6) Novac i imovina iz st. 1, 2 i 3 ovog člana oduzeće se.

Zloupotreba službenog položaja - član 416

(1) Službeno lice koje protivpravnim iskorišćavanjem svog službenog položaja ili ovlašćenja, prekoračenjem granica svog službenog ovlašćenja ili nevršenjem svoje službene dužnosti pribavi sebi ili drugom korist, drugom nanese štetu ili teže povrijedi prava drugog, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

(2) Ako je izvršenjem djela iz stava 1 ovog člana pribavljena imovinska korist u iznosu preko tri hiljade eura, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina.

(3) Ako vrijednost pribavljene imovinske koristi prelazi iznos od trideset hiljada eura, učinilac će se kazniti zatvorom od dvije do dvanaest godina.

Prevara u službi - član 419

(1) Službeno lice koje u vršenju službe u namjeri da sebi ili drugom pribavi protivpravnu imovinsku korist podnošenjem lažnih obračuna ili na drugi način dovede u zabludu ovlašćeno lice da izvrši nezakonitu isplatu, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

(2) Ako je djelom iz stava 1 ovog člana pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi tri hiljade eura, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina.

(3) Ako je djelom iz stava 1 ovog člana pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi trideset hiljada eura, učinilac će se kazniti zatvorom od dvije do deset godina.

Pronevjera - član 420

(1) Ko u namjeri da sebi ili drugom pribavi protivpravnu imovinsku korist prisvoji novac, hartije od vrijednosti ili druge stvari koje su mu povjerene u službi ili na radu u državnom organu, ustanovi ili drugom subjektu koji se ne bavi privrednim poslovanjem, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

(2) Ako je djelom iz stava 1 ovog člana pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi tri hiljade eura, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina.

(3) Ako je djelom iz stava 1 ovog člana pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi trideset hiljada eura, učinilac će se kazniti zatvorom od dvije do deset godina.

Protivzakoniti uticaj - član 422

(1) Ko neposredno ili preko trećeg lica zahtijeva ili primi mito ili prihvati obećanje mita za sebe ili drugog da korišćenjem svog službenog ili društvenog položaja ili stvarnog ili pretpostavljenog uticaja posreduje da se izvrši ili ne izvrši neka službena radnja, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do tri godine.

(2) Ko koristeći svoj službeni ili društveni položaj ili stvarni ili pretpostavljeni uticaj posreduje ili se obaveže da će posredovati da se izvrši službena radnja koja se ne bi smjela izvršiti ili da se ne izvrši službena radnja koja bi se morala izvršiti, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

(3) Ako je za posredovanje iz stava 2 ovog člana primljeno mito, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina.

(4) Primljeno mito oduzeće se.

Primanje mita - član 423

(1) Službeno lice koje neposredno ili posredno zahtijeva ili primi mito ili koje prihvati obećanje mita za sebe ili drugog da izvrši službenu ili drugu radnju koju ne bi smjelo izvršiti ili da ne izvrši službenu ili drugu radnju koju bi moralo izvršiti, kazniće se zatvorom od dvije do dvanaest godina.

(2) Službeno lice koje neposredno ili posredno zahtijeva ili primi mito ili koje prihvati obećanje mita za sebe ili drugog da izvrši službenu ili drugu radnju koju bi moralo izvršiti ili da ne izvrši službenu ili drugu radnju koju ne bi smjelo izvršiti, kazniće se zatvorom od dvije do osam godina.

(3) Službeno lice koje izvrši djelo iz st. 1 ili 2 ovog člana u vezi sa otkrivanjem krivičnog djela, pokretanjem ili vođenjem krivičnog postupka, izricanjem ili izvršenjem krivične sankcije, kazniće se zatvorom od tri do petnaest godina.

(4) Službeno lice koje poslije izvršenja, odnosno neizvršenja službene ili druge radnje iz st. 1, 2 i 3 ovog člana, a u vezi sa njom, zahtijeva ili primi mito, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do tri godine.

(5) Ako odgovorno ili drugo lice u ustanovi ili drugom subjektu koji se ne bavi privrednim poslovanjem učini djelo iz st. 1, 2 i 4 ovog člana, kazniće se kaznom propisanom za to djelo.

(6) Primljeno mito oduzeće se.

Davanje mita - član 424

(1) Ko službenom licu neposredno ili posredno da, ponudi ili obeća mito za njega ili drugog da službeno lice izvrši službenu ili drugu radnju koju ne bi smjelo izvršiti ili da ne izvrši službenu ili drugu radnju koju bi moralo izvršiti ili ko posreduje u ovakvom davanju mita službenom licu, kazniće se zatvorom od jedne do osam godina.

(2) Ko službenom licu neposredno ili posredno da, ponudi ili obeća mito za njega ili drugog da službeno lice izvrši službenu ili drugu radnju koju bi moralo izvršiti ili da ne izvrši službenu ili drugu radnju koju ne bi smjelo izvršiti ili ko posreduje u ovakvom davanju mita službenom licu, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

(3) Učinilac djela iz st. 1 i 2 ovog člana koji je prijavio djelo prije nego što je saznao da je ono otkriveno može se osloboditi od kazne.

(4) Odredbe st. 1, 2 i 3 ovog člana primjenjuju se i kad je mito dato, ponuđeno ili obećano odgovornom ili drugom licu u ustanovi ili drugom subjektu koji se ne bavi privrednim poslovanjem.